

Міністерство освіти і науки України  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ  
ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ХХІ СТОЛІТТЯ:  
ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН  
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ  
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**19 лютого 2016 року**

Харків – 2016

**УДК 341 (082)**  
**ББК 67.910я43**  
**М43**

*Затверджено до друку за рішенням Вченої ради  
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу  
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна  
(протокол № 10 від 24 лютого 2016)*

*Редакційна колегія:*

**Новікова Л. В.**, кандидат юридичних наук, доцент  
**Гавриленко О.А.**, доктор юридичних наук, професор  
**Стаценко А. В.**, кандидат юридичних наук, доцент  
**Стоянова О.Є.**, викладач кафедри міжнародного права  
**Ілліна О.С.**, ст. лаборант з в/о  
**Сабініна М.І.**, ст. лаборант з в/о  
**Федорова Г. Ю.**, ст. лаборант з в/о

*Адреса редакційної колегії:*

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,  
61022, Харків, пл. Свободи, 6, к. 264  
Тел. (057) 705-10-59, ел. адреса: [inter\\_law@karazin.ua](mailto:inter_law@karazin.ua)

**М43 Міжнародні організації та міжнародне право XXI століття: етапи становлення, сучасний стан та перспективи розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (19 лютого 2016 року). – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. – 208 с.**

Матеріали містять результати досліджень молодих, а також досвідчених учених різних регіональних центрів України та зарубіжжя. У публікаціях аналізується широке коло актуальних міжнародно-правових питань, а також результати власних досліджень для ознайомлення з ними як української громадськості, так і зарубіжних учених.

Materials of Conference contain the results of studies of young scientists of the various regional centers of Ukraine and foreign countries. The publications are analyzed current problems of the international legal issues, and the results of research to examine them both Ukrainian and foreign scientists.

**УДК 341 (082)**  
**ББК 67.910я43**

**МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО  
XXI СТОЛІТТЯ: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ,  
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ  
(Матеріали міжнародної науково-практичної конференції)**

**ЗМІСТ**

<b>Anna Petrétei</b> Contemporary Challenges of Northern Indigenous Peoples. The Case of the Sami .....	6
<b>Emilia Lindroos, Stefan Kirchner</b> The Role of Language in the Practical Protection of Refugee Rights .....	9
<b>Federica Cristani</b> The New EU Investment Policy After the Lisbon Treaty: The EU as a New ‘Litigator’ in International Investment Arbitration?.....	16
<b>Kristóf Petrétei</b> On the Controversies of Common Heritage of Mankind.....	20
<b>Абрамова А.В.</b> Ответственность международных организаций .....	24
<b>Андреев А.А.</b> Проблемы деятельности Международной организации миграции в противодействии торговле людьми .....	28
<b>Батовський М.А.</b> Міжнародне співробітництво у боротьбі з актами агресії.....	32
<b>Булгакова Д.О.</b> Гендерна міграція в Україні, проблеми розвитку та рішення .....	35
<b>Бурлаков І.О.</b> Практика ООН з урегулювання міжнародних конфліктів (справа Косово) .....	39
<b>Воєводін І.С.</b> Інформаційна діяльність Організації Об’єднаних Націй.....	44
<b>Войціховський А.В.</b> Міжнародні регіональні правоохоронні організації як напрям розвитку міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю .....	48
<b>Гавриленко О.А.</b> Становлення та розвиток міжнародних організацій у контексті міжнародних відносин ХІХ-першої половини ХХ ст. ....	53
<b>Горобцов Н.Р.</b> Очерк актуальных вопросов космического права.....	57
<b>Гужва А.М.</b> Концепція безтілесної речі та майнові права як об’єкт володіння у континентальній правовій сім’ї .....	61
<b>Дронь Е.А.</b> Деятельность международных организаций в сфере обеспечения прав людей с ограниченными возможностями .....	63
<b>Забара І.М.</b> Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення сталого інформаційного розвитку: міжнародно-правові аспекти.....	68

<b>Завальна Ж.В.</b>	
Суб'єктивні фактори впливу на гармонізацію договірної права в Україні .....	71
<b>Здоровко С.Ф.</b>	
Правове положення міжнародних збройних сил в миротворчих операціях .....	74
<b>Каркачова А.В.</b>	
Спеціальні міжнародні організації із залучення інвестицій у сфері забезпечення сталого економічного розвитку .....	80
<b>Комарова Т.В.</b>	
Практика Суду Європейського Союзу та міжнародний правопорядок.....	83
<b>Кудас І.Б.</b>	
Інтеграційні аспекти діяльності міжнародних фінансових організацій .....	87
<b>Курилко М.С.</b>	
Проблемы деятельности Интерпола по розыску лиц, скрывающихся от уголовной ответственности в третьих странах.....	92
<b>Курченко Вікторія</b>	
Від архівної спадщини еміграції до усвідомлення проблем українського етносу в міжнародному контексті.....	96
<b>Лемішко Ю.М.</b>	
Підходи та механізми, що використовує ООН при врегулюванні міжнародних конфліктів .....	100
<b>Мандзюк М.М.</b>	
Правові шляхи подолання міжнародними організаціями негативного впливу офшорних фінансових центрів (англійською мовою) .....	104
<b>Маркова Є.М.</b>	
Роль інституту феорії у становленні посольського права Стародавньої Греції .....	108
<b>Махди Сахиб Салех</b>	
Институциональные гарантии обеспечения гендерного равенства в системе государственного управления Украины.....	111
<b>Москаленко О.М.</b>	
Концептуальні підходи до проблематики втручання у внутрішні справи іншої держави у практиці Суду ООН – справа «Нікарагуа проти США».....	113
<b>Навроцький О.О.</b>	
Організаційно-правові аспекти участі молодіжних громадських організацій в реалізації спільної молодіжної політики України і Європейського Союзу .....	117
<b>Нестеренко Т.С.</b>	
Практика ООН по урегулированию международных конфликтов. Гуманитарные интервенции.....	120
<b>Новикова Л.В.</b>	
Резолюции Совета Безопасности ООН как источник международного антитеррористического права .....	124
<b>Орлов Ю.В.</b>	
Політичний злочин у міжнародному вимірі.....	127
<b>Пашко Т.О.</b>	
Основні проблеми миротворчої діяльності ООН: успіхи та поразки .....	132
<b>Передерій О.С., Григоренко Є.І.</b>	
Політико-правові цілі зближення правової системи України і Європейського Союзу в світлі положень Угоди про асоціацію.....	137

<b>Перепьолкін С.М.</b>	
Україна та Всесвітня Митна Організація .....	139
<b>Пронина Б.Д.</b>	
Роль и значение специализированных экономических организаций ООН в условиях глобализации .....	141
<b>Савченко В.А.</b>	
Захист прав споживачів туристичних послуг консульськими установами України .....	145
<b>Сайнчин О.С.</b>	
Міжнародне та національне законодавство щодо протидії незаконної міграції.....	148
<b>Стоянова Е.Е.</b>	
Защита прав человека в деятельности верховного комиссара Лиги Наций по делам беженцев Ф. Нансена.....	152
<b>Сыроед Т.Л.</b>	
Некоторые аспекты реформирования Совета Безопасности ООН .....	155
<b>Тітов Є.Б.</b>	
Роль ООН і її установ у кодифікації норм про міжнародну відповідальність держав .....	160
<b>Тичина В.П.</b>	
Місце організації Економічного співробітництва та розвитку у сучасних міжнародно-правових відносинах .....	166
<b>Тітаренко А.А.</b>	
Особливості функціонування постійного форуму ООН з питань корінних народів світу .....	169
<b>Толмач М.І.</b>	
Членство України в Організації Об'єднаних Націй: досягнення та проблеми співпраці.....	173
<b>Трихліб К.О.</b>	
Консенсус – основа еволюційного тлумачення прав і свобод людини.....	176
<b>Фоміна Л.О.</b>	
Регламентація права на безпеку в регіональних актах з прав людини.....	180
<b>Худековський О.В.</b>	
Деякі аспекти діяльності Інтерполу щодо забезпечення прав людини в мережі Інтернет.....	183
<b>Червяцова А.О.</b>	
Європейський суд з прав людини та суд ЄС у регіональній системі захисту прав і свобод .....	186
<b>Чудовский И.В.</b>	
Анализ термина «терроризм» в международном праве.....	188
<b>Шевченко А.Л.</b>	
Проблемы эффективности функционирования Совета Безопасности ООН.....	193
<b>Шпакович О.М.</b>	
Складові елементи механізму функціонування міжнародних організацій.....	198
<b>Шульга А.М.</b>	
Основні аспекти співвідношення юридичних понять «особа» і «особистість» .....	202
<b>Ярмиш О.Н., Кириченко В.Є.</b>	
Міжнародна асоціація істориків права .....	204

## CONTEMPORARY CHALLENGES OF NORTHERN INDIGENOUS PEOPLES THE CASE OF THE SAMI

**Anna Petrétei**

PhD Candidate at the Northern Institute  
for Environmental and Minority Law,  
Arctic Centre, University of Lapland  
(Rovaniemi, Finland)

The Sami are an indigenous people and ethnic minority inhabiting European High North. The traditional Sami Homeland (*Sápmi*) stretches through the Northern parts of Finland, Sweden and Norway, and the Kola Peninsula of the Russian Federation [1]. The exact number of Sami population is difficult to estimate. At present, there are about 65,000–100,000 Sami (approximately 40,000 in Norway, 15,000 in Sweden, 8,000 in Finland and 2,000 in Russia). The Sami are the only indigenous people in the European Union [2].

Although the Sami live in several countries, they consider themselves one people. The opening words of the Nordic Sami Political Program adopted in Tromsø were the followings: «*We the Samis, are one people and the boundaries of the national states shall not separate us*» [3]

Since the 1960s, the Sami were gaining official recognition step by step. The special status of the Sami as an indigenous people is guaranteed in the highest level of national law: in the Constitutions of Norway, Finland, Sweden and Russia [4]. In Norway, Sweden and Finland, the Sami have special representative bodies. These bodies, the so called Sami Parliaments, are democratically elected in every four years. Although the Sami Parliaments are being perceived as bodies governing Sami autonomy, particularly in the areas of education, culture, language and indigenous status, the Parliaments still remain primarily advisory bodies without legislative authority, having varied powers in different policy fields in the three Nordic states [5]. The Russian Sami do not have such popularly elected representative body. The most prominent pan-Sami institution is the Sami Council, being an umbrella organization for Sami organizations in Norway, Sweden, Finland and Russia. The task of the Council is to enhance the economic, social and cultural position of the Sami and to promote the affairs of the indigenous peoples of the world [6].

As the Sami people live in a large geographical area, several legal systems apply to them: besides European law and the national law of the respective nation-states, several international treaties and other instruments (such as the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) are applicable to the Sami people. The most important and only legally binding instrument is the *International Labour Organization Convention concerning the indigenous and tribal peoples in*

*independent countries* (ILO Convention 169) [7]. The Convention has so far been recognized as the key instrument aiming at protecting indigenous peoples and their cultures and languages with special state actions. Although the implementation of ILO Convention 169 would greatly enhance the protection of Sami rights, Norway is the only country with Sami population that has ratified the Convention. It must be noted, though, that the ratification of the Convention has been on the political agenda in Sweden and Finland as well [8].

The needs of indigenous peoples are generally closely connected to land, water and other natural resources for sustaining their traditional livelihoods, which needs typically collide with other interests of the society [9]. Thus, the living resources of the Arctic compose an essential basis for the social identity and spiritual life of the Sami. Arctic environmental problems, such as pollution and climate change, seriously affect the rights of indigenous peoples to their traditional territories and to the natural resources of their territories [10]. Traditionally, the Sami have conducted a variety of nature-based livelihoods, such as fishing, trapping, small scale family forestry, agriculture, gathering of natural products, and handicraft-like manufacture of traditional articles. Nonetheless, the most common means of Sami livelihood has been reindeer herding [11]. In Norway and Sweden, reindeer herding is an exclusive right of Sami people, however, this traditional livelihood is generally considered an emblem of «Saminess» also in Finland and Russia.

One of the most current challenges the Sami are facing is the rapid expansion of extractive industries throughout the whole Arctic region, creating obvious conflicts between states and the Sami. European High North has already proven to be rich in mineral deposits: Sweden is currently amongst the top mining countries of the world, and it can be positively assumed that the surrounding territories also have a great potential for mining companies. Furthermore, it is suggested that the world's largest remaining untapped gas reserves and undeveloped oil reserves are in the Arctic. Therefore, there is a growing pressure to conduct extractive industrial activities on the territories that have traditionally been important for the Sami, for instance on reindeer herding areas and reindeer migration routes.

Mining sites, the construction of transportation routes and other machinery in connection to mining activities greatly limit traditional Sami livelihoods, especially reindeer herding. The issue gained a bigger international attention in 2013, due to the active Sami demonstration against mining in the Swedish village of Kallak. In the Kallak case, a mining site was located on reindeer grazing lands that had been used by the Sami since time immemorial, playing a key role in Sami reindeer herding. The strong resistance by the Sami against mining resulted in active demonstration and road blocking, and eventually led to clashes between government forces and Sami activists [12].

The Kallak case clearly showed that it is of utmost importance to regulate the relation between Sami interests and the adverse impacts of mining and other extractive industrial activities, and to find solutions, preferably on an international or at least transnational level, that would enhance the prevention of such disputes.

### References:

1. Elina Helander: The Sami People. In: No Beginning, No End – The Sami Speak Up (eds. Elina Helander, Kaarina Kalio). Circumpolar Research Series No. 5 1998. at 17.
2. Haetta, O. M., 1993. The Sámi – an Indigenous People of the Arctic, Karasjok: Davvi Girji.; Beach, H., 1994 «The Sami of Lapland», in Minority Rights Group, Polar Peoples: Self-Determination and Development, London, Minority Rights Group Publications, at 149-150.; Eriksson, J., 1997. Partition and Redemption. A Machiavellian Analysis of Sámi and Basque Patriotism, Umeå: Umeå University.
3. Ole Henrik Magga: Sámi Past and Present and the Sámi Picture of the World. In: The Changing Circumpolar North – Opportunities for Academic Development (ed. Lassi Heininen). Koillissanomien Kirjapaino, Kuusamo 1994. at 16.
4. Norway: Article 108 of the Constitution. The Norwegian Constitution is available online in English: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/constitutionenglish.pdf>; Finland: Chapter 1 Section 17(3) of the Constitution. The Finnish Constitution is available online in English: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>; Sweden: Chapter 1 Article 2 of the Constitution (Instrument of Government 1974). Available online in English: <http://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/CONSTITUTION%20OF%20SWEDEN.pdf>; Russia: Article 69 of the Russian Constitution. The Constitution of the Russian Federation is available online in English at: <http://archive.kremlin.ru/eng/articles/ConstIntro01.shtml>.
5. Adam Stepien, Anna Petrétei and Timo Koivurova: Sámi Parliaments in Finland, Norway, and Sweden. Managing Diversity Through Non-Territorial Autonomy – Assessing Advantages, Deficiencies, and Risks (eds. Tove H. Malloy, Alexander Osipov and Balázs Vizi), Oxford University Press, 2015. pp. 117-138.
6. Anna Gremesperger: On the Sami minority – JURA 2012 vol. I. pp. 135-147. Available online: [http://jura.ajk.pte.hu/JURA\\_2012\\_1.pdf](http://jura.ajk.pte.hu/JURA_2012_1.pdf)
7. Convention Concerning Indigenous and Tribal Peoples in Independent Countries (1989). Available online at: [http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100\\_ILO\\_CODE:C169](http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169)
8. Timo Koivurova and Anna Petrétei: Enacting a New Mining Act in Finland – How were Sami Rights and Interests Taken into Account? In: Nordisk Miljörättslig Tidskrift/ Nordic Environmental Law Journal (ed. Gabriel Michanek) 2014:1.
9. Christina Allard. 'Two Sides of the Coin: Rights and Duties – The Interface Between Environmental Law and Saami Law Based on a Comparison with Aotearoa/New Zealand and Canada'. Luleå 2006. p. 15.
10. Leena Heinämäki: Environmental Rights Protecting the Way of Life of Arctic Indigenous Peoples: ILO Convention No. 169 and the UN Draft Declaration on Indigenous Peoples. In: Arctic Governance, JuridicaLaponica 29 (eds. Timo Koivurova, Tanja Joonas, Reija Shrono). OySevenprint Ltd, Rovaniemi, 2004. pp. 231-233.
11. Timo Koivurova, Vladimir Masloboev, Kamrul Hossain, Vigdis Nygaard, Anna Petrétei, Svetlana Vinogradova: Legal Protection of Sami Traditional Livelihoods from the Adverse Impacts of Mining: A Comparison of the Level of Protection Enjoyed by Sami in



Their Four Home States. In: Arctic Review on Law and Politics, Vol. 6, No. 1, 2015, pp. 11-51. <http://dx.doi.org/10.3402/arctic.v6.76>

12. Timo Koivurova, Vladimir Masloboev, Kamrul Hossain, Vigdis Nygaard, Anna Petrétei, Svetlana Vinogradova: Legal Protection of Sami Traditional Livelihoods from the Adverse Impacts of Mining: A Comparison of the Level of Protection Enjoyed by Sami in Their Four Home States. In: Arctic Review on Law and Politics, Vol. 6, No. 1, 2015, pp. 11-51.

---

---

## THE ROLE OF LANGUAGE IN THE PRACTICAL PROTECTION OF REFUGEE RIGHTS<sup>1</sup>

**Emilia Lindroos**

LL.D., M.A is University Lecturer in Legal Linguistics,  
University of Lapland, Faculty of Law,  
Rovaniemi, Finland.

*e-mail:* emilia.lindroos@ulapland.fi

**Stefan Kirchner**

Dr., MJI is Senior Researcher for Minority Rights  
and Associate Professor for the Law of the Sea  
at Vytautas Magnus University in Kaunas, Lithuania;  
University Lecturer for Fundamental and Human Rights  
with Special Focus on Indigenous Rights  
and Adjunct Professor (*dosentti*) for Fundamental and Human Rights  
at the University of Lapland in Rovaniemi, Finland,  
and Attorney (*Rechtsanwalt*) at CrossLegal in Antrifftal, Germany.

*e-mail:* stefan.kirchner@crosslegal.com.

### 1. Introduction

The 21st century has already brought unprecedented challenges for international law, for example in the context of climate change.<sup>2</sup> At the same time, some very old problems remain unsolved. The flow of refugees and migrants into Europe as well as within Europe, has reached a degree which has not been witnessed since the refugee crisis in the wake of World War II.<sup>3</sup> In the wake of these developments tensions are rising<sup>4</sup>, highlighted by a large number of often violent attacks against migrants<sup>1</sup> as

---

<sup>1</sup> This chapter only reflects the authors' private opinions.

<sup>2</sup> See e.g. Fiona Harvey, *Paris climate change agreement: the world's greatest diplomatic success*, in: THE GUARDIAN, 14 December 2015, <<http://www.theguardian.com/environment/2015/dec/13/paris-climate-deal-cop-diplomacy-developing-united-nations>>. All online sources are up to date as of 12 February 2016.

<sup>3</sup> AFP, *EU says world facing worst refugee crisis since WWII*, in: REFUGEES DAILY, 17 August 2015, <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refdaily?pass=52fc6fbd5&id=55d17e7b5>>.

<sup>4</sup> Kate Connolly, *Refugee crisis: Germany creaks under strain of open door policy*, in: THE GUARDIAN, 8 October 2015, <<http://www.theguardian.com/world/2015/oct/08/refugee-crisis-germany-creaks-under-strain-of-open-door-policy>>.

well as attacks by migrants against other migrants<sup>2</sup> as well as against aid workers<sup>3</sup> and others.<sup>4</sup> In recent months, many refugees lose their lives in attempts to reach Europe.<sup>5</sup> In light of the current refugee crisis, a number of states have tightened their domestic legislation with regard to the acceptance of refugees and other migrants<sup>6</sup> while in practice a number of European states, in particular Austria<sup>7</sup> and Germany,<sup>8</sup> *de facto* allow for immigration despite a lack of documentation which would otherwise have been required. The current political climate in some European countries gives rise to concerns about the rights of refugees and other migrants being fully respected. It therefore seems necessary to draw attention to the rights of refugees. From the perspective of cross-cultural communication, e.g. in form of interviews of asylum seekers as part of the asylum procedure, language has a particularly important role to play in the protection of refugee rights.

## 2. Refugee Rights in International Law

International refugee law as it is applied today is based on the 1951 Refugee Convention.<sup>9</sup> Created in the wake of World War II, the Refugee Convention is still the fundament of contemporary international refugee law, but it is a fundament which

---

<sup>1</sup> Simon Shuster, *Racist Violence in Germany Again Tests Merkel's Openness To Refugees*, in: TIME, 13 January 2016, <<http://time.com/4178642/racist-violence-germany-refugees/>>.

<sup>2</sup> Matthias Bartsch / Markus Deggerich / Horand Knaup / Ann-Katrin Müller / Conny Neumann / Barbara Schmid / Fidelius Schmid / Wolf Wiedmann-Schmidt / Steffen Winter, *Close Quarters: Asylum Shelters in Germany Struggle with Violence*, in: SPIEGEL ONLINE – ENGLISH EDITION, 6 October 2015, <<http://www.spiegel.de/international/germany/asylum-shelters-in-germany-struggle-with-refugee-violence-a-1056393.html>>.

<sup>3</sup> Michael E. Miller, *'Horrible and tragic': Swedish asylum worker killed at refugee center*, in: WASHINGTON POST, 26 January 2016, <<https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2016/01/26/horrible-and-tragic-15-year-old-migrant-fatally-stabs-swedish-asylum-worker/>>.

<sup>4</sup> Cf. Jochen Bittner, *Can Germany Be Honest About Its Refugee Problems?*, in: NEW YORK TIMES, 15 January 2016, <<http://www.nytimes.com/2016/01/16/opinion/can-germany-be-honest-about-its-refugee-problems.html>>.

<sup>5</sup> See e.g. Constanze Letsch, *Refugee crisis: at least 27 people die off Turkish coast*, in: THE GUARDIAN, 8 February 2016, <<http://www.theguardian.com/world/2016/feb/08/refugee-crisis-dead-turkey-aegean-coast-greece>>.

<sup>6</sup> Dan Bilefsky, *Denmark Moves to Make Refugees Hand Over Valuables*, in: NEW YORK TIMES, 13 January 2016, <<http://www.nytimes.com/2016/01/14/world/europe/denmark-refugees-confiscate-valuables.html>>; David Crouch, *Sweden and Denmark crack down on refugees at borders*, in: THE GUARDIAN, 4 January 2016, <<http://www.theguardian.com/world/2016/jan/03/sweden-to-impose-id-checks-on-travellers-from-denmark>>; Alison Smale, *After Assaults in Cologne, Merkel Proposes Tougher Asylum Laws*, in: NEW YORK TIMES, 9 January 2016, <<http://www.nytimes.com/2016/01/10/world/europe/after-assaults-in-cologne-merkel-proposes-tougher-asylum-laws.html>>.

<sup>7</sup> Alison Langley, *Austria dodges asylum claims by dumping migrant fingerprints*, in: DEUTSCHE WELLE, 5 February 2016, <<http://www.dw.com/en/austria-dodges-asylum-claims-by-dumping-migrant-fingerprints/a-19029764>>.

<sup>8</sup> Bittner, *supra*, note 10.

<sup>9</sup> CONVENTION RELATING TO THE STATUS OF REFUGEES, 189 United Nations Treaty Series 150, <<http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html>>.

is no longer capable of supporting the weight of today's refugee phenomena. While e.g. Denmark's Prime Minister *Lars Lokke Rasmussen* has argued for revising the 1951 Convention,<sup>1</sup> many persons who are in need of support, who consider themselves to be refugees and who cannot be sent back to their place of origin without violating their fundamental human rights are actually not covered by the 1951 Refugee Convention. This includes e.g. persons who are fleeing from war or famine in general, without being targeted directly or as members of a group, economic migrants<sup>2</sup> and so called «climate change refugees», because they are motivated by factors different from the «wellfounded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion»,<sup>3</sup> which is required in Article 1 (A) (2) of the 1951 Refugee Convention. While such persons might benefit from subsidiary protection, their legal status is less than that of refugees. Accordingly, they will face more uncertainty with regard to their legal status in their country of temporary residence.

Especially in countries in which the transition from refugee-status or subsidiary protection to full citizenship is made difficult or which are actually lacking proper immigration laws, the stay of such migrants might be more temporary than desired and there might be a greater need for procedural safeguards in domestic law as they are under a significant risk of deportation. Given the present political climate in many European countries, which often appears to favor deportation over real integration and paths towards permanent residency rights and citizenship, procedural safeguards become increasingly important. If national law makes it difficult for a migrant to stay, he or she will be more likely to have to resort to legal assistance in order to protect his or her rights and interests.

This already requires the administrative procedures concerning the stay of a migrant to be sufficiently fair. The right to a fair trial, which is protected for example under Article 6 of the European Convention on Human Rights (ECHR),<sup>4</sup> only applies to court proceedings and is considered by the European Court of Human Rights not

---

<sup>1</sup> Ole Mikkelsen, *Denmark wants Geneva Convention debate if Europe cannot curb refugee influx*, in: REUTERS, 28 December 2015, <<http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-denmark-idUSKBN0UB10020151228>>.

<sup>2</sup> On the political dimension of economic migration in the context of the current situation in Western Europe and the denial of a global right to migration see e.g. Nick Cohen, *To help real refugees, be firm with economic migrants*, in: THE GUARDIAN, 6 February 2016, <<http://www.theguardian.com/commentisfree/2016/feb/06/liberals-harsh-truths-help-refugees-syria>>.

<sup>3</sup> Article 1 (A) (2) Refugee Convention, supra, note 15.

<sup>4</sup> CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS, Council of Europe Treaty Series No. 5, <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680063765>>; on the relationship between EU Asylum Law and the ECHR in general see Laurens Lavrysen, *European Asylum Law and the ECHR: An Uneasy Coexistence*, in: 4 GÖTTINGEN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW (2012), pp. 217-262.

be applicable to immigration law trials.<sup>1</sup> The absence of such protection at the court-stage makes it even more imperative for the state to ensure fairness in the administrative proceedings, including the asylum proceedings.

### **3. The role of interpreters in guaranteeing legal certainty**

In asylum procedures, the oral interview with the asylum seeker forms an integral part of the administrative proceedings. It is through the cross-cultural communication in the interview that necessary information is gathered on the asylum seeker's background and on his or her reasons for leaving the home country or the country of residence; these discussions thus creating «the most important evidence»<sup>2</sup> for decision-making as regards the granting or denying of asylum. Taking into account the fact that the majority of asylum seekers do not speak or understand the language of the country they are seeking asylum in, and considering the seriousness of the possibly life-threatening situations many asylum seekers are facing if returned to their home countries, the importance of interpreters as mediators between languages and cultures in this context cannot be overemphasized.<sup>3</sup> As mediators enabling the communication between the interviewer and the interviewee, they have a direct impact on the assessing of the applicant's claim to asylum. It can therefore be said that interpreters play a crucial role in the protection of refugee rights as well as in «[e]nsuring fairness» of the proceedings<sup>4</sup>:

«The interpreter's task in the asylum process is highly important. The interpreter has a very critical role in the communications. The asylum seeker's matter must be interpreted into another language comprehensively and accurately, so that the authority can reach a fair decision in the matter of a person seeking international protection. Therefore, the interpreter is in a key position, communicating messages in situations which have a bearing on the rest of the asylum seeker's life.»<sup>5</sup>

In many countries, national legislation provides asylum seekers with the right to have an interpreter present in the interview (e.g. in Finland Sections 10 and 203 of the Aliens Act<sup>6</sup>). Within the European Union, it is foreseen in Article 12(1)(b) of the

---

<sup>1</sup> European Court of Human Rights, *Maaouia v. France*, Application No. 39652/98, Judgment of 5 October 2000, paras. 40 et seq.

<sup>2</sup> Ida Staffans, *Immigration and Asylum Law and Policy in Europe*, Volume 25: Evidence in European Asylum Procedures, 1st ed., Brill, Leiden (2012), p. 42.

<sup>3</sup> See e.g. Sonja Pöllabauer, «Translation culture» in interpreted asylum hearings, in: Anthony Pym /Miriam Shlesinger / Zuzana Jettmarová (eds.), *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*, Benjamins Translation Library Vol. 67, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, (2006), pp. 151–162.

<sup>4</sup> Finnish Immigration Service / ERF / Refugee Advice Centre, *INTERPRETATION IN THE ASYLUM PROCESS – GUIDE FOR INTERPRETERS*, 1st ed., Refugee Advice Centre, Helsinki (2010), <[http://www.migri.fi/download/16471\\_Tulkkaus\\_turvapaikkamenettelyssa\\_Opas\\_tulkeille\\_en.pdf?df4a13f151b8d288](http://www.migri.fi/download/16471_Tulkkaus_turvapaikkamenettelyssa_Opas_tulkeille_en.pdf?df4a13f151b8d288)>, p. 9.

<sup>5</sup> *Ibid.*

<sup>6</sup> Aliens Act [Finland], 301/2004.

Directive 2013/32/EU on common procedures for granting and withdrawing international protection<sup>1</sup> that applicants for asylum «... shall receive the services of an interpreter for submitting their case to the competent authorities whenever necessary». Furthermore, it is stated in Article 15(3)(c) of the aforementioned Directive that Member States shall «... select an interpreter who is able to ensure appropriate communication between the applicant and the person who conducts the interview».

Despite the increasing need for interpreters in asylum proceedings resulting from the ongoing refugee crisis and from the legislative developments that started with the 1951 Geneva Convention, interpreter-mediated asylum interviews remain an under researched phenomenon with many details yet to be discussed. Especially in countries in which the interpreters' professional title is not protected by national legal provisions and in which no accreditation or certification systems are in place, the access to justice for asylum seekers may be compromised as a result of possibly erroneous services provided by non-professional, untrained interpreters. Problems may arise also through a conflict of interest if the interpreter procured by the authorities is too closely connected with the person seeking asylum or with the matter at hand (explicitly taken into account e.g. in the Aliens Act of Finland, Section 10:2), as the impartiality and objectivity of the interpreter are then endangered. It follows that common standards and adequate professional training programs for interpreters are a necessary precondition of guaranteeing the protection of refugee rights and the equal access to justice in Europe.

Asylum seekers may also become involved in criminal proceedings while their application is pending. If they are suspected or accused of committing a criminal offence in an EU Member State, they must be informed of their procedural rights and the charges against them as laid down in Directive 2012/13/EU on the right to information in criminal proceedings<sup>2</sup>, the right to interpretation and translation being an essential procedural right guaranteed in Article 3(d) of the Directive. Furthermore, Directive 2010/64/EU on the right to interpretation and translation in criminal proceedings<sup>3</sup> provides suspects and accused persons with the right to interpretation during criminal proceedings (Article 2) and the right to translation of essential documents (Article 3) with the requirement that the quality of interpreting and translation services provided is «... sufficient to safeguard the fairness of the proceedings, in particular by ensuring that suspected or accused persons have

---

<sup>1</sup> Directive 2013/32/EU on common procedures for granting and withdrawing international protection, Official Journal L 180, 29 June 2013, p. 60–95.

<sup>2</sup> Directive 2012/13/EU on the right to information in criminal proceedings, Official Journal L 142, 1 June 2012, p. 1–10.

<sup>3</sup> Directive 2010/64/EU on the right to interpretation and translation in criminal proceedings, Official Journal L 280, 26 October 2010, p. 1–7.

knowledge of the case against them and are able to exercise their right of defence» (Article 2 (8) and Article 3(9)). In order to implement the stipulation in Article 5 of Directive 2010/64/EU, Member States have taken action to «... establish a register or registers of independent translators and interpreters who are appropriately qualified» (Article 5(2)) to be made available to legal counsel and relevant authorities.

In the light of the current situation briefly described above, the notion of quality in interpreting requires more careful scrutiny. It is in the best interest of all parties involved that the interpretation in the asylum interview is of a high enough quality since errors and poor quality in interpreting may lead e.g. to variation in the asylum seeker's narrative and thus influence the credibility of the information provided in the oral interview. However, it should be borne in mind that even the best professional training received by the interpreter does not alone guarantee high quality interpreting in each individual interview. An interpreter-mediated interview, as emphasized by *Wadensjö*,<sup>1</sup> is a joint activity, influenced by several factors.

#### **4. Conclusions**

Despite the urgency of the refugee crisis, there are still a number of open questions with regard to guaranteeing high-quality interpreting in the asylum process. This requires further research. One potential approach to improving the quality of linguistic services in the asylum process can be to enhance the understanding of different perceptions of quality. Doing so can provide a positive contribution to the protection of the rights of asylum seekers across different national legal systems.

#### **References**

1. AFP, EU says world facing worst refugee crisis since WWII, in: *Refugees Daily*, 17 August 2015, <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refdaily?pass=52fc6fbd5&id=55d17e7b5>>.
2. Aliens Act [Finland], 301/2004.
3. Matthias Bartsch /Markus Deggerich / Horand Knaup / Ann-Katrin Müller / Conny Neumann / Barbara Schmid / Fidelius Schmid /Wolf Wiedmann-Schmidt / Steffen Winter, *Close Quarters: Asylum Shelters in Germany Struggle with Violence*, in: *Spiegel Online – English Edition*, 6 October 2015, <<http://www.spiegel.de/international/germany/asylum-shelters-in-germany-struggle-with-refugee-violence-a-1056393.html>>.
4. Dan Bilefsky, *Denmark Moves to Make Refugees Hand Over Valuables*, in: *New York Times*, 13 January 2016, <<http://www.nytimes.com/2016/01/14/world/europe/denmark-refugees-confiscate-valuables.html>>
5. Jochen Bittner, *Can Germany Be Honest About Its Refugee Problems?*, in: *New York Times*, 15 January 2016, <<http://www.nytimes.com/2016/01/16/opinion/can-germany-be-honest-about-its-refugee-problems.html>>.
6. Nick Cohen, *To help real refugees, be firm with economic migrants*, in: *The Guardian*, 6 February 2016, <<http://www.theguardian.com/commentisfree/2016/feb/06/liberals-harsh-truths-help-refugees-syria>>.

---

<sup>1</sup> Cecilia Wadensjö, *INTERPRETATION AS INTERACTION*, 1st ed., Longman, London (1998), p. 8.

7. Kate Connolly, Refugee crisis: Germany creaks under strain of open door policy, in: *The Guardian*, 8 October 2015, <<http://www.theguardian.com/world/2015/oct/08/refugee-crisis-germany-creaks-under-strain-of-open-door-policy>>.

8. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Council of Europe Treaty Series No. 5, <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680063765>>.

9. Convention Relating to the Status of Refugees, 189 United Nations Treaty Series 150, <<http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html>>.

10. David Crouch, Sweden and Denmark crack down on refugees at borders, in: *The Guardian*, 4 January 2016, <<http://www.theguardian.com/world/2016/jan/03/sweden-to-impose-id-checks-on-travellers-from-denmark>>.

11. Directive 2010/64/EU on the right to interpretation and translation in criminal proceedings, Official Journal L 280, 26 October 2010, p. 1–7.

12. Directive 2012/13/EU on the right to information in criminal proceedings, Official Journal L 142, 1 June 2012, pp. 1-10.

13. Directive 2013/32/EU on common procedures for granting and withdrawing international protection, Official Journal L 180, 29 June 2013, p. 60–95.

14. European Court of Human Rights, *Maaouia v. France*, Application No. 39652/98, Judgment of 5 October 2000.

15. Finnish Immigration Service / ERF / Refugee Advice Centre, *Interpretation in the Asylum Process – guide for interpreters*, 1st ed., Refugee Advice Centre, Helsinki (2010), <[http://www.migri.fi/download/16471\\_Tulkkaus\\_turvapaikkamenettelyssa\\_Opas\\_tulkeille\\_en.pdf?df4a13f151b8d288](http://www.migri.fi/download/16471_Tulkkaus_turvapaikkamenettelyssa_Opas_tulkeille_en.pdf?df4a13f151b8d288)>.

16. Fiona Harvey, Paris climate change agreement: the world's greatest diplomatic success, in: *The Guardian*, 14 December 2015, <<http://www.theguardian.com/environment/2015/dec/13/paris-climate-deal-cop-diplomacy-developing-united-nations>>.

17. Alison Langley, Austria dodges asylum claims by dumping migrant fingerprints, in: *Deutsche Welle*, 5 February 2016, <<http://www.dw.com/en/austria-dodges-asylum-claims-by-dumping-migrant-fingerprints/a-19029764>>.

18. Laurens Lavrysen, *European Asylum Law and the ECHR: An Uneasy Coexistence*, in: 4 *Göttingen Journal of International Law* (2012), pp. 217-262.

19. Constanze Letsch, Refugee crisis: at least 27 people die off Turkish coast, in: *The Guardian*, 8 February 2016, <<http://www.theguardian.com/world/2016/feb/08/refugee-crisis-dead-turkey-aegean-coast-greece>>.

20. Ole Mikkelsen, Denmark wants Geneva Convention debate if Europe cannot curb refugee influx, in: *Reuters*, 28 December 2015, <<http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-denmark-idUSKBN0UB10020151228>>.

21. Michael E. Miller, ‘Horrible and tragic’: Swedish asylum worker killed at refugee center, in: *Washington Post*, 26 January 2016, <<https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2016/01/26/horrible-and-tragic-15-year-old-migrant-fatally-stabs-swedish-asylum-worker/>>.

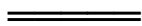
22. Simon Shuster, Racist Violence in Germany Again Tests Merkel’s Openness To Refugees, in: *Time*, 13 January 2016, <<http://time.com/4178642/racist-violence-germany-refugees/>>.

23. Alison Smale, After Assaults in Cologne, Merkel Proposes Tougher Asylum Laws, in: *New York Times*, 9 January 2016, <<http://www.nytimes.com/2016/01/10/world/europe/after-assaults-in-cologne-merkel-proposes-tougher-asylum-laws.html>>.

24. Sonja Pöllabauer, «Translation culture» in interpreted asylum hearings, in: Anthony Pym /Miriam Shlesinger / Zuzana Jettmarová (eds.), *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*, Benjamins Translation Library Vol. 67, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, (2006), pp. 151–162.

25. Ida Staffans, *Immigration and Asylum Law and Policy in Europe, Volume 25: Evidence in European Asylum Procedures*, 1st ed., Brill, Leiden (2012).

26. Cecilia Wadensjö, *Interpretation as Interaction*, 1st ed., Longman, London (1998).



## **THE NEW EU INVESTMENT POLICY AFTER THE LISBON TREATY: THE EU AS A NEW ‘LITIGATOR’ IN INTERNATIONAL INVESTMENT ARBITRATION?**

**Federica Cristani**

PhD, Research Fellow at Hungarian Academy of Sciences –  
Post-doctoral Fellow at the Pázmány Péter  
Catholic University, Budapest (HU)

The 2009 Lisbon Treaty has added foreign direct investment (FDI) to the exclusive common commercial policy of the European Union (EU), which has now the authority to conclude international investment agreements with third countries. In particular, article 206 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) establishes that «[...] the Union shall contribute, in the common interest, to [...] *the progressive abolition of restrictions on [...] foreign direct investment [...]*» (emphasis added).

The European Commission has adopted one Communication in 2010 [1], stating that the EU must develop an international investment policy in order to increase EU competitiveness and contribute to the objectives of smart, sustainable and inclusive growth. However, to date, the EU has not defined a clear investment policy [2].

Together with its Communication of 7 July 2010, the Commission submitted a proposal for a Regulation on transitional arrangements for existing Bilateral Investment Treaties (BITs) of member States with third countries, which finally came into force in December 2012 [3]. The latter grants legal security to the existing BITs between member States and third countries and allows the European Commission to authorize member States to open formal negotiations with a third country to amend or conclude a BIT [4]. This means that the almost 1200 BITs concluded by EU member States will be in force until they are replaced by EU agreements [5].

At the same time, the EU may start negotiations for the conclusion of international treaties on investment, either in the form of FTAs with chapters on investment protection, or in the form of BITs. One should note in this respect that the



EU is already party to one agreement with the possibility for investor-State dispute settlement (the 1994 Energy Charter Treaty), and a number of other agreements are currently under negotiation – or at the last stages of negotiations – namely with Singapore, Canada, USA and China.

Against the above background, it is evident that from now on the EU may be involved in investment-related disputes [6]. In its 2010 Communication the Commission was favorable to the idea of including investor-State dispute settlement mechanisms in future EU investment agreements [7].

It follows that a foreign investor may be involved in investment arbitration not only against a EU member State but also against the EU itself. In other words, it would be possible to have not only investor-State arbitrations but also investor-EU arbitrations.

Usually, investor-State arbitrations take place within the framework of 1965 International Convention for the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States (ICSID Convention). However, the EU cannot become a party to the ICSID Convention, since the Convention currently does not foresee accession by an international organization. Whether (and how) the ICSID Convention itself could be changed in this respect remains an open question [8].

Nevertheless, the European Commission is likely to intervene as *amicus curiae* [9] to protect EU interest in the proper interpretation and application of EU law in ICSID arbitration cases brought against EU member States. Indeed, there are currently several arbitral proceedings of foreign investors against EU member States based on BITs between EU member States and/or concerning substantive legal problems related to EU law in which the Commission has filed *amicus curiae* briefs [10].

As already mentioned, the EU is currently negotiating and/or concluding investment-related international agreements with third countries [11]. The agreements with Singapore, Canada, USA and China are of particular interest, for they include – or likely to include – specific provisions on FDI protection and on the investor-State dispute settlement mechanism [12].

EU and Singapore completed the negotiations for a comprehensive free trade agreement (FTA) on 17 October 2014 [13]. In July 2015 the Commission deposited a request for an Advisory Opinion from the European Court of Justice (ECJ) on the competence to sign and ratify the FTA with Singapore. More precisely, the Commission submitted the following questions to the ECJ: «Does the Union have the requisite competence to sign and conclude alone the Free Trade Agreement with Singapore? More specifically, Which provisions of the agreement fall within the Union's exclusive competence?; Which provisions of the agreement fall within the

Union's shared competence?; and Is there any provision of the agreement that falls within the exclusive competence of the Member States?» [14].

While the Opinion will be restricted to the competence to conclude the EU-Singapore FTA, it will determine the overall division of horizontal and vertical competences in relation to other FTAs currently being negotiated by the EU. In this respect, this Opinion would set the debate on the upcoming years on the issue of the division of competences in the field of trade and investment protection.

As regards the investor-State dispute settlement mechanism, the FTA with Singapore provides for transparency rules [15], binding interpretations to be given by the EU and Singapore [16], a code of conduct for arbitrators [17], the provision of early dismissal for unfounded claims [18] and the «loser-pays» principle [19].

As already mentioned, the EU concluded negotiations also with Canada for a Comprehensive Trade and Economic Agreement (CETA) in August 2014 [20], including a regulation of the investor-State dispute settlement mechanism which resembles the FTA with Singapore.

Another Free Trade Agreement which is about to be concluded by the EU is the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Agreement with the USA. The negotiations, which started in July 2013, are still on-going [21].

In the most recent version of the Draft Text of the TTIP elaborated by the Commission and issued on 16 September 2015, the proposal of a new Investment Court System for TTIP is worth mentioning. The latter builds on the substantial input received from the European Parliament, member States, national parliaments and stakeholders. The Investment Court System will be composed of a first instance Tribunal and an Appeal Tribunal [22].

The final investment agreement worth mentioning is the on-going negotiating text of a BIT between China and the EU. The decision to negotiate a EU-China BIT was announced at the 14<sup>th</sup> China-EU Summit in February 2012, with the first round of negotiations taking place in January 2014. Since then, three negotiations round were held in 2014. If successful, it will be the first standalone EU BIT.

EU negotiating practice indicates that investor-State dispute settlement mechanism will be included in most international agreements that will be concluded by the EU and its member States jointly as mixed agreements. With the conclusion of the new international investment-related agreements by the EU with third countries, and the subsequent flow of arbitrations, it will be intriguing to see how the new envisaged investor-EU/Member State dispute settlement mechanism can effectively (and efficiently) work in practice [23].

### **References:**

1. Towards a comprehensive European international investment policy, COM(2010), 7 July 2010, 343 final.

2. See Calamita J.N., 'The Making of Europe's International Investment Policy: Uncertain First Steps' (2012) 39 *Legal Issues of Economic Integration* 301-330

3. Regulation No 1219/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 establishing transitional arrangements for bilateral investment agreements between Member States and third countries OJ L 351/40 (2012).

4. Article 9 of Regulation No. 1219/2012.

5. See Preamble n. 5 of Regulation No. 1219/2012.

6. See Dimopoulos A., 'The Involvement of the EU in Investor-State Dispute Settlement: a Question of Responsibilities' (2014) 51 *Common Market Law Review* 1671-1720

7. European Commission's Communication, Towards a comprehensive European international investment policy, COM(2010), 7 July 2010, 343 final, 9-10.

8. See Burgstaller M., 'Investor-State Arbitration in EU International Investment Agreements with Third States' (2012) 39 *Legal Issues of Economic Integration* 207.

9. As a «non-disputing party» under Rule 37, paragraph 2 of the ICSID Rules of Procedure.

10. Eastern Sugar being the best known example in this regard (Eastern Sugar B.V. (Netherlands) v. The Czech Republic, SCC Case 088/2004, UNCITRAL ad hoc Arbitration). See Kleinheisterkamp J., 'Financial Responsibility in the European International Investment Policy' (2014) 63 *The International and Comparative Law Quarterly* 457.

11. See Bungenberg M. and Herrmann C. (eds), *Common Commercial Policy after Lisbon* (Springer 2013); Reinisch A., 'The EU on the Investment Path, Quo Vadis Europe – The Future of EU BITs and Other Investment Agreements' (2014) 12 *Santa Clara Journal of International Law* 111-157 and Titi C., 'International Investment Law and the European Union: Towards a New Generation of International Investment Agreements' (2015) 26 *European Journal of International Law* 639-661

12. See Overview of FTA and other Trade Negotiations. Updated December 2015 available at <[http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc\\_118238.pdf](http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_118238.pdf)>.

13. For the text of the draft agreement see <<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/singapore>>.

14. The application initiating proceedings has been lodged by the Commission on 10 July 2015. See Request for an Opinion submitted by the European Commission pursuant to Article 218(11) TFEU, Opinion 2/15, 10 July 2015.

15. See Article 9.22 and Annex 9-G (Rules On Public Access To Documents, Hearings And The Possibility Of Third Persons To Make Submissions) of the EU-Singapore FTA, Authentic text as of May 2015, available at <<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=961>>.

16. See Article 9.19 (Applicable Law and Rules of Interpretation) of the EU-Singapore FTA.

17. See Annex 9-F (Code Of Conduct For Arbitrators And Mediators) of the EU-Singapore FTA.

18. See Article 9.20 (Claims Manifestly Without Legal Merit) of the EU-Singapore FTA.

19. See Article 9.26 (Costs) of the EU-Singapore FTA..

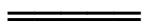
20. The text of the CETA agreement has been made public on the EU website <[http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc\\_152806.pdf](http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152806.pdf)>.

21. See the official website of the Commission <[http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/index_en.htm)>. For the most recent version of the Draft Text of TTIP, see the

official Commission's website <[http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/september/tradoc\\_153807.pdf](http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/september/tradoc_153807.pdf)>.

22. See Chapter II – Section 3 (Resolution of Investment Disputes and Investment Court System) of the Draft Text of TTIP.

1. Baetens F., Kreijen G. and Varga A., 'Determining International Responsibility Under the New Extra-EU Investment Agreements: What Foreign Investors in the EU Should Know' (2014) 47 *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 1260.



## ON THE CONTROVERSIES OF COMMON HERITAGE OF MANKIND

**Kristóf Petrétai**  
Researcher  
University of Lapland

Probably the most controversial and debatable concept of the field of international law, the idea of common heritage of mankind emerged owing to the fact of swiftly developing new technologies, which enabled the exploitation of resources at areas which had been, up till that time, out of reach; and the scarcity of the said resources further supported its coming about [1].

The common heritage of mankind as an international legal concept started its story in the highly influential speech of Ambassador Arvid Pardo to the United Nations General Assembly in 1967 [2]. The often-cited words – «[t]he seabed and the ocean floor are a common heritage of mankind and should be used and exploited for peaceful purposes and for the exclusive benefit of mankind as a whole» – set the scene for the everlasting debate over the elements, scope, legal status and application of the common heritage of mankind, resulting in lacking a commonly agreed-to definition [3].

The concept of common heritage of mankind has been, however, incorporated in some legal instruments [4], most notably in the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea (and its revision provided by the 1994 Implementation Agreement) and in the 1979 Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies (commonly known as the Moon Treaty) [5]. Antarctica itself, moreover, was proposed to be proclaimed to form another common heritage of mankind [6]. Furthermore, mention must be made about other attempts which aimed at declaring other resources as the common heritage of mankind; among these various, in many cases futile, attempts outer space resources, the geostationary orbit, the solar energy, low earth orbits, tropical rain forests, endangered species, all food resources and marine living resources, as well as cultural heritages are to be noted at the first place [7].

Some debates over the concept of common heritage of mankind are originating from the legal nature of «heritage» and what exactly to be understood on it in an international law context. The cradle of one misconception was the result of a mere mistranslation: the word «heritage» was mistakenly equated, in French texts, with *patrimoine* and, in Spanish texts, *patrimonio* [8], hence associating the term «heritage» with the notion of «property» or *res* [9]. Within this aspect of the discussion, the notion of *res*, in accordance with Roman law tradition, has been conceived either as a *res communis* [10], meaning property of all and hence not open for private ownership, or as *res nullius*, meaning things belonging to no one, but subject to free capture [11].

However, one huge counterargument against the *res* concept is that, ever since Roman law, should imply, *inter alia*, *jus utendi et abutendi*, meaning the right to use and dispose (or misuse) [12]. Having the right to discard the property refutes the idea of having it «inherited» from generation to generation. In other words, an essential incident of ownership *jus abutendi* was not given to each generation; therefore each generation is assumed to inherited the right to use (*jus utendi*) of *all* natural resources from the previous one, and therefore the common heritage of mankind is not based on the exploitative management of the nature [13]. This concludes that common heritage of mankind should be considered a stewardship as opposed to ownership; a steward does not own the property, and the property cannot be used entirely for the benefit of the steward – and this logically connects to the public trust doctrine [14], or, following a more positivistic approach, to a system similar to leasehold [15].

Another part of the controversy, which is remotely connected to the *res* theory, is the distinction between the utilitarianism and egalitarianism. Utilitarianism would mean unrestricted right of property, upon which the destruction of the property would raise no question of justice whatsoever, which obviously would be dangerous for the management of global commons; whereas egalitarianism would maximize common interest and take care of the future generations, hence supporting the arguments for the stewardship theory [16].

The principle of justice emerges when examining whether the concept of common heritage of mankind is a territorial or a functional one. Common heritage of mankind can be considered as part of the international resource management, thus being more functional than territorial. The concept functionally expanded, and started to be associated with food resources, marine stocks or solar energy, which are obviously far from being territorial categories. Common heritage of mankind is more concerned with the resources to be used for the benefit of mankind than with the ownership of areas and territories wherefrom such resources are exploited – an argument which has in its focus the common interest, which is in turn based on the principle of justice [17]. However, others argue that strictly speaking the only true common

heritage of mankind regimes to date are those pertaining to deep seabed and the Moon; in other words the ones that have actual normative basis [18].

Having no precise definition of the common heritage of mankind notwithstanding, the different conceptions – especially those applied to the common space areas [19] – share five elements [20]. Firstly, the common heritage of mankind areas shall not be subject to appropriation, whether private or public [21]. Secondly, the use of such areas shall be managed by an international authority composed of representatives from all nations [22]. Thirdly, by exploiting the common heritage areas and the resources thereof, all nations shall equally share in the benefits [23]. Fourth, these areas to be used for peaceful purposes only, meaning no weaponry or military installations are allowed [24]. Fifth, the resources shall be protected and preserved for the benefit and interest of all mankind, including future generations [25].

Probably one of the most important branches of the controversies surrounding the concept of common heritage of mankind is that the concept, *per se*, is in an unsolvable conflict, owing to its very nature, with the principle of sovereignty, since it is raising the ideas of public utility on an international level and the obligation to cooperate [26]. The entire concept has emerged as a reaction to the positivist values of international law [27].

On a political level, with hypocrisy galore involved on both sides, the concept of common heritage of mankind has been, in a way, freely applied in debates between developed and developing states, each side using it to their own gain. On the one hand developing states invoked it in connection with the New International Economic Order [28] to emphasize the necessity of utilizing resources exploited from international areas that fall beyond national jurisdictions and thus decreasing the considerable economic, social and technological gap existing between developed and developing countries. However, on the other hand, developed countries started to refer to the common heritage in a context of preserving the global environment, and to use the concept as a shackle to further restrain developing nations from exploiting even their own natural and cultural resources. In the first case, the common heritage of mankind became an argument for *development*; whilst in the latter, it is interpreted as a tool for ensuring *sustainable development* [29].

As discussed and described above, there are essentially two ways of approaching the concept of common heritage of mankind: either through restrictive or extensive interpretation. If interpreted restrictively – that is to say cases where it has actual normative basis, as is the case for instance with the Moon Treaty – the common heritage of mankind is a doctrine that could be invoked to cases stipulated by legal norms, and actually has real normative meaning. However, this approach substantially narrows down the scope of the concept, and it would exclude important

issues, such as food resources, from its application and would lead to injustice. Nonetheless if interpreted extensively, its scope would considerably broaden out and encompass many issues of high diversity ranging from rainforests to solar energy, from geostationary orbit to Antarctica. However, assuming a broader scope would come at the expense of losing actual normative basis, the very essence of any legal doctrine. In this case, the common heritage of mankind would devolve into a mere political concept, and thus its application would, lacking valid legal ground, be subject to the political whims of nations.

Unfortunately, in the current form of the common heritage of mankind the more normativity we instill into it the less just the concept seems to become.

### **References:**

1. Noyes, John E., *The Common Heritage of Mankind: Past, Present, and Future*. Denver Journal of International Law and Policy Vol. 40, 2012. pp. 447-471.
2. Baslar, Kemal, «The Concept of the Common Heritage of Mankind in International Law». *Developments in International Law* Vol. 30, Martinus Nijhoff Publishers, 1998.
3. Shackelford, Scott, *The Tragedy of the Common Heritage of Mankind* (May 19, 2009). *Stanford Environmental Law Journal* Vol. 27, 2008; *Stanford Public Law Working Paper* No. 1407332. at 102.
4. Noyes 2012. at 448.
5. Viikari, Lotta, *From Manganese Nodules To Lunar Regolith; A Comparative Legal Study Of The Utilization Of Natural Resources In The Deepsea Bed And Outer Space* 19, 2002.
6. Baslar 1998. pp. 244-255.
7. ReBas
8. Dolman, A.J., «Resources, Regimes and World Order». *Pergamon Policy Studies*, Oxford, 1981. at 227.
9. Baslar 1998. at 16.
10. Hunter, William A., «Introduction to Roman Law». Ninth, Revised edition, Sweet and Maxwell Ltd., London, 1934. at 65.; Prichard, A.M., «Leage's Roman Private Law». 3rd edition, Macmillan&Co Ltd., London, 1961. at 154.
11. Lee, R.W., «The Elements of Roman Law». Sweet and Maxwell Ltd., London, 1946. at 107.; Hunter 1934. pp. 59-60.; Prichard 1961. at 65.
12. Baslar 1998. at 63.
13. Willis, D.J., *Ecophilosophy and Natural Law*. 12 *Journal Energy Natural Resources & Environmental Law*, 1992, pp. 419-451. at 432.
14. Johnson, P.M., «The Global Commons, Collective and Individual Concerns, State Interests and Survival, Innocent Bystanders and Future Generations». In: *Environmental Ethics: Man's Relationship with Nature Interactions with Science* (eds. Bordeau, P.M. and Fasella, T.A.), Sixth Economic Summit Conference on Biotechnics, Commission of the European Community, 10-12 May, Luwembourg, 1990. pp. 173-183.
15. Shackelford 2009.
16. Locke, John, *Second Treatise of Government*.; Rawls, John, *A Theory of Justice*.; See also Baslar 1998. pp. 55- 58.
17. Bedjaoui, M., *Are the World's Food resources the Common Heritage of Mankind?*. *Indian Journal of International Law*, 1982. pp. 459-467.; McClearly, R.M., *The*

International Community's Claim to Rights in Brazilian Amazonia. Political Studies 39/4, 1991. pp. 691-707.

18. Shackelford 2009.

19. See also Baslar 1998. pp. 85-91.

20. Shackelford, 2009. at 103.

21. Frakes, Jennifer, The Common Heritage of Mankind Principle and the Deep Seabed, Outer Space, and Antarctica: Will Developed and Developing Nations Reach a Compromise?, 21 Wisconsin International Law Journal, 2003. at 411.

22. Shackelford 2009. at 109.

23. Brownlie, I., Protection of the Global Heritage, in The Panel on Protection of the Global Heritage, 75th Proceedings of the American Society International Law, 1981, pp. 32-55. at 36.

24. Hoof, Van, G.J.H., Legal Status of the Concept of the Common Heritage of Mankind. 7 Grotiana New Series, 1986, pp. 49-79.

25. Baslar 1998. pp. 70-78.

26. Wolfrum, R., Purposes and Principles International Environmental Law. 33 German Yearbook of International Law, 1991, pp. 308-330. at 308.

27. Baslar 1998. at 26.

28. Resolution adopted by the General Assembly 3201 (S-VI). Declaration on the Establishment of a New International Economic Order.

29. Baslar 1998. pp. 277-278.



## **ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ**

**Абрамова Алина Владимировна**

студентка 4 курса

направления подготовки «Международное право»

ХНУ им. В.Н. Каразина

Научный руководитель: к.ю.н., доц. Новикова Л.В.

*e-mail:* a\_link\_a1994@mail.ru

**Ключевые слова:** международная межправительственная организация, ответственность, проект Статей об ответственности международных организаций, компенсация, реституция, сатисфакция.

В современных условиях практически все сферы взаимоотношений государств регулируются на уровне межгосударственных образований – международных межправительственных организаций, в связи с чем их роль на международной арене, безусловно, возрастает. Согласно принципу международного права, который гласит, что никто не освобождается от ответственности за противоправное деяние, актуальными являются вопросы о том, каким образом и на каких условиях международные организации как субъекты международного права должны нести ответственность за нарушение между-



народно-правовых норм. Целью настоящей работы является исследование и анализ института ответственности международных межправительственных организаций на основе практики Международного Суда ООН и положений, разработанных Комиссией международного права ООН, в частности, проекта Статей об ответственности международных организаций.

Ответственность по международному праву может возникать только для субъекта международного права, поэтому способность межправительственных организаций нести международную ответственность базируется на обладании такими организациями качеством международной правосубъектности. Наличие правосубъектности у международных межправительственных организаций является давно обоснованным и доказанным фактом. Международный Суд ООН в консультативном заключении от 1949 года «По вопросу о возмещении ущерба, понесенного на службе в ООН», сделал вывод, что международная организация является субъектом международного права, и, следовательно, имеет права, несет обязанности, обладает правоспособностью и может предъявлять претензии международного характера.

В 1980 г. МС ООН вынес консультативное заключение по вопросу толкования соглашения, заключенного между Всемирной организацией здравоохранения (ВОЗ) и Египтом, в котором сделал общее утверждение о правосубъектности международных организаций. В данном Консультативном заключении впервые прямо говорилось о возможности несения ответственности международной организацией. Особенность правосубъектности международных организаций порождает комплексность института международно-правовой ответственности межправительственных организаций, которая заключается в том, что тема ответственности международных организаций охватывает три блока вопросов:

- 1) самостоятельная ответственность организации за свои действия;
- 2) ответственность организации в связи с действиями государства-члена (ответственность организации в силу участия в неправомерном деянии государства-члена);
- 3) ответственность государства-члена в связи с действиями организации (в силу участия в неправомерном деянии организации и непосредственно за деяния международной организации).

В 2000 г. на своей 52-й сессии Комиссия международного права постановила включить тему «Ответственность международных организаций» в свою долгосрочную программу [1]. При определении сферы охвата проекта Статей об ответственности международных организаций Комиссия Международного Права использовала тот же подход, что и при разработке Проекта статей об ответственности государств. В 2011 году Комиссия по

международному праву во втором чтении приняла проект Статей об ответственности международных организаций.

Статья 1 Проекта [2] определяет сферу охвата нового документа, который будет применяться в случае ответственности, которую несут международные организации за свои противоправные деяния. Международное противоправное деяние международной межправительственной организации включает в себя присвоение поведения международной организации и нарушение международного обязательства. В соответствии со ст. 9 Проекта нарушение международной организацией международно-правового обязательства имеет место, когда деяние данной международной организации не соответствует тому, что требует от нее данное обязательство, независимо от его происхождения и характера. Нарушенное обязательство может вытекать из договорной нормы, обычной нормы, общепризнанных принципов международного права, а также из решения международного суда или арбитража.

Вопрос об осуществлении международной организацией руководства и контроля над государством или другой международной организацией, совершившими международное противоправное деяние, был рассмотрен Европейским судом по правам человека в деле «Бехрами и Бехрами против Франции» и «Сарамати против Франции, Германии и Норвегии». Оба дела касались проблемы поведения военнослужащих, переданных в распоряжение Миссии ООН по делам временной администрации в Косово и вооруженных сил – Сил для Косова, которые действовали под руководством НАТО в соответствии с резолюцией Совета безопасности ООН 1244. Европейский суд пришел к выводу, что их действия могут быть «присвоены» ООН, ссылаясь на формулировку проекта Статей об ответственности международных организаций о том, что действия военнослужащих осуществлялись на основании делегированных полномочий Совета Безопасности ООН.

Международные организации несут как материальную, так и нематериальную (политическую) ответственность за причиненный ими ущерб, что является логическим выводом наличия закрепленных за ними прав и взятых ими на себя обязательств. В Проекте статей предусматривается материально-правовая форма ответственности международных межправительственных организаций, в частности, компенсация. Статья 36 Проекта предусматривает, что международная организация, ответственна за международно-противоправное деяние, обязана возместить ущерб, причиненный данным деянием. Компенсация должна охватывать любой ущерб, который можно оценить в финансовом выражении, а также включать упущенную выгоду.

Статья 35 проекта Статей об ответственности международных организаций предусматривает иную форму материальной ответственности – реституция, то есть восстановление ситуации, существовавшей до правонарушения. В тексте

ст. 35 подчеркивается то, что она не должна быть «материально невозможной». Однако восстановление ситуации, существовавшей до правонарушения, не всегда связано с материальным обременением правонарушителя.

К нематериальной форме ответственности международных организация можно отнести сатисфакцию. Сатисфакция (Статья 37 проекта Статей об ответственности международных организаций) является формой возмещения нематериального вреда. Формы сатисфакции, применимые к государствам, в большинстве своем могут быть применены и к международным организациям:

- признание нарушения,
- выражение сожаления,
- официальное извинение,
- требование проведения расследования обстоятельств инцидента,
- наказание лиц, действия которых привели к возникновению

международно-противоправного деяния.

Четкого определения данной формы ответственности в проекте Статей не содержится, сразу указываются лишь конкретные способы возмещения вреда. Официальное извинение международной организации, пожалуй, наиболее распространенный способ несения ответственности в форме сатисфакции. Оно должно быть явно выраженным, а не подразумеваемым и исходить от официальных лиц организации-правонарушителя. Комментируя данное положение еще в ходе работы над проектом Статей об ответственности государств, Комиссия международного права ООН указала на «исключительный характер сатисфакции», которая может потребоваться только в том случае, когда ущерб не возмещен в полной мере реституцией и компенсацией. Связано это с тем, что, по мнению Комиссии, обычно любой ущерб, причиненный международным правонарушением можно возместить финансово, то есть с помощью компенсации.

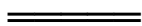
Одной из наименее разработанных проблем, касающихся ответственности международных организаций, является проблема призывания к ответственности. По общему правилу потерпевшее государство или международная организация имеет право призвать другое государство или международную организацию к ответственности, если существует наличие нарушенного международного обязательства. В данном случае нарушение обязательства должно особо затрагивать эту международную организацию либо государство или радикально менять положение других субъектов, перед которыми существует обязательство. Призвание к ответственности международной организации может осуществляться через процедуру урегулирования споров в судебном порядке. Однако Международный суд не вправе рассматривать споры с участием международных организаций, а может лишь вынести консультативное заключение по запросу международной организации, которая

является специализированным учреждением ООН. Если нескольким потерпевшим государствам или международным организациям причинен ущерб от одного противоправного деяния, то каждый участник вправе призвать к ответственности международную организацию.

В целом институт ответственности международных межправительственных организаций находится в стадии развития, универсальный документ по этому вопросу (проект Статей об ответственности международных организаций 2011 года) еще не является действующим, а судебная практика формируется. Существенным недостатком проекта Статей является отсутствие механизма привлечения международных организаций к ответственности. С учетом того факта, что количество международных межправительственных организаций возрастает и возрастает и их роль в международном сообществе, нормы о привлечении международных межправительственных организаций к ответственности требуют совершенствования и ратификации большинством государств для их эффективной реализации.

#### **Литература:**

1. Доклад Комиссии международного права о работе ее пятьдесят второй сессии: док. ООН А/55/10. Нью-Йорк: ООН, 2000.
2. Текст проекта Статей об ответственности международных организаций, принятый во втором чтении Комиссией на ее шестьдесят третьей сессии. Режим доступа: <http://www.docme.ru/doc/645130/doklad-komissii-mezhdunarodnogo-prava>.
3. А.Ю. Ключня, А.М. Солнцев Вопросы развития института ответственности международных организаций // Вестник международных организаций. – 2013. – № 2 (41).



## **ПРОБЛЕМЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕЖДУНАРОДНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ МИГРАЦИИ В ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ТОРГОВЛЕ ЛЮДЬМИ**

**Андреев Алексей Александрович**  
доцент кафедры международного права  
Харьковского национального университета  
имени В. Н. Каразина,  
кандидат юридических наук,  
*e-mail:* andryeyev1503@gmail.com.

**Ключевые слова:** Международная организация миграции, торговля людьми, уголовно-правовые аспекты, уголовное производство, потерпевший, адвокат, правоохранительные органы, информация, правовая защита.

Торговля людьми была проблемой на всех этапах развития человеческого общества. Не потеряла своей актуальности и в современном мире. Несмотря на

принятие мировым сообществом множества международных документов, регламентирующих борьбу и противодействие торговле людьми, определяющих основные принципы сотрудничества государств в этой области деятельности, данное явление по-прежнему продолжает существовать, приобретая новые формы.

Транснациональная торговля людьми, являясь современной формой рабства, осуществляется с различными целями, в частности для эксплуатации людей в качестве дешевой рабочей силы, незаконного усыновления, трансплантации органов и тканей человека. Однако наибольшее распространение в мире в силу своей доходности получила торговля женщинами с целью сексуальной эксплуатации [1, с. 5-6].

Механизм преступлений в сфере торговли людьми отличается сложностью. Это в значительной мере обусловлено транснациональной сущностью противоправных деяний рассматриваемой категории и преобладанием в данной плоскости криминального бизнеса преступных групп, носящих преимущественно организованный характер [2, с. 3].

Международно-правовые документы определяют понятие «торговля людьми», как осуществление с целью эксплуатации, вербовки, перевозки, передачи, укрытия или получения людей путём угрозы применения силы или её использования, или использования других способов принуждения, кражи, мошенничества, обмана, злоупотребления властью или уязвимости положения, или путём подкупа в виде платежей или выгод для получения согласия лицом, которое контролирует другое лицо. Эксплуатация включает, эксплуатацию проституции других лиц или другие формы сексуальной эксплуатации, принужденный труд или услуги, рабство или обычаи, подобные рабству, невольное состояние или изъятие органов [3].

Преступления, связанные с торговлей людьми носят международный характер, совершаются, как правило, на территории нескольких государств, в связи с этим большое значение в их расследовании имеет деятельность различных международных правоохранительных учреждений, а так же международных правозащитных правительственных и общественных организаций. Одной из них является Международная организация по миграции (МОМ).

МОМ была основана в 1951 г. и 2015 году насчитывала 157 государств-членов и 10 государств-наблюдателей [4]. Украина в 1996 стала одним из наблюдателей при МОМ, а в 2002 году Верховная Рада Украины ратифицировала договор о вступлении в МОМ [5, с. 5].

Деятельность МОМ по всему миру, так и в рамках Украины можно разделить на несколько направлений, а именно:

– упреждение и предотвращение (суть этой деятельности проявляется в информировании гражданского населения о возможностях и опасностях

миграционных процессов для предотвращения нарушения порядка и, следовательно, предотвращения преступлений, связанных с торговлей людьми);

– поддержка правоохранительных органов (включает в себя проведение консультаций, семинаров для государственных служащих, сотрудничество с пограничными службами для помощи идентификации пострадавших);

– защита и реинтеграция (для потерпевших от торговли людьми: юридические консультации, представительство в гражданском и криминальном суде, профессиональная подготовка, выдача грантов для проведения предпринимательской деятельности);

– партнерство (МОМ старается сотрудничать с как можно большим количеством государственных структур и организаций для повышения эффективности своей деятельности) [5, с. 6].

Одним из направлений деятельности МОМ является противодействие торговле людьми. Сегодня проблема торговли людьми в Украине стоит особенно остро: согласно исследованию МОМ, в Украине с 1991 года от торговли людьми пострадало около 110 000 украинцев, а такое количество является, чуть ли не наибольшим в Европе [6].

Правоохранительные органы очень часто сталкиваются с большими трудностями при расследовании подобных преступлений. Это вызвано несколькими причинами: они совершаются на территориях нескольких государств, в которых есть существенные различия в правовых системах, из-за этого правоохранительные органы одного государства не могут эффективно действовать на территории другого государства с целью сбора доказательной базы в рамках возбужденных уголовных производств.

В случае, когда торговля людьми имеет место за пределами территории Украины и потерпевшие, после возвращения в Украину обратились в правоохранительные органы с просьбой правовой защиты, после соответствующего заявления, открывается уголовное производство с целью привлечения виновных к уголовной ответственности и восстановить нарушенные права потерпевших. Но для предъявления конкретного подозрения виновным необходимо квалифицировать преступление и установить все элементы состава этого преступления. А это возможно только при наличии доказательств, собранных в строгом соответствии с действующим уголовно-процессуальным законодательством. Проблема в том, что зачастую, доказательства, которые необходимо собрать по делу, находятся не только на территории Украины, но и на территориях других государств. В Уголовном процессуальном кодексе Украины (УПК) в разделе 9 (О международном сотрудничестве во время криминального производства) предусмотрены процедуры о выдаче доказательств (документов, вещей и т.д.) второй стороной Украине, но эти механизмы требуют привлечения большого количества

человеческих и материальных ресурсов, что делает их реализацию весьма затруднительной [7, с. 284].

Как результат, расследование преступлений очень сильно затягивается, или их расследование вообще становится невозможным

Потерпевшими в данных преступлениях обычно выступают малообразованные и малообеспеченные лица, которые не могут оказывать в ходе разбирательства по уголовным производствам противодействие членам хорошо организованных преступных групп, обладающих серьезными экономическими возможностями, а не редко и связями во властных и правоохранительных структурах.

В связи с этим возникает особая потребность в эффективной международно-правовой и уголовно-правовой деятельности государственных органов и международных организаций, направленных на защиту прав лиц, пострадавших от торговли людьми [5, с. 6].

Защита лиц, потерпевших от подобного рода правонарушений требует определённого направления квалификации от специалиста (в частности следователя, адвоката и т.д.), которому будет поручено заниматься такой правозащитной деятельностью.

На этапе легализации полученной о преступлении информации, закреплении доказательной базы совершенного преступления, сотрудничество правоохранителей с МОМ носит ключевой характер, так как от поведения потерпевших, их показаний и психологического состояния зависит возможность доведения расследования уголовного производства до логического конца – рассмотрения дела в суде и привлечения виновных к уголовной ответственности.

Возникает вопрос о предоставлении потерпевшим лицам от торговли людьми юридической помощи. В настоящее время таким лицам помощь на территории Украины предоставляют представительства МОМ. При этом МОМ предоставляет защитника, который будет оказывать юридическую помощь в ходе досудебного следствия и суда бесплатно.

Проблема заключается в том, что люди, которые пострадали от торговли людьми, зачастую вообще не знают о существовании МОМ, не говоря уже о её вышеперечисленных функциях и бесплатных услугах защиты.

Эту проблему можно решить, обязав на законодательном уровне сотрудников правоохранительных органов сообщать в представительства МОМ обо всех возбуждённых уголовных производствах по фактам торговли людьми, а так же сообщать данные потерпевших с целью предоставления возможности представителям МОМ разъяснить потерпевшим возможности организации по представлению их интересов во время ведения досудебного следствия по вышеуказанным уголовным производствам и в ходе рассмотрения их по существу в судах.

Считаем, что зафиксированное на законодательном уровне обязательство правоохранительных органов привлекать МОМ к защите жертв в ходе ведения уголовных производств уменьшит влияние человеческого фактора на процесс защиты нарушенных прав потерпевших от преступлений, связанных с торговлей людьми.

### **Литература:**

1. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика: монографія / В.О.Малярова. – Харків: Діса плюс, 2013. – 422 с.
2. Криминалистическая характеристика преступлений в сфере торговли людьми с целью сексуальной эксплуатации / М.П. Шруб; под ред. И.И. Басецкого. – Минск: ОДО «Друк-С», 2007. – 130 с.
3. Протокол о предупреждении и прекращении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказаниями за неё, который дополняет Конвенцию Организации Объединённых Наций против транснациональной организованной преступности / Верховная Рада Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995\\_791](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_791)
4. «Observer States» / International Organization for Migration. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.iom.int/observer-states>
5. МОМ Украина. Брошюра «МОМ в Украине: Обзор деятельности: брошюра МОМ Украина – К.: МОМ, 2011 – 15 с.
6. «Member States» / International Organization for Migration. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.iom.int/member-states>
7. Криминальный процессуальный кодекс Украины: по состоянию на 1 окт. 2015 г. / Верховная Рада Украины. – Офиц. изд. – Х.: Право. изд-во, 2015. – 301 с.



## **МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТБІ З АКТАМИ АГРЕСІЇ**

**Батовський Максим Артурович**

Студент кафедри міжнародного права

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: к.ю.н., ст. викл. Толстенко Ю.О.

*email:* batmax99@gmail.com

**Ключові слова:** принцип мирного вирішення міжнародних спорів, принцип незастосування сили, акт агресії.

Боротьба із застосуванням державами актів агресії є нагальною сьогодні з огляду на політичну ситуацію в світі, що склалася. ООН – найавторитетніша універсальна міжнародна міжурядова організація. У Статуті ООН не міститься визначення поняття акт агресії, тому основним застосовним визначенням агресії є те, що міститься у резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 3314 від 1974 р. [2].



Ст. 3 Резолюції регламентує перелік дій, що кваліфікуються як акт агресії, а саме:

1) вторгнення чи напад збройних сил держави на територію іншої держави чи будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не носила, що є результатом такого вторгнення чи нападу, або будь-яка анексія із застосуванням сили проти території іншої держави чи її частини;

2) бомбардування збройними силами держави території іншої держави чи застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави;

3) блокада портів чи берегів держави збройними силами іншої держави;

4) напад збройними силами держави на сухопутні, морські чи повітряні флоти іншої держави;

5) застосування збройних сил однієї держави, що знаходяться на території іншої держави, за згодою із приймаючою державою на порушення умов, передбачених в угоді, чи будь-яке продовження їхнього перебування на цій території за припиненням дії угоди;

6) дія держави, що дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для здійснення акту агресії проти третьої держави;

7) засилання державою чи від імені держави збройних банд, груп, іррегулярних сил чи найманців, що здійснюють акти застосування збройної сили проти іншої держави, які носять настільки серйозний характер, що рівносильні перерахованим вище актам [2].

Згідно зі ст. 39 Статуту ООН Рада Безпеки визначає існування будь-якої загрози миру, будь-якого порушення миру або акту агресії та надає рекомендації або вирішує те, які дії слід вжити задля підтримання або відновлення міжнародного миру й безпеки [3]. З вищенаведеного можемо побачити, що саме Рада Безпеки вирішує, чи має місце акт агресії. Але у зв'язку з цим, виникає проблема блокування постійними членами Ради Безпеки її рішень шляхом реалізації ними «права вето». Саме це може призводити до виникнення проблем із застосуванням заходів примусу збройного характеру до агресора і суттєво ускладнити процес відновлення міжнародного миру та безпеки.

Статут ООН передбачає й застосування заходів невоєнного характеру задля мирного вирішення конфліктів. Але військово-силові методи залишаються найважливішим інструментом управління конфліктами.

На сьогоднішній день можна констатувати, що військові заходи все частіше застосовуються «великими державами» як інструмент задля запобігання порушень прав та свобод людини у більш «слабших державах». Таке «запобігання» найчастіше здійснюється не стільки з метою захисту прав

людини, а скільки з метою поширення своєї сфери впливу на певну державу або доступу до її природних ресурсів.

Коли права людини грубо порушуються в межах кордонів суверенної держави, як це постійно відбувається у сьогоdnішньому світі, то рішення про застосування воєнної сили третьою стороною з метою їх захисту відповідно до теорії справедливої війни вважається деякими державами цілком виправданим. [1, с. 10].

Так, американська політична наука розробила доктрину, що базується на уявленнях про глобальне управління і новий світовий порядок і отримала назву «новий інтервенціонізм». Основний наголос у цій доктрині робиться на зобов'язаннях міжнародного співтовариства як підстав для застосування воєнної сили. Умовно цю доктрину поділяють на дві частини: перша частина присвячена аргументації, що обґрунтовує застосування сили і базується на теоретичних поглядах на сучасну природу міжнародних відносин; друга – стосується концептуалізації конкретних заходів «правомірного» застосування сили і тих принципів, на яких ґрунтуються ці заходи. На основі теоретичного визнання виправданості застосування воєнної сили, що базується на гуманітарних положеннях, формується і концепція його практичного застосування. Така концепція визначає цілі і завдання застосування сили як виключно гуманітарні.

Отже, застосування воєнної сили задля вирішення конфліктів розглядається як одна з можливих відповідей на виклики міжнародній стабільності й безпеці. При цьому, враховуючи, яке важливе місце посідає принцип державного суверенітету у сучасному міжнародному праві, йдеться не про відмову від принципу невтручання, а про трактування воєнної сили в такому контексті, який відповідав би нагальним потребам міжнародного миру.

ООН є міжнародним інструментом збереження миру і запобігання кровопролиттю, але внаслідок цілої низки недоліків у діяльності ООН і змін у міжнародній системі останнім часом у сфері міжнародної безпеки цю організацію дедалі більше почали витісняти НАТО, а також США, які активно застосовують воєнну силу для вирішення конфліктних ситуацій у своїх інтересах.

Останнім часом принцип незастосування сили працює доволі неефективно через те, що механізм запобігання актам агресії доволі недосконалий, тому що Рада Безпеки не завжди має можливість ефективно реалізовувати свої функції та повноваження. Свідченням неефективності роботи Ради Безпеки ООН є випадки застосування деякими державами «великої п'ятірки» збройної сили, яке їй важко, або іноді й неможливо зупинити.

## Література:

1. Іжнін І.І. Особливості застосування воєнної сили у збройних конфліктах 90-х рр. ХХ ст.: Автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.04 / І.І. Іжнін; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2004. – 20 с.
2. Резолюція ГА ООН № 3314 [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/aggression.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml)
4. Статут Організації Об'єднаних Націй від 1945 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: [https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter\\_Ukrainian.pdf](https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf)

---

## ГЕНДЕРНА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ, ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА РІШЕННЯ

**Булгакова Дар'я Олександрівна**

Ст. викладач кафедри міжнародного права  
Харківського національного університету  
імені В. Н. Каразіна,  
кандидат юридичних наук,  
*e-mail*: dashabul@ukr.net

**Ключові слова:** міжнародне право, міграція, гендерна політика, ринок праці, дискримінація.

Розглядаючи норми міжнародного права, репродуктивна свобода і право громадянина на свободу пересування, незалежно від її статі, національної та соціальної приналежності, місця проживання, є складовою і невід'ємною частиною прав людини.

Зусилля, що вживаються в останні роки в Україні щодо забезпечення рівних прав та рівних можливостей жінок і чоловіків, в тому числі і на рівні законотворчості, носять обмежений характер. Серед величезної кількості проблем, з якими стикається сьогодні світова спільнота, можна виділити особливу проблему, яка слабо контролюється і регулюється законодавчо – це процес міграції. Процеси міграції поки не привернули уваги законодавців, виконавчої влади, громадськості, ЗМІ та науковців в контексті рівних прав та можливостей [1, с. 46].

Україна займає особливе місце в процесах міграції на пострадянському просторі, оскільки займає 5-е місце в світі серед країн з найбільшою кількістю емігрантів. На сьогоднішній день міграція виступає пріоритетною темою для України, оскільки вона є важливим ресурсом для розвитку людського потенціалу. Разом з тим вона залишається проблемною сферою для державного управління і суспільного життя.

Одним з аспектів процесу міграції є те, що на даний момент слабо вивчені і немає серйозних досліджень в галузі гендерної міграції в цілому і її специфічних особливостей в кожній країні (країнах-донорів мігрантів і країнах-приймають) зокрема. Це може бути частково пояснено слабким рівнем поінформованості про проблему, так як до середини 1980-х міграція сприймалася лише як чоловічий феномен. Фраза «мігранти та їхні родини» була своєрідним кодом розуміння: «мігрант-чоловік і його дружина та діти». Дослідження, що проводилися в 70-х, 80-х роках минулого століття в Європі покляло початок такого поняття як «мігрант – жінка», але, тим не менше, ці прямування не змогли привнести будь-яких істотних змін в розумінні того, що жінка може мігрувати в окремо від чоловіка.

Істотною зміною якісної характеристики міграції є її фемінізація, тобто збільшення частки жінок і дітей в загальній чисельності мігрантів. Стереотипний образ мігранта, як здорового молодого чоловіка, який залишив сім'ю на батьківщині, вже не є абсолютно домінуючим. Очевидно, що сьогодення міграція являє собою серйозний виклик соціальної системи приймаючої держави.

Згідно з доповіддю МОМ, з 1990 року чисельність міжнародних мігрантів у світі, в цілому, зросла майже на 40 млн. чоловік, а в період з 2005 по 2010 роки – на 10,5 млн. чоловік. В даний час в світі налічується більше 214 млн. мігрантів. Україна займає 5-е місце в світі серед країн з найбільшою кількістю емігрантів. За межами України працює 6,5 мільйона мігрантів, що становить 14,4% українського населення. Такі дані містяться в інформаційних матеріалах Представництва МОМ в Україні. З них 67% становлять чоловіки, 33% – жінки [12; 4, с. 41].

Серед основних факторів поширення жіночої міграції в Україні виділяються: боротьба з бідністю, поліпшення умов життя, забезпечення дітей; зростання попиту на працю жінок на ринках послуг зарубіжних країн; безробіття і обмеженість соціальних і економічних можливостей в Україні; ширші можливості самореалізації жінок-мігрантів с високою кваліфікацією за кордоном. Також не можна забувати і про індивідуальні чинники: боротьба з обмеженням особистої свободи і дискримінацією, насильство в сім'ї, прагнення до рівних з чоловіками можливостей; пошук можливостей заміжжя за кордоном [5, с. 65].

З одного боку, міграція надає жінкам доступ до міжнародної зайнятості, отримання власного незалежного доходу, забезпечення достатку своїх сімей завдяки грошовим переказам. Але з іншого боку, жінки часто піддаються різним формам дискримінації на ринку праці; мають обмежений доступ до повноцінної соціальної захист і послуг сектора охорони здоров'я.

Трудова міграція – одна з моделей, що найбільш динамічно розвиваються останнім часом. У ній бере участь основне населення країни, що робить потенціал цього виду міграції значно більшим, ніж при етнічних переміщеннях. За експертними оцінками, вже сьогодні трудова міграція з України перевищує еміграцію на ПМЖ в кілька разів. Дослідження трудової міграції в Україні ще не має сформованої методології і понятійного апарату. Специфіка жіночої трудової міграції в Україні практично не вивчалася [4, с. 109].

Стійка трудова міграція в світі призвела до відносно нового економічного явища, пов'язаного з сегментацією ринку праці і виділенням видів робіт, якими переважно зайняті мігранти. Це, в першу чергу, непрестижні робочі місця, які не потребують високої кваліфікації, з важкими умовами і низькою оплатою праці [3, с. 6]. Багато видів праці в сфері обслуговування, за відомим положенням феміністської теорії, як би перейшли зі сфери приватної домашньої активності в сферу громадську, ринкову. Така праця традиційно не признавався і досі *de facto* не визнана рівноправним за своїм соціальним і економічним значенням іншим видам праці. Про те, що праця, яка виконується жінками-мігрантами, залишається працею «другого сорту», однієї з найбільш непрестижних сфер зайнятості, кажуть розміри його оплати. Таким чином, жінки-мігранти набагато дешевше обходяться приймаючому суспільству, що, може бути, є однією з причин того, що попит на цю робочу силу не падає. Більшість жінок займають вакансії прибиральниць, офіціанток, працюють в сфері розваг, інші активно займаються роздрібною торгівлею і працюють в трудовітких галузях промислового виробництва [6; 11].

Разом з розвитком самої трудової міграції розвивається і система інститутів, що забезпечують трудові переміщення. Якщо ми говоримо про міграцію з України, то ця система інститутів складається з 2-х нерівних частин: це офіційні інститути трудової міграції, через які проходить вузький струмочок міграції, тоді як значно ширший потік, йде поза офіційними інститутів, в тому числі по нелегальним і відкрито кримінальним каналах.

Жінки-мігранти мають ряд специфічних проблем, з якими їм доводиться стикатися. До основних проблем жінок-мігрантів, які вимагають поглибленого опрацювання, відносяться неадекватні з правової точки зору трудові договори (або їх відсутність), занижена оплата праці, вкрай обмежені можливості влаштувати дітей в дитячий садок і школу; обмежений доступ до базової безкоштовної медичної допомоги; сексуальна експлуатація та побори з боку роботодавців і корумпованих представників влади. Крім того, жінки – трудові мігранти страждають від негативного іміджу в суспільстві, пов'язаного з тим, що певна їх частина залучена в проституцію і сферу розваг. Негативну роль відіграє також стереотип, що мігранти нічого не вносять до бюджету і

претендують на соціальну допомогу, в тому числі у зв'язку з вагітністю та пологами [4, с. 129].

Жінки-мігранти, як і їхні проблеми, залишаються «невидимими» для державних структур, які розробляють міграційну політику. Також до основних проблем жіночої трудової міграції можна віднести і вузькість пропонованих професій, які багато в чому обмежені сферою обслуговування і розваг. Високоосвіченою жінкам зараз дуже важко знайти роботу без втрати професійного статусу. Найчастіше високоосвічені фахівці свідомо йдуть на те, щоб займатися некваліфікованою роботою за кордоном, отримуючи за це в кілька разів більше, ніж коштує їх кваліфіковану працю на батьківщині. Такий феномен в дослідженнях називають «феномен втрати мізків» («brain waste»). Багато жінок – мігрантів зайняті роботою по дому і так званою репродуктивною працею в приватних домогосподарствах (робота по догляду за дітьми, людьми похилого віку, інвалідами, хворими членами сім'ї). У західних дослідженнях «робота по догляду» виділяється як самостійна проблемна область діяльності (care work); в Україні ж поки ці питання практично не досліджувалися. Таким чином, масштаби зайнятості жінок-мігрантів в домашніх послугах і в інших сферах «сервісної економіки», включаючи їх вплив на економіку та ринок праці в цілому, потребують спеціального вивчення. Тим більше це важливо в зв'язку з тим, що в Україні «сервісна економіка» поки слабо стимулюється державою і розвивається в значній частині в неформальному економічному просторі. У зв'язку з цим попит на працю жінок-мігрантів не враховується офіційною економікою і залишається невидимим на рівні міграційної політики [7; 9].

Для ефективного просування міграційної політики особи, відповідальні за її просування в країнах результату і країнах прийому мігрантів, повинні добре усвідомлювати потреби мігрантів, розуміти, що їх управлінські рішення повинні будуватися з урахуванням диференціації цих потреб за різними категоріями трудових мігрантів, в тому числі чоловіків і жінок. Аналіз міграційного законодавства повинен здійснюватися експертами, які володіють повною інформацією про міжнародному та національному міграційному законодавстві в Україні. Тобто основним методом аналізу, який необхідно використовувати, повинен бути метод експертних оцінок.

Гострота всіх перерахованих проблем в Україні, ймовірно, буде зростати у зв'язку з не розробленістю правової бази міграції, слабкою інтегрованістю нашої країни в світовий ринок праці, міжнародні трудові, фінансові і правові відносини. У будь-якому випадку держава повинна регулювати міграційні процеси і політика, що проводиться в цій галузі, повинна сприяти стабілізації ситуації на трудових ринках країни.

Однак, незважаючи на все це, трудова міграція приваблива для жінок, оскільки, як правило, дає їм можливість забезпечити собі і своїй родині більш високий рівень життя.

### **Література:**

1. Герасименко В.В., Позняк О.В. Гендерні аспекти трудових міграцій населення України/ В.В.Герасименко, О.В.Позняк // Демографія та соціальна економіка. – 2006. – № 1. – С. 46–54.
2. Исупова О. Виды женской миграции: возможности и опасности [Електронний ресурс] // Электронная версия бюллетеня Население и общество. – Институт демографии Государственного университета – Высшей школы экономики. – № 423-424. – 24 мая – 6 июня 2010. – Спосіб доступу: <http://demoscope.ru/weekly/2010/0423/index.php>.
3. Малиновська О.А. Міжнародні міграції та суспільні трансформації доби глобалізації // Демографія і соціальна політика. – 2009.- №11(1). – С. 5-19.
4. Населення в Україні. Трудова міграція в Україні. / За ред. Е.М. Лібанової, О.В. Позняка. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. – 233 с.
5. Диагностика гендерных аспектов трудовой миграции / Н.А. Полищук // Экономика. Финансы. Право: інформаційно-аналітичний журнал. – 2012. – № 12. – С. 64-66.
6. Afshar, Haleh (ed.). Women, Work, and Ideology in the Third World. Tavistock publications, 1985.
7. Chant, Sylvia (ed.). Gender and Migration in Developing Countries. – London, 1992.
8. Chammartin G., The feminisation of International migration, International Migration Programme, ILO
9. The Female Face of Migration. Background paper [Електронний ресурс]// Caritas Internationalis. – Спосіб доступу: [www.caritas.org/includes/pdf/backgroundmigration.pdf](http://www.caritas.org/includes/pdf/backgroundmigration.pdf).
10. Feminisation of migration, 2007, INSTRAW
11. World Migration Report 2010. The Future of Migration: Building Capacities for Change // International Organization for Migration. – Geneva, 2010. – 272 p.
12. [www.iom.org.ua](http://www.iom.org.ua).



## **ПРАКТИКА ООН З УРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ (СПРАВА КОСОВО)**

**Бурлаков Ілля Олегович**  
Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого  
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Комарова Т. В.  
**e-mail:** [ilya.burlakov1@gmail.com](mailto:ilya.burlakov1@gmail.com)

**Ключові слова:** міжнародний конфлікт, міжнародна організація, мирне врегулювання, держава, міжнародно-правовий акт.

Основними принципами міжнародних відносин і міжнародного права безумовно можна вважати принципи мирного врегулювання міжнародних

спорів (конфліктів) та принцип не застосування сили чи погрози силою. Зокрема, згідно до Статуту ООН: «Все Члены Организации Объединенных Наций разрешают свои международные споры мирными средствами таким образом, чтобы не подвергать угрозе международный мир и безопасность и справедливость; а также воздерживаются в их международных отношениях от угрозы силой или ее применения как против территориальной неприкосновенности или политической независимости любого государства, так и каким-либо другим образом, несовместимым с Целями Объединенных Наций» [4].

Разом з тим, на жаль, кількість міжнародних конфліктів залишається дуже великою. Зокрема, за різними підрахунками, за роки що минули після Другої світової війни, у світі відбулося понад 250 воєн, у яких брали участь понад 90 держав, а людські втрати становили понад 35 млрд осіб.

Таким чином, ми можемо побачити наскільки актуальним і важливим є дослідження питання врегулювання міжнародних конфліктів ООН та іншими міжнародними організаціями.

Перш за все необхідно звернути увагу на те, що в літературі не має єдиного розуміння терміна міжнародний конфлікт. На мою думку, найбільш вдалим тлумаченням цього терміну є наступне: міжнародний конфлікт являє собою різні за формою прояву факти загострення конкурентної взаємодії первинних суб'єктів міжнародного права або недержавних акторів світової політики, зумовлені дією тих чи інших геополітичних, геоекономічних, геостратегічних протиріч локального, регіонального або глобального характеру.

На думку А.Шарапо найбільшу небезпеку для міжнародного суспільства складають не міждержавні війни, а саме громадянські, в які втягуються велика кількість етнічних і релігійних груп, породжуючи або сприяючи таким чином міжнародному тероризму і злочинності [1].

Так, Косовський конфлікт – один із найважливіших проблем сучасних міжнародних відносин. Даний конфлікт ускладнюється сутичками на релігійному ґрунті – характеризується ісламізацією населення.

Історично Косово це територія Сербії, яка ще з 13 ст. належала Сербському королівству. Ісламізація починається з приходом турків. Вже тоді почались перші невдоволення і сутички на релігійній основі. До 17 ст. більшість населення краю склали серби. Поступово кількість албанців зростала і до кінця 19 ст. зрівнялася з сербським населенням. Так, Косово була найбільш населена територія Сербії, на якій порівну проживали серби та албанці, православні та мусульмани. Надалі кількість албанського населення продовжувала зростати адже албанці тікали до Сербії рятуючись від режиму Енвера Ходжі. Справа в тому, що косоварам в Югославії було надано право на свободу совісті та віросповідання, на відміну від громадян Албанії, де релігія



була заборонена. Отже, албанці тікаючи до Сербії, як громадяни Югославії користувались всіма правами. Зокрема створили один із найбільших університетів у Пріштіні, відкрили бібліотеки та культурні центри. А згодом почали вимагати ще більшої автономії краю аніж це було передбачено у югославській конституції 1947 року, за якою Косово отримувало статус майже рівний з союзними республіками [2].

Надалі конфлікт почав все більше і більше загострюватися, що в свою чергу становило загрозу для міжнародного миру і безпеки. Отже сформувалась необхідність застосування інституту посередництва, як одного з найефективніших міжнародно-правових засобів мирного врегулювання гострих конфліктів. У ситуаціях, коли протиборство конфліктуючих сторін набуває затяжного характеру, а прямі переговори між ними неможливі без стороннього втручання, посередництво стає найдієвішим способом ініціювати мирний процес [3].

Посередництво представляє собою сприяння третьої сторони у мирному вирішенні міжнародних суперечок (конфліктів), що складається у веденні посередником переговорів зі сторонами і виробленням з його боку конкретних пропозицій рекомендаційного характеру з метою мирного врегулювання розбіжності. Головна мета посередництва полягає у досягненні компромісу між сторонами, які спільно приймають остаточне рішення по вирішенню спору [3].

В данному випадку, на мою думку, вкрай необхідно зробити наступне зауваження. При застосуванні інституту посередництва для врегулювання міжнародного конфлікту і посередник і сторони конфлікту обов'язково повинні дотримуватися основних принципів і норм міжнародного права, а також у повному обсязі використовувати установки для ведення переговорів, які були закріплені у резолюції Генеральної Асамблеї ООН 53/101 «Принципы и установки для ведения международных переговоров» від 08.12.1998 року. Зокрема, держави зобов'язані: утримуватися від погрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави; вести переговори таким чином, щоб вони були сумісні з принципом досягнення декларованої мети переговорів і сприяли цьому; залучати до процесу переговорів держави, життєві інтереси яких зачіпаються обговорюваними питаннями; утримуватися від кроків, які могли б привести до зриву переговорів і перешкодити їх проведенню; зробити все можливе для продовження роботи по досягненню взаємоприйняттого і справедливого рішення у разі, якщо переговори заходять у глухий кут тощо [5].

Вперше окреме рішення ООН по конфлікту в Косово було прийняте в рамках 52-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН 24.09.1997 року. У заяві учасники виходили з того, що косовська проблема – внутрішня для Югославії, проте

висловлювали заклопотаність у зв'язку з нерегульованістю становища і закликали сторони до примирення [3].

Разом з тим основним органом ООН з питань підтримання міжнародного миру і безпеки є Рада безпеки ООН. Так, згідно до Статуту ООН: «...члени ООН возлагают на Совет Безопасности главную ответственность за поддержание международного мира и безопасности...» (ст.24); «Совет Безопасности уполномочивается расследовать любой спор или любую ситуацию, которая может привести к международным трениям или вызвать спор, для определения того, не может ли продолжение этого спора или ситуации угрожать поддержанию международного мира и безопасности» (ст.24) [4].

Резолюція Ради Безпеки ООН 1160 від 31.03.1998 року була першою резолюцією РБ ООН з питань Косово. Рада Безпеки ООН закликала сторони конфлікту почати діалог з питань політичного статусу краю; ввів тимчасові обмеження на поставки зброї і техніки військового призначення та створення механізму міжнародного контролю за дотриманням цього рішення [6].

У зв'язку з безперервними бойовими діями в Косово, збільшенням кількості випадків порушення прав людини, а також відсутністю комунікацій між сторонами конфлікту США і європейські країни поставили питання про можливість застосування проти Югославії військової сили НАТО як засобу припинення конфлікту, розраховуючи при цьому одержати санкцію Ради Безпеки ООН [3].

Наступною була Резолюція Ради Безпеки ООН 1199 від 29.09.1998 року. В резолюції було передбачено розгортання в зоні конфлікту місії дипломатичних спостерігачів від Росії, США та ЕС. У коло завдань місії входили щоденні інспекційні поїздки по краю, спостереження за обстановкою і підготовка звітів для послів держав – членів контактної групи з метою вироблення узгоджених заходів по урегулюванню конфлікту в Косово [7].

10.06.1999 року Радою Безпеки ООН була прийнята Резолюція 1244, яка також мала важливе значення для врегулювання конфлікту в Косово. Вона передбачає розгорнути в Косово міжнародну цивільну присутність і присутність з безпеки під егідою ООН. Обов'язки міжнародної присутності з безпеки при істотній участі НАТО включали забезпечення дотримання припинення вогню; створення умов безпеки для повернення біженців. Міжнародну цивільну присутність було передбачено в цілях створення тимчасової адміністрації для Косово, під керуванням якої населення краю зможе користуватися істотною автономією в рамках Союзної Республіки Югославія, а також сприяння політичному процесу, покликаному визначити статус Косово. Протягом усіх наступних років Косово відповідно до резолюції 1244 знаходилося під тимчасовим управлінням ООН [8].

На сьогоднішній день прийнятними правовими рамками для врегулювання косовського конфлікту залишаються Резолюція Ради Безпеки ООН 1244 та Керівні принципи Контактної групи від 2005 року.

Таким чином, враховуючи вищенаведене, ми можемо зробити наступні висновки. По-перше, попри всі заяви і сумніви з приводу неспроможності Ради Безпеки ООН якісно і ефективно виконувати свої функції і нести основну відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки у світі, все ж таки на прикладі конфлікту в Косово стає зрозумілим, що належного врегулювання міжнародного конфлікту можна досягти лише за допомогою керуючої ролі ООН. По-друге, обов'язковим і невід'ємним компонентом врегулювання міжнародних конфліктів ООН, і який у свою чергу суттєво впливає на результат посередництва и врегулювання конфлікту в цілому вбачається – безумовне дотримання посередниками і сторонами конфлікту міжнародних принципів і норм міжнародного права.

### **Література:**

1. Александр Шапао. Косовский конфликт: последствия и уроки// Белорусский журнал международного права и международных отношений. 2000. -№3; Режим доступа: <http://evolutio.info/content/view/372/51/>;
2. Анна Гац. Косовський конфлікт: історія та сучасність. Режим доступу: [http://eprints.ua.edu.ua/2302/1/Hats\\_NZ\\_stud\\_Vyp-3\\_turyzm.pdf](http://eprints.ua.edu.ua/2302/1/Hats_NZ_stud_Vyp-3_turyzm.pdf);
3. Ю.М.Семкина. Международное посредничество в урегулировании конфликта в Косово;
4. Статут ООН. Режим доступу: <http://www.un.org/ru/charter-united-nations/index.html>;
5. Резолюция ГА ООН 53/101 от 08.12.1998г. Принципы и установки для ведения международных переговоров. Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/762/27/PDF/N9976227.pdf?OpenElement>;
6. Резолюция СБ ООН 1160 (1998). Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/090/25/PDF/N9809025.pdf?OpenElement>;
7. Резолюция СБ ООН 1199 (1999). Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/279/98/PDF/N9827998.pdf?OpenElement>;
8. Резолюция СБ ООН 1244 (1999). Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/91/PDF/N9917291.pdf?OpenElement>;



# ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

**Воєводін Ігор Сергійович**

студент 4 курсу

напряму підготовки «Міжнародне право»

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

*e-mail:* voevodin1994@mail.ru

**Ключові слова:** Організація Об'єднаних Націй, інформація, Департамент публічної інформації, інформаційні технології, міжнародна безпека.

За час після створення Організації Об'єднаних Націй у світі відбулися суттєві зміни, що проявилось, зокрема, у збільшенні ролі інформації. Сьогодні вплив інформаційних технологій створює такий перетворюючий ефект, який у свій час викликала промислова революція, а Інтернет став найбільш швидко зростаючим засобом комунікації за всю історію цивілізації. Одним з основних чинників, що на сьогоднішньому етапі перетворюють світ, є глобалізація, а вона спирається на революцію саме в області інформаційних технологій. В останні роки роль інформації посилилася ще більше: вона є рушійною силою, що сприяє взаєморозумінню між культурами і розширенню участі людей у прийнятті рішень, що впливають на їх життя.

Діяльність ООН має велике значення для розвитку інформаційного суспільства. Ще на початковому етапі діяльності Організації, Генеральна Асамблея ООН проголосила свободу преси, а також право на інформацію в Загальній декларації прав людини. Інформаційна діяльність ООН спрямована на підвищення її престижу у швидко мінливому світі. Від цієї діяльності багато в чому залежить виконання того завдання, про яке говорив у своєму зверненні до співробітників ООН, нині колишній Генеральний секретар Організації Кофі Аннан: «Ми покликані втілити в життя ті величезні очікування, які світ пов'язує з діяльністю ООН, – забезпечити краще майбутнє для усього людства» [1, с.91].

У 1946 році відповідно до резолюції 13 Генеральної Асамблеї ООН, з метою сприяння глобальній обізнаності та розумінню роботи Організації Об'єднаних Націй було створено Департамент публічної інформації ООН який став своєрідним «рупором» ООН і використовує в своїй роботі радіо, телебачення, пресу, Інтернет, відеоконференції і, у все зростаючій мірі, інші нові інформаційні технології. Використання соціальних медіа-платформ, у тому числі таких соціальних мереж, як Facebook, Twitter, Tumblr, Flickr і YouTube, стає все більш важливим компонентом комунікаційних стратегій Департаменту.

Департамент публічної інформації керує мережею з 63 інформаційних центрів і відділень ООН по всьому світу. Інформаційні центри ООН (далі ЩООН) є головними джерелами інформації про систему Організації

Об'єднаних Націй в країнах, де вони розташовані. ЩООН сприяють кращому розумінню та підтримці громадськістю цілей і діяльності ООН за допомогою повсюдного поширення інформації про роботу Організації Об'єднаних Націй серед населення, особливо в країнах, що розвиваються. Мережа інформаційних центрів ООН має ключове значення у зверненні ООН до народів світу і донесенні до них інформації про Організацію на їх рідних мовах. Ці центри, працюючи в тісній координації з установами системи ООН, місцевими громадськими організаціями та приватним сектором, взаємодіють зі ЗМІ та навчальними закладами, співпрацюють з урядами, мають свої власні бібліотеки, підтримують електронні інформаційні ресурси [2, с. 42].

Перекладаючи інформаційні матеріали на місцеві мови, співпрацюючи з тими, хто формує громадську думку, розміщуючи в національних засобах масової інформації коментарі старших посадових осіб ООН або організовуючи заходи з метою привернення уваги до тих чи інших проблем або пам'ятних подій, мережа ЩООН є тим інструментом, який дозволяє ООН розповісти світові про свою діяльність. Вони надають глобальним проблемам місцеве звучання і допомагають наблизити ООН до людей, яким вона служить [3].

Левову долю інформаційної діяльності ООН складає діяльність ЮНЕСКО, що у відповідності до свого Статуту покликана сприяти зближенню і взаємному розумінню народів шляхом використання всіх засобів інформації, домагатися вільного розповсюдження ідей, допомагати збереженню, збільшенню та поширенню знань і заохочувати розвиток народної освіти і поширення культури. З настанням інформаційного століття ці завдання не тільки зберегли свою актуальність, але й набули нової гостроти. Конкретні шляхи їх вирішення ЮНЕСКО адаптує до нового технологічного середовища [4].

Однією з головних причин створення Організації Об'єднаних Націй було забезпечення міжнародного миру і безпеки. Підтримання миру є частиною набагато ширших зусиль, яких докладає ООН для справи миру. ООН застосовує превентивну дипломатію для ліквідації конфлікту до того, як він вибухне, а також постконфліктне миробудівництво для створення умов стійкого миру та усунення причин нового конфлікту. На всіх цих етапах використання індустрії інформації є життєво необхідним [5].

Колишній Генеральний Секретар ООН Бутрос Бутрос Галі, зауважив, що превентивні кроки повинні ґрунтуватися на своєчасних і точних фактах, тому Організація має потребу в зборі інформації й аналізі фактів. В області раннього попередження існує необхідність зміцнити механізм так, щоб була можливість синтезувати інформацію з політичними показниками, для визначення погрози миру і дій ООН. Основна ідея Б. Галі в тому, що мир у широкому сенсі не може бути досягнутий тільки зусиллями ООН і урядів країн-членів. Потрібно

залучати до такої діяльності усіх: неурядові організації, ЗМІ і широку громадськість, що дасть кращу можливість поширювати інформацію про ООН і сприяти розумінню її діяльності.

В свою чергу, Кофі Аннан наголосив на тому, що мобілізація ресурсів різних глобальних сил може бути пов'язана з формуванням, за допомогою нових інформаційних технологій, глобальних мереж з питань політики. Навіть продумані стратегії стримування можуть привести до невдачі, і тому можуть знадобитися інші заходи. У зв'язку з цим, широке використання інформаційних технологій може сприяти зменшенню страждань для людей у період надзвичайних ситуацій [6, с. 11].

Одним з найважливіших елементів механізму ООН в області миру та безпеки є Спеціальний комітет по операціям з підтримки миру, якому доручений всеосяжний розгляд усіх питань, що стосуються операцій та винесення рекомендацій з цього приводу. Делегації, що входять до складу Комітету, назвали вироблення чіткої політики в області інформації і комунікації одним із пріоритетів Департаменту Операцій з Підтримання Миру, який функціонує при Секретаріаті ООН. Виконуючи дуже велику кількість інформаційних функцій, він, зокрема, служить як оперативний підрозділ Генерального Секретаря для всіх миротворчих операцій, відповідає за керування і підготовку цих операцій та підтримує зв'язок з державами-членами та організаціями і координує їх участь в операціях. В складі департаменту функціонують Група аналізу політики й узагальнення досвіду, Ситуаційний центр та інші підрозділи, що виконують велику кількість інформаційних завдань. Відділ з питань політики, оцінки та навчальної підготовки на комплексній основі забезпечує розробку політики і доктрини і поширення інформації про них, розробку, координацію і проведення однакових навчальних заходів, оцінку прогресу, досягнутого місями у виконанні своїх функцій і розробку політики та оперативних рамок стратегічного співробітництва з різними партнерами в системі ООН і зовнішніми партнерами [7].

Ініціативи Департаменту публічної інформації які зв'язані з міжнародним миром і безпекою, реалізуються по трьох напрямках: забезпечення скоординованого підходу до публічної інформації в зв'язку з окремими операціями, охоплення більш широких аудиторій інформацією про роль ООН у підтримці міжнародного миру і безпеки і доведення до громадськості інформації про те, що міжнародна спільнота повинна доповнювати зусилля Департаменту в області миробудівництва [8].

ООН домоглася значних зрушень у розширенні можливостей у плані розгортання складних операцій та миробудівництва. Серед здійснених останнім часом інформаційних реформ в області миру і безпеки можна виділити:

впровадження всеосяжної системи матеріально-технічного забезпечення миротворчих місій у Центральних установах і польових місій, вдосконалення системи фінансового керування, що підвищило якість даних і поліпшило фінансове планування. Департамент польової підтримки здійснює цілеспрямовану допомогу миротворчим і політичним польовим місіям, в тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. У питаннях поліпшення зв'язку на місцях активно використовуються різні, в тому числі, новітні інформаційні технології. Крім того, керівники на місцях можуть тепер, не звертаючись в Центральні установи, користуватися посібниками з різних питань, що доступні в електронній формі [6, с. 11].

Отже як можна зрозуміти, пріоритетними напрямками діяльності ООН в інформаційній сфері є розвиток інформаційної інфраструктури, подолання бар'єрів, що перешкоджають створенню інформаційного суспільства, освіта, забезпечення доступу до інформаційних і комунікаційних технологій, а також безпека інформації та розробка інформаційної політики. Запорукою успішної діяльності ООН є широкомасштабна підтримка народів світу. У цьому зв'язку винятково важливу роль для ООН відіграє комунікаційна робота, яка здійснюється через Інформаційні центри ООН.

Для ефективного здійснення роботи з підтримання міжнародного миру і безпеки, ООН забезпечує комплексну підтримку, в тому числі інформаційну, такої діяльності. Головними завданнями інформаційного забезпечення миротворчих операцій ООН є координація дій між державами, вироблення рекомендацій, аналіз досвіду і помилок миротворчих операцій, забезпечення миротворчих місій актуальною інформацією та інформаційно-комунікаційними технологіями.

### **Література:**

1. Зайцева О.Г. Международные межправительственные организации / О.Г. Зайцева. – М.: Наука, 1998. – 168 с.;
2. Слободяник М.С. Міжнародна інформація: Навчально-методичний посібник / М.С. Слободяник, М.Б. Проценко. – К.: ДАКККіМ, 2007. – 107 с.;
3. Информационные центры Организации Объединенных Наций [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://unic.un.org/aroundworld/unics/ru/whoWeAre/aboutDP>;
4. Статут ЮНЕСКО [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995\\_014](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_014);
5. Олеандров В.Л. Что есть что в мировой политике. Словарь. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [http://www.wehse.ru/cgi-bin/wpg/wehse\\_wpg\\_show\\_text\\_print.pl?term1303728846](http://www.wehse.ru/cgi-bin/wpg/wehse_wpg_show_text_print.pl?term1303728846);
6. Степко О.М. Інформаційна діяльність ООН: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.: спец. 23.00.04 «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» / Степко Олександр Михайлович – Київ, 2004. – 17 с.;

7. Операції ООН по піддержанню миру [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org/ru/peacekeeping/about/dpko>;

8. Департамент публічної інформації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org/ru/hq/dpi>.



## **МІЖНАРОДНІ РЕГІОНАЛЬНІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ**

**Войціховський Андрій Васильович,**  
професор кафедри конституційного та міжнародного права,  
факультету підготовки фахівців для підрозділів боротьби  
з кіберзлочинністю та торгівлею людьми  
Харківського національного університету внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент  
*e-mail:* [voitsihovsky@gmail.com](mailto:voitsihovsky@gmail.com)

**Ключові слова:** регіональне співробітництво у боротьбі зі злочинністю, регіональна міжнародна правоохоронна організація, Європол, Євроюст, Америкпол.

В сучасних умовах міжнародне співтовариство виробило і активно застосовує великий арсенал спільних заходів для боротьби зі злочинністю. Взаємодія у боротьбі зі злочинністю здійснюється державами як безпосередньо, так і в рамках створюваних ними міжнародних правоохоронних організацій. Найбільш відомою із існуючих міжнародних правоохоронних організацій є Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол), яка охоплює своєю діяльністю більшість країн світу.

Разом з тим, останнім часом дуже активно розробляються концепції регіонального співробітництва у боротьбі зі злочинністю. Результатом реалізації таких розробок стало, зокрема, створення Європейського поліцейського офісу (Європол), Європейської організації правосуддя (Євроюст), Американського поліцейського співтовариства (Америкпол), які наділені широкими повноваженнями у галузі міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю.

Необхідно відзначити, що до середини 1990-х рр. Інтерпол був єдиною міжнародною організацією у галузі співробітництва між правоохоронними органами різних країн. Процеси глобалізації, зростаюча регіональна економічна та політична інтеграція стали супроводжуватися поглибленням злочинної інтеграції в окремих регіонах земної кулі. У цих умовах Інтерпол, що володіє унікальними можливостями, виявився здатним зосередити свої зусилля лише на



глобальному рівні, а проблеми, у вирішенні яких зацікавлені переважно окремі регіони світу, часом з об'єктивних причин не потрапляють у поле його діяльності. Розуміння цієї обставини зумовило нову тенденцію розвитку міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю – створення регіональної організаційної системи такого співробітництва.

Протягом двох останніх десятиліть у рамках низки регіональних інтеграційних утворень вжито заходів щодо створення регіональних організацій зі співробітництва між правоохоронними органами, наділених більш широкою порівняно з Інтерполом компетенцією для участі в міжнародному співробітництві у сфері протидії злочинності.

Першою з них стала одна з установ ЄС – Європейське поліцейське відомство – Європол (Europol), що було засновано Конвенцією про створення Європолу від 1995 р. Відомство було створено як спеціалізований орган ЄС, що координує оперативно-розшукові дії поліцейських служб та інших компетентних органів держав-членів, збір, аналіз і обмін інформацією про злочини та осіб, причетних до їх вчинення. Рішенням Ради ЄС від 2009 р. про заснування Європейського поліцейського офісу (Європол) зазначена Конвенція була скасована і *de jure* заново було визначено правові засади діяльності цієї установи, яка *de facto* вже існувала. При цьому Європол, поряд із «традиційним» інформаційним забезпеченням міжнародного співробітництва, наділений компетенцією з координації роботи правоохоронних органів (створення спільних слідчих груп, що можуть охоплювати оперативно-розшукову діяльність і процесуальні дії в рамках кримінального переслідування).

Особливості кримінального переслідування більшості європейських країн, для якого характерна відсутність досудових стадій попереднього слідства, а поліцейські розслідування жорстко обмежуються судовим контролем, зажадали створення ще однієї структури – Європейської організації правосуддя (Євроюст) (Eurojust), яка була заснована Рішенням Ради ЄС про заснування Євроюсту з метою посилення боротьби проти тяжких злочинів від 2002 р.

У ході розслідувань та інших заходів кримінального переслідування за тяжкими злочинами, які зачіпають інтереси двох і більше держав-членів, перед Євроюстом висуваються такі завдання, як розвивати і покращувати координацію між компетентними органами держав-членів щодо дій з кримінального переслідування, а також підтримувати іншими способами зусилля компетентних органів держав-членів з метою підвищення ефективності вжитих ними розслідувань і заходів по кримінальному переслідуванню.

Здійснюючи свою діяльність Євроюст компетентний: а) клопотати перед відповідними органами держав-членів про те, щоб вони розглянули можливість проведення наступних заходів: розпочати розслідування за фактами вчинення

конкретних діянь; визнати, що з числа держав-членів одне з них здатне провести об'єктивне розслідування за фактами вчинення конкретних діянь; скоординувати дії, здійснювані компетентними органами держав-членів; створити спільні слідчі групи на підставі міжнародних договорів; б) забезпечувати взаємне інформування компетентних органів держав-членів про відомі йому розслідування та заходи кримінального переслідування; в) взаємодіяти з Європейською судовою мережею; г) проводити спеціальне розслідування; д) приймати будь-які інші заходи з розслідування.

Необхідно відзначити, що саме співпраця по лінії Європолу та Євроюсту дозволило за відносно короткий проміжок часу впровадити в практику роботи правоохоронних органів і судів країн-членів ЄС виключно важливі механізми міжнародного співробітництва кримінально-процесуального характеру, а саме:

- Європейський ордер на арешт, покликаний замінити собою застосовувану раніше традиційну процедуру видачі (екстрадиції);

- Спільні розслідування та спільні слідчі групи на основі Конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах між державами-членами ЄС від 2000 р. і Рамкового рішення Ради ЄС 2002/465/ІНА від 2002 р. про спільні слідчі групи;

- Європейський ордер на арешт майна або доказів, використання якого введено в практику Рамковим рішенням Ради ЄС 2003/577/ІНА від 2003 р. про виконання ордерів на арешт майна або доказів з метою запобігання знищення, зміни або переміщення майна і доказів.

У практику поліцейського і судового співробітництва ЄС також впроваджено Європейський ордер на надання доказів на виконання Рамкового рішення Ради ЄС 2008/978/ІНА від 2008 р. про Європейський ордер на надання доказів з метою отримання предметів, документів та інформації для використання в кримінальному переслідуванні.

Слід відмітити, що досвід організації та діяльності Європолу і Євроюсту досить широко досліджується вітчизняною і зарубіжною правовою наукою. При цьому дослідниками їх діяльність та можливості оцінюються неоднозначно.

На нашу думку, формування міжнародних правоохоронних організацій регіонального рівня, нині стає тенденцією, оскільки поглиблення різних напрямів регіонального співробітництва об'єктивно потребує створення подібних організацій в інших регіонах світу. І практика міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю вже підтверджує обґрунтованість цього висновку.

Так, 14 листопада 2007 року представники 18 держав Латинської Америки і Карибського басейну заснували Американське поліцейське співтовариство

(Америпол) (Comunidad de Policías de América «Ameripol») – регіональну міжнародну організацію зі співробітництва між правоохоронними органами.

Відповідно до Статуту Америпол заснований для вирішення наступних завдань: координації науково-технічного аспектів поліцейського і судового співробітництва держав-членів; забезпечення тісної координації і всебічного поліцейського і судового співробітництва при розслідуванні злочинів та здійсненні кримінального переслідування осіб, які їх вчинили; інформаційного забезпечення потреб держав-членів у боротьбі зі злочинністю; проведення скоординованої політики попередження злочинності, підготовки та перепідготовки кадрів компетентних органів держав-членів.

Звертає на себе увагу те, що статутні завдання Америполу стосуються не лише інформаційного забезпечення міжнародного регіонального співробітництва у боротьбі зі злочинністю, а й спрямовані в перспективі на створення механізмів для спільної оперативно-розшукової діяльності та розслідування злочинів у регіоні. По-суті, Америпол з урахуванням регіональної специфіки сприйняв і відтворив схему правового регулювання та організацію Європолу. І, по всій видимості, розраховує на використання позитивного досвіду останнього у своїй діяльності. По крайній мірі, заявка про це була зроблена ще в момент створення Америпола. Його Статут в числі інших засновників підписаний Директором Європолу.

У підсумку можна зазначити, що глобальний і регіональний рівень створення та діяльність міжнародних правоохоронних організацій покликані доповнювати один одного. Подібно до того, як зусилля багатьох регіональних міжнародних організацій та інтеграційних утворень не протиставляються діяльності міжнародного співтовариства під егідою ООН, а є взаємодоповнюючими.

Регіональний рівень співпраці часто відрізняє більш скоординований і поглиблений характер. Аналогічний характер набуває нині і співпраця різнорівневих міжнародних правоохоронних організацій: глобальної (Інтерпол) і регіональних (Європол, Євроюст і Америпол).

Останнім часом, серед науковців певного розвитку набула ідея про створення регіональної правоохоронної організації в рамках СНД. Аргументується це тим, що понад 20 років свого існування Співдружність накопичила позитивний досвід координаційної діяльності у сфері забезпечення безпеки і боротьби зі злочинністю. Здійснюють таку координацію Рада керівників органів безпеки і спеціальних служб, Рада міністрів внутрішніх справ, Координаційна рада генеральних прокурорів, Координаційна рада керівників органів податкових (фінансових) розслідувань та інші органи галузевого співробітництва СНД. Проте абсолютно зрозуміло, що лише координація та прийняття на її основі планів і програм, заходи яких переважно

спрямовані на гармонізацію законодавства, узгодження внутрішньодержавних процедур та інформаційну підтримку правоохоронної діяльності, не можуть повною мірою задовольнити потреби міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю.

В рамках СНД в інтересах внутрішньодержавної правоохоронної діяльності здійснюється переважно інформаційна підтримка та координація. Між тим є необхідність від координації і пов'язаного з нею інформаційного забезпечення перейти до спільного припинення і розкриття злочинів, у тому числі і шляхом проведення в необхідних випадках спільної оперативно-розшукової діяльності, до спільних розслідувань на досудових стадіях кримінального судочинства, спільного постпенітенціарного впливу і т.д. Досягнення такого рівня інтеграції міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю без спеціально створеної для цього регіональної міжнародної організації зі співробітництва між правоохоронними органами, покликаної реалізувати інтереси всіх без винятку держав-членів, навряд чи можливо.

На наш погляд, створення регіональної правоохоронної організації в рамках СНД на сьогодні навряд чи є можливим. Передусім, слід пам'ятати, що створення таких організацій є доцільним лише за умов суттєвої політико-правової та економічної інтеграції між державами-членами, чого СНД явно бракує. Більше того, протягом останнього десятиріччя простежується зворотній процес, який особливо яскраво помітний у відносинах між Росією та Україною, Грузією й Молдовою. Для України ж, з урахуванням її євроінтеграційних прагнень, на порядку денному стоїть питання про узгодження діяльності власних органів внутрішніх справ з Європолем та посилення співпраці з поліцейськими органами держав-членів ЄС.



# СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН XIX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

**Гавриленко Олександр Анатолійович**  
професор кафедри міжнародного права  
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,  
доктор юридичних наук, професор  
*e-mail: olesg@mail.ru*

**Ключові слова:** міжнародне право, міжнародні відносини, міжнародний договір, пентархія, Ліга Націй.

Протягом останніх двох років, у світлі нових викликів, що постали перед Україною, європейськими державами та світовим співтовариством загалом, знову все більше починає посилюватися розуміння надзвичайної важливості наявності дійсно авторитетних та дієвих міжнародних організацій, що сприяли б підтриманню миру та безпеки у відносинах між державами. Підґрунтя для їх утворення почало закладатися ще з часів античності та середньовіччя, що переконливо доведено у працях вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері міжнародного права другої половини XIX – початку XXI ст. – Д.Дж. Бедермана [1], О.В. Буткевич [2], В.П. Даневського [3], А. І. Дмитрієва, О. В. Задорожнього [4], Ф. Ф. Мартенса [5], М.О. Таубе [6] та ін.

Власне ідея правової організації людства не є продуктом розвитку правової думки Нового чи, тим паче, Новітнього часу. Навпаки, вона є майже такою ж давньою, як і міжнародне право [7]. І вже у Стародавню добу ці уявлення набувають практичного втілення. Мабуть найперші прообрази міжнародних організацій бачимо ще в Стародавній Греції та усій давньоеллінській ойкумені. Це були так звані амфіктіонії – релігійні спілки, а також симмахії та епімахії – союзи полісів військово-політичного характеру, що утворювалися як для оборони, так і для нападу. До речі, до складу деяких таких союзів входили й деякі з полісів, що розташовувалися на території сучасної України (наприклад, Ольвія протягом певного часу була членом Афінського морського союзу) [8, с. 191, 219]. Відомо й про існування у добу середньовіччя Ганзейського союзу (від нім. Hanse – «товариство»), що виник внаслідок договору Любеку з Гамбургом у 1241 р. та протягом XIII – XVII ст. забезпечував мирне торговельне співробітництво міст Північної Європи, а дещо пізніше, вже у добу Нової історії – Германського митного союзу (Deutscher Zollverein, 1834-1866 pp.). З певними пересторогами, їх можна розглядати у якості попередників сучасних міжнародних економічних та митних організацій. В. П. Даневський звертав увагу на те, що вони «складали одну вищу... спільність», яка утворювалася з

метою відстоювання загальних комерційних інтересів та спільного їхнього захисту від будь-яких посягань [3, с. 28].

Спроби утворення подібних інституцій тривали й у подальшому. Незважаючи на те, що міжнародний порядок, встановлений після Вестфальського конгресу 1648 р., визначив на декілька сторіч наперед панівні позиції суверенних держав та міждержавних відносин у світовій політиці, нині все більш активну участь у системі міжнародних взаємин беруть, окрім держав, відносно нові суб'єкти – міжнародні організації, форуми багатосторонньої дипломатії, багатонаціональні корпорації, великі міста, транскордонні регіони тощо [9, с. 3].

Зважаючи на тематику нашої доповіді зосередимо увагу на міжнародних організаціях. Не дивлячись на те, що перші їх зародки бачимо ще у період античності та середньовіччя, усе ж більшість фахівців-міжнародників сходиться в думці, що найперші міжнародні організації сучасного типу з'явилися на початку та у середині ХІХ ст. Як зауважував М.О. Баймуратов, «виникнення міжнародних організацій у ХІХ столітті стало відображенням і результатом становлення об'єктивної тенденції до інтернаціоналізації багатьох сфер життя суспільства» [10, с. 120].

У політичній сфері попередники перших міжнародних організацій з'явилися після Віденського конгресу (вересень 1814 – травень 1815 р.). Саме тоді, внаслідок прийняття Аахенським конгресом у листопаді 1818 р. двох документів – Протоколу та Декларації – було створено так звану пентархію (від гр. «пенте» – п'ять, «архе» – влада, управління), що претендувала на керівну роль у європейських справах (Англія, Франція, Прусія, Австрія, Росія). Як наслідок Європа отримала досить дієвий, як на той час, механізм реалізації міжнародного правопорядку, основи якого було закладено Віденським конгресом. Підґрунтям функціонування цього механізму був принцип дотримання рівноваги у міжнародних взаєминах.

В неполітичній сфері перші міжнародні організації створювалися, зазвичай, у галузі культури, економіки, транспорту, соціальних інтересів держав та за своїми основними цілям були спрямовані, насамперед, на спільне транскордонне співробітництво. З-поміж них у першу чергу згадують Центральну комісію із судноплавства на Рейні, яку було створено у 1831 р. У 60-80-х рр. ХІХ ст. вже з'явилися міжнародні організації універсального характеру. Серед них традиційно називають Міжнародний союз для виміру землі (1864 р.), Всесвітній телеграфний союз (1865 р.) та Загальний поштовий союз (1874 р.), Міжнародне бюро мір та вагів (1875 р.), Міжнародний союз для захисту літературної та художньої власності (1886 р.), а також Міжнародний союз залізничних товарних сполучень (1890 р.) [11, с. 163]. До початку ХХ ст.

кількість подібних організацій (на той час їх було прийнято іменувати міжнародними адміністративними союзами) суттєво збільшилася. До них додалися комісія з охорони здоров'я, комісія з боротьби проти повеней та багато інших.

Перша дійсно широка міжнародна організація, що мала яскраво виражену політичну спрямованість, була створена у 1919 р., після завершення світової війни, відповідно до положень Версальської системи. Світова війна мала наслідком не лише укладення мирних договорів, завдяки яким завершилося військове протистояння між державами та було встановлено новий територіальний поділ Європи. Вона також призвела до спроб шляхом угоди, що пов'язувала, як держави, котрі брали участь у війні, так і нейтральні, укласти договір про міжнародну організацію усього людства. Такою організацією стала Ліга Націй.

Аналізуючи основні «ідеальні принципи», що мали бути покладені в основу функціонування цієї міжнародної організації, М.О. Циммерман писав: «...Треба, щоб в основі нового порядку лежали б принципи загальної, рівної для всіх справедливості, щоб не було допущено реалізації жодного приватного інтересу окремої держави, що суперечить спільним інтересам усіх народів, щоб не мали місця будь-які сепаратні угоди або союзи усередині... Ліги Націй, щоб не було й спроб надати в економічних відносинах винятково сприятливе становище окремому народові, щоб не було економічної блокади та бойкоту без рішення Ліги Націй, для якої це повинно служити засобом впливу проти правопорушника й, нарешті, треба зовсім і назавжди покінчити із системою таємної дипломатії і усі договори повинні бути цілком відомими усьому світові» [12, с. 167-168].

Договір, що об'єднав держави світу в Лігу Націй, не був актом, що мав на меті механічне перенесення норм внутрішньодержавного правопорядку в міжнародні відносини, або встановлення тих форм юрисдикційного процесу, які були обов'язковими усередині держав. Його основна мета, вочевидь, полягала у тому, щоб якомога більше обмежити застосування насильства в міжнародному житті й, таким чином, підготувати ґрунт для подальшої еволюції держав у сенсі наближення до порядку, за якого війна, як спосіб вирішення міждержавних протиріч, стала б рідкісним винятком.

Але на практиці діяльність Ліги Націй, створеної для того, щоб запобігти новій світовій війні, як відомо, не мала успіху, оскільки принцип колективної безпеки не знайшов свого застосування. З організації, яка повинна була сприяти колективній безпеці, роззброєнню, мирному врегулюванню конфліктів та повазі до міжнародного права, вона перетворилася, за висловом професора Манчестерського університету Метрополітен Кліва Арчера, «...на «порожню

шкаралупу», яку ігнорували країни, котрі не бажали здійснювати політику поза сферою власних інтересів, або щось втрачати через Статут Ліги» [13, р. 20]. Окрім того, Ліга Націй не виявила прагнення до того, щоб не допустити до свого складу амбіційні «ревізійні держави» – Німеччину [14, с. 20-22] та СРСР, хоча останні піддавали сумніву територіально-політичний статус-кво у Європі. Однак, найбільша вада Ліги Націй полягала у її військово-політичному безсиллі, оскільки вона не мала механізму санкцій, котрі можна було б застосовувати проти держав, які порушили норми міжнародного права.

Разом з тим неупереджена оцінка діяльності Ліги Націй (вона активно працювала протягом 1919-1939 рр., хоча формально була розпущена лише у 1946 р.) дає підстави вважати її важливим експериментом, негативний досвід якого у подальшому було враховано творцями ООН. Уся система Ліги Націй, до складу якої включалися інститути у сфері міжнародної безпеки, економічного та соціального співробітництва, а також міжнародного правосуддя, стала важливою ланкою, котра поєднувала міжнародні організації, що були створені перед 1914 р., і механізми співробітництва в роки Першої світової війни, з більш централізованими та систематизованими формами співробітництва глобального масштабу, якими були органи і організації системи Ліги Націй. Завдяки інституційним формам міжнародного співробітництва, що були створені Лігою Націй, забезпечувалося більш надійне підґрунтя для майбутньої ООН.

Отже, міжнародні організації створюються тоді, коли людське суспільство досягає певного щабля у своєму розвитку. Створення міжнародних організацій у XIX – першій половині XX ст. було об'єктивно зумовлене становленням у той час тенденції до інтернаціоналізації різноманітних сфер суспільного життя. Наявність таких організацій означала можливість надання певних гарантій у вирішенні міжнародних конфліктів та врегулюванні, з урахуванням законних інтересів всіх учасників, різноманітних суперечок економічного, політичного та іншого характеру, оскільки створювані міжнародними організаціями норми мали визначати поведінку держав у стосунках між собою. Незважаючи на те, що далеко не усі завдання, які ставилися перед тогочасними міжнародними організаціями вдавалося вирішувати, усе ж їхня діяльність дозволила нагромадити значний практичний досвід, як позитивний, так і негативний, котрий було достатньо ефективно використано у подальшому.

### **Література:**

1. Bederman D.J. International Law in Antiquity. – Cambridge, NY: Cambridge University Press, 2004. – 345 p.
2. Буткевич О.В. Міжнародне право Середніх віків: Монографія / О.В. Буткевич. – К.: Видавництво гуманітарної літератури, 2008. – 672 с.



3. Даневский В.П. Пособие к изучению истории и системы международного права. Вып. 1. – Харьков: Тип. А.Н. Гусева, 1892. – 230 с.
4. Дмитрієв А.І. Історія міжнародного права / А.І. Дмитрієв, Ю.А. Дмитрієва, О.В. Задорожній. – К.: Вид. дім «Промені», 2008. – 384 с.
5. Мартенс Ф.Ф. Современное международное право цивилизованных народов. В 2 т. Т. 1 / Ф.Ф. Мартенс. – СПб.: Тип. А. Бенке. – 438 с.
6. Таубе М.А. История зарождения современного международного права – Т. 2: Принципы мира и права права в международных столкновениях Средних веков / М.А. Таубе. – Харьков: Паровая типо-литогр. Зильберберг, 1899. – IX, 361 с.
7. Мережко А.А. История международно-правовых учений: навч. посіб. / А.А. Мережко. – К.: Таксон, 2006. – 492 с.
8. Гавриленко О.А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права (кінець VII ст. до н.е. – перша половина VI ст. н.е.). Монографія / О.А. Гавриленко. – Харків: Парус, 2006. – 352 с.
9. Снапковский В.Е. Международные организации в системе международных отношений // Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2000. – № 3. – С. 3-11.
10. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право: підручник / М.О. Баймуратов. – Харків. Одіссей, 2008. – 704 с.
11. Васько Є. Історія становлення й розвитку міжнародної цивільної служби // Юридичний вісник. – 2015. – № 1. – С. 163-167.
12. Циммерман М.А. Очерки нового международного права. – Прага: Пламя, 1924. – 230 с.
13. Archer C. International Organizations. 3-d ed. – L.-N.Y: Routledge, 1992. – 198 p.
14. Афанасьева О. Краткий очерк истории Лиги Наций. – М.: ОГИЗ; Госполитиздат, 1945. – 40 с.



## ОЧЕРК АКТУАЛЬНЫХ ВОПРОСОВ КОСМИЧЕСКОГО ПРАВА

**Горобцов Николай Романович**

студент 4-го курса

ХНУ им. В. Н. Каразина,

факультета международных экономических

отношений и туристического бизнеса,

кафедры международного права

Научный руководитель: к.ю.н., доц. Кононенко В.П.

*e-mail:* Stark0124@gmail.com

**Ключевые слова:** космос, общее наследие человечества, освоение космического пространства, эксплуатация небесных тел, космические ресурсы.

Существенное развитие аэрокосмических технологий дало небывалый толчок в сфере освоения и использования космического пространства государствами, а также другими субъектами международного космического

права. Не проходит и месяца без ажиотажной новости о достижениях в космической сфере, будь это успешные испытание самоуправляемых ракетносителей, получение научных данных о химическом составе атмосферы Юпитера, обнаружение воды на Марсе или успешное (хотя со временем стало известно, что не совсем) выполнение миссии Розетта на комете Чурюмова-Герасименко. Однако, это все касается в большей степени научно-технических аспектов освоения космического пространства.

Куда более увлекательными для исследователей права есть заголовки о том, что «в США принят первый закон, разрешающий частным компаниям добывать ресурсы на астероидах» [3]. Подписывая этот закон Президент пояснил, что конкретный астероид не может быть вашим – лишь кусочек его может быть вашим кусочком, если вы отделите этот кусочек от большого камня и, если этот кусочек будет считаться «ресурсом» [2]. Это якобы не противоречит международному космическому праву. В след за примером США появляется очередной претендент на космические богатства: «Люксембург желает стать новым хабом<sup>1</sup> для добычи ресурсов на астероидах» [5].

Всматриваясь на столь «радостное» событие, открывающее множество возможностей, а также опасностей путем первых попыток коммерциализации очередной отрасли, возникает вопрос, а как обстоит дело с *международно-правовым регулированием космической деятельности* и действительно ли можно, а если нет, то *нужно ли идти в обход такого регулирования попросту игнорируя его, прикрываясь «детскими» объяснениями* для создания конкурентной среды в целях развития космической добывающей отрасли, как это сделало США, заявил о таком желании Люксембург и многие, наверняка, уже мысленно подсчитывают прибыль от такого предприятия.

К глубокому сожалению, в отечественной науке эта тема не поддается широкому обсуждению и исследованию, за исключением специализированных учреждений, чьи научные изыски не касаются столь недавних происшествий в мире космического права. Впрочем, западные коллеги также еще не успели поддать глубокому и комплексному анализу последние события в «космической жизни», что не исключает их осведомленности, а также возможного интереса к этой проблеме.

Вернемся к перечисленным выше вопросам, попутно отвечая на них. Во-первых, любые действия, связанные с деятельностью в космическом пространстве или с действиями по выведению космических объектов в космос и прочее, регулируются нормами международного космического права за

---

<sup>1</sup> Центральный узел сети. Параллель проведена с Калифорнией, которая была Хабом во времена золотой лихорадки, когда старатели со всего света съезжались туда, чтобы разбогатеть.

соблюдение которого отвечает ООН<sup>1</sup> и все государства. Комплекс международно-правового регулирования включает в себя 5 основных международных актов<sup>2</sup> [4], содержащих положения о правах и обязанностях государств, ведущих «космическую деятельность», а также правовой статус объектов, выводимых в открытый космос и их экипажа, небесных тел и находящихся на них ресурсов. На национальном уровне, многие государства также имеют законодательное регулирование космической деятельности.

Во-вторых, космическое право завязано на концепции общего наследия человечества<sup>3</sup>, которая, не боясь столь громкого утверждения, является юридическо-этическим ядром этой отрасли. Общее наследие человечества базируется на таких ключевых принципах как [1]: неприсвоение любым государством или индивидуумом; использование на благо всего человечества, исключительно в мирных целях и с учетом интересов будущих поколений. Определенный концепцией общего наследия человечества режим космического пространства и деятельности в нем автоматически исключает возможность эксплуатации и присвоения ресурсов открытого космоса, включая небесные тела любым субъектом как публичных, так и частных отношений. Ведь в этом и заключалась изначальная идея наделения космоса статусом общего наследия человечества – исключить возникновение возможных раздоров и споров.

В-третьих, необходимость в освоении и эксплуатации есть, но она сопряжена исключительно с принципами общего наследия человечества, а, следовательно, легитимна и легальна лишь в исключительном случае согласия человечества<sup>4</sup>. В нынешних условиях попытки отдельных государств идти против концепции общего наследия человечества, закрепленной и детализированной в международных актах, бессмысленно. Не смотря на «вес» суверенной воли отдельных государств и отсутствие четко определенной понятийной базы в космическом праве, международное сообщество не поощряет столь произвольную интерпретацию<sup>5</sup>.

---

<sup>1</sup> В лице Комитета по использованию космического пространства в мирных целях, Генеральной Ассамблеи и Генерального секретаря.

<sup>2</sup> Договор о принципах деятельности государств по исследованию и использованию космического пространства, включая Луну и другие небесные тела 1966 года; Соглашение о спасании космонавтов, возвращении космонавтов и возвращении объектов, запущенных в космическое пространство 1967 года; Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами 1971 года; Конвенция о регистрации объектов, запускаемых в космическое пространство 1974 года; Соглашение о деятельности государств на Луне и других небесных телах 1979 года.

<sup>3</sup> Закреплена в Договоре о космосе 1966 года и Договоре о Луне 1979 года.

<sup>4</sup> Имеется ввиду человечество как субъект. На сегодняшний день есть лишь квази-человечество, представляемое государствами, не имеющих общих ценностей и целей, в контексте пользы для всех;

<sup>5</sup> Подразумевается объяснение президента США об отколовшейся части астероида.

Если исключить наши заголовки упомянутые выше, считаем, что проблема присвоения и эксплуатации космических ресурсов и пространства возникала еще раньше и по сей день существует как площадка для обмана граждан путем продажи им земельных участков на таких небесных телах как Луна, Марс и прочее, обосновывая свою позицию размытостью и чрезмерной обширностью норм космического права<sup>1</sup>. Учитывая такую позицию заинтересованных лиц, весьма вероятно, что в ближайшем будущем произойдет разделения научного сообщества на приверженцев эксплуатации космоса с целью обогащения в обход международному праву и сторонников обеспечения концепции общего наследия человечества. Грядет великая дискуссия.

Подводя итоги, хочется сказать, что несмотря на стремительный технологический прогресс и возникшие с этим численные возможности для эксплуатации космических ресурсов, а также огромное желание частных компаний инвестировать в это, мы считаем, что такого рода действия не соответствуют международному праву и нынешней воле человечества и должны быть пресечены путем детализации международно-правовой базы и возможной ее унификации, а также осуждения и предупреждения произвольной интерпретации международных норм и принятия нормативно-правовых актов обходящих их суверенными государствами.

### **Литература:**

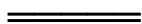
1. The common heritage of mankind: a bold doctrine kept within strict boundaries [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <http://wealthofthecommons.org/essay/common-heritage-mankind-bold-doctrine-kept-within-strict-boundaries>;

2. President Obama Signs Bill Recognizing Asteroid Resource Property Rights Into Law [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <http://www.planetaryresources.com/2015/11/president-obama-signs-bill-recognizing-asteroid-resource-property-rights-into-law/>;

3. Как меняется космическое право: можно ли стать владельцем астероида? [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <http://hi-news.ru/research-development/kak-menyaetsya-kosmicheskoe-pravo-mozhno-li-stat-vladelcem-asteroidea.html>;

4. Конвенции и соглашения [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conv\\_space.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conv_space.shtml);

5. Люксембург хочет стать хабом для добычи ресурсов на астероидах [Электронный ресурс] – Режим доступа к ресурсу: <http://hi-news.ru/eto-interesno/lyuksemburg-xochet-stat-xabom-dlya-dobychi-resursov-na-asteroidax.html>.



---

<sup>1</sup> К примеру, апеллируя к тому, что ни одним договором не определено что такое «небесное тело», что Договор о Космосе 1966 года действует только для государств и запреты в нем касаются лишь них и т.п.

## КОНЦЕПЦІЯ БЕЗТІЛЕСНОЇ РЕЧІ ТА МАЙНОВІ ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ ВОЛОДІННЯ У КОНТИНЕНТАЛЬНІЙ ПРАВОВІЙ СІМ'І

**Гужва Антон Миколайович**  
кандидат юридичних наук, доцент,  
юридичний факультет  
ХНУ імені В. Н. Каразіна,  
доцент кафедри  
цивільно-правових дисциплін  
*e-mail:* praetor79.79@mail.ru

Поділ речей на тілесні та безтілесні у континентальній правовій сім'ї ґрунтується на класифікації речей римського юриста Гая. Цей відправний момент обґрунтування існування у сучасному цивільному праві безтілесних речей майже не піддається сумніву у науковій літературі. Але щодо римського права слід зробити застереження: теоретичний поділ речей на тілесні та безтілесні був запропонований Гаєм лише у II ст. н.е. і не використався римськими юристами – сучасниками Гая. За твердженням Войцеха Дайчака, цей поділ у юридичних текстах римських юристів класичного періоду та у кодифікації Юстиніана було наслідком формальної рецепції відповідного фрагменту із підручника Гая. У своїх Інституціях Гай запровадив розрізнення *res corporeales* та *incorporeales*, щоб систематично представити усе те, що може складати майно приватних осіб. У якості безтілесних речей Гай наводить як приклад спадок, узурфрукт, зобов'язання, тобто майнові права.

Із поняттям безтілесних речей як майнових прав тісно пов'язана можливість володіння (*possessio*). Для володіння у римському праві виділяли два необхідних елементи: *corpus* – тримання речі, фактичне панування над річчю, та *animus* – намір утримувати річ за собою. Оскільки фактичне панування над річчю можливе лише щодо матеріальних об'єктів (за визначенням Гая тілесні речі – це ті, до яких можна доторкнутися (*qui tangi possunt*)), то проблема набуття володіння безтілесними речами потребувала свого вирішення. Для набувальної давності на безтілесні речі була запропонована конструкція «*quasi-possessio*» (мовби володіння). Безперервне володіння було необхідною умовою набувальної давності, а отже, для набуття майнового права (сервітуту) на підставі набувальної давності потрібно було розповсюдити поняття володіння і на безтілесні речі.

У Середньовіччя питання про тілесні та безтілесні речі стало розглядатися як питання юридичних правочинів. Середньовічні юристи стали розглядати, яким чином поділ речей на тілесні та безтілесні співвідноситься із поділом речей на рухомі та нерухомі. Позов, який у середньовічних юристів був типовим прикладом безтілесної речі, стосувався рухомих речей, якщо він

відносився до рухомого об'єкту, і до нерухомих – якщо до нерухомого (*actio iudicatur mobilis vel immobilis secundum natura rei*que in ea continetur). Цей принцип був розроблений Бартолом де Сассоферато.

Таку концепцію сприйняв Французький Цивільний кодекс стосовно майнових прав (*biens*). Так, відповідно до ст. 529 ФЦК є рухомим майном в силу закону зобов'язання та право на позови, які мають своїм предметом грошові суми, які підлягають сплаті, акції або частки у фінансових, торгових чи промислових компаніях, навіть якщо нерухоме майно, що входить у склад цих підприємств, належить компаніям. ФЦК визнає володіння не лише речами, а і правами (ст. 2228).

Класифікація речей на тілесні та безтілесні знаходить свій прояв також у інших європейських цивільних кодексах, у яких майнові права визнаються об'єктами цивільних правовідносин.

Так, тілесними речами у Загальному цивільному кодексі Австрії (ABGB) називають ті речі, які сприймаються органами чуттів; у протилежному випадку вони є безтілесними, наприклад, право полювання, рибної ловлі та інші права (§ 292 ABGB). У § 312 ABGB наводиться спосіб набуття безтілесними речами: у володіння безтілесними речами або правами особа вступає через їх використання від свого імені. Як вказує С.А. Синіцин, володіння правом визнається у австрійському цивільному праві, зважаючи на судову практику, у таких випадках: отримання електроенергії через лічильник власника або отримання тепла орендарем із системи центрального опалення будівлі; користування місцями загального користування у будівлі; підключення до колективної антени; паркова автомобілю на певній стоянці тощо.

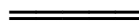
Німецьке цивільне уложення (BGB) не оперує поняттям безтілесної речі. Це пояснюється тим, що BGB обмежує об'єкти володіння лише тілесними об'єктами. Така концепція була закладена Ф.К. Савін'ї, який обмежив поняття речі (*Sache*) лише тілесними об'єктами. Відповідно до визначення Ф.К. Савін'ї, «рід – це частина природи, яка є предметом володіння, що встановлює право *in rem*. Це право у своїй чистій формі називають власністю». Таке розуміння речі було включене до § 90 BGB.

Тлумачення ст. 1140 ЦК Італії надає підставу для твердження про можливість володіння правами, але у цій статті не визначено, які права можуть виступати об'єктами володіння. Конструкція володіння правом в Італії виникла під впливом середньовічного права, традицій та досвіду правозастосування, які склалися у німецькому праві, коли володіння правом розповсюдилось і на сімейні, і на особисті права. У сучасній літературі критерієм можливості володіння правом за зразком австрійської цивілістики є безперервність та тривалість здійснення права.

ЦК України не наводить класифікацію речей на тілесні та безтілесні. Втім майнові права за ЦК України визнаються річчю. Так, згідно із ч. 2 ст. 190 ЦК України майнові є неспоживною річчю. Такий підхід законодавця видається незрозумілим, з огляду на те, що спожити можна лише матеріальну субстанцію. Тому поняття «споживання» чи «неспоживання» до майнових прав застосовувати некоректно. Відповідно до Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» майнові права визнаються рухомим майном. Можна також стверджувати, що майнові права є індивідуально визначеною річчю. Так, наприклад, предметом договору оренди можуть бути майнові права (ч. 2 ст. 760 ЦКУ). А оскільки предметом оренди може бути лише річ, яка визначена індивідуальними ознаками, то можна дійти висновку, що майнові права є індивідуально визначеною річчю. За ЦК України майнові права можуть бути предметом застави (ст. 576 ЦКУ).

Отже, майнове право, за ЦК України, є неспоживною рухомою індивідуально визначеною річчю, яка може бути об'єктом цивільного обороту.

Таким чином, концепція поділу речей на тілесні та безтілесні знайшла свій прояв у цивільному праві країн континентальної правової сім'ї та виявилася у визнанні майнових прав об'єктами цивільних правовідносин.



## **ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ**

**Дронь Елена Александровна**  
студентка 4 курса, группы УП-41,  
факультета международных экономических  
отношений и туристического бизнеса,  
ХНУ им. В.Н. Каразина  
*e-mail:* Lena.feste@gmail.com

**Ключевые слова:** люди с ограниченными возможностями, права человека, поддержка людей с инвалидностью, ООН.

Данная статья посвящена проблеме обеспечения прав людей с инвалидностью. Этот вопрос является актуальным в наши дни, ведь 14% мирового населения является людьми с ограниченными возможностями, и не всегда они имеют доступ к обычным, на наш взгляд, вещам, таким как право на образование, проведение досуга, даже элементарное использование общественного транспорта.

Целью данной работы является определение проблем, с которыми сталкиваются люди с ограниченными способностями, краткий хронологический очерк деятельности международных организаций, которые обеспечивают права таких людей и рассмотрение положений международных документов, гарантирующих определенные права людям с инвалидностью.

В мире насчитывается миллиард людей с ограниченными возможностями, многие из которых сталкиваются с дискриминацией и препятствиями, мешающими участвовать в повседневной жизни общества наравне с другими. Таким людям отказывают в правах учиться в общеобразовательных учреждениях, наниматься на работу, свободно перемещаться, голосовать, участвовать в спортивных и культурных мероприятиях, пользоваться социальной защитой, иметь доступ к правосудию, выбирать медицинское лечение и свободно вступать в правоотношения (например, покупка или продажа имущества). Им приходится бороться за право жить в местном сообществе, за возможность создать семью и иметь детей. Люди с физической и ментальной инвалидностью часто страдают от насилия и дискриминации, оставаясь невидимыми для окружающих. Такие люди с умственными недостатками часто на продолжительное время лишаются свободы без соблюдения юридических формальностей, привлекаются к принудительному труду в психиатрических учреждениях, не получают элементарной медицинской помощи; являются жертвами физического насилия или сексуальной эксплуатации и становятся объектом жестокого, бесчеловечного или унижающего достоинство обращения [5].

Огромное число людей с ограниченными способностями живет в развивающихся странах, зачастую находясь в условиях крайней нищеты. Отношение общества к ним показывает уровень готовности – как государства, так и отдельных граждан – идти по пути развития демократии и уважения прав человека.

Среди международных организаций, которые проводят масштабную работу в области оказания содействия и поддержки людям с инвалидностью, можно выделить Организацию Объединенных Наций, специализированные учреждения ООН и другие международные организации, которые занимаются программами предупреждения инвалидности, питания, гигиены, образования, профессионально-технической подготовки, трудоустройства людей с ограниченными возможностями. К организациям, проводящим данные программы, относятся: Международная организация труда, Продовольственная и сельскохозяйственная организация ООН (ФАО), Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО), Международная организация гражданской авиации, Всемирный почтовый союз [4].



Вопросы разрешения проблем людей с инвалидностью были подняты и в рамках регионального сотрудничества государств: 1983-1992 и 1993-2002 были объявлены Азиатско-тихоокеанскими десятилетиями инвалидов, 2000-2009 – Африканским десятилетием инвалидов, 2003-2012 – Десятилетием инвалидов арабских стран, 2003 год – Годом инвалидов в Европе [3].

Механизмы закрепления прав людей с ограниченными возможностями в развитых странах различны: в Канаде принцип равноправия и запрета дискриминации таких людей содержится в Конституции страны, в Германии – в Основном законе, специальном разделе Кодекса социального законодательства, законах «Об инвалидах», «Об единообразии мер по реабилитации», «О содействии инвалидам в пользовании общественным транспортом», «О борьбе с безработицей среди инвалидов», в Великобритании – в специальных законах «О недискриминации инвалидов», «О национальной помощи», «Об инвалидах», «О пособиях по пожизненной инвалидности и для работающих инвалидов», «О социальном обеспечении» [4].

Важное место в сфере обеспечения прав людей с ограниченными возможностями занимает ООН, которая разработала несколько положений, имеющих большое значение для людей с инвалидностью.

Во-первых, утвердила, что инвалидность – это вопрос из области прав человека, а не вопрос реабилитации или социального обеспечения, и это стало решающим фактором.

Во-вторых, приняла такие документы: Всеобщую декларацию прав человека (1948г.), Международный пакт о гражданских и политических правах (1966), Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах (1966г.), которые, хотя и не имели прямого отношения к инвалидам, однако, провозгласили равенство прав «всех людей без исключения», следовательно, людей с инвалидностью тоже.

В 1975 г. Генеральная Ассамблея ООН признала права людей с нарушением функций организма и приняла Декларацию о правах инвалидов – документ, который впервые за историю человечества рекомендует государствам обеспечить людям с ограниченными способностями важнейшие права: на медицинскую, психологическую и социальную реабилитацию и протезно-ортопедическую помощь; на профессиональную подготовку и трудоустройство; на различные виды социального обслуживания; на экономическое и социальное обеспечение; право на то, чтобы особые нужды людей с инвалидностью учитывались на всех стадиях экономического и социального планирования; право на квалифицированную юридическую помощь. Таковы были первые международные документы, провозгласившие инвалидность проблемой прав человека [1].

В 1981 году – Международном году человека с ограниченными возможностями – ООН удалось донести проблему инвалидности до сознания всех и каждого. Международные организации инвалидов начали сотрудничать с ООН на более конкретном уровне и включились в разработку своих проектов и программ [3].

20 декабря 1993 года резолюцией 48/96 Генеральной Ассамблеи ООН были приняты Стандартные Правила обеспечения равных возможностей для инвалидов. Этот документ охватил все аспекты жизни людей с ограниченными возможностями и стал первым универсальным правовым актом, содержащим моральные и политические требования к присоединившимся государствам по принятию мер, направленных на выравнивание возможностей для людей с ограниченными способностями [6].

28 ноября 2001 г. Генеральная Ассамблея ООН приняла резолюцию об учреждении Специального комитета «для рассмотрения предложений относительно всеобъемлющей и единой международной конвенции о поощрении и защите прав и достоинства инвалидов...» [3].

В последние годы в мире произошли перемены касательно отношения и подходов к людям с физической или ментальной инвалидностью. В частности, 13 декабря 2006 года резолюцией 61/106 Генеральной Ассамблеи ООН была принята Конвенция о правах инвалидов, а также Факультативный протокол к ней, которые вступили в силу 3 мая 2008 года. Тогда же был учрежден Комитет по правам инвалидов в составе 18 независимых экспертов, уполномоченный рассматривать доклады государств-участников Конвенции, выносить по ним предложения, и рассматривать сообщения о нарушениях Конвенции государствами-участниками Протокола.

Конвенция возложила на государства-участники обязанность комплексного обеспечения людям с ограниченными возможностями гарантий в различных сферах жизнедеятельности. Она отнесла к таковым лиц с устойчивыми физическими, психическими, интеллектуальными или сенсорными нарушениями, которые при взаимодействии с различными барьерами могут мешать их полному и эффективному участию в жизни общества наравне с другими. В Конвенции признается, что человек является личностью с инвалидностью не только в силу имеющихся у него ограничений, но и по причине тех барьеров, которые существуют в обществе. Целью Конвенции является поощрение, защита и обеспечение полного и равного осуществления всеми людьми с ограниченными способностями всех прав человека и основных свобод, а также поощрение уважения присущего им достоинства [2].

Таким образом, можно сделать вывод, что мировое сообщество разработало основательную нормативную базу, касающуюся обязательств

государств по отношению к людям с инвалидностью. Эти документы полностью направлены на поощрение принципа недискриминации людей с ограниченными возможностями.

Международные стандарты защиты прав людей с инвалидностью основаны на принципе универсальности прав человека и запрете дискриминации. Значение этого принципа для людей с ограниченными способностями заключается в идее создания «общества для всех», которое позволяло бы развить потенциал каждого без ограничения по признаку физического или умственного состояния. Международные стандарты изменили само понимание «инвалидности» как принадлежности к уязвимой группе населения, так как такое отношение к людям с инвалидностью препятствует их интеграции в жизнь общества.

Согласно международно-правовым документам процесс действенной и полной интеграции в жизнь общества в первую очередь основан на обеспечении доступности всех сфер общественной жизни, на содействии полноценному и эффективному участию людей с ограниченными возможностями в процессе принятия решений. Задача государств-членов ООН на сегодняшний день – искать источники финансирования для данных мероприятий и поддержки людей с ограниченными возможностями в контексте проблемы прав человека.

### **Литература:**

1. Декларация о правах инвалидов: Международный документ от 09.12.1975 [Электронный ресурс] // Официальный сайт Организации Объединенных Наций. – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/declarations/disabled.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/disabled.shtml)
2. Конвенция о правах инвалидов: Международный документ от 13.12.2006 [Электронный ресурс] // Официальный сайт Организации Объединенных Наций. – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/disability](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disability)
3. Международные акты по правам инвалидов: [Электронный ресурс] // Информация по реабилитации инвалида-колясочника. – Режим доступа: [http://auram.narod.ru/pages/biblioteka/zhitj\\_invalidom\\_no\\_ne\\_bihtj\\_im/page\\_03.htm](http://auram.narod.ru/pages/biblioteka/zhitj_invalidom_no_ne_bihtj_im/page_03.htm)
4. Международные стандарты в области гарантий прав инвалидов и опыт зарубежных стран по социальной защите лиц с ограниченными возможностями: [Электронный ресурс] // Официальный сайт Уполномоченного по правам человека в Республике Казахстан. – Режим доступа: [http://www.ombudsman.kz/en/publish/docs/doklad\\_spec/detail\\_2.php?ID=1073](http://www.ombudsman.kz/en/publish/docs/doklad_spec/detail_2.php?ID=1073)
5. Права инвалидов: [Электронный ресурс] // Официальный сайт Управления Верховного комиссара ООН по правам человека. – Режим доступа: <http://www.ohchr.org/RU/Issues/Disability/Pages/DisabilityIndex.aspx>
6. Стандартные правила обеспечения равных возможностей для инвалидов: Международный документ от 20.12.1993 [Электронный ресурс] // Официальный сайт Организации Объединенных Наций. – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/disabled\\_intro.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/disabled_intro.shtml)

# ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

**Забара Ігор Миколайович**

доцент кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин  
Київського національного університету імені Тараса Шевченка  
кандидат юридичних наук, доцент  
*e-mail: izbr@ukr.net*

**Ключові слова:** міжнародні організації, міжнародні інформаційні правовідносини, концепції розвитку, міжнародно-правове регулювання, міжнародний інформаційний правопорядок, інформація.

Дослідження проблемних аспектів широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій, побудови глобального інформаційного суспільства, забезпечення міжнародної інформаційної безпеки та інших актуальних проблем в сфері інформації і комунікації, передбачає вивчення їх міжнародно-правової проблематики, в тому числі і питань міждержавного співробітництва на багатосторонній основі – в рамках міжнародних організацій.

Процес розвитку міжнародних інформаційних правовідносин у ХХ -ХХІ сторіччях, в рамках міжнародних інституцій є доволі складним і тривалим [1, с. 22]. І, на нашу думку, може бути охарактеризований наступним чином.

І. Становлення і розвиток *сучасного* міжнародно-правового регулювання інформаційних відносин триває протягом кількох періодів. Особливістю цього процесу є те, що в основу формування кожного з періодів була покладена нова концепція розвитку міжнародних інформаційних відносин. Оптимальним в питанні періодизації, на нашу думку, є виокремлення наступних періодів: перший період: 1945–1970 рр. (*концепція необмеженої свободи інформації*), другий період: 1970–1990 рр. (*концепція нового міжнародного інформаційного порядку*), третій період: 1990 – до сьогодні (*концепція інформаційного суспільства*) [2, с. 46].

Кожна з концепцій вирізняється своїми соціально-економічними та спеціальними юридичними передумовами. Сприйнята і, тією чи іншою мірою, впроваджена світовим співтовариством у міжнародні інформаційні відносини, кожна з концепцій послідовно вплинула на відповідний розвиток міжнародно-правового регулювання, становлення міжнародних інформаційних правовідносин і, як наслідок, на міжнародний інформаційний правопорядок. Зрозуміло, що значна заслуга у їх запровадженні належить міжнародним організаціям.

ІІ. Роль, яку відігравали і відіграють міжнародні організації у забезпеченні міжнародно-правових засад сталого інформаційного розвитку є доволі значною.

Сьогодні, після тривалого періоду динамічного розвитку, до цього додалися масштабність, численність і багатогранність процесів, пов'язаних із намаганням світового співтовариства реагувати на процеси, пов'язані із формуванням глобального інформаційного суспільства і сучасним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій.

III. В сучасних умовах діяльність міжнародних організацій охопила кілька напрямків розвитку міжнародних інформаційних правовідносин. Одні з них продовжують розвиватись в «традиційних» межах, в той час як інші – в «перспективних», спрямованих концепцією інформаційного суспільства.

Перші, «традиційні» правовідносини, сформовані протягом 1945–1990 років в рамках ООН, МСЕ, ЮНЕСКО, охопили наступне коло: а) міжнародні правовідносини, пов'язані із змістом інформації; б) міжнародні правовідносини, пов'язані із використанням (застосуванням) інформації у міжнародних відносинах; в) міжнародні правовідносини, пов'язані із технічним забезпеченням передачі інформації [3, с. 111].

Другі, «перспективні» правовідносини, що формуються з початку 1990-х років, спрямовані концепцією інформаційного суспільства, охопили два напрямки розвитку: а) формування глобального інформаційного суспільства і б) використання інформаційно-комунікаційних технологій в цілях розвитку світового співтовариства [3, с. 112-113].

*Перший напрямок* пов'язується із формуванням і забезпеченням міжнародно-правового регулювання глобального інформаційного суспільства.

Враховуючи особливості цього процесу, варто відмітити, що формування і розвиток основ глобального інформаційного суспільства відбувається в рамках міжнародних організацій системи ООН, визначених на Всесвітньому саміті з інформаційного суспільства (2003 р. та 2005 р.), щорічних зустрічах учасників і здійснюється за кількома визначеними тематичними напрямками. Зокрема, загальну координацію діяльності в питанні *застосування інформаційно-комунікаційних технологій в цілях розвитку* спільно здійснюють ООН та МСЕ.

Поєднаними зусиллями МСЕ, ООН (ПРООН, Регіональних комісій ООН та ЮНКТАД) спрямовуються заходи щодо *створення сприятливого середовища і досягнення максимальних переваг інформаційного суспільства в соціальній, економічній і екологічній сферах*.

Питання щодо *розвитку можливостей, необхідних для використання переваг інформаційного суспільства* знаходяться в компетенції ООН (ПРООН, ЮНКТАД), ЮНЕСКО та МСЕ, які узгоджують відповідні заходи.

Координація міжнародного і регіонального співробітництва з метою *ліквідації розриву в цифрових технологіях і сприяння універсальному доступу до ІКТ* покладена на ООН (Регіональні комісії ООН, ПРООН, ЕКОСОП), МСЕ та

ЮНЕСКО. Задачі щодо розвитку інформаційної та комунікаційної інфраструктури, а також питання інформаційної безпеки покладено на МСЕ. Проблеми доступу до інформації та знань – на МСЕ та ЮНЕСКО.

Актуальна тема щодо збереження культурної та мовної різноманітності, культурної самобутності, що визначена в якості необхідної умови розвитку інформаційного суспільства і розглядається як фактор сталого розвитку, покладено на ЮНЕСКО.

Питання етичних аспектів інформаційного суспільства, заснованими на загально визнаних цінностях, покладено на ЮНЕСКО і ООН (ЕКОСОП) [2, с.45].

Усі зазначені тематичні напрямки розвитку інформаційних відносин, визначені спільними зусиллями світового співтовариства, потребують відповідного міжнародно-правового регулювання.

Другий напрямок пов'язується із забезпеченням міжнародно-правового регулювання перспективних напрямків використання ІКТ в цілях розвитку світового співтовариства. Зауважимо, що перспективні напрямки використання ІКТ, охоплюють достатньо широкий спектр.

Враховуючи на позитивні можливості використання ІКТ в державному управлінні, комерційній діяльності, освіті, охороні здоров'я, зайнятості, сільському господарстві та науці, низка міжнародних організацій має за мету вирішення задач їх застосування в цих сферах.

З цією метою співробітництво і координацію діяльності в проекті «Електронне державне управління» спільно здійснюють ООН і МСЕ, «Електронний бізнес» – WTO, ООН (ЮНКТАД), МСЕ, ЮНІДО, «Електронне навчання» – ЮНЕСКО, МСЕ, ЮНІДО, «Електронна охорона здоров'я» – ВООЗ і МСЕ, «Електронна зайнятість» – МОП і МСЕ, «Електронна охорона навколишнього середовища» – ВООЗ, ВМО, ЮНЕП, ООН (ООН Хабітат), МСЕ, ІКАО, «Електронне сільське господарство» – ФАО і МСЕ, «Електронна наукова діяльність» – ЮНЕСКО, МСЕ, ЮНКТАД [2, с.45].

Зрозуміло, що в цих умовах питання міжнародно-правового регулювання набуває вагомого значення. Сьогодні такий шлях і ця форма співробітництва міжнародних організацій виступає в якості суттєвого додаткового фактору сталого розвитку міжнародних інформаційних правовідносин.

### **Література:**

1. Буткевич В.Г. Виклики міжнародному праву в умовах глобалізації світу / В.Г. Буткевич // Право України – К.: 2012, №3-4. – С. 12-50.
2. Забара І.М. Сучасний міжнародний інформаційний правопорядок: концептуальні підходи і питання періодизації / І.М. Забара // Інформація і право. – 2015, – №1 (13). – С. 38-46.
3. Забара І.М. Міжнародний інформаційний правопорядок: сучасна проблематика: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф. [«Міжнародний правопорядок: сучасні проб-

леми та їх розв'язання. До 125-річчя від Дня народження Володимира Михайловича Корецького»], (Київ, 19.02.2015 р.) / Львів: СПОЛОМ, 2015. – С. 109-114.

---

---

## СУБ'ЄКТИВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ГАРМОНІЗАЦІЮ ДОГОВІРНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

**Завальна Жанна Вікторівна**  
професор кафедри  
цивільно-правових дисциплін  
Харківського національного  
університету імені В.Н. Каразіна,  
доктор юридичних наук, професор  
*e-mail: janvi@yandex.ru*

На сучасному етапі розвитку суспільства та держави роль міжнародного права значно зросла. Виникають нові форми взаємодії держав, що викликає необхідність одноманітного регулювання міжнародних відносин та зближення правових систем. Без такого наближення неможливе ефективне співробітництво в будь-яких сферах.

Основною причиною необхідності зближення права держав та їх правових систем є їх участь у міжнародних всесвітніх чи регіональних організаціях. Для України та інших держав європейської частини континенту став Європейський Союз. Розширення та поглиблення економічних зв'язків обумовив появу наднаціональних утворень, діяльність яких не може регулюватись правовими засобами однієї правової системи і вимагає формування самостійної наднаціональної правової системи, яка в свою чергу впливає на переформатування національних систем змушуючи їх до зближення.

Процес зближення національної правової системи та її підсистем з правовою системою Європейського Союзу (далі – ЄС) та вимогами міжнародно-правових норм і стандартів на сьогоднішній день в українській науці розуміється як гармонізація законодавства. Більшість міжнародних відносин як публічної так і приватної сфери будується на основі договірного регулювання. Тому, одним із першочергових завдань є гармонізація законодавства України із законодавством ЄС і в частині регулювання договірних відносин.<sup>1</sup>

Навколо визначення, ознак, характеристики та інших невирішених питань гармонізації договірного права України на сьогодні точаться наукові дискусії.

---

<sup>1</sup> Пархоменко Н.М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види // Часопис Київського університету. – 2012. – № 1. – С. 338-342.

Одним із таких проблемних питань є фактори впливу на гармонізацію договірного права в Україні.

Проблема можливості та зближення законодавств та ефективності застосування таких переформатованих норм та інститутів в українських реаліях та на основі національного законодавства вимагають від юридичних (і не тільки) наукових досліджень виконання прогностичної функції. Для надання найбільш об'єктивного з наукової точки зору прогнозу, щодо позитивних чи негативних результатів будь-яких процесів у правовій сфері як в середині держави так і за її межами, необхідно врахування всіх характеристик не тільки самої гармонізації законодавства як юридичного явища (її видів, форм, способів, етапів здійснення), але й врахування суспільної природи як самого правового інституту, так і тих процесів, які протікають в суспільстві та між державами. Такої ж оцінки суспільних впливів на себе потребує і гармонізація договірного права в Україні.

В результаті дослідження проблем договірного регулювання публічних та приватних відносин в тому числі в частині гармонізації договірного права України в приватній сфері, нами здійснено деякі висновки. Деякі з них сформовані та представлені нижче у вигляді тез.

1. Гармонізацією *договірного права* ми вважаємо процес наближення правових систем держав направлений на встановлення подібного правового регулювання договірних відносин відповідно до міжнародних принципів та стандартів. Одним із елементів гармонізації договірного права є гармонізація норм законодавства, що регулюють договірні відносини. Результатом гармонізації *законодавства, що регулює договірні відносини* має бути відповідність положень національних нормативних актів до положень та/або принципів, засад вказаних в нормативних актів ЄС.

2. На гармонізацію договірного права впливають дві групи факторів соціальні та юридичні. Соціальними факторами, що впливають на гармонізацію договірного права можна вважати явища соціального життя, що впливають в тій чи іншій формі на появу правових інтересів (інтересів, які вимагають правового урегулювання) на зміст правового, законодавчого, договірного акту в цілому і правової норми зокрема, а також на процес розробки, прийняття, встановлення, зміни чи припинення правового акту чи договору.

*До юридичних факторів можна віднести* соціальні фактори (економічні умови, діяльність держави, судова практика та ін.), які викликають вплив на механізм правотворення, діючого законодавства, прийняття нових законодавчих та договірних норм. Юридичні фактори відображаються у юридичних фактах, які стають підставою виникнення правовідносин, в тому числі договірних.



3. Договірне право та законодавство як в публічній, так і в приватній сфері зазнає змін в результаті різних впливів суб'єктивного та об'єктивного характеру. Так само гармонізація договірного права в Україні зазнає на собі вплив суб'єктивних факторів.

*Суб'єктивні фактори* нами розуміються як суспільні впливи на створення, зміну та припинення правових, договірних норм та залежать від дій тих чи інших соціальних та політичних суб'єктів – учасників правової політики держави Україна. Серед суб'єктивних факторів, що впливають на інтенсивність та ефективність гармонізації договірного права України можна виділити політико-правовий, культурно-освітній, ідейно-психологічний.

*Політико-правовий фактор* проявляється в діяльності держави та її органів, направленої на підтримку законності, легітимності, правопорядку в країні, а також розвитку, удосконалення, системи правових засобів в цілому, в тому числі шляхом гармонізації та імплементації правових норм різних правових інститутів.

*Культурно-освітній фактор* – відображає особливості культурного розвитку та освітнього рівня населення та посадових осіб, їх правовий рівень та професійну компетентність.

*Ідейно-психологічний фактор* відображає особливості правової психології та характер панівної правової доктрини у суспільстві, специфіку правового світогляду.

4. Суб'єктивні впливи одна з базових умов формування змісту правових, в тому числі договірних інститутів, що визначає реальні основи, критерії та межі правового та договірного регулювання поведінки осіб (фізичних осіб, юридичних осіб, держави ін. суб'єктів) в рамках різних приватно-правових відносин. Так, на сьогоднішній день діяльність ЄС є генеральним суб'єктивним фактором, що впливає на реформування законодавства України взагалі, та на норми договірного регулювання зокрема.



## ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ В МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ

**Здоровко Сергій Федорович**

кандидат юридичних наук , доцент  
доцент кафедри міжнародного права

Харківського національного університету і м . В. Н. Каразіна

*e-mail:* cherv\_prokuratura@ukr.net

**Ключові слова:** міжнародне гуманітарне право, міжнародні збройні сили, миротворчі операції, збройні конфлікти.

З давніх часів людство знаходиться в пошуках «вічного миру» або, усвідомлюючи невідворотність війни та збройних конфліктів як своїх постійних супутників, прагне хоч би обмежити та зменшити страждання, які спричиняються війною. В середині ХХ століття державам вдалось домовитися про утворення найбільшої в історії людства універсальної міжнародної організації – Організації Об'єднаних Націй (ООН), під егідою якої еволюціонували міжнародні відношення другої половини ХХ століття та продовжують їх розвиток на початку ХХІ століття. Одним із найважливіших напрямків багатofункціональної діяльності ООН стала міжнародна миротворчість (в широкому сенсі), яка проявилася в ході своєї еволюції в самих різних формах (підтримання миру, спонукання до миру, миро будівництво та інше).

Одним із таких напрямків цієї діяльності , яка має актуальне значення для всіх без винятку країн членів ООН це застосування миротворчих збройних сил ООН в конкретних збройних конфліктах.

В теоретичному плані цьому питанню значну увагу приділяли наступні зарубіжні вчені: Л. Алквіст, К. Аннан, К. Байрон, А. Бенвеністі, Є. Блум, М. Боуден, Д. Боут, Б. Бутрос-Гали, Дж. Бьялке, С. Вите, Х.П. Гассер та інші.

Дослідження проблеми застосування міжнародного гуманітарного права під час миротворчих операцій ООН буде не повною без дослідження такого важливого питання , як юридична можливість миротворців ООН становитися законними учасниками збройного конфлікту.

В сучасних умовах поняття «миротворчі сили ООН» в вузькому сенсі включають в себе два силових елемента: безпосередньо збройні сили та поліцейський контингент. Останній в залежності від мети та завдань конкретної миротворчої операції, визначеної в її мандаті, може бути озброєний легкою стрілецькою зброєю (операції в Косово (МООНК/ UNMIK, 1999-2008) та в Східному Тиморі (МООНПВТ/UNMISSET, 2002-2005)), або бути не озброєним (місії ООН в Ліберії (МООНЛ /UNMIL, з 2003 р.). За правило, персонал цивільної поліції ООН отримує статус поліцейських радників (advisors) або

наглядачів (monitors) ООН і не приймають активної участі в конкретних акціях які здійснюються силами місцевої поліції, а обмежуються спостереженням. Третій компонент миротворчих операцій ООН «нового покоління» – цивільний персонал – не може розглядатися як силовий елемент миротворчих сил ООН як в мирний час так й під час збройного конфлікту. Статус цивільного персоналу ООН в кожному випадку залишається незмінним, будучи прирівняним до правового положення цивільного населення в період збройних конфліктів. Більш практичний інтерес викликає поділ всього персоналу ООН, приймаючого участь в миротворчих операціях, на осіб яких можливо хоча б формально віднести до категорії законних учасників збройних конфліктів та їх співвідношення з цивільним населенням.

Складність в цьому питанні викликають дві обставини. Перша – це відсутність загально прийнятого підходу до класифікації законних учасників збройних конфліктів та їх співвідношення з цивільним населенням. Згідно нормам міжнародного права всі законні учасники збройних конфліктів (в першу чергу мова йде про міжнародні збройні конфлікти, регламентовані нормами гуманітарного права більш детально) поділяються на дві групи: комбатанти та не комбатанти. Такий поділ не викликає ніяких сумнівів. Труднощі розпочинаються при спробі класифікації категорії комбатантів та не комбатантів [1].

Друга обставина, яка викликає труднощі при визначенні статусу персоналу ООН, який приймає участь в миротворчих операціях, це невизначеність правового статусу так званих збройних сил ООН. З одного боку, мета діяльності ООН в масштабі навіть окремо взятої миротворчої операції не зводиться до прямої участі в збройному конфлікті. Як раз навпаки, миротворчі сили ООН покликані роз'єднати протиборчі сторони, не допускати ескалації конфлікту, діяти перш за все мирними засобами. И лише в виключних випадках, які суворо визначені нормами міжнародного права (настільки це можливо в умовах їх не прозорості), зі зброєю в руках вступати в збройний конфлікт, дотримуючись при цьому суворого нейтралітету в рамках принципу захисту інтересів нейтральних держав. Розмірковуючи про дію цього принципу, Мелков Г.М. відзначає, що тимчасово нейтральні держави зобов'язані виконувати рішення Ради Безпеки ООН про залучення їх до участі в військових санкціях проти загарбника. Вони вправі відмовитися від нейтралітету, однак така відмова може мати місце лише на користь жертви агресії та виступаючої на її боці ООН, однак ні в якому разі не на користь загарбника [2].

Враховуючи те, що ст.43 Уставу ООН так й не розпочала діяти, поняття «збройні сили ООН» є умовним, оскільки не підкріплено конкретно-матеріальним вираженням. Однак, на ряду з цим існує й міжнародний

правопорядок, який базується на загально визначених принципах міжнародного права, яке суворо охороняє державний (національний) суверенітет у всіх його проявах. В підсумку ООН просто не отримує ресурсів, необхідних для формування власних збройних сил. Хоча, як відмічалось раніше, це питання неодноразово обговорювалось країнами – членами ООН за більш чим півстолітню діяльність Організації. Таким чином, якщо стати на позицію існування збройних сил ООН (як умовного поняття), то за персоналом таких сил необхідно признавати статус законних учасників збройних конфліктів (комбатантів та не комбатантів). Однак, якщо керуватися формально-юридичною логікою – заперечуючи факт наявності у ООН власних збройних сил, то питання про надання статусу законних учасників збройних конфліктів персоналу, діючому під блакитним прапором Організації втрачає свою актуальність.

Однак, в такому разі виникає проблема, яка виходить за рамки чисто юридичного підходу. В разі, коли такий персонал все ж прийме (припустимо, вимушено) участь в збройному конфлікті, то яким статусом він буде наділений по міжнародному праві? Чи буде цей персонал користуватися усіма гарантіями, наданими гуманітарним правом комбатантам та не комбатантам? Або ж він буде розглядатися національними урядами (збройними силами опозиції), з якими він вступив в збройне протиборство, в якості злочинців з усіма впливаючи ми із цього наслідками. Питання це є складним й вимагає свого рішення на рівні універсального міжнародного договору.

І.М. Арцібасов зазначає, що по цьому питанню існують чіткі роз'яснення в рішеннях ряду міжнародних організацій та в інструкціях Генерального секретаря збройним силам ООН [3].

Так, в 1975 р. Інститут міжнародного права прийняв резолюцію, в якій, *inter alia*, стверджується наступне: зобов'язання, яке має за мету зменшити страждання викликані війною та які впливають із міжнародних угод та звичайного права, «в рівній мірі поширюються на акції, які проводить ООН» [4]. В відповіді Генерального секретаря ООН на лист МКЧХ від 8 листопада 1962 р. зазначалось, що «збройні сили ООН, приймаючи участь в будь якій акції, застосовують настільки скрупульозно, наскільки це можливо принципи міжнародних конвенцій» [5].

В відповіді на неодноразові зауваження МКЧХ з приводу того, що військові контингенти, які знаходяться під командуванням ООН, зобов'язані неухильно дотримуватися Женевської конвенції 1949 р. та інші норми гуманітарного права, Організація створила власну позицію відносно застосування гуманітарного права до миротворчих операцій. Декларуючи свою прихильність, в загальних рисах, застосування гуманітарного права до

миротворчих операцій, Організація зайняла таку позицію, при якій в період виконання мандату операції миротворні сили діють від імені міжнародної спільноти, а тому не можуть визнаватися «стороною конфлікту» або «інститутом влади» по змісту Женевських конвенцій. При цьому миротворчі сили ООН наділені міжнародною легітимністю, будучи при цьому безпристрасними, нейтральними та об'єктивними, а їх головна мета зволиться до встановлення та підтримання міжнародного миру та безпеки.

Секретаріат Організації зайняв ще більш жорстку позицію, зазначивши, що ООН – це міжнародна організація, тому вона не може бути по визначенню учасником Женевської конвенції 1949 р., а значить й не пов'язана її обов'язками [6].

Формально, не визнаючи застосування гуманітарного права в діяльності своїх миротворчих сил, Організація все ж намагається на практиці активізувати значення цих норм для миротворчих операцій шляхом закріплення певного порядку їх реалізації. Вперше це сталось в 1993 р., коли в угоді про статус сил (ССС/ SOFA) між Організацією та Республікою Руанда з'явилось положення, по якому ООН зобов'язалась організувати місію по наданню допомоги Руанді в повній відповідності з принципами та духом загальних міжнародних договорів, які застосовуються до діяльності військового персоналу, тобто Женевських конвенцій 1949 р., Додаткових протоколів до них 1977 р. та Конвенції 1954 р. про захист культурних цінностей в разі збройних конфліктів [7].

В 1995 р. за ініціативою МКЧХ була утворена група експертів, завданням яких стало побудова основних положень гуманітарного права стосовно миротворчих сил ООН. Група напрацювала ключові принципи, які лягли в основу документа під назвою «Бюлетень Генерального секретаря». Дотримання силами Організації Об'єднаних Націй міжнародного гуманітарного права» [8].

Документ складається із десяти розділів та включає в себе базові принципи розмежування цивільних осіб та комбатантів, цивільні та військові об'єкти, визначення засобів та методів ведення війни, правила поведіння з цивільним населенням та склавших зброю комбатантами, військовополоненими та ув'язненими, засоби захисту хворих та поранених, а також не комбатантів (медичного та духовного персоналу). Норми Бюлетеня застосовуються до миротворчих сил ООН, коли ті приймають участь у збройних конфліктах в якості комбатантів. Положення документа застосовується під час миротворчих операцій, які проводяться на підставі глави 7 Уставу, або в так званих «операціях з метою самозахисту на основі глави 6» на протязі всієї їх участі в конфлікті. Таким чином, для застосування гуманітарного права до миротворчих сил ООН необхідно чітко дотримуватися двох вимог: наявність збройного конфлікту (незалежно від його юридичної природи) на території розгортання

таких сил та їх активна участь в цьому конфлікті (діяльність в підтримку однієї або іншої сторони конфлікту) в якості комбатантів.

Націлений на підготовку миротворців на підставі базових принципів гуманітарного права, Бюлетень Генерального секретаря став предметом серйозних дискусій. Деякі держави піддали його жорсткій критиці за те, що в нього увійшли звичайно-правові міжнародні норми, які не підкріплювались зобов'язаннями дотримання їх державами. Нарешті, критиці піддалось судження, хай навіть теоретичне про те, що миротворці можуть вважатися комбатантами, що дозволяє на думку дослідників скоювати на них напади. Важливою представляється позиція Секретаріату, згідно якої на практиці участь миротворців у внутрішніх збройних конфліктах фактично стирає грані між внутрішніми та міжнародними збройними конфліктами або «інтернаціоналізує» внутрішні конфлікти [9].

На нашу думку доцільно погодитись з позицією Секретаріату ООН про те, що участь миротворців в збройних конфліктах в якості комбатантів – це питання фактичного ( *de facto* ) а не юридичного( *de Jure* ) порядку.

Не дивлячись на те, що в практичній площині питання застосування гуманітарного права по відношенню до миротворчих операцій на цей час не знайшло свого відображення, воно при цьому викликало серйозні дискусії в трьох різних напрямках: 1) співвідношення норм гуманітарного права та охоронного режиму по Конвенції 1994 р. Про безпеку персоналу ООН та пов'язаного з нею персоналу; 2) притягнення миротворців до відповідальності за серйозні порушення гуманітарного права в порядку національного та міжнародного судочинства; 3) застосування законів окупації до міжнародних територіальних адміністрацій.

Участь миротворців в збройних конфліктах базується на правилах застосування сили (ROE), які між іншим повинні урахувати й мінімальні стандарти в області прав людини. З часом ці правила були більш вдосконалені, однак деякі держави й на цей час продовжують вводити застереження або намагаються використовувати способи, які направлені на зменшення ролі їх національних збройних сил в урегулюванні внутрішніх збройних конфліктів, тобто намагаються максимально виключити своє втручання у внутрішні справи інших держав.

Дослідження правового статусу міжнародних збройних сил – військового компонента миротворчих операцій ООН дозволяють сформулювати наступні висновки:

1. Застосування міжнародного гуманітарного права до миротворчих сил вимагає чіткого дотримання двох вимог: наявність збройного конфлікту (незалежно від його юридичної природи) на території розгортання таких сил та

їх активна участь в цьому конфлікті (діяльність на підтримку одної або іншої сторони конфлікту) в якості комбатантів.

2. Якщо персонал миротворчих операцій вимушений приймати участь в збройному конфлікті, закономірно виникає питання про його міжнародно-правовий статус: чи буде він користуватися гарантіями, наданими гуманітарним правом комбатантів та некомбатантів, або ж національні уряди (сили опозиції), з якими вони вступають в військове протиборство, будуть розглядати такий персонал як злочинців з усіма наслідками? На нашу думку це питання потребує рішення на рівні універсального міжнародного договору.

3. Поки питання застосування гуманітарного права до миротворчих операцій не знайшло свого відображення в практичній площині, воно викликає серйозні дискусії в трьох напрямках: 1) співвідношення норм гуманітарного права та охоронювального режиму по Конвенції 1994 р. про безпеку персоналу ООН та пов'язаного з нею персоналу; 2) притягнення миротворців до відповідальності за серйозні порушення гуманітарного права в порядку національного та міжнародного судочинства; 3) застосування законів окупації до міжнародних територіальних адміністрацій.

### **Література:**

1. Зверев П.Г. Понятия «комбатант» и «некомбатант» в международном гуманитарном праве // Теория и практика правоохранительной деятельности: сб. материалов науч. мероприятий, проводимых в День науки института (22 мая 2003 г.). – Калининград: Изд-во КЮИ МВД России, 2003. – С. 34.

2. Мелков Г.М. Международное право в период вооруженных конфликтов: учеб. пособие. – М.: Всесоюзный юридический заочный ин-т, 1988. – С. 34.

3. Арцибасов И.Н., Егоров С.А. Вооруженный конфликт: право, политика, дипломатия. – М.: Международные отношения, 1989. – С. 34.

4. Resolution on «Equality of application of the rules of the law of war to parties to an armed conflict». Institut de droit international, Brussels Session, 1963; Conditions of Application of Rules, other than Humanitarian Rules, of Armed Conflict to Hostilities in which United Nations Forces may be engaged. Institut de droit international, Session of Wiesbaden 1975.

5. Бюньон Ф. Международный Комитет Красного Креста и Карибский кризис, октябрь-ноябрь 1962 г. // Военно-юридический журнал. – 2012. – № 4. – С. 88.

6. Ferraro T. IHL. Applicability to International Organizations involved in Peace Operations // International Organisations Involvement in Peace Operations: Applicable Legal Framework and the Issue of Responsibility / Proceedings of the 12th Bruges Colloquium, 20-21 Oktober 2011. – P. 15-22.

7. Конвенция о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта от 14 мая 1954г. // Международное право. Ведение военных действий: сб. Гаагских конвенций и иных международно-нормативных актов. – М.: МККК, 2004. – С. 38-66.

8. Bulletin on Observance by United Nations Forces of International Humanitarian Law. P.1656; Zwanenburg M. The Secretary-General's Bulletin on Observance by United Nations Forces of International Humanitarian Law: Some Preliminary Observations // International Peacekeeping July-October 1999. – № 5. – P. 133.

9. Henckaerts J.M., Doswald-Beck L, Op.cit. P.112-114. Див.також: Стюарт Д.Г. К единому определению вооруженного конфликта в международном гуманитарном праве: анализ интернационализованного вооруженного конфликта // Международный журнал Красного Креста . – 2003. – № 850. – С. 129-175.

---

---

## СПЕЦІАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

**Каркачова Анжеліка Валеріївна**  
доцент кафедри загальноправових дисциплін  
Донецького державного університету управління,  
кандидат юридичних наук  
*e-mail:* karkachova@ukr.net

**Ключові слова:** міжнародні організації, інвестиційна діяльність, залучення інвестицій, економічний розвиток.

Проводиться активна державна політика щодо стимулювання розвитку інвестиційної діяльності в Україні шляхом створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки, вдосконалення системи державного інвестування, розвитку інвестиційного ринку та ринку цінних паперів, інвестиційної інфраструктури та підвищення ефективності та посилення прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства. Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні з метою переходу на інноваційну модель розвитку економіки, модернізації виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку передбачає створення сприятливих умов для забезпечення розвитку високотехнологічного виробництва.

Щодо залучення інвестицій запропоновано створити систему фінансової підтримки інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема визначити механізм здешевлення кредитів, заохочення комерційних банків до кредитування інвестиційних та інноваційних проектів.

Значну увагу приділено конкурсного відбору інвестиційних та інноваційних проектів, моніторингу їх реалізації та державної підтримки реалізації інвестиційних та інноваційних проектів.

Серед заходів у законодавчій сфері, спрямованих на збільшення обсягів внутрішніх та зовнішніх інвестицій та їх ефективного використання є прийняття в жовтні 2010 р. Закону України «Про підготовку та реалізацію



інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна». Закон вступив в силу з 01.01.2012 р. і визначає правові та організаційні основи відносин між суб'єктом інвестиційної діяльності та регіональним центром з інвестицій та розвитку з підготовки та реалізації інвестиційних проектів за принципом «єдине інвестиційне вікно InvestUkraine». Зазначимо, що перевагою реєстрації інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» є його добровільне застосування, особливо на безоплатній основі (ст. 3, 9). Однак виникає питання – наскільки якісно у п'ятиденний строк з дня реєстрації звернення інвестора персонал регіонального центру з інвестицій складає оперативний план дій з підготовки та реалізації інвестиційного проекту, враховуючи, що «єдине вікно» переважно орієнтований на іноземного інвестора.

Також визначено перелік документів, які представляє інвестор, і форму оперативного плану дій і пакет документів, необхідних для реалізації інвестиційного проекту. Принцип «єдиного вікна» застосовується для супроводу інвестора в багатьох країнах. Особливу роль він зіграв в державах, які здійснили успішні структурні реформи – Польща, Румунія і Туреччина.

Як правило, для управління «єдиним вікном» створюються спеціальні державні організації, які об'єднані у Всесвітнє агентство із залучення інвестицій (WAIPA). Наприклад, в Польщі створено Агентство інформації та іноземних інвестицій (PAIiIZ) та регіональні центри обслуговування інвестора, що функціонують на регіональному рівні в окремих воєводствах.

При впровадженні «єдиного інвестиційного вікна» InvestUkraine активно використовували досвід Польщі в роботі з міжнародними компаніями і Агентство інформації та іноземних інвестицій (PAIiIZ) з регіональними центрами обслуговування інвестора. InvestUkraine використовувало поетапну шведську модель (InvestSweden), яка складається з семи кроків: обробки запиту потенційного інвестора, аналіз ринку на запит, підготовка інвестиційної пропозиції, візити з інвестором на потенційні майданчики, структурування угоди, запуск узгодженого проекту та пост-інвестиційна підтримка.

За попередніми прогнозами, InvestUkraine має скоротити шлях інвестора до ринку з 2-3 років до 6-9 місяців і залучити на ринок України 10 великих міжнародних компаній, до 2 млрд. євро іноземних інвестицій і забезпечити створення щонайменше 3 тис. робочих місць [2].

Сучасні напрями інвестиційної політики в Україні мають досить суперечливий і непослідовний характер, оскільки не завжди враховується специфіка економіки.

Інвестиційна політика повинна бути спрямована на усунення перешкод та введення стимулів для інвестування, захисту прав інвесторів.

Основними напрямами інвестиційної політики в Україні мають бути:

– послідовне зниження регуляторного тиску на інвесторів і відсутність диверсифікованих джерел інвестицій, нерівномірність їх розподілу між регіонами; зростання динаміки інвестування не тільки в галузі зі швидким оборотом капіталу, але й у високотехнологічні або стратегічно важливі для держави сфери;

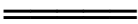
– зниження соціальної напруженості, досягнення остаточного підходу у виділенні коштів на потреби соціальної сфери; скорочення фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів і формування надійних інвестиційних джерел, перш за все з власних коштів підприємств, залучення іноземних інвестицій, отримання іноземних кредитів, створення спільних підприємств з іноземним капіталом

– за такими напрямками, як розвиток переробної промисловості, агропромислового комплексу, створення ефективних форм і механізмів управління інвестиційною діяльністю [1, с. 96].

Інвестиційна політика нашої держави направлена на створення інноваційної моделі розвитку економіки, модернізацію виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Значну увагу приділено конкурсному відбору інвестиційних та інноваційних проектів, моніторингу їх виконання та державної підтримки реалізації інвестиційних та інноваційних проектів.

### **Література:**

1. Каркачёва А. В. Правовые вопросы активизации инвестиционной деятельности в Украине в посткризисный период / А.В. Каркачёва: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Національні інтереси та проблеми правової системи України»], (Одеса, 12-13 березня 2011 р.) / Причорноморська Фундація Права. – Одеса: Причорноморська фундація права, 2011. – Ч.1. – С. 94-96.
2. Томарева В.В. Правове регулювання залучення інвестицій на загальнодержавному та регіональному рівнях. – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Dtr\\_ep/2011\\_6/files/EC611\\_48.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2011_6/files/EC611_48.pdf).



## ПРАКТИКА СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОПОРЯДОК

**Комарова Тетяна В'ячеславівна**  
доцент кафедри міжнародного права  
Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого,  
кандидат юридичних наук  
*e-mail:* t\_komarova@list.ru

**Ключові слова:** Суд Європейського Союзу, юрисдикція Суду Європейського Союзу, міжнародний правопорядок, ієрархія норм міжнародного права, Рада Безпеки ООН.

В правовій системі Європейського Союзу (далі – ЄС) керівна роль у застосуванні та тлумаченні права ЄС належить Суду ЄС, який забезпечує єдинообразне тлумачення цього права задля розвитку інтеграції [див. 9, 10, 11]. Саме Суд ЄС визначив статус європейського правопорядку та його співвідношення з національними та міжнародним правопорядками.

Суд ЄС розвивав автономію правопорядку ЄС від міжнародного правопорядку, а нещодавня практика Суду и далі доказує його бажання укріпити автономію права ЄС від міжнародного. Суд ЄС вважає, що наднаціональний порядок досяг комплексності та самостійності.

Вперше Суд ЄС торкнувся питання співвідношення правопорядку ЄС із міжнародним правопорядком у справі *Kadi*. У цій справі громадянин Саудівської Аравії Ясін Абдула Каді, який мав досить великий капітал в ЄС, подав позов до Суду першої інстанції (далі – СПІ) про анулювання Регламенту Ради ЄС 2580/2001 [1], який стосувався осіб, які підозрювалися у підтримці тероризму. Дія Регламенту полягала в тому, що всі фінансові кошти осіб, зазначених в Додатку до нього, мають бути заморожені на території ЄС. Регламент був прийнятий для імплементації цілого ряду Резолюцій Ради Безпеки ООН [2; 3; 4], які стосувалися боротьби з тероризмом, що були прийняті на підставі Частини VII Статуту ООН. Резолюції вимагали, щоб усі держави – члени ООН вжили заходів для заморожування рахунків та всіх активів осіб та організацій, які на думку Комітету по санкціях мали зв'язки з Усамою бін Ладеном, мережею Аль-Каїди та рухом Талібану. Перелік таких осіб був підготовлений Комітетом по санкціях у 2001 р. та підлягав постійним доповненням.

Позивач Ясін Абдула Каді наполягав у своєму позові на тому, що він став жертвою серйозного порушення правосуддя, оскільки він ніколи не підтримував терористичну діяльність. Він посилався на те, що Регламент Ради

ЄС порушив такі його фундаментальні права як право власності, гарантоване ст. 1 Протоколу № 1 Європейської Конвенції з прав людини та основоположних свобод далі – ЄКПЛ), право на справедливе слухання справи, встановлене практикою Суду ЄС, та право на справедливий судовий розгляд за ст. 6 ЄКПЛ. Позивача не було повідомлено про його включення до переліку осіб, підозрюваних у тероризмі, в Регламенті не були викладені підстави включення позивача до цього переліку.

СПІ у своєму рішенні по цій справі зазначив, що згідно зі звичаєвим міжнародним правом та ст. 103 Статуту ООН, зобов'язання держав-членів за Статутом ООН мають превалювати над усіма іншими зобов'язаннями чи то за національним правом, чи то за міжнародним правом, чи то за правом ЄС [5]. Зобов'язання за Статутом ООН включають в себе зобов'язання, що встановлюються обов'язковими актами Ради Безпеки. СПІ підкреслив, що ЄС визнав такі зобов'язання навіть не дивлячись на те, що безпосередньо він не пов'язаний положеннями Статуту ООН, оскільки не є його стороною. СПІ зазначив, що ЄС не тільки не може порушувати зобов'язання за Статутом ООН, але й зобов'язаний при виконанні своїх повноважень приймати всі заходи для того, щоб сприяти виконанню цих зобов'язань своїм державам-членам. Таким чином, СПІ повністю заперечив тезу позивача про те, що правопорядок ЄС – це незалежний від ООН правопорядок, який керується власними правовими нормами та підкреслив обов'язок ЄС підкорюватися нормам Статуту ООН, який встановлює норми для його держав-членів. Він додав, що за міжнародним правом та правом ЄС було б несправедливо перевіряти обов'язкові акти Ради Безпеки ООН на відповідність нормам щодо захисту прав людини, визнаних ЄС. Тому перегляд Резолюцій Ради Безпеки ООН, навіть опосередкований, є неприпустимим з боку судових органів ЄС.

Здавалося б таке рішення СПІ повністю відповідає унітарній концепції міжнародного права та класичним уявленням про ЄС як про класичну міжнародну організацію. Але СПІ додав, що не зважаючи на вищесказане, він має повноваження перевіряти резолюції Ради Безпеки ООН на відповідність нормам *jus cogens*. Такий поворот аргументації СПІ був дуже несподіваним. Дійсно, норми *jus cogens* є обов'язковими для всіх суб'єктів міжнародного права включаючи Раду Безпеки ООН, але питання того чи може судовий орган іншої міжнародної організації перевіряти легітимність її рішень виявляється дуже дискусійним. СПІ зробив висновок, що він наділений такою компетенцією. Крім того, СПІ зазначив, що право власності є нормою *jus cogens*. *Jus cogens* за визначенням є імперативні норми, які не допускають жодного обмеження. Однак, право власності, а також згадане позивачем право на справедливий судовий розгляд абсолютним захистом не користуються. Самі

по собі вони не є абсолютними. В інтересах суспільства, а тим паче світового товариства, вони можуть підлягати звуженню.

Проаналізувавши Резолюцію, СПІ дійшов висновку, що заморожування коштів позивача Каді не становило порушення норм *jus cogens*. Так само СПІ не знайшов порушення права на справедливий суд в якості частини масиву норм *jus cogens*.

Тож можна зробити висновок, що значення рішення СПІ полягає у наступному: 1. СПІ заперечив дуалістичну концепцію щодо становища ЄС у міжнародному правопорядку та безапеляційно підкорив діяльність ЄС рішенням ООН; 2. незважаючи на таку субординацію СПІ визнав за собою можливість перегляду актів Ради Безпеки ООН на відповідність навіть не нормам щодо захисту прав людини, визнаних ЄС, а імперативним нормам міжнародного права; 3. СПІ вивів таке положення ЄС, яке полягає в його субординації універсальній міжнародній організації, але з власними контрольними механізмами, які будуть виконуватися від імені міжнародного товариства.

Рішення СПІ було оскаржено позивачем у Суді ЄС та в результаті цього було відмінено на підставі того, що воно значним чином обмежувало фундаментальні права позивача.

Рішення Суду ЄС повністю відповідає тій концепції, якої він дотримувався щодо унікальності та автономності правопорядку такого нового виду міжнародного об'єднання як ЄС, який являє собою наднаціональну, інтеграційну організацію, яка значною мірою відрізняється від класичної міжурядової організації. Суд ЄС підкреслив, що, зважаючи на унікальність ЄС, його норми повинні мати примат над нормами міжнародного правопорядку. Крім того, Суд ЄС зазначив, що він відмінює та перевіряє не самі норми Резолюції Ради Безпеки або Статуту ООН, а внутрішній нормативний акт ЄС, який імплементує Резолюцію.

Суд ЄС підкреслив, що міжнародні угоди не можуть впливати на перерозподіл повноважень, які закріплені в установчих договорах ЄС або на автономію правової системи ЄС, а отже зобов'язання, накладені міжнародними угодами, не можуть бути важливішими, ніж конституційні принципи установчих договорів ЄС. У той же час Суд ЄС визнає, що право ЄС має поважати міжнародне право, а всі заходи ЄС мають тлумачитися в світлі міжнародного права, а також з особливою увагою ставитися до застосування резолюцій ООН на основі Глави VII Статуту ООН, але це жодним чином не впливає на те, що міжнародне право – це паралельна система, яка не може змінювати юридичну силу та примат фундаментальних принципів права ЄС. Тому Суд ЄС зазначив, що навіть якщо норми, які встановлені Резолюцією Ради Безпеки ООН могли б бути класифіковані як частина норм права ЄС, то їх

становище було б вищим, ніж у вторинного права ЄС, але нижчим, ніж установчі договори Союзу та загальні принципи права ЄС, які включають у себе фундаментальні права.

Рішення Суду ЄС не призвело до того, що ООН призвала ЄС до відповідальності за невиконання положень Резолюції Ради Безпеки, а призвело до того, що Рада Безпеки прийняла нову Резолюцію [6], яка враховувала пробіли щодо прав людини, на які вказав Суд ЄС, та встановила, що переліки підозрюваних у зв'язках з тероризмом осіб та організацій мають бути в публічному доступі в кожній державі, а також суб'єкти, що зазначені у цих переліках, мають персонально повідомлятися про це. Крім того, Комітет по санкціях ООН має аргументувати свої підозри щодо участі осіб та організацій у терористичній діяльності. Таким чином, відданість Суду ЄС захисту прав людини здійснила вплив і на міжнародне право, і на правотворчу діяльність ООН.

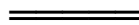
Суд ЄС підтримав плюаралістичну концепцію міжнародного правопорядку, розрізняючи окремо європейське право та окремо міжнародне право та виділяючи в кожній цій системі власну ієрархію норм. Суд ЄС змалював таку картину світового режиму, в якій існують горизонтальні, неієрархічні, відмежовані правопорядки. Компетенція ЄС не поширюється на перегляд норм паралельного правопорядку, але може стосуватися власних правових засобів, які імплементують ці норми.

Цим рішенням Суд ЄС продовжив свою кропітку працю щодо встановлення концепції автономного правопорядку ЄС. Суд постійно констатує, що установчі договори є конституційною хартією ЄС, заснованою на верховенстві права [7], або ще більше – внутрішньою конституцією Союзу [8]. Але, слід зазначити, що поряд з тим, що вище проаналізовані рішення судів ЄС укріпили автономію правопорядку ЄС слід задуматися над тим, що вони ставлять під загрозу наріжні камені міжнародного правопорядку – безперечне виконання резолюцій Ради Безпеки ООН. Рішення майже визнають за суб'єктами міжнародного права повноваження по оцінці цих резолюцій та вирішенню того чи виконувати їх чи ні. Тож, рішення як СПІ, так і Суду ЄС по справі *Kadi* відкриває нову еру співвідношення правопорядку ЄС із міжнародним правопорядком.

### **Література:**

1. Council Regulation (EC) No 2580/2001 on specific restrictive measures directed against certain persons and entities with a view to combating terrorism // Official Journal. – 2001. – Serie L. – № 344. – P. 70.
2. S.C. Resolution 1390 // UN Documents. – 2002. – Serie S.
3. S.C. Resolution 1333 // UN Documents. – 2000. – Serie S.
4. S.C. Resolution 1267 // UN Documents. – 1999. – Serie S.

5. Case T-315/01, Kadi v Council and Commission // European Court Reports. – 2005. – P. II-3649
6. S.C. Resolution 1822 // UN Documents. – 2008. – Serie S.
7. Case 294/83, Parti écologiste «Les Verts» v European Parliament // European Court Reports. – 1986. – P. 1339.
8. Opinion 1/76, Draft Agreement establishing a European laying-up fund for inland waterway vessels // European Court Reports. – 1977. – P. 741.
9. Комарова Т.В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: монографія. – Харків: Право, 2010. – 360 с.
10. Комарова Т.В. Суд Европейского союза и единство судебной практики / Т.В. Комарова // Современное право. – 2013. – № 11. – С. 143-148.
11. Комарова Т. Влияние Суда ЕС на конституционализацию права Европейского Союза / Т. Комарова // Право Украины. – 2013. – № 3. – С. 64-70.



## ІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

**Кудас Ірина Борисівна**  
Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого,  
доцент кафедри міжнародного права, к.ю.н.,  
*e-mail:* kudasi.i@yandex.ua

**Ключові слова:** міжнародна банківська система, міжнародні фінансові організації, МВФ, МБРР, Група МБРР.

Для сучасної міжнародної системи стали характерними інтеграційні процеси, які приводять до створення різноманітних інтеграційних структур. Такі структури сьогодні класифікуються дослідниками за різними ознаками [12]. Інтеграція, як процес створення нової одиниці, має свій внутрішній (здатність конститuentів функціонувати в якості єдиного цілого) та зовнішній аспект (визнання конститuentів єдиним цілим з боку оточення).

Створення та діяльність Групи МБРР – це приклад інтеграційних процесів, які спостерігаються в сучасній світовій економічній системі, в рамках і за допомогою яких сучасні актори міжнародного права вирішують сучасні проблеми, зокрема в сфері фінансових міжнародних організацій.

На сьогодні в рамках міжнародної економічної системи сформувалася розгалужена і багатофункціональна міжнародна банківська система центральне місце в забезпеченні її інституційного механізму функціонування, безумовно, належить двом взаємно пов'язаним між собою міжнародним економічним

організаціям: Міжнародному валютному фонду (далі-МВФ) і Міжнародному банку реконструкції та розвитку (далі-МБРР).

Реалізація на практиці згідно зі ст.1 Статей угоди 1945р. основних цілей МБРР поставила питання щодо поширення напрямків діяльності та можливостей банку у зв'язку зі змінами фінансових умов, джерел, термінів кредитування, суб'єктів кредитування (приватні підприємства, держави, що розвиваються). Вирішення цих питань було здійснено через створення групи пов'язаних між собою та МБРР міжнародних фінансових організацій.

Якщо продовжити думку Лукашука І.І., який зазначив, що по мірі розвитку та ускладнення валютно-фінансових відносин держави звертаються до створення спеціалізованих міждержавних організацій [6, с.194]., то приклад міжнародно-правової інституції, якою сьогодні виступає група МБРР, це приклад створення нових форм та утворень серед суб'єктів міжнародного права. Лазебнік Л.Л досліджуючи питання сучасного міжнародного фінансового права, зазначає той факт, що функціонування міжнародних організацій взагалі і фінансових зокрема породжує нові явища у сфері права [4,с.39].

Сьогодні МБРР – це багатостороння кредитна установа, міжнародно-правова інституція, що складається з п'яти тісно пов'язаних між собою міжнародних організацій: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР); Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) і Міжнародний центр урегулювання інвестиційних суперечок (МЦУІС). Усі ці фінансові організації разом утворюють міжнародно-правову інституцію: Групу МБРР. Безумовно поєднуючи зазначені міжнародні організації в одну міжнародно-правову інституцію – Групу МБРР та визнаючи її одним із основних акторів міжнародної фінансової системи, науковці не надають визначення поняттю «група МБРР», її міжнародно-правового статусу та місця серед інших суб'єктів міжнародного права (Вельямінов Г.М., Усенко.Є.Т., Ковальов О.О., Лісовський В.І., Шумілов В.М., Карро Д., Жуїяр П., Тускоз Ж, Лазебнік Л.Л., Чубарев В.Л., Тарасов О.В. та ін.).

Офіційна мета діяльності членів Групи, мета яка поєднує їх в єдину міжнародно-правову інституцію, однакова – подолання бідності й підвищення життєвих стандартів країн-членів шляхом сприяння економічному розвитку останніх і залучення ресурсів з розвинутих країн до країн, що розвиваються. Правовий аналіз їх діяльності з виконання покладених на них функцій дозволяє виділити певні особливості та зробити наступні висновки. Розглянемо їх.

1. Всі організації – члени групи МБРР створенні на підставі міжнародного договору. Договір про створення зазначених організацій, як правило – це установчий документ, який одночасно є статутом організації, визначає правові



основи діяльності, цілі, функції, систему органів, порядок та умови виконання зазначених в статуті функцій. Сторонами такого договору є суверенні держави. Першою правовою особливістю цієї міжнародно-правової інституції є інститут членства: Членом МФК, МАР, БАТІ, МЦУІС може стати лише країна-член МБРР. «Членство в Агентстві (Асоціації, Корпорації) відкрито для всіх членів Банку; Первісними членами є держави-члени МБРР» [1,3,7,8 ]. Крім цього, треба звернути увагу ще на одну правову умову: членом МБРР може стати лише країна-член МВФ.

2. Кожна із зазначених організацій Групи МБРР була заснована з метою розв'язання певних конкретних завдань, має свої функції, закріплені в Статтях угод про їх заснування і відіграє самостійну, якісно відмінну роль. Мотивація, яка веде до створення міжнародної організації, теж різноманітна, як і можливі задачі вказаної організації, відмічає Вольфганг Граф Вітцтум [3, с. 360].

Міжнародна фінансова корпорація (МФК), заснована в 1956 році, в 1957р. отримала статус спеціалізованої установи ООН в 1957 р.

Згідно ст. 1 Статті угоди Міжнародної фінансової корпорації, її метою є сприяння економічному розвитку шляхом підтримки зростання продуктивних приватних компаній в державах-членах корпорації, особливо в найменш розвинених регіонах, що здійснюється на додаток до діяльності МБР [8]. Міжнародна асоціація розвитку (МАР), яка заснована в 1960 році, в 1961 р. отримала статус спеціалізованої установи ООН.

Цілями Асоціації відповідно до ст. 1 Статті угоди Міжнародної асоціації розвитку є сприяння економічному розвитку, зростання продуктивності і, тим самим, рівня життя в менш розвинутих регіонах світу, охоплених членством в МАР, сприяючи, таким чином, досягненню завдань МБРР [7]. Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС) був заснований в 1966 році. Він сприяє збільшенню потоків міжнародних інвестицій шляхом надання послуг по арбітражному розгляду і врегулюванню суперечок між урядами і іноземними інвесторами. Надаючи особливого значення доступності міжнародних засобів примирення або арбітражу, до яких Договірні держави та особи інших Договірних держав можуть звернутись, якщо вони того побажають; бажаючи встановити такі засоби під егідою Міжнародного банку реконструкції та розвитку [10].

Міжнародне агентство з інвестиційних гарантій (МАІГ) засноване в 1988 році. Завдання Агентства – стимулювати потік інвестицій у продуктивних цілях між країнами-членами та особливо в країні, що розвиваються, «доповнюючи таким чином діяльність МБРР, МФК та інших міжнародних фінансових установ розвитку» (ст. 2 гл. 1 Сеульській Конвенції 1985 р. про заснування Багатостороннього агентства по гарантіям інвестицій [13].

Таким чином, вказані інституції з одного боку виконують різні функції. Але незважаючи на різні напрямки діяльності і перелік зазначених в угодах про заснування функцій, їх поєднує спільна мета: згідно з нормами Статей угод про їх заснування вони здійснюють функції «на додаток до діяльності Міжнародного банку реконструкції і розвитку», для «досягнення завдань Міжнародного банку реконструкції та розвитку», «доповнюючи таким чином діяльність Міжнародного банку реконструкції та розвитку», «під егідою Міжнародного банку реконструкції та розвитку». Вказані організації вважаються самостійними міжнародними організаціями. Угоди про їх заснування мають практично ідентичні статті, які визначають їх міжнародно-правовий статус: Корпорація, (Асоціація Агенство, Центр) володіє повною міжнародно-правовою правосуб'єктністю. Угоди про заснування зазначених міжнародних організацій своїм місцезнаходженням визначають штаб-квартиру Міжнародного банку реконструкції та розвитку.

З метою забезпечення виконання своїх функцій на території кожної договірної держави зазначені організації володіють імунітетами та привілеями, передбаченими угодами про заснування. Угоди про заснування організацій групи МБРР закріплюють не тільки юридичну, але і їх фінансову незалежність від МБРР. Згідно розділу 6. Статтей угоди Міжнародної фінансової корпорації, «Корпорація є організацією, окремою і відмінною від Банку, а грошові кошти Корпорації розміщуються окремо від грошових коштів Банку. Ні жодне з положень цієї Угоди не накладає на Корпорацію відповідальність за дії або зобов'язання Банку і не накладає на Банк відповідальність за дії або зобов'язання Корпорації» [8].

Ми бачимо рецепцію цих положень в Статтях угоди Міжнародної асоціації розвитку: «Асоціація є самостійною і відмінною від Банку організацією, та її засоби утримуються окремо від коштів Банку. Асоціація не бере займи в Банку і не надає займи Банку. Ні жодне з положень цієї Угоди не накладає на Асоціацію відповідальність за дії або зобов'язання Банку або відповідальність на Банк за дії або зобов'язання Асоціації» [7].

Наділяючи Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів повною міжнародно-правовою правосуб'єктністю держави – засновниці на відміну від інших міжнародних організацій–членів групи МБРР по іншому врегулювали фінансові взаємовідносини центра з МБРР [10]. Проголошуючи та закріплюючи в угодах про створення свою юридичну та фінансову незалежність, МБРР та міжнародні організації-члени групи МБРР разом з тим координують свою діяльність у багатьох сферах і напрямках, мають спільні керівні органи, очолювані Президентом Всесвітнього Банку, спільний персонал та організаційно-технічні засоби. Президент Всесвітнього банку одночасно є Президентом

МФК, МАР, БАГІ і МЦУІС. Один і той самий склад виконавчих директорів керує МБРР, МФК і МАР. БАГІ має окрему Раду директорів, але більшість членів останньої входять одночасно до складу виконавчих директорів МБРР.

Підпорядкованість їх організаційних структур єдиному Президентові (Президентові МБРР) дає право вважати наявність єдиної адміністративної системи управління.

МБРР, МФК, МАР, БАГІ і МЦУІС володіють різними за обсягом правами і відповідно мають різні обов'язки. Обсяг прав і обов'язків МБРР більш ніж МАР, МФК, БАГІ і МЦУІС. Але зазначені організації мають такі права і обов'язки, якими не володіє МБРР, і таким чином доповнюють та збільшують обсяг міжнародної правосуб'єктності МБРР. На підставі правового аналізу діяльності міжнародних організацій Групи МБРР, ми можемо стверджувати про наявність в сучасній міжнародній фінансовій системі окремої інтеграційної структури, яка включає в себе п'ять юридично незалежних міжнародних фінансових організацій, пов'язаних спільними цілями, спрямованими на забезпечення виконання цілей МБРР, маючих єдину адміністративну систему управління та спільний інститут членства та, таким чином, функціонує в якості єдиного цілого з одного боку. З іншого боку, ця міжнародна структура визнається єдиним цілим з боку суб'єктів міжнародного права.

### **Література:**

1. Багатостороннє агентство по гарантуванню інвестицій (БАГІ). [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.miga.org/>
2. Буткевич О.В. Міжнародне право ХХІ ст.: утвердження концепції живого права / О.В. Буткевич // Альманах междунар. права. Вип. 2. Одеса: Фенікс, 2010. – с. 37-47.
2. Вольфганг Граф Витцтум и др. Международное право/ Витцтум В.Г. – Москва-Берлин, Инфотропик Медиа, 2011. – 961 с.
3. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.miga.org/>
4. Лазебнік Л.Л. Міжнародне фінансове право. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 312 с.
5. Лисовский В.И. Международное торговое и финансовое право. – М.: Высшая школа, 1974. – 215 с.
6. Лукашук И. Международное право / И. Лукашук: Особ. ч.: учебник. – М.: Изд. БЕК, 2001. – 436 с.
7. Міжнародна асоціація розвитку (МАР). [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/ida/>;
8. Міжнародна фінансова корпорація (МФК). [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.ifc.org/>;
9. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) .[Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://web.worldbank.org>;
10. Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів (МЦВІС). [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp>.

11. Моисеев А.А. Международные кредитно-финансовые организации. – М.: Изд-во «МНИМП», 1999. – 27 с.
12. Овчаренко Н.Е. Модели современных интеграционных процессов. (Некоторые вопросы теории международных отношений. Сб.ст. – М., 1995. – С.109-117.
13. Сеульская Конвенция 1985 года об учреждении Многостороннего агентства по гарантиям инвестиций [Электрон. ресурс] Режим доступа: <http://www.ifc.org/>;
- 14 Статьи соглашения о Международном валютном фонде. Сборник нормативных актов, т. 1. – М.: Юристь, 1996. – 478 с.
15. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії / О.В. Тарасов: монографія – Х.: Право, 2014. – 511 с.



## **ПРОБЛЕМЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНТЕРПОЛА ПО РОЗЫСКУ ЛИЦ, СКРЫВАЮЩИХСЯ ОТ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В ТРЕТЬИХ СТРАНАХ**

**Курилко Мария Сергеевна**  
студентка факультета МЭО и ТБ,  
группы УП-21

ХНУ им. В. Н. Каразина

Научный руководитель: к.ю.н., доц. Андреев А.А.

***e-mail:*** kurilko\_masha@mail.ru

***Ключевые слова:*** Интерпол, преступление, розыск, третьи страны, глобализация, экстрадиция.

В настоящее время актуальность проблемы ответственности лиц скрывающихся от уголовного наказания в третьих странах возросла в связи с глобализацией преступности.

«Международные группы организованной преступности часто извлекают наибольшую выгоду из процесса глобализации. Транснациональным преступным синдикатам и сетям с помощью коррупции, шантажа и угроз удается в полном объеме использовать в своих целях преимущество открытых рынков и открытого общества демократических стран. Основной рабочий принцип транснациональных преступных группировок состоит в уходе из-под контроля правоохранительных органов. Иностранные юрисдикции становятся территориями, безопасными для занятия преступной деятельностью, а границы служат международным преступникам оградой, за которой можно уберечься от закона» – Управление ООН по контролю над наркотиками и предупреждению преступности [1].

Наряду с глобализацией преступности, привлечение преступников к уголовной ответственности является еще одной проблемой в деятельности

Интерпола т.к. сложно собирать доказательства в отношении лица, которое находится за пределами страны, в которой проводятся следственные действия. При нахождении лица за пределами государства, в котором оно совершило преступление правоохранительным органам тяжело расследовать дело, искать доказательства и доказывать причастность лица к тому или иному преступлению.

Человек, совершивший преступление не исключает возможности выехать из страны, в которой он совершил правонарушение и таким образом скрыться от уголовного наказания. В этом случае следствию трудно найти лицо, ведь он может выбрать и уехать в любую из 197 стран мира и следственным органам необходимо будет определить в какой из стран лицо, совершившее преступление находится. Для определения местонахождения преступника следствие делает запрос в Интерпол.

Интерпол международная уголовная полиция. Ролью Интерпола является разрешение полиции во всем мире работать совместно и делать мир безопаснее. Современная инфраструктура технической и операционной поддержки помогает встретить возрастающие задания по борьбе с преступностью в XXI веке [2]. На сегодняшний день странами-членами Интерпола являются 190 стран мира, например: Афганистан, Албания, Аргентина, Армения, Австралия, Австрия, Беларусь, Бельгия, Украина, Египет, Грузия, Германия, Япония, Казахстан, Кения, Монголия, Пакистан и др.

Основной задачей Интерпола является координация усилий отдельных стран и проведения единой политики в области борьбы с уголовной преступностью. Среди других задач можно выделить координацию международного розыска, также борьбу с: торговлей людьми, организованными преступными сообществами, контрабандой наркотиков, фальшивомонетничеством, подделкой ценных бумаг и т.д. [2].

Также следует отметить, что Интерполу запрещается вмешиваться в дела политического, военного, религиозного либо расового характера, и Интерпол строго придерживается этого запрета.

В настоящее время признан тот факт, что выдача преступников – это право суверенного государства, а не его прямая обязанность. Обязанность выдачи может быть только при наличии соответствующего международного договора и с учетом определенных условий.

Запрос о выдачи лица (экстрадиции) направляется при условии, если по закону Украины хотя бы за одно из преступлений, в связи с которыми запрашивается выдача, предусмотрено наказание в виде лишения свободы на максимальный срок не менее одного года или лицо осуждено к наказанию в виде лишения свободы и неотбытый срок составляет не менее четырех месяцев. Ст. 588 УПКУ гласит, что выделяется два порядка выдачи лица: обычный

(общий) и упрощенный, который заключается в отказе проведения в полном объеме экстрадиционной проверки. Выделяют также два порядка экстрадиционного производства:

1. официальное обращение об установлении места пребывания на территории государства запрашиваемой лица, которой необходим выдать;
2. установление места пребывания такого лица на территории запрашиваемого государства;
3. направление запроса о выдачи такого лица;
4. экстрадиционная проверка – проверка обстоятельств, которые могут препятствовать выдачи;
5. принятие решения по запросу о выдачи лица;
6. фактическая передача такого лица под юрисдикцию запрашиваемого государства.

Государство, которое направляет требования о выдаче, берет на себя обязательство не привлекать к уголовной ответственности и не подвергать наказанию лицо за те преступные деяния, за которое выдача не была произведена. Экстрадиция преступника или подозреваемого государства, на территории которого он совершил преступление, – процедура достаточно длительная и состоящая из многих формальностей. Данная процедура осуществляется с помощью Интерпола. Прокуратура страны, требующей выдачи своего гражданина, должна направить в штаб-квартиру Интерпола запрос-ориентировку, со сведениями в чем лицо обвиняется и на каком основании. После этого Интерпол принимает решение об объявлении лица в международный розыск. Для осуществления процедуры объявления в международный розыск действует система взаимодействия правоохранительных органов страны, которая инициировала розыск, Национального центрального бюро Интерпола страны-инициатора розыска, Генерального Секретариата Интерпола, национальных центральных стран-членов Интерпола и Национального бюро Интерпола страны, где обнаружено разыскиваемое лицо.

Ответственный за принятие решения о выдачи преступника орган запрашиваемой страны (во многих европейских странах – суд) рассматривает отсутствие или наличие обстоятельств, исключающих экстрадицию.

При этом, лицо, в отношении которого принято решение применить экстрадицию, может обжаловать данные действия в судебном порядке.

На основе международного законодательства существует ряд признаков в связи, с которыми задержанное в результате розыска лицо невозможно экстрадировать, например:

1. если экстрадиция запрашивается на лицо, являющееся гражданином страны, в которой оно находится;
2. если экстрадируемым лицом получено право убежища;

3. если правонарушение предусмотрено военным правом;
4. если запрашивающей страной не было предоставлено всех необходимых для удовлетворения запросов доказательств.
5. если истек срок давности.

Для приведения приговора об экстрадиции в исполнение, к требованию о выдаче должны быть приложены заверенная копия приговора с отметкой о вступлении его в законную силу и текст уголовного законоположения, на основании которого лицо было осуждено. Если осужденный уже отбыл часть наказания, об этом также сообщается (п.3, ст. 58 Конвенции Совета Европы о выдаче правонарушителей 1957 г.) [3].

Ходатайство уполномоченным органом страны в Интерпол сопровождается постановлением об объявлении в розыск скрывающегося субъекта и другими официальными документами, в которых указана сущность совершенного преступления, доказательная база виновности разыскиваемого лица и возможный срок наказания за совершенное преступление, также в Интерпол передаются копии паспортов, фотографии и отпечатки пальцев лица, которое подозревается в совершении преступления, а также места предполагаемого нахождения беглеца. В свою очередь, Интерпол вносит все полученные документы в свою базу данных, с подписанием государства, обнаружившего и задержавшего разыскиваемое лицо, незамедлительно инициировать процесс его экстрадиции в страну, требующую его выдачу. Следует уточнить, что Интерпол удовлетворяет не все запросы о международном розыске и многие ходатайства не принимаются во внимание в связи с отсутствием доказательной базы разыскиваемого лица и многих других факторов.

В настоящее время можно выделить несколько путей совершенствования механизма розыска и передачи третьими странами лиц, скрывающихся от следствия и наказания:

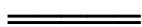
1. Необходимо открывать для Интерпола базы данных национальных правоохранительных органов, чтобы ускорить и упростить поиск преступников скрывающихся от наказания и органов досудебного следствия.

2. Также важно создавать отделения Интерпола в регионах различных государств. Если в каждой стране, в регионах будет отделение Интерпола это значительно упростит задачу розыска и экстрадиции.

3. Не менее важно предоставлять возможность национальным правоохранительным организациям пользоваться базами Интерпола. Это один из важнейших пунктов усовершенствования механизма розыска лиц, скрывающихся от уголовного наказания в третьих странах, ведь, благодаря открытому пользованию базами Интерпола следствию предоставляется возможность оперативнее обнаружить преступника и задержать его.

### **Литература:**

1. Управление ООН по контролю над наркотиками и предупреждению преступности – <http://www.unodc.org/unodc/ru/organized-crime/index.html>
2. Официальный сайт Интерпола – <http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Vision-and-mission>
3. Конвенция Совета Европы о выдаче правонарушителей 1957 г. – <http://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/024>
4. Официальный сайт Бюро Интерпола в Украине – [https://interpol.mvs.gov.ua/?page\\_id=28](https://interpol.mvs.gov.ua/?page_id=28)
5. Кримінальний кодекс України: станом на 22 вересня 2015 року. – Харьков: Право, 2015. – 264 с.
6. Официальный веб-портал уголовно-процессуального кодекса Украины – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>



## **ВІД АРХІВНОЇ СПАДЩИНИ ЕМІГРАЦІЇ ДО УСВІДОМЛЕННЯ ПРОБЛЕМ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ В МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ**

**Курченко Вікторія,**  
директор архіву російської та  
української еміграції  
імені Лодиженської,  
Нью-Йорк, США  
*e-mail:* vikurchenko@yahoo.com

**Ключові слова:** міжнародні відносини, українська еміграція, Український Інститут Америки, Дослідно-документаційний центр, архівна справа.

Розвиток суспільно-політичного життя України під час війни за свою незалежність після анексії Криму і окупації територій Донбасу підштовхують для скорішого розширення дослідницької проблематики, переосмислення подій на основі доповнення джерельної бази за рахунок документів, які не були включені до наукового обігу. Виявлення й аналіз корпусу раніше невідомих джерел, їхнє оприлюднення є одним із найважливіших завдань сучасної історіографії, оскільки цей процес безпосередньо пов'язаний з розвінчанням створених міфів.

Дослідження пластів архівних документів, накопичених в діаспорі, нажаль залишається одною з гострих проблем: вони не відкриті для науковців, нерідко зберігаються в звичайних приміщеннях товариств та церков, не мають реєстрів, обладнання, а головне – фахівців. До представників старших поколінь, які керують установами тяжко «пробитися» молодим і освіченим американцям,



вони вже не розуміють цінності листів з дідових скринь, тем більше що існує ще й суто психологічна проблема – літні емігранти не поспішають віддавати «бразди правління», турбуються що їх навіть і не покличуть на збори в Управу.

У той же самий час тема археографії – поширювання інформації з архівів діаспори дуже важлива і затребувана тепер в світі. Часто документи не тільки ілюструють історію еміграційних процесів, а надають можливість дізнатися про самовідчуття українців різних хвиль в іноземному оточенні, дізнатися про їхні проблеми, мрії, завдання у політичному, культурному та побутовому вимірі. Українська діаспора в далекому зарубіжжі відносно нова наукова проблема, яка потребує подальшого розвитку. Новий час надає можливість поєднати зусилля фахівцям Європи, Америки, Австралії, та ін.

За теперішнього часу в західних університетах закріпилася тенденція розглядати історичні події на загальному компаративному фоні. Тобто спостерігаємо розмивання суто історичних дисципліни, бібліотекарських справ, архівознавства різних рівнів. Близькі наукові галузі активно взаємодіють і доповнюють один одного. На цьому фоні вчені шукають модерних моделей до висвітлення відомих історичних подій, актуалізується проблематика досліджень з взаємодій культур. Від знайдених стратегій сьогодні залежить виживання людства.

У глобальному контексті, українська субкультура Америки є привабливою ділянкою для різноманітних гуманітарних аспектів у вивченні історії і культури Сполучених Штатів. В тих випадках, коли емігрантські архіви можуть подати матеріал, виявити інформацію про спільні, сумісні події, акції, інтереси двох, або більше народів, вони надають підставу вченим відокремлювати ці явища і досліджувати їх як самодостатні. Ми згадаємо далі, що не так вже мало було подібних прикладів спільної історії України і США: архіви ту пам'ять зберігають у повній мірі.

Розглядання етносоціального статусу американських українців є цілком новим завданням, яке розглядається філологами, істориками, лінгвістами, психологами, правниками та іншими спеціалістами. В цьому напрямку підкреслю лише, що проблема ідентичності серед вихідців з українського середовища від початку їх еміграції на нові заокеанські землі була гострою завжди. Проте на відміну від етнонаціонального розвитку українців на батьківщині, де формування національної і мовної свідомості протікало на спадковій території, в діаспорі ці процеси набули цілком специфічного розвитку.

У 2018 році виконається сімдесят років від започаткування Українського Інституту Америки. The Ukrainian Institute of America, inc. був зареєстрований 3 травня 1948 року в штаті Нью-Йорк, Володимир Джус був обраний першим його президентом. Спочатку офіс було відкрито у Вест Айсліпі, поза Нью-

Йорком. В статуті інституту було чітко зазначено: «розповсюджувати, підтримувати і ширити всякі прояви української політичної і культурної діяльності через влаштування та підтримку суспільних і професійних доповідей, наукових конференцій та симпозіумів; освітніх заходів; мистецьких виставок, концертів, театральних вистав, літературних вечорів; зміцнювати зв'язки з інтелектуальними колами американського світу для ознайомлення їх з історією, традиціями та сучасними проблемами українського народу в Україні і в діаспорі» [1, р. 3-4]. У 1955 році Володимир Джус надав фінансову дотацію на придбання одного з привабливих історичних будинків міста Нью-Йорку [2, р. 15]. В цьому чудовому палаці, Інститут працює до теперішнього часу.

Архівні документи почали спонтанно накопичуватися від кінця 1950-років. Першою особою хто передав на зберігання документи, була Катерина Джорджія – голова Українського Червоного Хреста в Америці, Міжнародної організації. Червоний Хрест мав офіс в УІА і такий крок був цілком логічним. В 1987 році американський історик, професор Рагерського університету Тарас Гунчак зініціював спеціальний підрозділ Українського Інституту – Дослідно-Документаційний Центр. Він звернувся до української спільноти з проханням надсилати – документи і матеріали, які стосуються історії ХХ століття, а також віддавати на зберігання власні папери і мемуари. Це було зроблено вчасно. На той заклик відгукнулося багато свідків подій і за короткий час Центр став володіти масивом цікавих матеріалів. Увага була зосереджена на темі «Україна й українці у ХХ столітті», в яку входили питання революцій 1917 року, відображалися життєві умови народу під час і після Першої та Другої світових війн, діяльність поодиноких осіб і організацій в імміграції, відносини діаспори з американським суспільством та іншими етнічними групами, тощо.

Тривалий час виконавчим директором Центру була Олена Несіна, колишній викладач фізики і перший диктор української служби «Голосу Америки» [3, р. 5]. Вона енергійно налагоджувала контакти, зокрема з університетами, видавництвами, культурними товариствами, зацікавленими українською тематикою, одержувала приватні архіви, спогади діячів діаспори, митців.

У 1990 році Документаційний Центр був відкритий для дослідників, їх користуванню були запропоновані не тільки численні фонди, а і наукова бібліотека на англійській, українській, польській мовах. Від 2002 року від праці відійшла пані О. Несіна і ДЦ був закритий на реорганізацію. В 2005 році президент Інституту Вальтер Назаревич прийняв рішення щодо відновлення роботи в архіві, який потребував нової систематизації, класифікації, складання каталогу та описів одиниць зберігання і запросив до праці автора цього матеріалу. Таким чином, можу стверджувати, що за своїм походженням і характером документи архіву можна представити по чотирьох відділах: історичному, філологічному, мистецькому та інженерно-технічному.

Найбільший масив матеріалу об'єднує історичний відділ. В ньому міститься: 1) документація робітничих та жіночих товариств в Америці від 1890 років; 2) приватні листи, офіційні папери з революційних часів та подій громадянської війни; 3) матеріали про голод в Україні 1932-1933 роки, 1946-1947 роки; (з повідомлень преси і в спогадах); 4) про знищення українських церков; 5) архів 1-ої Дивізії УНА в таборі у Ріміні; 6) архів Братства Колишніх Вояків 1-ої Дивізії УНА; 7) архів Українського Червоного Хреста; 8) Закарпатська Республіка і власний архів Ю. Ревая<sup>\*</sup>; 9) діаспорові установи і організовані ними численні заходи; 10) емігрантська періодика; 11) дисидентський рух з 1960-х років; 12) розпад СРСР і перші кроки незалежності (повідомлення з світової преси), та інші.

Філологічний відділ включає матеріали: 1) особисті архіви письменників та літературних діячів; 2) матеріали для досліджень з мовознавства та літературознавства; 3) інтерв'ю з письменниками та статті про них; 4) художні твори українською мовою, видані в діаспорі; 5) колекція дитячих книжок для дітей і юнацтва діаспори, казки.

Мистецький відділ: 1) приватні архіви митців; 2) матеріали про діячів українського мистецтва; 3) інформація про розвиток українського мистецтва і музики поза Україною; 4) спадщина митців (колекція картин, скульптури, малюнків, графічних праць (листи Гординського, роботи Архипенка, Балабана та інших).

Інженерно-технічний відділ: 1) оригінали патенту на винахід В. Джуса<sup>\*</sup>; 2) технічні рукописи В. Джуса; 2) матеріали та бібліотека Товариства Українських Інженерів в Америці [4].

Таким чином, Український Інститут Америки володіє архівною спадщиною, яка відображає унікальну історію, досвід еміграції, її зв'язки з політичними колами Європи та США, з дисидентським рухом Радянського Союзу. Архівні документи висвітлюють зміст та напрямки роботи діаспори, завданням якої було зберігання на чужині знань про Україну та ознайомлення з нею широких верств населення.

Вивчення архівної спадщини Українського Інституту Америки становить сьогодні важливу та актуальну наукову проблему через кілька причин. По-перше, архіви висвітлюють діяльність діаспорових установ, які є інтегральною

---

\* Юліян Ревай – визначний політичний діяч Закарпаття. З 1939 року – міністр закордонних справ, пізніше – голова уряду Карпатської України. З 1948 року знаходиться у США. Голова допомогового об'єднання «Самопід», керівник канцелярії УККА (Український Конгресовий Комітет Америки) та Українського Інституту Америки в 1949- 1957 роках.

\* Володимир Джус – український промисловець у США, власник фабрики Dzus Fastener Co. Inc. і фабрик в Англії, Франції та Канаді; засновник (1948 р.) та президент Українського Інституту Америки в Нью-Йорку.

частиною історії української еміграції. По-друге, матеріали, які представлені у цих колекціях, є надзвичайно цінним джерелом з багатьох проблем громадсько-політичної, соціально-економічної, церковної історії, а також з історії української науки і культури. По-третє, утворені українцями архівні центри і колекції є невід'ємним компонентом загальносвітового історичного процесу – вони відіграють важливу роль не тільки у збереженні та вивченні історичної спадщини українського народу, але й у поширенні та популяризації знань про Україну, а також про життя та діяльність української діаспори США. Діаспорові матеріали українських емігрантів можуть висвітлити нові, досі невідомі фрагменти історії США і можуть бути цікавими представникам інших діаспор, дослідникам різних галузей.

### **Література:**

1. UIA, Inc. Certificate of Incorporation and Bylaws. – NY, 1962.
2. Ukrainian Institute of America 1948-1963. Fifteenth Anniversary. – NYC, 1963.
3. The Voice of America. Magazine. – 1950. – March -Aprile.
4. Архівна колекція Українського Інституту Америки.



## **ПІДХОДИ ТА МЕХАНІЗМИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄ ООН ПРИ ВРЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ**

**Лемішко Юрій Миколайович**  
старший викладач  
кафедри міжнародного права,  
кандидат юридичних наук,  
ХНУ імені В.М. Каразіна  
*e-mail:* lemeshko7@rambler.ru

**Ключові слова:** міжнародний конфлікт, ООН, миротворчість, робочі механізми миро творчості.

Розпад Радянського Союзу наприкінці ХХ століття призвів до завершення ери так званої «холодної війни» – протистояння військово-політичних блоків капіталістичної та соціалістичної орієнтацій. На її зміну прийшла ера глобалізації, що супроводжується посиленням взаємозалежності держав та зміцненням міждержавних зв'язків, прискоренням транснаціоналізації, а також з явищем, яке можна назвати «розмиванням» державного суверенітету. В таких умовах великого значення набуває досвід врегулювання міжнародних конфліктів, наявність яких деструктивно впливає на розвиток як суспільства окремої держави, так і людства в цілому.

Однією із міжнародних організацій, покликаних здійснювати підтримання міжнародного миру та безпеки людства, є Організація Об'єднаних Націй (ООН), яка у своїй діяльності керується Статутом ООН. Відповідно до ст. 24 Статуту реалізація цього завдання покладена на Раду Безпеки ООН [6]. На практиці сприяють їй у цьому й інші інституціональні установи, такі як Генеральна Асамблея та Міжнародний Суд ООН. Кожна із цих установ мають допоміжні органи, які забезпечують миротворчу діяльність організації. До них належать: Комісія з миробудівництва, Військово-Штабний комітет, Комітети із санкцій, Департаменти операції з підтримання миру, польової підтримки, політичних питань.

Перед дослідженням підходів та механізмів врегулювання міжнародних конфліктів, що використовує у своїй діяльності ООН, з'ясуємо зміст поняття «міжнародний конфлікт». Його етимологічне дослідження свідчить, що під таким конфліктом розуміють: а) зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів; серйозні розбіжності; гостра суперечка; б) ускладнення в міжнародних відносинах, що може призвести до збройної сутички [1, с. 570]. Що стосується доктринального визначення цього поняття, то варто відзначити, що процес його пізнання здійснюється в межах різних наук (наприклад, у філософії, психології, соціології, конфліктології, тощо), а тому кожний вчений – представник тієї чи іншої галузі знань – вкладає в нього власний зміст. В найбільш загальному значенні під конфліктом розуміють певну форму взаємодії людей у суспільстві, мотивація яких обумовлена багато в чому конфронтуючими цінностями, інтересами й потребами [3, с. 18]. Міжнародному конфлікту, як одному із різновидів конфліктів взагалі, притаманне те, що він становить собою зіткнення між учасниками міжнародних відносин з приводу цінностей, статусів, влади або ресурсів, в якому цілі кожної зі сторін полягають у тому, щоб нейтралізувати, ослабити або усунути суперника [2, с. 71].

Важливе значення для розуміння сутності конфлікту, в т.ч. і конфлікту міжнародного, має усвідомлення того, що це явище є не статичним, а динамічним, і у своєму розвитку проходить декілька фаз. Не вдаючись до детального їх висвітлення, зауважимо, що останньою фазою розвитку міжнародного конфлікту є міжнародний військовий конфлікт, що починається з обмеженого конфлікту, але здатний зростати до найвищого рівня військового протистояння з використанням сучасної зброї та залученням союзників і світових держав, а також розширенням території. Цікавим є той факт, що окремі науковці розглядають військовий або збройний конфлікт як один із різновидів міжнародних конфліктів. Такий конфлікт визнається найбільш небезпечним, оскільки призводить до численних людських жертв, зокрема серед мирного населення, а своїм наслідком має дестабілізацію сталого

розвитку як країни в цілому, так і в окремих випадках – цілого регіону. Наприклад, військовий конфлікт у Сирії призвів до того, що у 2015 р. країни ЄС прийняли велику кількість біженців (за даними ЗМІ – більш ніж 1 млн. людей). Це викликало обґрунтоване занепокоєння лідерів країн ЄС, оскільки загострилося питання про зростання рівня злочинності в середині цих країн, виникнула загроза настання продовольчої кризи. Для вирішення всіх цих питань важливе значення має з'ясування підходів та механізмів врегулювання міжнародних, в тому числі збройних, конфліктів, якими у своїй діяльності керуються міжнародні організації.

Загальноновизнаним є факт, що саме ООН і були закладені теоретичні та практичні основи традиційної миротворчості, що виступає одним із підходів до врегулювання збройних міжнародних конфліктів. Під миротворчістю у сучасному світі традиційно розуміють операції з підтримання миру та безпеки, що вступають однією із форм співробітництва країн світу і міжнародних організацій в питаннях миру та безпеки [4]. Вплив на конфлікт для його мирного завершення здійснюється завдяки таким основним робочим механізмам ООН у сфері миротворчості, як: підтримання миру (*peace keeping*); превентивна дипломатія (*preventive diplomacy*); миробудівництво в постконфронтаційний період (*peace building*). Другим підходом, що використовується при врегулюванні міжнародних конфліктів різними міжнародними організаціями є військово-силовий підхід, який заснований на примусі до миру. ООН при застосуванні цього підходу використовує такі робочі механізми, як установа миру (*peace making*) та примус до миру (*peace enforcement*).

Превентивна дипломатія (*preventive diplomacy*) використовується для того, щоб не дати конфлікту перейти в збройну стадію, бо запобігати конфліктам чи гострим кризам набагато легше, ніж регулювати їх після того, як вони виникнуть. Превентивна дипломатія передбачає діяльність, пов'язану з «відновленням довіри» між конфліктними сторонами; роботу місій цивільних спостерігачів зі встановлення фактів порушення миру; обмін інформацією; формування демілітаризованих зон, тощо. Виконувати превентивну функцію можуть майже всі операції з підтримання миру (*peace keeping*), бо їх метою є попередження спалаху насилля та запобігання відновленню конфлікту. Як справедливо відзначають науковці, справді превентивним буде таке розгортання, що відбувається до початку збройного конфлікту. За всю історію миротворчих операцій із мандатом щодо превентивного розгортання відбулися лише три операції: у Центрально-Африканській Республіці, Македонії, Гаїті. Істотною ознакою цих операцій було те, що конфлікт розвивався без застосування насильства [5, с. 70].

Операції з миробудівництво в постконфронтаційний період (*peace building*) включають заходи, спрямовані на відновлення життєдіяльності найважливіших елементів інфраструктури та цивільних інститутів країни у постконфліктний період із використанням як військових, так і невійськових засобів. Головним завданням цих операцій є запобігання повторення міжнародного конфлікту.

Операції із встановлення миру або примушення до миру (*peace making*) проводяться частіше за все задля припинення конфліктів, що відбуваються переважно у вигляді громадянських або міжетнічних війн. Такі дії можуть бути проведені за рішенням Ради Безпеки ООН щодо використання військової сили з метою примушення конфліктуючих сторін до згоди з міжнародними санкціями та резолюціями. Операції з встановлення миру здійснюють, коли конфлікт створює реальну загрозу глобальній чи регіональній безпеці. У цьому випадку Рада Безпеки ООН передбачає наступні заходи для вирішення проблеми: розрив економічних відносин; розрив дипломатичних відносин; загроза застосування військової сили; дії із застосуванням військової сили.

Операції із підтримки миру (*peace enforcement*) – одна із найбільш жорсткіших форм миротворчості, що здійснюється ООН. Вони виступають реакцією на втручання в збройні конфлікти і умиротворення сторін у гострих протистоянь міжетнічного, релігійного та територіального характеру. Цікавим є той факт, що відсутнє єдине тлумачення сутності таких операцій. Фактично вони є створеною міжнародними зусиллями передумовою для припинення воєнних дій конфліктуючих сторін і механізмом виконання угоди про припинення вогню. Їх головною ознакою є використання бойових сил ООН, у складі яких контингенти, надані державами-членами, здійснюють свою діяльність під лозунгом механізму припинення ворожнечі й буферу між конфліктуючими силами.

Незважаючи на різноманітні форми миротворчості, що у своїй діяльності використовують ООН та її високий авторитет, ця організація втратила статус ефективної в питанні врегулювання збройних конфліктів, оскільки іноді рішенням ООН передувало втручання у такі конфлікти НАТО. До того ж, на думку деяких аналітиків, із 39 операцій ООН з 1948 по 2007 рік тільки деякі миротворчі акції можуть вважатися вдалими. Безумовно, механізми встановлення і підтримки миру, якими володіє ООН, зараз набувають нового значення і знаходять нові способи застосування, однак чимало іноземних спеціалістів схиляються до думки, що міжнародні миротворчі операції, незважаючи на видозміну окремих підходів, не змінюють своєї сутності. Вони залишаються дієвим політичним інструментом врегулювання воєнно-політичних конфліктів, що забезпечує розв'язання комплексу завдань, які не може вирішити жодна держава окремо. Одним із способів вирішення багатьох

окреслених проблем видається перегляд Статуту ООН, в якому мають бути прописані норми, що будуть відповідною реакцією на постійну трансформацію миротворчості, яка полягає в тому, що більшість сучасних миротворчих операцій – це реакція на внутрішні, а не міжнародні конфлікти.

### **Література:**

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 250000 слів / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
2. Городенко В.Г. Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.Г. Городенка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2012. – 560 с.
3. Денисенко І.Д. Сучасна теорія конфлікту: проблеми експлікації, демаркації, класифікації / І.Д. Денисенко // Українській соціум. – 2013. – № 3 (46). – С. 16-26.
4. Лисак В.Ф. Миротворчість в сучасних міжнародних відносинах [Електронний ресурс] // Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу – Режим доступу: [http://istfak-mgu.at.ua/publ/procesi\\_regionalizaciji\\_ta\\_globalizaciji\\_jak\\_dominanta\\_svitovogo\\_rozvitku/mirotvorchist\\_v\\_suchasnikh\\_mi\\_zhnarodnikh\\_vidnosinakh/1-1-0-14](http://istfak-mgu.at.ua/publ/procesi_regionalizaciji_ta_globalizaciji_jak_dominanta_svitovogo_rozvitku/mirotvorchist_v_suchasnikh_mi_zhnarodnikh_vidnosinakh/1-1-0-14). – Заголовок з екрана.
5. Моренчук А. Робочі механізми ООН у сфері миротворчості / А. Моренчук, В. Гилитуха // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – № 14. – 2014. – С. 69-74.
6. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995\\_010/page](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010/page)



## **LEGAL WAYS OF OVERCOMING OFFSHORE FINANCIAL CENTER'S NEGATIVE INFLUENCE BY INTERNATIONAL ORGANIZATIONS**

**Mandzyk Maria Mykhaylivna**, 4th year student,  
The Criminal Justice and Prosecutor's Training Institute  
Yaroslav Mudryi National Law University,  
Supervisor: Anakina T. M., associate professor of  
International Law Department, PhD  
**email:** maria.mandzyk@mail.ru

**Keywords:** an offshore financial center, an international organization, an anti-dumping legislation.

Nowadays, considering the active integration process of Ukraine into international relations, it acquires to study the effect of global offshore financial centers and the analysis features of using offshore institutions.

To begin with, we consider it is necessary to provide a definition of «offshore financial center». The offshore financial center (OFC) – is a term used by the International Monetary Fund (IMF) and other international organizations, it is a part of the territory of the state (in some cases – all its territory), within which the



companies of foreign residents are registered and are authorized to conduct concessional (not only tax) terms of trade, financial and other commercial operations. To date, there is no single agreed definition of the studied category and consolidation of all its legal characteristic elements. In legal literature there are used and other categories: «offshore area», «offshore», «tax havens», «shelter» and so on. Companies, which are registered in OFC, pay usually minimal taxes or completely exempt from taxing and pay only registration and annual customs. In other words, the offshore centers allow businesses and individuals ease significantly the tax burden by full or partial exemption from paying taxes in their home country.

Due to the legal regulation, offshore financial centers can be divided into 3 groups:

1. «The first group of centers that generally cooperate with offshore countries, have rather high level of supervision over financial transactions and also follow international standards in conduct them. They are such as Hong Kong, Luxembourg, Singapore, Switzerland, Dublin (Ireland), the Guernsey Islands, Jersey, Isle of Man.

2. The second group consists of centers, the national legislation of which provides mechanisms of supervision over financial transactions. They carry out international cooperation, but their level and quality require substantial improvement. In this group are Andorra, Bahrain, Barbados, Bermuda Islands, Gibraltar, Labuan, Macau, Malta, Monaco.

3. The third and the largest group, according to the Financial Stability Board, are offshore centers that have a low quality of supervision over financial transactions, are not involved in international cooperation with other countries and do not endeavour to adhere in their activity of international standards. These group includes Antigua, Barbuda, Aruba, Belize, British Virgin Islands, Cayman Islands, Cook Islands, Costa Rica, Lebanon, Marshall Islands, Mauritius, Nauru, Netherlands Antilles islands, Panama, St. Kitts and Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Western Samoa, the Seychelles and the Bahamas, Turks, Caicos Islands and Vanuatu [1].

Currently, the economic crisis led to increased use of offshore areas and gaps in the legislation of Ukraine exacerbate problems for optimizing taxes.

Among the main negative aspects of offshore operation in the global economy, should be noted the following:

- unfair tax competition and tax evasion;
- creating conditions for capital flight;
- creation of elements of instability in the world economy and in finances due to the possibility of accumulation in the offshores large amounts of capital, especially speculative;
- reducing employment in donor countries;
- support for the shadow economy;

- influence on the social situation in donor countries related to tax evasion with the help of offshore centres;

- getting out of the competitive advantages of those companies that use offshores.

For Ukraine the classic example of the foreign offshore structures usage is the so-called self-financing. Financial resources, which are derived abroad and designed for offshore structures to be returned to the country in the form of loans and investments. Later owners of offshore companies can transfer freely abroad the profits derived from the use of financial resources and also the whole credit in the event of adverse circumstances.

Offshore jurisdictions are included to the so-called «black lists» by many governments. For example, the USA and the EU have strict anti-offshore, anti-transfer and anti-dumping legislation.

The Black list of the Cabinet of Ministers of Ukraine contains practically all the classic offshore zones [2]. Despite the fact that CMU updates annually and publishes this list (which includes 40 jurisdictions), usually 5-7 areas that are classically offshores, are not be fallen to it. In addition, there are a number of countries, which are non-offshore by definition and with which Ukraine has a convention on the avoidance of double taxation. Enterprises, using certain schemes and having a business in these countries, reduce taxes to a minimum.

Not only Ukraine, but also international financial organizations try to combat money laundering through offshore zones. For example, currently there operate Financial Action Task Force (FATF), which fights crimes in the financial sector; Pacific Association of Tax Administrators (PATA) (Japan, Australia, Canada and USA), Commonwealth Commercial Crime Unit (CCCU); Berne club, which includes representatives of law enforcement agencies of a number of Western European countries; The international organization in the sphere of control of securities circulation; Offshore Group of Banking Supervisors, the goal of which is a comprehensive analysis of operational measures to prevent the use of the banking system and financial institutions for money laundering, development model (standard) laws and preventive measures in this area, and to enhance the coordination level of appropriate joint efforts of relevant member countries. However, should be noted, that these measures must be backed by the political will of some European countries. Thus, «United Kingdom, Luxembourg, the Netherlands and Switzerland have repeatedly been in opposition to attempts by European politicians to control the movement of capital and impose a minimum tax. The reason for this, according to some experts, is that some large financial centers of these countries are working with offshore capital. It is well known that in the past, 95% of «tax havens» were colonies

or dependent territories of Great Britain, France, Spain, the Netherlands, the USA, and many of them are still within their patronage» [3, p. 114].

The first consolidated step of the international community towards restriction of offshore zones can be considered the black list of «tax havens», published by the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) in 2000, as a part of the fight against «harmful tax practices», which includes 35 offshore areas and some offshore jurisdictions. The main criterion for classification, according to their version, has become the country's implementation of 26 Articles of the Model Tax Convention of the OECD, which provides virtually unlimited obligation of information exchanging on the administration or enforcement of national legislation. That is, if the country agreed to provide confidential information about the company and its owners at the request of a foreign state, it moves to the white list of «tax havens» OECD, and therefore has not considered an offshore anymore.

**«White» and «black» lists (edited by OECD) [4, p. 4-5]**

<b>White list</b>	Australia, the United States Virgin Islands, Argentina, Barbados, United Kingdom, Guernsey, Greece, Denmark, Jersey, Korea, Ireland, Iceland, Italy, Canada, China, Cyprus, Malta, Mauritius, Mexico, Netherlands, New Zealand, Norway, UAE , Isle of Man, South Africa, Poland, Portugal, Russia, Seychelles, Slovakia, USA, Turkey, Hungary, Finland, France, Germany, Czech Republic, Sweden, Japan
<b>'Grey' list</b>	Austria, Belgium, Brunei, Luxembourg, Singapore, Chile, Guatemala, Switzerland, Andorra, Angola, Antigua and Barbuda, Aruba, Bahamas, Bahrain, Belize, Bermuda, British Virgin Islands, Vanuatu, Gibraltar, Grenada, Dominica, Cayman Islands, Costa Rica, Marshall Islands, Liberia, Liechtenstein, Malaysia (Labuan), Monaco, Montserrat, Netherlands Antilles, Niue island, the island of Samoa, Nauru Islands, Cook Islands, Turks and Caicos Islands, Panama, San Marino, Santa Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Saint Kitts and Nevis, Uruguay, Philippines

The requirements of leading countries to become «in the way of information transparency were taken by all offshore centers, although they are being at different stages of implementation» [5]. That is why the «black list» of the OECD is currently empty.

Thus, despite all the negative aspects of offshore financial centers, the number of companies that use tax-free regimes are increasing in the world. To refuse completely from their use is not appropriate for today neither for areas that are considered «tax havens», nor for companies that successfully take advantage of these zones. It should be emphasized that the greatest increase is observing in those offshore jurisdictions that quicker adapted to the new conditions, became more transparent and willing to participate in the exchange of information with the public

authorities of the concerned countries. There is no doubt that in the future offshore business will maintain a major impact on the global economy.

### **References:**

1. Товкун М.І. Міжнародно-правові засоби функціонування офшорних фінансових центрів / І.М. Товкун // [ Electronic resource] – Access mode: <http://plaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/03/115-126.pdf>.
2. Про перелік офшорних зон: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 143-р [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80>.
3. Усиление борьбы международного сообщества с отмыванием денег // Інформаційний бюлетень Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з міжнародною злочинністю. – К.: Нац. акад. МВС України. – 2009. – № 1. – С. 112-123.
4. Gravelle J.G. Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion / Jane G. Gravelle // Congressional Research Service. – January 23, 2013. – 51 p.
5. Official site of Organization of Economic Cooperation and Development [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.oecd.org/g20/topics/taxation/OECD-tax-report-G20.pdf>.



## **РОЛЬ ІНСТИТУТУ ФЕОРІЇ У СТАНОВЛЕННІ ПОСОЛЬСЬКОГО ПРАВА СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ**

**Маркова Єлизавета Миколаївна**  
студентка факультету міжнародних  
економічних відносин та туристичного бізнесу  
ХНУ ім. В. Н. Каразіна  
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Гавриленко О.А.  
*e-mail:* liza\_markova\_1998@mail.ru

**Ключові слова:** посольське право, інститут феорії, Стародавня Греція, посольства.

Посольське право існувало ще у ті часи, коли зародження міжнародних відносин як окремої сфери лише починалося. Даним правом регулювалися діяльність дипломатичних представництв, їх співробітників, призначення та відкликання дипломатів тощо [1]. Надзвичайно важливий внесок у розвиток інституту дипломатії зробили і діячі Стародавньої Греції.

Давньогрецька система міжнародних відносин пройшла величезний шлях розвитку: від проксенії (дипломатії «гостинності»), амфіктонії (релігійного союзу) до створення прототипу сучасних посольств, дипломатичного листування, укладення мирних угод, а також скликання союзних конференцій

та конгресів із питань встановлення миру, економічної співпраці, вирішенні інших важливих для суспільства питань. У становленні грецького, а згодом і світового дипломатичного права відіграв роль інститут феорії.

Дослідженню посольського права часів Стародавньої Греції присвятили свої праці безліч істориків, зокрема Т. Лященко [3, с. 10-11], С. Мітіна [4, с. 4-8], А. Шарніна [6, с. 199-212] та інші. Проте варто зазначити, що на сьогоднішній день все ще постає актуальність вивчення інституту феорії через його недостатнє висвітлення у наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних істориків, а також через брак інформації про такий інститут у грецьких джерелах.

Феорами були грецькі учасники сакральних святкових посольств [5, с. 697]. Практично вони мали певну схожість із християнськими паломниками та були важливим елементом у релігійних відносинах Давньої Греції. Заснування інституту феорії, тобто самого священного посольства, корінням сягало найдавніших часів – його приписували навіть міфологічному герою Тесею.

Існувало декілька видів священного посольства [4, с. 200]. Феорія, поперше, здійснювалася від імені полісів з метою участі у святкуваннях інших міст та загальногрецьких іграх. Наприклад, перед кожними Піфійськими іграми, присвяченими Аполону, до усіх куточків держави, включаючи і Північне Причорномор'я, відправлялися феори-вісники зі звісткою про час їх початку. По-друге, феорії відправлялися із метою запрошення на загальногрецькі свята та феєрії. Іншою головною метою таких посольств було встановлення перемир'я на час святкувань (екехейрії), яке вважалося священним. Екехейрія означає коротке перемир'я у військових діях на період підготовки та проведення загальноеллінського свята, насамперед Олімпійських ігор. Порушення перемир'я вважалося гріхом. До винуватця застосовувалися жорсткі санкції. Після закінчення короткого терміну дії екехейрії військові дії могли відновлюватися, і це не було порушенням ні міжнародного права, ні звичаєвого. Ефективні миротворчі основи такого перемир'я були поширені і на інші ігри, а також на сучасні Олімпійські ігри, що успадкували цей фундаментальний інститут древніх греків і поклали його в основу олімпійських принципів [2, с. 119].

По-третє, феорії здійснювалися з метою передачі громадянам та царям полісу про встановлення у іншому місті свята та прохання прислати на нього своїх представників. Зазвичай до цього приєднувалося прохання визнати або сам поліс, або святилище недоторканим. Від цих феорів вимагалось більше, ніж від феорів перших двох типів. Їм доводилося запевняти громадян та голів полісів прийняти рішення щодо визнання. Існували також феорії, що

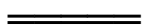
здійснювали транспортування певних священних предметів, а також феорії, що відправлялися з метою запиту оракулів.

Для ефективності священних посольств були забезпечені охорона від нападів розбійників під час подорожей, а також мінімальні побутові умови у полісі, де феори здійснювали свою діяльність. Маршрути посольств простягалися від Середземномор'я до Чорного моря, від Марселя до Кіпру та Візантії. Така величезна сітка допомагала підтримувати дипломатичний та економічний зв'язок у всьому еллінському світі. У рідному місті послы отримували звання людей високого рангу. Для феорів були також призначені помічники – феородоки, які допомагали послам із житлом та харчуванням. Такі привілеї феорів гарантувалися релігійними нормами, а згодом і писаним правом.

Аналізуючи усі історичні джерела можна дійти висновку, що роль інституту феорії у становленні грецького та світового посольського права неможливо переоцінити. Завдяки заснуванню та здійсненню таких посольств підтримувався дипломатичний та інформаційний зв'язок між мешканцями та управлінцями полісів. Феорії допомагали об'єднати еллінів задля відправлення спільних обрядів, використовуючи релігійну та культурну єдність Давньої Греції. А найголовніше: завдяки таким, здавалося, незначним посольствам встановлювалося хоча б короткий мир, який був таким необхідним для греків, що постійно перебували у стані війни. Можна із впевненістю сказати, що мир ефективніше досягався через феорії, ніж через воєнні походи чи навіть торгівельні зв'язки.

### **Література:**

1. Українська радянська енциклопедія: у 12 томах / за ред. М. Бажана. – 2-ге вид. – К.: Головна редакція УРЕ, 1974–1985. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://leksika.com.ua/10180406/ure/posolske\\_pravo](http://leksika.com.ua/10180406/ure/posolske_pravo)
2. Кузицин В. И. Древние Олимпийские игры как миротворческий фактор// Вопросы истории. – 2000. – № 8. – С. 119-135.
3. Лященко Т.М. Правовий статус дипломатичних представництв. – К.: ПП Баришев К.В. , 2008 – 214 с.
4. Митина С.И. Посольское право эпохи эллинизма // История государства и права. – 2005. – № 5. – С. 4-8.
5. История и культура Древней Греции: Энциклопедический словарь / Под общ. ред. И.Е. Сурикова. – М.: Языки славянских культур, 2009. – 792 с.
6. Шарнина А.Б. Межпоисные религиозные связи (феоры и феородоки) / А.Б. Шарнина // История. Мир прошлого в современном освещении: сб. науч. Статей, посвящ. 75-летию проф. Э.Д. Фролова. – СПб., 2008. – С. 199-212.



## ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ГАРАНТИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ УКРАИНЫ

**Махди Сахиб Салех,**  
аспирант Харьковского национального  
университета имени В.Н. Каразина  
Научный руководитель: д.ю.н.,  
профессор Кагановская Т.Е.

В Украине одним из основных принципов функционирования системы государственного управления является принцип гендерного равенства мужчин и женщин, которые выполняют задачи властно-распорядительной деятельности. Этот принцип обеспечивается системой специальных гарантий. Одними из разновидностей подобной системы гарантий являются институциональные гарантии. Их сущность выражаются в деятельности органов государственной власти – субъектов государственного управления, которые в силу своего правового статуса обязаны осуществлять властные мероприятия, направленные на соблюдения режима правового равенства гендеров в системе государственного управления.

Одной из важнейших институциональных административно-правовых гарантий реализации прав и свобод личности являются полномочия Главы государства – *Президента Украины*. Президент оказывает самое непосредственное влияние на организацию деятельности системы государственного управления. Это проявляется, в частности, в организационном содействии практической реализации принципов государственной службы, праве определять концептуальные основы внутренней политики, осуществлять общий контроль за соблюдением предписаний законов. Последнее представляется особенно важным, так как принцип гендерного равенства, предусмотренный ст. 24 Конституции Украины является универсальным принципом построения социально-правового уклада жизни нашего общества [1]. В контексте того, что согласно ст. 102 Конституции Украины, Президент является гарантом прав и свобод граждан, обеспечение равноправия мужчин и женщин во всех сферах общественной жизни и государственного управления является неотъемлемой компонентой статуса Президента как гаранта соблюдения прав и свобод личности. Эту функцию он реализует путем издания нормативных правовых актов, направленных на защиту личности, путем реализации законодательной инициативы, а также посредством выполнения общей распорядительной деятельности в процессе государственного управления.

Следующей важнейшей институциональной гарантией соблюдения принципа гендерного равенства в системе государственного управления является функционирование *Уполномоченного Верховной Рады Украины по правам человека*. Обращаясь к законодательно определенным полномочиям омбудсмена отметим, что роль этого института в формировании гендерного равноправия существенна. В частности, согласно ст. 3 Закона Украины «Об Уполномоченном Верховной Рады по правам человека» омбудсмен обязан в рамках парламентского контроля предотвращать любые формы дискриминации по реализации человеком своих прав и свобод [2]. Кроме этого, ст. 10 Закона Украины «Об основах предотвращения и противодействия дискриминации в Украине», Уполномоченный Верховной Рады Украины по правам человека осуществляет контроль над соблюдением принципа недискриминации в различных сферах общественных отношений, проводит мониторинг и обобщает результаты соблюдения принципа недискриминации в различных сферах общественных отношений, а также рассматривает обращения лиц по вопросам дискриминации [3]. Схожее положение закреплено также в ст. 9 Закона Украины «Об обеспечении равных прав и возможностей женщин и мужчин», которая определяет, что омбудсмен осуществляет контроль за соблюдением равных прав и возможностей женщин и мужчин и рассматривает жалобы на случаи дискриминации по признаку пола [4]. Сфера государственного управления является одним из важнейших секторов публичной жизни, в которой существуют риски гендерной дискриминации.

Следующее важной институциональной гарантией обеспечения принципа гендерного равенства в системе государственного управления является функционирование *Национального агентства Украины по вопросам государственной службы*. Этот орган исполнительной власти в соответствии с законодательством специализированно занимается вопросами формирования и обеспечения единой государственной политики в сфере государственной службы, разработкой мер, направленных на повышение эффективности государственной службы, осуществляет контроль за соблюдением определенных законодательством о государственной службе условий реализации гражданами права на государственную службу, занимается вопросами формирования кадрового резерва. Принимая во внимание то, что согласно ст. 15 Закона Украины «О государственной службе», который вступает в действие с 01.01.2016 г., какие-либо ограничения в реализации права на государственную службу в связи с гендерной принадлежностью недопустимы, представляется, что в рамках изложенных направлений деятельности, функционирование агентства является мощным фактором в обеспечении гендерного паритета на государственной службе [5].



Также важным институциональным элементом гарантирования гендерного паритета в системе государственного управления являются *руководители органов государственной власти* (начальствующий состав). В рамках корпоративных административных отношений, субординационный статус руководящего звена конкретного органа государственного управления обязывает руководителей осуществлять властно-управленческий контроль за соблюдением законодательства о государственной службе всеми подчиненными служащими, а также предупреждение возникновения ситуаций, связанных с гендерной дискриминацией.

### **Литература:**

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996 р. – № 30. – ст. 141
2. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини» від 23.12.1998 р. № 776/97-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1998. – № 20. – Ст. 99
3. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 р. № 5207-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 32. – Ст. 412
4. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 52. – Ст. 561
5. Закон України «Про державну службу» 17.11.2011 р. № 4050-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 26. – Ст. 273



## **КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМАТИКИ ВТРУЧАННЯ У ВНУТРІШНІ СПРАВИ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ У ПРАКТИЦІ СУДУ ООН – СПРАВА «НІКАРАГУА ПРОТИ США»**

**Москаленко Олександр Михайлович**  
доцент кафедри міжнародного права  
Харківського національного університету  
ім. В.Н. Каразіна  
*e-mail:* alexan4001@ukr.net

**Ключові слова:** Міжнародний Суд ООН, міжнародно-правовий звичай, право міжнародної безпеки, принципи міжнародного права.

9 квітня 1984 року справа була передана на розгляд Міжнародного Суду ООН та розглядалась сім років. Уряд Нікарагуа звинуватив США у здійсненні чисельних актів прямого та опосередкованого застосування сили та погрози силою, у грубому втручанні у внутрішні справи цієї країни та порушенні її територіального суверенітету. Посилання робилось на норми звичаєвого та

конвенційного міжнародного права (включаючи Статут ООН та двосторонню міжнародну угоду між США та Нікарагуа від 1956 р.).

З точки зору міжнародного права вказана справа представляє інтерес з огляду на три різноманітні аспекти. По-перше це інституційний аспект, оскільки при розгляді справи Суд мав дати відповідь на специфічне питання щодо розмежування його власних повноважень та повноважень Ради Безпеки ООН. У своїх запереченнях представники США посилались на той факт, що позов Нікарагуа стосується проблематики забезпечення миру і міжнародної безпеки, що на їх думку відноситься виключно до компетенції Ради Безпеки ООН. При цьому мова йшла про збройний конфлікт, який на час подання позову ще тривав.

У відповідь на це Суд ООН долові чітко провів розмежування компетенції. На його думку Рада Безпеки дійсно має виключну компетенцію щодо розгляду міжнародних збройних конфліктів, проте лише в контексті політичних та військових аспектів даної проблематики. Проте правові аспекти міжнародних спорів, у тому числі і тих з них, які стосуються конфліктів із застосуванням збройних сил, підпадають під юрисдикцію Суду ООН у відповідності із його статутом. При цьому Суд вказав, що не бачить необхідності щодо розгляду технічних та військових подробиць, оскільки його юрисдикція обмежується виключно правовими питаннями, пов'язаними із оцінкою правомірності або неправомірності застосування збройних сил в рамках міждержавних суперечок. У даній конкретній справі Суд чітко вказав, що він буде розглядати лише два головних питання – чи дійсно мав місце збройний напад Нікарагуа на три сусідні держави, та чи були дії США правомірною реакцією в рамках колективної самооборони, так як вона трактується у відповідності до норм міжнародного права.

Другим, не менш цікавим аспектом даної справи, є аспект процесуальний. Саме в рамках процесуального аспекту справ Суд був вимушений дати чіткі відповіді на низку долові неоднозначних питань. Першим із них було питання щодо допустимості розгляду справи Судом. Після того, як Суд визначив, що має компетенцію розглядати дану справу, США направили на адресу Суду лист, у якому відмовлялись від участі в розгляді справи, відкликали своє визнання юрисдикції Суду ООН та заявляли про односторонню денонсацію спірних угод із Нікарагуа.

У свою чергу Суд вказав, що США відмовились від подальшої участі у справі лише після того, як на попередній стадії їх заперечення були спростовані. Крім того, Суд встановив, що відмова однієї із сторін справ від подальшої участі у справі ніяким чином не перешкоджає розгляду справи по суті, оскільки Суд встановив наявність своєї юрисдикції щодо розгляду справи.

Із посиланням на своє власне рішення у справі Нотебома від 1958 р. Суд також встановив, що рішення про визнання юрисдикції було прийнято на підставі документів, що були чинними на момент прийняття такого рішення. Відповідно, будь-які дії щодо відкликання визнання юрисдикції Суду після такого рішення не мають будь-яких юридичних наслідків.

Окремим цікавим процедурним аспектом справи, особливо в контексті надання доказів та доказування, стала запропонована Судом концепція паралельного регулювання міжнародних відносин, яка підкреслює незалежне існування двох головних джерел міжнародного права – міжнародних договорів та міжнародно-правового звичаю. При цьому кодифікація міжнародно-правових звичаїв в рамках багатосторонніх міжнародних угод не впливає будь-яким чином на міжнародні звичаї з точки зору їх самостійного регуляторного впливу на відносини між державами. Відповідно, в процесі розгляду судових справ необхідним є встановлення всього кола джерел міжнародного права, які регулюють спірні відносини та, у разі необхідності, встановити наявність чи відсутності таких елементів міжнародного звичаю, як усталена практика та *opinion juris*. При цьому вказана справа демонструє важливий практичний інструментарій щодо встановлення останнього.

Третім і найбільш важливим аспектом вказаної справи є той факт, що у своєму рішенні по суті справи Суд надав фундаментальне тлумачення «права на війну» у тому сенсі, в якому воно отримало закріплення у сучасному міжнародному праві. Крім того, таке тлумачення було надане в розширеному контексті основних принципів та суміжних галузей сучасного міжнародного права. Зокрема мова йде про міжнародне гуманітарне право та такі принципи, як принцип суверенної рівності, принцип поваги державного та територіального суверенітету, принцип невтручання у внутрішні справи, принцип неприпустимості застосування сили або погрози силою.

Єдиною правомірною підставою для застосування збройних сил Суд визнав самооборону, як вона трактується в Статуті ООН. При цьому Суд чітко сформулював сукупність умов, які дають підстави для виникнення права на самооборону. До цього Суд додав, що правомірним є очікування від країни того, щоб вона виконала усі відповідні вимоги Статуту ООН, якщо така країна бажає посилатися на право на самооборону в контексті початку військових дій.

Доволі цікавою є позиція Суду щодо використання збройних сил в контексті принципів суверенної рівності та невтручання у внутрішні справи. На думку Суду сучасне міжнародне право накладає заборону на використання сили для вирішення політичних конфліктів. При цьому саме елемент примушення складає сутність неправомірного застосування сили в даному контексті.

Розглядаючи рішення Суду по суті, варто вказати, що Суд визнав неправомірними дії США, встановивши, що вони порушують міжнародно-правові звичаї, низку загальних принципів міжнародного права та двосторонні договірні зобов'язання. При цьому посилення робилось не лише на прямі акції США, такі як мінування акваторії портів Нікарагуа, або порушення її повітряного простору, але й на низку непрямих дій. Зокрема мова йшла про надання значної підтримки військовим та напіввійськовим угрупованням «контрас», які здійснювали партизанську війну проти уряду цієї країни.

Закінчуючи короткий аналіз цієї справи, варто підкреслити, що Суд не прийняв посилення США на те, що такі дії мали на меті у тому числі і захист прав людини. На думку Суду у будь-якому разі використання сили не може виступати у якості методу контролю за дотриманням прав людини, тим паче у іншій державі. Крім того, захист прав людини не сумісний із такими діями, як мінування портів або ж підготовка та фінансування терористичних угруповань. Варто підкреслити, що досвід цієї справи демонструє значні можливості, яке надає країнам сучасне міжнародне право для захисту власного суверенітету від неправомірного застосування сили та втручання у свої внутрішні справи.

#### **Література:**

1. Блищенко И.П., Дориа Ж. Прецеденты в международном публичном и частном праве. – М.: Изд-во МНИМП, 1999.– 472 с.
2. Динь Н. К. Международное публичное право: В 2 т. – К.: Сфера, 2003. – Т. 1. – 440 с.
3. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть: Учебник. – М.: БЕК, 1996. – 371 с.
4. Тимченко Л.Д. Международное право. – Х.: Консум, 2002. – 525 с.
5. Шибаева Е.А. Право международных организаций: Вопросы теории. – М.: Междунар. отношения, 1986. – 160 с.



**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УЧАСТІ  
МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ  
В РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ  
УКРАЇНИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

**Навроцький Олексій Олексійович**

аспірант юридичного факультету

ХНУ імені В.Н. Каразіна

Науковий керівник: доктор юридичних наук,

професор Кагановська Т.Є.

*e-mail:* navrotskyu@binar.com.ua

Протягом останнього часу Україна зробила важливі, історично значущі кроки у напрямі європейської інтеграції. У 2014 р. було підписано Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (далі – Угода про асоціацію) [1]. Зміст положень документу свідчить про безальтернативність євроінтеграційного курсу України. Уперше в вітчизняній історії на офіційному рівні було не лише задекларовано, а й розпочато реальний процес політичного, економічного, культурного і правового зближення України і ЄС. Важливою частиною двосторонньої інтеграції нашої держави у європейське співтовариство є проведення спільної молодіжної політики України і ЄС.

У відповідності до глави 23 Угоди про асоціацію, яка має назву «Освіта, навчання та молодь» Україна і ЄС зобов'язуються спільними зусиллями розвивати молодіжну політику задля покращення взаєморозуміння, активізації міжкультурного діалогу та посилення знань щодо відповідних культур народів. Зокрема, згідно зі ст. 434 Угоди сторони мають налагодити систему координованого обміну передовим досвідом у секторі молодіжної політики.

Стратегічними цілями подібної координації є:

– сприяння інтеграції молоді в суспільство загалом, заохочення її активної громадської позиції та ініціативність;

– сприяння молоді в отриманні знань, навичок та професійних умінь поза освітньою системою, зокрема волонтерство, та визнання цінності такого досвіду;

– активізація співробітництва з третіми країнами по лінії взаємодії молоді;

– розвиток співробітництва між молодіжними організаціями в Україні, в ЄС та в його державах-членах;

– пропагування здорового способу життя серед молоді.

Доцільно відзначити, що значною мірою реалізовувати конкретні заходи, спрямовані на налагодження ефективного співробітництва молоді України і держав ЄС візьмуть на себе молодіжні громадські організації. Акти національного законодавства України містять певні положення, які на сьогодні становлять правову основу для розвитку і поглиблення взаємодії молодіжних громадських організацій з аналогічними структурами зарубіжних держав і є нормативною основою для реалізації співпраці з ЄС в означеному секторі. Так, у відповідності до положень Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 01.12.1998 р. № 281-XIV, а також Закону України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. № 4572-VI молодіжні громадські організації, як і інші об'єднання громадян, можуть здійснювати співробітництво з іноземними неурядовими організаціями та міжнародними урядовими організаціями з дотриманням законів України та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ст. 6) [3; 2]. Крім цього, Український національний комітет молодіжних організацій має право вступати до міжнародних молодіжних організацій (асоціацій, союзів) і брати участь у їх роботі. З метою організаційного сприяння персональному співробітництву представників молоді України і молоді іноземних держав у відповідності до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р. № 2998-XII держава зобов'язується сприяти розвиткові молодіжного туризму, організовувати молодіжні міжнародні обміни [4]. Органи виконавчої влади з метою сприяння цьому мають право встановлювати для молодіжних туристичних груп пільги у користуванні транспортними, готельними, культурними та іншими послугами.

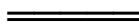
Разом із тим, нормативно-правова база співробітництва України і ЄС в межах реалізації спільної молодіжної політики є недостатньою. На користь цього говорить та обставина, що у відповідності до Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на 2014-2017 роки, що затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р Україні слід усунути деякі законодавчі прогалини і суперечності, існування яких на теперішній час заважає успішній взаємодії молодого покоління українського народу з колегами ЄС [5]. Зокрема у відповідності до згаданого документу протягом найближчих років Україні слід переглянути положення Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» та інших нормативно-правових актів в частині кореляції статусу молоді як людського резерву розвитку держави. Крім цього, на державному рівні слід прийняти Державну програму молодіжної політики на період до 2020 року з урахуваннями європейських

стандартів організації молодіжного руху. Третім кроком має стати заснування Будинку молоді України та мережі обласних молодіжних центрів з метою створення умов для підвищення соціальної активності молодого покоління. Ще одним кроком в напрямі вдосконалення національного законодавства про молодіжні організації є реалізація програми професійної підготовки молодих працівників («Youth work») із залученням державних службовців молодіжної сфери та представників громадських молодіжних організацій. Зазначимо, що з точки зору розвитку економічних відносин, остання обставина видається особливо важливою, адже молодь є трудовим ресурсом, що користується попитом у роботодавців різних сфер діяльності держав-учасниць ЄС.

Враховуючи наведене вище, є підстави зазначити, що реалізація спільної молодіжної політики України і ЄС є важливим кроком на шляху повноцінної інтеграції України до кола держав європейського альянсу. Молодіжні громадські організації виступають одним із основних суб'єктів практичного втілення заходів політики двосторонньої співпраці України зі структурами ЄС.

### **Література:**

1. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16.09. 2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014 р.– № 40, Стаття 2021
2. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1.– Ст. 1
3. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 01.12.1998 р. № 281-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999.– № 1.– Ст. 2
4. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р. № 2998-XII // Відомості Верховної Ради України.– 1993. – № 16. – Ст.167
5. План заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2014-2017 роки, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р // Офіційний вісник України. – 2014. – № 77. – Ст. 2179



## ПРАКТИКА ООН ПО УРЕГУЛИРОВАНИЮ МЕЖДУНАРОДНЫХ КОНФЛИКТОВ. ГУМАНИТАРНЫЕ ИНТЕРВЕНЦИИ

**Нестеренко Татьяна Сергеевна**

студентка 4 курса

направления подготовки «Международное право»

ХНУ им. В.Н. Каразина

Научный руководитель: к.ю.н., доц. Кононенко В.П.

*e-mail:* tatjana.nesterenko58@gmail.com

**Ключевые слова:** Организация Объединенных наций, гуманитарная интервенция, НАТО, конфликты, урегулирование, реформы.

На данном этапе ООН является единственной универсальной международной организацией, главная цель которой поддерживать международный мир и безопасность, с этой целью принимать эффективные коллективные меры для предотвращения и устранения угрозы миру и подавления актов агрессии или других нарушений мира и проводить мирными средствами, в согласии с принципами справедливости и международного права, улаживание или разрешение международных споров или ситуаций, которые могут привести к нарушению мира [8].

Вопрос об эффективной деятельности ООН возникает в связи с неоднозначностью гуманитарных интервенций, которые с одной стороны являются применением военной силы против иностранного государства или каких-либо сил на его территории для предотвращения гуманитарной катастрофы или геноцида местного населения, а с другой стороны могут рассматриваться как санкционированное вмешательство влиятельных держав во внутренние дела государств. Под понятие гуманитарной интервенции не попадают миротворческие операции, проводимые ООН с согласия государства, на территории которого они предпринимаются.

Принуждение допустимо как для борьбы с вооруженной агрессией, так и для обеспечения в критических случаях выполнения решений Совета Безопасности. В составе ООН нет военных подразделений. Это заставляет ее обращаться в определенных случаях к некоторым странам или международным организациям (в первую очередь, НАТО), которые способны воплотить решения Совета Безопасности. С каждым годом наблюдается устойчивая тенденция усиления роли НАТО в урегулировании военно-политических конфликтов [6, с.175].

Проблема «гуманитарной интервенции» во многом завязана на противоречиях, присущих корпусу основополагающих международно-правовых документов – таких как Устав ООН и Всеобщая декларация прав



человека. Принятый в 1945 году Устав ООН закрепляет за международным сообществом право на проведение военных операций, если налицо «существование любой угрозы миру, любого нарушения мира или акта агрессии». Только в этом случае Совет Безопасности ООН может разрешить международную военную операцию, причем ее должен возглавлять Военно-штабной комитет СБ ООН, а не НАТО или какой-либо иной военно-политический блок.

Неудивительно, что сторонники современных «гуманитарных интервенций» предпочитают апеллировать не к Уставу ООН, а, в частности, к принятой Генеральной Ассамблеей ООН в 1948 году Всеобщей декларации прав человека. В ней подчеркивается, что государства-члены ООН «обязались содействовать, в сотрудничестве с Организацией Объединенных Наций, всеобщему уважению и соблюдению прав человека и основных свобод» [5].

В основных международно-правовых документах понятие «гуманитарная интервенция» отсутствует, но имеется прямо противоположное ему «международное обязательство воздерживаться от использования или угрозы использования силы»: «это норма международного обычая, зафиксированная, в частности, в ряде решений Международного Суда ООН. На практике же эта норма сплошь и рядом становится жертвой узких политических расчетов» [2, с.49].

Однако проблема легитимности «гуманитарных интервенций» не исчерпывается их сомнительными международно-правовыми основами. Как показывает практика последних двух десятилетий, гуманитарные лозунги и первоначальный ограниченный военный сценарий неизбежно пересматриваются в ходе самой операции – уже без всяких ссылок на основополагающие документы ООН. Операция НАТО против Югославии изначально планировалась не только в целях разведения враждующих сторон в Косово, но и для размещения в Косово войск Североатлантического альянса, последующего обеспечения косовской независимости и смены правящего режима в Белграде. И хотя на первом этапе операции «Союзническая сила» натовское командование опровергало эти цели, оценки ведущих западных организаций, традиционно отражающих настроения политического истеблишмента США и Западной Европы, не оставляли в том сомнений.

В опубликованном еще в 1996 году докладе Международной комиссии по Балканам подчеркивалось, что ситуация в Косово «требует срочного международного миротворческого процесса; и даже если подобный процесс начнется, независимость Косово может оказаться неизбежной». При этом в документе признавалась возможность раздела Косово, поскольку «несколько сербских анклавов, включая место исторической битвы – Косово-Поле – и крупнейшие монастыри могут быть переданы под постоянный сербский

контроль, гарантированный со стороны ООН» [1,с.117]. Последующее развитие событий продемонстрировало, что полученная поддержка со стороны НАТО лишь сделала настроения в лагере албанских сепаратистов Косово более радикальными. В результате чего, по данным ряда экспертов, уже в 2005 году косовских албанцев стала соблазнять перспектива «присоединения к Албании» [3, с.296]. На протяжении 2010 года уровень симпатий к идее «Великой Албании» в Косово еще больше вырос и достиг 81%. Учитывая, что попытки албанских радикалов реализовать вышеуказанные планы будут означать не что иное, как насильственную перекройку существующих на Балканах границ и новые межэтнические столкновения, можно сделать вывод, что «гуманитарная интервенция» НАТО на Балканах в 1999 году заложила основу для беспрецедентной гуманитарной катастрофы в будущем.

Все районы «гуманитарного вмешательства» Запада объединяет их геополитическая значимость, в том числе наличие энергоресурсов. Ливия, в частности, занимает первое место в Африке по разведанным объемам запасов нефти и газа, причем 90% нефти идут на экспорт, главным образом в Европу. Как раз незадолго до начала военной операции Муаммар Каддафи предпринял ряд мер по ослаблению позиций иностранных компаний на национальном нефтяном рынке. В частности, он отказался от идеи приватизации национальной нефтяной корпорации, контролирующей большую часть нефтедобычи, и объявил о пересмотре соглашения о концессиях. В результате западные компании могли бы претендовать не более чем на 20% добываемой нефти, в то время как ранее этот показатель достигал 52%. Это дало основания многим экспертам охарактеризовать операцию западной коалиции в Ливии не как «гуманитарную интервенцию», а как «нефтяную войну» [4, с.8].

Таким образом, можно сделать вывод, что, несмотря на уникальность ООН как единственной организации, которая имеет право от лица Совета Безопасности проводить миротворческие операции, факты свидетельствуют о недостатках данной организации.

Основной проблемой для ООН до сих пор остается развитие внутренне гибкой, способной к изменению структуры, эффективно реагирующей на вызовы внешней среды. Мировые державы зачастую считают, что могут проводить миротворческие операции и без ООН, из-за её бюрократического характера.

С 1990-х гг. количество вооруженных конфликтов увеличивается. Однако ресурсы ООН для проведения таких операций весьма ограничены. Поэтому составной частью военной реформы проведения МО должно быть создание регулярных частей и соединений. Наиболее значительные предложения о реформе миротворческой деятельности ООН исходит изнутри этой

организации, но сама эта организация не может себя реформировать, для этого необходимы скоординированные усилия её государств-членов.

Совет Безопасности ООН сталкивается в настоящее время с международными конфликтами, требующими новых подходов и методов решения. Должно быть приложено еще немало усилий для того, чтобы Совет Безопасности смог более эффективно и действенно справляться с возможными международными конфликтами в будущем.

Среди недостатков существующей системы проведения миротворческих операций ООН можно указать: недостаточное финансирование, излишний бюрократизм и формальность обсуждений в Генеральной Ассамблее ООН и процедур принятия решений в СБ, отсутствие необходимых материальных средств для осуществления миротворческих миссий, недостаточная координация усилий представителей государств-участников и недостаточная эффективность усилий самих миссий ООН по созданию условий для стабильного развития постконфликтных обществ [7].

Также следует подчеркнуть необходимость применять новые методы и модели миротворческой деятельности, учитывая технологические и информационные изменения.

Рекомендуется внести изменения в работу миротворческих миссий и подразделений, с целью осуществлять не только просветительскую работу по популяризации идеи прав человека в конфликтогенных регионах, но и развитию механизмов своевременного контроля и мониторинга, а также устранения при помощи миротворческих сил и миссий факторов, способствующих таким нарушениям.

Таким образом, можно сделать вывод, что основная цель ООН не может быть достигнута в современных реалиях без приведения в жизнь определенных реформ. Эффективность ООН зависит не только от ее институций, но также от разумного взаимодействия с другими международными организациями и интеграционными объединениями, которые беспристрастно смогли бы взяться за урегулирование конфликтов. При этом основной задачей должно быть именно поддержание мира, а не какие-либо геополитические и стратегические интересы государств-участников.

На самом деле, если бы государства придерживались Устава ООН настолько же безукоризненно, насколько он составлен, это помогло бы избежать многих проблем гуманитарного характера.

### **Литература:**

1. Unfinished Peace. Report of the International Commission on the Balkans. Washington, 1996. 310 p.

2. Аршев А. Неприменение силы как принцип решения проблемы непризнанных государств // Аналитические записки. 2007. Март. 129 с.
3. Ваисс М. Международные отношения после 1945 года. М., 2005. 432 с.
4. Воробьева И. Война в Ливии: очередная нефтяная // Прямые инвестиции, 2011, №4. 67 с.
5. Всеобщая декларация прав человека. Веб-сайт ООН. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/declarations/declhr.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml)
6. Международные отношения: теории, конфликты, организации: Учебное пособие / Под ред. проф. П.А. Цыганкова. – М.: Альфа, 2004. – 398 с.
7. Проблемы современного миротворчества. Миротворчество ООН на современном этапе. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://studproject.com/security/modernpeacekeeping>
8. Устав ООН. Организация Объединенных наций . [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/sections/un-charter/chapter-i/index.html>



## **РЕЗОЛЮЦИИ СОВЕТА БЕЗОПАСНОСТИ ООН КАК ИСТОЧНИК МЕЖДУНАРОДНОГО АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОГО ПРАВА**

**Новикова Людмила Викторовна**

к.ю.н., доцент  
заведующая кафедры международного права  
Харьковского национального университета  
имени В.Н.Каразина  
*e-mail:* [lvnov@ukr.net](mailto:lvnov@ukr.net)

**Ключевые слова:** международное право, антитеррористическое право, Организация Объединенных Наций, Совет Безопасности ООН.

Как известно, источниками международного антитеррористического права являются международные договоры, международно-правовые обычаи, судебные решения, акты международных организаций. Важная роль в формировании норм международного антитеррористического права отводится решениям международных организаций, и прежде всего, Организации Объединенных Наций (далее ООН). Терроризм как глобальная проблема современности находится в центре внимания Генеральной Ассамблеи ООН с 1972 года. Резолюции этого органа относят к сфере «мягкого права» и они не рассматриваются как общеобязательные правила поведения для государств. Резолюции же Совета Безопасности ООН, в соответствии с п. 1 ст. 24 Устава ООН, имеют юридически обязательную силу для всех государств-членов, т.к. для обеспечения быстрых и эффективных действий ООН ее члены возлагают на Совет Безопасности главную ответственность за поддержание международного мира и безопасности и соглашаются в том, что при исполнении его

обязанностей, вытекающих из этой ответственности, Совет Безопасности действует от их имени [1].

Вопросами противодействия терроризму ООН в рамках деятельности Совета Безопасности начала активно заниматься с начала 90-х годов XX века. За этот период был принят ряд важных резолюций содействующих укреплению потенциала государств-членов по предотвращению террористических актов, как на национальном, так и межрегиональном уровнях. Признавая, что терроризм невозможно победить только лишь военной силой, правоохранительными мерами и разведывательными операциями, ООН настаивает на необходимости устранения условий, способствующих распространению терроризма. Несмотря на рассуждения о том, что Совет Безопасности переживает «серьезный кризис» и не в состоянии обеспечить коллективную безопасность в эпоху глобализации перед лицом растущих угроз, он по-прежнему остается уникальным международным инструментом, реально выполняющим функции предотвращения и урегулирования конфликтов. Свидетельством этого является тот факт, что во многом благодаря вмешательству ООН и Совета Безопасности удалось не допустить в послевоенный период сползания к глобальному конфликту [2].

Началу интенсивной деятельности Совет Безопасности ООН в контексте борьбы с терроризмом положила резолюция 1269(1999) принятая Советом на 4053 заседании 19 октября 1999 года, заложившая основы сотрудничества государств-членов ООН на международном уровне. Важной вехой в укреплении международно-правовых основ борьбы с терроризмом явилось принятие резолюции 1373(2001) от 28.09.2001 г., закрепившей меры по пресечению и предотвращению финансирования терроризма, установлению уголовной ответственности за предоставление любой поддержки террористам, обеспечению государствами-участниками запрета на финансирование террористических организаций.

Начиная с этого периода СБ ООН принимает резолюции осуждающие деятельность движений признанных международным сообществом как террористические. Террористические нападения, совершенные в ноябре и декабре 2015 года, свидетельствуют о том, что такие организации как ИГИЛ в состоянии совершать нападения на гражданские объекты, расположенные далеко за пределами контролируемых им территорий. О масштабах его влияния наглядно свидетельствуют, в частности, акты нападений террористов-смертников 12 ноября 2015 года в Бейруте; скоординированные нападения, совершенные 13 ноября 2015 года в Париже; и нападения, совершенные 14 января 2016 года в Джакарте связанной с ИГИЛ группой, которые были очень похожи на события в Париже [3]. В связи с этим, важное значение имеет Резолюция СБ ООН 2253(2015) от 17.12. 2015 г. установившая, что все государ-

ства должны предотвращать и пресекать финансирование террористических актов и воздерживаться от предоставления поддержки в любой форме – активной или пассивной – организациям и лицам, причастным к террористическим актам, в том числе пресекая вербовку членов террористических групп и ликвидируя каналы поставок оружия террористам. Признавая необходимость принятия мер по предотвращению и пресечению финансирования терроризма, террористических организаций и отдельных террористов даже при отсутствии связи с конкретным террористическим актом, в том числе за счет доходов от организованной преступной деятельности, включая незаконное производство и оборот наркотиков и их химических прекурсоров, Совет Безопасности постановил, что:

1. С даты принятия настоящей резолюции Комитет 1267/1989 по санкциям против «Аль-Каиды» будет называться «Комитетом 1267/1989/2253 по санкциям против ИГИЛ (ДАИШ) и «Аль-Каиды», а санкционный перечень в отношении «Аль-Каиды» будет называться «санкционным перечнем в отношении ИГИЛ (ДАИШ) и «Аль-Каиды».

2. Все государства обязаны принять нижеследующие меры, ранее введенные пунктом 8(с) резолюции 1333 (2000), пунктами 1 и 2 резолюции 1390 (2002) и пунктами 1 и 4 резолюции 1989 (2011), в отношении ИГИЛ (известного также как ДАИШ), «Аль-Каиды» и связанных с ними лиц, групп, предприятий и организаций:

а) незамедлительно заморозить средства и другие финансовые активы или экономические ресурсы этих лиц, групп, предприятий и организаций, включая средства, получаемые благодаря имуществу, находящемуся прямо или косвенно в их собственности или под их контролем или в собственности или под контролем лиц, действующих от их имени или по их указанию, и обеспечить, чтобы ни эти, ни какие-либо другие средства, финансовые активы или экономические ресурсы не использовались, прямо или косвенно, в интересах таких лиц их гражданами или любыми лицами, находящимися на их территории;

б) не допускать въезда на свою территорию или транзита через нее этих лиц;

в) не допускать прямой или косвенной поставки, продажи или передачи этим лицам, группам, предприятиям и организациям – со своей территории, или своими гражданами вне их территории, или с использованием судов или летательных аппаратов под их флагом – вооружений и связанных с ними материальных средств всех видов, включая оружие и боеприпасы, военные транспортные средства и технику, полувоенное снаряжение и запасные части для всего вышеупомянутого, и оказания технических консультационных услуг, помощи или услуг по обучению, связанных с военными действиями;

г) лица виновные в совершении, организации или поддержке террористических актов, должны быть привлечены к ответственности, и государства-члены должны оказывать друг другу всемерное содействие в связи с уголовными расследованиями или уголовным преследованием, которые имеют отношение к финансированию или поддержке террористических актов, включая содействие в получении имеющихся у них доказательств, необходимых для такого преследования.

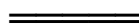
Оценка указанных и иных резолюций Совета Безопасности ООН позволяет сделать вывод, что за последние десятилетия отмечается активизация деятельности Совета в области борьбы с терроризмом. Однако, отсутствие общепринятого юридического понятия «терроризм» не позволяет определить эффективные схемы и механизмы противодействия этому глобальному явлению современности.

### **Литература:**

1. Роль Совета Безопасности ООН в поддержании мира на современном этапе. Аналитическая записка <http://mgimo.ru/about/structure/uchebno-nauchnye-podrazdeleniya/imi/docs/situatsionnye-analizu-im>

2. Доклад Генерального секретаря об угрозе для международного мира и безопасности, которую создает ИГИЛ (ДАИШ), и о масштабах усилий Организации Объединенных Наций по оказанию поддержки государствам-членам в борьбе с этой угрозой. 29 января 2016. // [Электрон.ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/terrorism>

3. ООН борется против терроризма. Резолюция 2253 (2015), принятая Советом Безопасности на его 7587-м заседании 17 декабря 2015 года // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/terrorism>



## **ПОЛІТИЧНИЙ ЗЛОЧИН У МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ**

**Орлов Юрій Володимирович**

доцент кафедри кримінального права та кримінології  
факультету № 1 Харківського національного  
університету внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент  
*e-mail:* orlov1284@ukr.net

**Ключові слова:** політичний злочин, фактори оцінки, міжнародно-протиправне діяння, міжнародний злочин, офіційна кваліфікація.

Політична злочинність завжди перебувала у фокусі кримінологічних досліджень. Втім, останнім часом вона набула новітніх рис, які продемонстрували залежність відтворення цього феномену від низки чинників міжнародного рівня локалізації.

Н.А. Зелінська, досліджуючи специфіку політичних злочинів в системі міжнародної злочинності, доходить висновку, що в контексті екстрадиційного права (як підстави для рішення про невидачу злочинця чи надання йому політичного притулку) поняття «політичний злочин» фактично означає «незлочинне» діяння: застосування цього принципу тягне за собою практичні ті ж наслідки, що і виправдання в національному кримінальному праві [1, с. 339]. І вчена цілком має рацію. Тому не має сенсу розглядати екстрадиційні політичні злочини у міжнародному вимірі. Натомість інтерес становлять ті, що прямо політичними не визнаються, однак є такими за характером суспільної небезпечності діянь і метою їх вчинення.

Необхідно акцентувати на тій обставині, що природа політичного злочину в значній мірі є конструктивістською, а зміст й межі відповідний конструкту – релятивними. Відносність оцінок злочинності та політичності того чи іншого акту виявляє різні закономірності у внутрішньодержавному та міжнародному вимірах.

Міжнародний вимір оцінок політичних злочинів виявляє залежність від низки факторів, які можуть бути об'єднані в три групи: правові, політичні та культурні. Правові фактори визначають юридичну систему координат, в якій відбувається первинне орієнтування суб'єктів міжнародних відносин, зацікавлених та/або зобов'язаних надати оцінку політичному злочину (правомірній поведінці). Вона має дві умовні нормативні підсистеми: а) міжнародне кримінальне право; б) право міжнародної відповідальності.

За джерелом міжнародної кримінально-правової заборони можливо виділити два різновиди політичних злочинів: ті, протиправність яких визначається *загальним міжнародним правом* та *конвенційні*. При цьому наголосимо, що політичними вони є лише остільки, оскільки шляхом їх вчинення гіпотетично (однак з великою вірогідністю) досягаються політичні цілі. За загальним міжнародним правом концепція політичних злочинів утвердилась в результаті низки судових процесів, що відбувалися за правилами реалізації повноважень *ad hoc* (Нюрнберзьким, Токійським, по колишній Югославії та Руанді). Ця концепція з деякими видозмінами, додатковою прив'язкою до нормативно-правового фактору, була втілена у Римському Статуті Міжнародного кримінального суду (далі – МКС) та на сьогоднішній день визначає так звану змішану протиправність. Численними є й конвенції у сфері боротьби з міжнародним тероризмом, який хоча і не визнається офіційно явищем політичним, втім має таку природу де-факто.

Не дивлячись на розгалужену мережу нормативних джерел визначення протиправності політичного злочину, наше дослідження засвідчило превалювання саме політичних факторів в оцінці фактичних обставин справи та



наданні юридичної кваліфікації. Вони визначаються неоднорідністю міжнародних політичних акторів, їх інтересів.

На формування політичної позиції суб'єктів міжнародного права щодо застосування конкретного права впливають такі чинники: а) геополітична вага (значення) суб'єкту надання оцінки; б) характер взаємин держави (організації), яка надає оцінку, із винною стороною – державою, яка вчинила міжнародно-протиправне діяння; в) характер взаємин суб'єкта надання оцінки з потерпілою стороною – певною державою чи групою держав; г) конкретно-історичний політичний момент, який визначається актуальними геополітичними, регіональними й індивідуальними інтересами суб'єктів надання міжнародно значущої оцінки діяльності окремих держав, їх керівників; д) прогнозовані політичні, економічні, екологічні, військові, антропологічні наслідки, що можуть настати за низкою сценаріїв конкретних форм конфронтації з винною стороною як реакції на вчинене нею міжнародне правопорушення, а також з урахуванням політичних наслідків притягнення її вищих посадових осіб до кримінальної відповідальності за механізмами міжнародної юстиції.

Таким чином, рішення, яке приймається щодо вчиненого політичного злочину (або правомірної поведінки) є середньозваженим з урахуванням зазначених політично значущих обставин. При цьому важливо розуміти, що суттєвим інструментом політичного маневрування є своєрідна правова дискреція, яка надає можливість або засудження міжнародно-протиправного діяння держави без визначення злочинності політичної діяльності його керівництва, або з таким визнанням. Тут слід мати на увазі, що офіційне оформлення рішення хоча б про початок міжнародного розслідування подібних злочинів (скажімо, початок провадження в МКС, або створення трибуналу за правилами *ad hoc*), що означало б надання офіційної кримінально-правової кваліфікації дій вищих посадових осіб держави, обов'язково тягнутиме за собою низку юрисдикційних процедур. Автоматично це означає розрив дипломатичних відносин, економічного, військового та іншого міжнародного співробітництва з такою державою. Зрештою, це ставить сторони у загрозу безпосередньої військової конфронтації. Саме тому в міжнародній практиці й використовують описану вище «політико-правову подушку» задля забезпечення «політично коректного» пом'якшення відповідальності засобами правового компромісу, а по суті – нівелювання принципу верховенства права.

В зазначеному контексті слід відрізнити підходи, якими оперують у своїх оцінках політичних злочинів окремі держави та міжнародні організації як суб'єкти міжнародних відносин. Одразу ж зауважимо на ключовій тезі: ***жоден із вказаних політичних акторів в міжнародно-правовому значенні не є суб'єктом офіційної кваліфікації злочинів.*** На роль такого суб'єкту може

претендувати лише МКС (у майбутньому, імовірно, також міжнародні кримінальні (військові) трибунали). І це є принципово важливим моментом. Слід бути свідомим того, що навіть Раба Безпеки ООН у своїх резолюціях не надає офіційної кваліфікації злочинів. В цілому такі резолюції хоча і розглядаються в міжнародному праві як правовстановлюючі акти, за змістом своїм вони є суто політичними, що втілюють аналогічну оцінку тих чи інших подій. А тому за формально-юридичного підходу у сфері міжнародної кримінальної юстиції вони не повинні тягнути жодних правових наслідків.

Лише МКС за природою своєї правосуб'єктності, не властивої жодному іншому органу чи організації в міжнародно-правовому просторі, уповноважений в процесі відповідних проваджень надавати таку кваліфікацію, яка має бути сприйнята та визнана всіма *державами-підписантами*. І лише такими державами, які до того ж й ратифікували Римський Статут (або уклали окремий договір), обмежується коло суб'єктів, для яких надана МКС оцінка злочинності діяння є обов'язковою та офіційною (про вирок МКС тут не йдеться). Для решти держав і міжнародних організацій *маємо констатувати абсолютну відсутність «точок опору», визначених правовими приписами орієнтирів, правил, якими б вони керувалися при прийнятті рішення щодо злочинності/правомірності політичних практик, врахуванні їх у своїй узгодженій зовнішній політиці*. Звісно, що існують визначення відповідних злочинів у вельми широкій базі джерел міжнародного кримінального права. Однак в даному контексті важливим є правозастосовний аспект, що виявляється у загальноновизнаному акті компетентного (тобто на підставі належної правосуб'єктності) суб'єкту, в якому надається офіційна кваліфікація. Саме на останній має ґрунтуватися публічно-правова оцінка та комплекс міжнародно-правових заходів реагування, в тому числі й превентивних. Тим не менш, сучасний рівень розвитку міжнародного публічного права не дозволяє таким оцінкам в більшості своїй виходити за межі політичного значення.

Що стосується офіційної оцінки (з боку представників влади) окремою державою подій в іншій суверенній державі, то вона лежить виключно в політичній площині. Цілком зрозуміло, що орієнтирами для такої оцінки можуть виступати міжнародні договори й інші джерела права, в яких передбачаються ознаки окремих складів політичних злочинів. Тим не менш, кожна окрема держава не є суб'єктом офіційної міжнародно-правової кваліфікації, а пріоритетом застається політична доцільність: зовнішньополітичні інтереси в регіоні та/або геополітичні інтереси. Перелік останніх не є вичерпним та може конкретизуватися через віддалені економічні цілі і т.п. З огляду на це ми не можемо виділити бодай приблизних усталених у практиці *міждержавних* відносин критеріїв оцінки злочинності політичних практик в

зарубіжних країнах. І це наочно підтверджується на прикладі «сирійської кризи», що бере свій відлік з 2011 й досі триває.

Аналогічним чином надаються оцінки міжнародними організаціями внутрішньодержавних політичних злочинів, яка при збереження певних правових засад, ґрунтуються на політико-казуїстичному підході.

Культурні фактори оцінки політичних злочинів у міжнародному вимірі – група фундаментальних чинників соціогенезу, що віддзеркалює в міжнародній політиці його найбільш глибинні засади, визначає сценарії розвитку соціальних систем та й, зрештою, людства в цілому. Такими ж фундаментальними є й криміногенні ризики необґрунтованих оцінок функціонування окремих політичних режимів, що тягнуть за собою політико-економічну, військову, культурну експансію.

Підсумовуючи зазначимо, що міжнародний вимір оцінки політичного злочину практично завжди визначається конфліктом політичних інтересів різних акторів міжнародної політики і їх груп. Доводиться констатувати: наразі немає жодних гарантій того, що оцінена всередині держави як правомірна та чи інша політична практика, акція не знайде протилежної оцінки з боку інших суб'єктів міжнародних відносин і навпаки. Внутрішньополітичні ж метаморфози в окремій державі, враховуючи її місце на геополітичній мапі світу (і як суб'єкта і як об'єкта впливу), здатні зумовити найбільш радикальні реакції з боку інших держав, організацій, аж до застосування сили, відкритих чи прихованих інтервенцій.

З огляду на це, на сьогоднішній день гостро стоїть проблема зменшення ступеню релятивізму оцінок політичних злочинів у міжнародному вимірі та, водночас, зниження криміногенного потенціалу гуманітарних та пов'язаних з ними інтервенцій. Ця надскладна задача потребує вжиття різнопланових, багаторівневих заходів. Їх розроблення – справа окремих монографічних досліджень та конкретної міжнародної практики. А тому, не порушуючи цей пласт наукових проблем, лише позначимо концептуальний вектор такої роботи. Він полягає у *зниженні ролі політичних факторів оцінки міжнародних та внутрішньодержавних злочинів за рахунок розширення та деталізації правових регулятивних механізмів на основі спільної політики гарантування та врахування культурної різноманітності*. Саме культурний детермінізм має стати методологічною базою для звуження правозастосовної політично зумовленої дискреції через удосконалення правової основи реагування на політичні злочини з боку міжнародної спільноти.

Важливо акцентувати й на тому, що унормування діяльності міжнародних акторів (в тому числі й міжнародних організацій, військово-політичних блоків) щодо застосування будь-якої сили для здійснення будь-яких інтервенцій не має

залишитись на рівні декларацій про наміри, а повинно набути рис повноцінного механізму правового регулювання. Останній серед іншого повинен передбачати розгалужені інструменти міжнародної відповідальності держав, синхронізовані на рівні різних політичних регіональних утворень та підпорядковані єдиному наддержавному органу юрисдикції. Гадаємо, така логіка подальшого розвитку міжнародного права має стати на заваді розгортанню та загостренню детермінаційного комплексу політичної злочинності відповідного рівня відтворення

### **Література:**

1. Зелинская Н.А. Политические преступления в системе международной преступности: монография / Н.А. Зелинская. – Одесса: ФЕНІКС, 2003. – 400 с.

---

## **ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН: УСПИХИ ТА ПОРАЗКИ**

**Пашко Тетяна Олександрівна**

студентка 5-го курсу  
господарсько-правового факультету  
Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого  
Науковий керівник: І.А. Шуміло  
к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права  
НЮУ ім. Ярослава Мудрого  
*e-mail:* pashko.tetiana@ukr.net

**Ключові слова:** ООН, миротворчі операції, підтримання миру та безпеки, конфлікт, мандат.

Організація Об'єднаних Націй була створена для об'єднання всіх держав задля протидії загрозам міжнародному миру і стабільності. Не викликає сумніву те, що миротворча діяльність ООН має складну багатокомпонентну структуру й використовує механізми, покликані виконувати одну з найважливіших функцій організації – збереження миру та безпеки у світі. Наразі одним із ключових питань, що потребує нагального вирішення, є питання ефективності діяльності організації. Завдяки аналізу діяльності та розслідуванням, що проводилися за останні декілька років, було виявлено суттєві недоліки (неефективність управління, шахрайство, корупція під час закупівлі майна й товарів для місії ООН тощо). Незважаючи на існуючі проблеми, піддавати сумніву корисність операцій ООН з підтримання миру не варто, проте задля виправлення ситуації та досягнення їх більшого успіху доцільне вжиття

заходів, спрямованих на реформування ООН, оскільки без фундаментальних змін проблеми будуть поширюватися, підриваючи довіру до ООН.

Миротворчість означає використання дипломатичних засобів для спонукання сторін конфлікту до припинення бойових дій і початку переговорів про мирне вирішення спору. ООН пропонує різні засоби, що дозволяють стримувати й вирішувати конфлікти, розглядати їх першопричини. Це, зокрема, переговори, обстеження, посередництво, примирення, арбітраж, судовий розгляд і звернення до регіональних органів або угод [4, с.437]. ООН має в розпорядженні значний досвід у застосуванні мирних засобів, і якщо спори і конфлікти залишаються неврегульованими, то це відбувається не тому, що не відомі методи мирного врегулювання суперечок або їх недостатньо, а причиною може бути, наприклад, відсутність у сторін політичної волі в досягненні врегулювання розбіжностей. Отже, миротворчість є життєво важливою функцією світового співтовариства, оскільки без неї людство зіткнеться з неминучим розростанням конфліктів.

Початок миротворчої діяльності Організації Об'єднаних Націй було покладено в 1948 році, коли Рада Безпеки санкціонувала розгортання контингенту військових спостерігачів ООН на Близькому Сході. Мета місії полягала в спостереженні за виконанням Угоди про перемир'я між Ізраїлем і сусідніми з ним арабськими країнами. З тих пір ООН здійснила 69 операцій з підтримки миру, за цей час в операціях ООН взяли участь сотні тисяч військовослужбовців, десятки тисяч поліцейських і інший цивільний персонал ООН з більш ніж 120 країн світу [3].

Відсутність загально визнаного тлумачення сутності операцій із підтримання миру зумовила різне трактування цієї діяльності ООН. Зокрема, колишній заступник Генерального Секретаря ООН із спеціальних політичних питань Б.Уркварт зазначав, що миротворчі сили – це як друг сім'ї, який прийшов в будинок, дізнавшись про нещастя, який повинен помирити, заспокоїти і непомітно управляти будинком, при цьому не даючи підстав для найменших підозр, що він хотів би узурпувати природні права тих, кому він допомагає. Б. Уркварт виокремлював шість основних умов успіху миротворчої діяльності: згода протиборчих сторін на посередницьку роль ООН; дність думок з питання про заходи підтримки миру в Раді Безпеки; ясний і реальний мандат силам з підтримки миру; відмова від використання сили військами ООН за винятком крайніх випадків, пов'язаних з самообороною; готовність країн-членів ООН виділяти підготовлені військові контингенти; здатність ООН забезпечувати адекватне фінансування дій з підтримки мира.

Важливий вплив на розвиток концепції підтримання миру ООН мала «Доповідь Брахімі». У березні 2000 року Генеральний секретар заснував Групу Організації Об'єднаних Націй по операціям на користь миру, яку очолив

радник Генерального Секретаря, экс-міністр закордонних справ Алжиру Лахдар Брахімі, перед якою було поставлено завдання проаналізувати недоліки існуючої на той момент системи та підготувати конкретні і реалістичні рекомендації щодо її реформування. Суть підготовлених Групою рекомендацій була в тому, щоб переглянути існуючі і прийняти нові зобов'язання держав-членів, провести масштабну інституційну реформу, збільшити обсяги фінансування тощо [2].

Разом з тим потрібно сказати, що тенденції розвитку миротворчої діяльності ООН викликають доволі суперечливу оцінку. З одного боку, в нових умовах з'являється більше можливостей зупинити та розв'язати конфлікти на всіх стадіях їхнього розвитку, значно розширюється набір інструментів для цього, однак деякі моменти викликають занепокоєння.

По-перше, ООН повинно звернути увагу на розроблення уніфікованих стандартів поведінки для військовослужбовців та цивільного персоналу, які беруть участь у миротворчих операціях під егідою ООН, щоб попередити правопорушення, які не відповідають статусу миротворця. Відповідно до проведених розслідувань найбільш поширеними злочинами є сексуальні домагання, зґвалтування та примушення до проституції жінок і молодих дівчат. Крім того, доцільно розробити механізми, які б дозволили використовувати усі можливості національного законодавства для притягнення до відповідальності осіб, винних у скоєнні злочинів і правопорушень.

По-друге, слід звернути увагу на застосування системи внесків до миротворчої діяльності ООН, відповідно до якої більш багаті країни несуть більшу частину витрат, а внески менш розвинутих країн є чисто символічними, проте вони можуть впливати на місії, на розподілення фондів, виконання бюджетів миротворчих операцій ООН тощо, не несучи за це майже ніякої відповідальності. Саме тому виникає ситуація, за якої у країн-членів, які виступають головними фінансовими інвесторами організації, залишається слабка мотивація брати більш активну участь у операціях шляхом надання сил або інших ресурсів.

По-третє, залишається актуальною ідея створення глобальної мережі «миротворчих спроможностей». Відомо, що ООН не має постійних збройних сил та повністю залежить від країн-членів, які надають відповідні сили для виконання мандатів ООН. У 1994 р. ООН заснувала Систему Резервних Угод, в рамках якої країни-члени умовно зобов'язуються тримати у боєготовності відповідні підготовлені ресурси для виконання специфічних завдань або функцій миротворчих операцій ООН, проте як показала практика, дана система не працює належним чином. Крім того, Сполученими Штатами Америки була започаткована Глобальна Миротворча Ініціатива, в рамках якої США

намагається збільшити миротворчі ресурси, та яка суттєво підтримує спроможність та можливості регіональних організацій.

По-четверте, структура органів управління повинна стати більш гнучкою до зміни їх чисельності залежно від оперативних вимог, крім того, їх комплектування має здійснюватися високопрофесійними і досвідченими фахівцями, оскільки саме від якості і рівня підготовки відібраного персоналу залежить процес планування операцій.

Так, миротворча діяльність ООН в останні десятиліття стала однією з найважливіших функцій організації. Проте на адресу миротворчості ООН досить часто лунає чимало критики, ставиться під сумнів її ефективність, доцільність та успішність. Як свідчення правдивості критичних зауважень хочу навести приклад масштабної операції із підтримання миру у Сомалі, яка була підкріплена багатонаціональними силами коаліції держав, проте зазнала невдачі. Головним чином увага зосереджується саме на другій операції ООН UNOSOM II (березень 1993 – березень 1995 рр.), яка стала продовженням попередньої операції із підтримання миру UNOSOM I, яка тривала з квітня 1992 р. [1, с.174].

Основними помилками при проведенні даної операції були: по-перше, тільки після встановлення миру варто було започаткувати більш потужну операцію із його підтримання – UNOSOM II. Після того, як в умовах загострення внутрішньодержавної ситуації UNOSOM I виявилася неспроможною підтримати мир, завдання його створення покладалося на UNITAF – міжнародні багатонаціональні сили, авторизовані на такі дії Радою Безпеки ООН. Через розбіжності у поглядах на завдання UNITAF між їхнім керівництвом та Генсеком ООН, вона перетворилася на гуманітарну місію, а UNOSOM II, не маючи на це необхідного нормативного забезпечення, була змушена одночасно і створювати, і підтримувати мир; по-друге, сили Сполучених Штатів, що діяли для підтримки UNOSOM II, не входили у загальну структуру військового керівництва місією, що підривало авторитет ООН як єдиного миротворця у Сомалі, оскільки надзвичайно важливим є дотримання правил субординації та єдності керівництва; по-третє, місцеве населення вбачало у миротворцях не визволителя, а ще одну воюючу сторону (відомі випадки зловживання миротворцями своїми повноваженнями, йдеться про згвалтування і тортури місцевих жителів); по-четверте, неможливо проводити операцію із підтримання миру там, де не існує миру, який потрібно підтримувати. Воюючі сторони у Сомалі не бажали йти на мирні домовленості та, врешті решт, вони разом виступили проти ООН.

Проте є багато зразків успішних дій організації у сфері підтримання миру, зокрема прикладом справжнього успіху можна назвати операцію ООН із підтримання миру в Мозамбіку. Успіх цієї операції був забезпечений завдяки

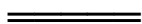
тому, що операція була утворена після підписання мирних домовленостей, які не були паперовою формальністю, а відображали готовність сторін до примирення. Крім того, сторони конфлікту не мали необхідних фінансових ресурсів для продовження збройної боротьби та міжнародна спільнота досить однозначно виступила на користь мирного процесу, спрямувавши до країни необхідні ресурси. Важливим фактором стало й те, що операція була не просто спостережною, а у більшій мірі керівною завдяки активній ролі миротворців [5]. Отже, операція ООН у Мозамбіку ще раз довела, що миротворчість організації може бути ефективною.

Слід зазначити, що для досягнення успіху потрібні три головні чинники: бажання конфліктуючих сторін припинити вогонь і перейти до вирішення конфлікту; готовність ООН надати необхідний персонал для підтримки миру через забезпечення процесів демобілізації, реінтеграції, розмінування, а також здійснення гуманітарної допомоги; фінансова можливість реалізувати завдання, визначені мандатом.

Отже, тенденції розвитку миротворчої діяльності ООН викликають багато суперечок, проте переважна більшість країн-членів ООН підтримує розширення миротворчої діяльності ООН та сподіваються, що спільними зусиллями вдасться знайти правильні рішення, які б надали новий поштовх для проведення ефективних операцій з підтримання миру.

### **Література:**

1. Adebajo A. UN peacekeeping in Africa: from the Suez crisis to the Sudan conflicts. – London: Lynne Rienner Publishers, Inc, 2011. – 270 p.
2. Доповідь Групи по операціям на користь миру [Електронний ресурс]. Режим доступу: [daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/594//70/PDF/N0059470.pdf?OpenElement](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/594//70/PDF/N0059470.pdf?OpenElement)
3. Історія миротворчих операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/peacekeeping/operations/history.shtml>
4. Сучасна концепція підтримання миру в рамках ООН // О.А. Назаренко. Правове регулювання економіки. 2012. № 11–12 – С .433-442
5. United Nations Operation in Mozambique: Report of the Secretary-General, S/24642, 9 October 1992 [Електронний ресурс] // ООН. – Режим доступу: <http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/24642>





## ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЦІЛІ ЗБЛИЖЕННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СВІТЛІ ПОЛОЖЕНЬ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

**Передерій Олександр Сергійович**

доцент кафедри міжнародного права  
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,  
кандидат юридичних наук, доцент  
*e-mail:* rexi2400@ukr.net

**Григоренко Євген Іванович**

доцент кафедри міжнародного права  
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,  
кандидат юридичних наук, доцент  
*e-mail:* grygorenko@newmail.ru

**Ключові слова:** Європейський Союз, Угода про асоціацію, правова система України, *acquis* ЄС.

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України ратифікувала Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (далі – Угода про асоціацію), з іншої сторони [1]. У зв'язку з тим, що Нідерланди не ратифікували на національному рівні Угоду, станом на початок 2016 р. діють положення політичної частини та економічної частини Угоди в сегменті запровадження зони вільної торгівлі. Незважаючи на це, Україні як державі, яка впритул наблизилася до одержання статусу асоційованого члена ЄС, необхідно провести значну роботу по реформуванню багатьох сегментів національної правової системи з метою створення передумов задля перспективного вступу до ЄС.

Для правової системи України Угода про асоціацію стала ключовим правовим інструментом реалізації дуже необхідних реформ в Україні протягом наступних кількох років. В загальному порядку слід зазначити, що перетворення правової системи України в контексті активізації євроінтеграції мають єдину мету – поліпшення добробуту населення, поступальний стійкий економічний і соціальний розвиток держави за стандартами ЄС, формування гуманного ставлення до людини і її прав з боку влади. Наразі Україна, як і усі національні соціально-економічні моделі країн – членів ЄС виходить на новий рівень загальноєвропейських принципів організації державного управління і соціального життя: соціальна справедливість, соціальна безпека, соціальна єдність, конкурентоздатна економіка. Це, як відзначає С.Ю. Каширіна обумовлює усвідомлення факту можливості існування єдиної соціальної стратегії Європи [2, с. 21]. В цьому контексті доцільно акцентувати увагу на

основних напрямках перетворень, яка має зазнати правова система Україна виконуючи положення політичної частини Угоди про асоціацію. Зокрема, це:

а) сприяння поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах;

б) забезпечення необхідних умов для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес (основними формами політичного діалогу є регулярні засідання представників двох сторін, які є фахівцями в різних галузях державного управління);

в) примноження, збереження й зміцнення миру та стабільності у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН і Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року (пріоритет надається поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони, а також, розгляд питання щодо недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу у космічній сфері);

д) запровадження угод для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, підтримка зусиль України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС;

є) посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод;

ж) запровадження умов для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес.

Зауважимо, що зміст вказаних вище формулювань є значно ширшим аніж їх текстуальна форма. Практичне втілення вказаних цілей передбачає не тільки розробку цілого комплексу у юридичній площині, спрямованих на європеїзацію вітчизняної правової системи, а й фінансових, інституційних, організаційно-управлінських, контрольних заходів спрямованих на демократизацію політичної системи держави, реформування правоохоронної і судової системи, створення надійного сектору безпеки і оборони, повноцінного забезпечення прав та свобод громадян, поліпшення культурних засад життєдіяльності нашого суспільства. На сьогодні політичне керівництво України активно працює над втіленням перелічених напрямів взаємодії України і ЄС в життя.

## Література:

1. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16.09. 2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014 р.– № 40, Стаття 2021
2. Каширина Е.Ю. Проблемы формирования единой социальной политики Европейского Союза (на примере Германии): дис. ... к.полит.н. / Е.Ю. Каширина. – М.: 2010. – С. 73

---

## УКРАЇНА ТА ВСЕСВІТНЯ МИТНА ОРГАНІЗАЦІЯ

**Перепьолкін Сергій Михайлович**

доцент кафедри теорії та історії держави і права  
Дніпропетровського державного університету  
внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент  
*e-mail:* psm-13@ukr.net

**Ключові слова:** міжнародні організації, Всесвітня митна організація, Україна, міжнародні митні відносини, міжнародне митне право.

Визначенню ролі міжнародних організацій у розвитку міжнародних відносин, розширенні сфери міжнародно-правового регулювання та становленні системи сучасного міжнародного права у вітчизняній та закордонній науковій літературі неодноразово приділялась увага багатьох дослідників. Як результат, діяльність міжнародних організацій та міжнародні відносини за їх участю вже давно становлять самостійний предмет міжнародно-правового регулювання, а право міжнародних організацій визнано самостійною галуззю сучасного міжнародного права.

Центральне місце у координації міжнародного митного співробітництва, розширенні сфери міжнародно-правового регулювання митних відносин, кодифікації та прогресивному розвитку міжнародного митного права належить Раді митного співробітництва – універсальній міжнародній міжурядовій організації, відомій у міжнародних відносинах під неофіційною назвою – «Всесвітня митна організація».

Правову основу діяльності Всесвітньої митної організації (далі – ВМО) утворює Конвенція про створення Ради митного співробітництва від 15 грудня 1950 р., положення якої набули чинності 4 листопада 1952 р.

Станом на лютий 2016 р. в рамках діяльності ВМО співпрацює 181 самостійний учасник міжнародних митних відносин, зокрема, Гонконг, Макао та Європейський Союз. Наша держава, відповідно до постанови Верховної Ради

України «Про приєднання України до Конвенції про створення Ради Митного Співробітництва» від 19 червня 1992 року № 2479 – XXII, бере участь у діяльності ВМО з 26 червня 1992 р.

Відповідно до регіональної структури представництва ВМО Україна входить до складу її Європейського регіону.

Представляє Україну у ВМО центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику – Державна фіскальна служба України. Представники Державної фіскальної служби України беруть участь у щорічних сесіях ВМО, діяльності її комітетів та інших робочих органів, у роботі конференцій голів митних адміністрацій, міжнародних семінарів та навчальних заходах з різних питань митної справи (наприклад, розробка міжнародних норм та стандартів митної справи, приведення національного законодавства у відповідність до норм та стандартів ВМО, модернізація митних служб тощо).

До участі у деяких заходах ВМО також залучається Радник з митних питань Представництва України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії.

За результатами проведеної роботи Радник з митних питань надсилає до Державної фіскальної служби України деталізовані звіти з перекладом необхідних матеріалів, а також викладенням висновків і пропозицій щодо можливостей удосконалення роботи органів доходів і зборів України. Радник також досліджує питання приєднання до Конвенцій ВМО, подає пропозиції щодо імплементації положень Конвенцій, членом яких є Україна.

В 1997 р. Україну було обрано до Фінансового комітету, а в 1998 та 2010 рр. до Генеральної політичної комісії – двох вищих вибірних керівних органів ВМО. У зв'язку з тим, що одна країна не може брати одночасно участь у роботі обох вищевказаних органів ВМО та перебувати у їх складі більше 2 років, Україна обрала Генеральну політичну комісію і, таким чином, поступилася своїм членством у Фінансовому комітеті у 1998 р.

Як член ВМО, Державна фіскальна служба України може скористатися технічною допомогою, що пропонуються ВМО.

За період членства у складі ВМО Україна приєдналась до таких міжнародних договорів, які розроблені або адмініструються ВМО: Митна конвенція про контейнери від 2 грудня 1972 р. (Женевська конвенція 1972 р.); Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 р. (Конвенція Кіото); Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 9 червня 1977 р. (Конвенція Найробі); Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису і кодування товарів від

14 червня 1983 р. (Конвенція про ГС); Конвенція про тимчасове ввезення від 26 червня 1990 р. (Стамбульська конвенція); Угода про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (неофіційна назва – Кодекс митної оцінки ГАТТ) від 15 квітня 1994 р.

Крім норм та стандартів міжнародних конвенцій Україна здійснює імплементацію й багатьох інших міжнародно-правових актів, розроблених під егідою ВМО. Поміж них доцільно згадати про Арушську декларацію з професійної етики від 7 липня 1993 р. (переглянута у червні 2003 р.), Резолюцію щодо Рамкових стандартів безпеки і сприяння світовій торгівлі від 23 червня 2005 р., Рекомендацію щодо можливості отримання членства ВМО митними та економічними союзами від 30 червня 2007 р. і багато інших.

Участь України у діяльності ВМО сприяє становленню і подальшому розвитку митної системи нашої країни, впровадженню у практику діяльності вітчизняних органів доходів і зборів загальновизнаних у світі норм та стандартів митної справи.



## **РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ ООН В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ**

**Пронина Богдана Дмитриевна**  
студентка 4 курса

кафедры международного права

ХНУ им. В.Н. Каразина,

Научный руководитель: к.ю.н., доц. Новикова Л.В.

*e-mail:* danka\_pronina@mail.ru

**Ключевые слова:** проблема глобализации, экономическое сотрудничество, Экономический и Социальный совет, Всемирная торговая организация, Конференция ООН по торговле и развитию, Международный валютный фонд.

Глобализация и продолжающийся быстрый технический прогресс открывают невообразимые в прошлом возможности для социального и экономического развития. В то же самое время они по-прежнему сопряжены с серьезными проблемами, включая широкомасштабные финансовые кризисы, неуверенность в завтрашнем дне, нищету, изоляцию и неравенство как внутри обществ, так и между ними. Сохраняются значительные препятствия в плане дальнейшей интеграции и полного участия в глобальной экономике развивающихся стран, особенно наименее развитых стран, а также некоторых стран с переходной экономикой. В мире, в котором все больше углубляется

взаимозависимость, совершенствование экономического управления на всех уровнях приобретает актуальность для того, чтобы максимально увеличить выгоды процесса глобализации для всех.

Главная цель мирового сообщества состоит в настоящее время в обеспечении достойной жизни и умеренного благосостояния всем гражданам мира. Речь идет о том, чтобы преодолеть угрозу роста бедности в мире, уменьшить разрыв между средними уровнями доходов в международном масштабе и тому подобное [5].

Большую роль в организации международного экономического сотрудничества играет ООН. ООН остается единственной структурой, нацеленной на изыскание путей, обеспечивающих такую ситуацию, при которой экономический рост и глобализация направлены на повышение благосостояния людей, устойчивое развитие, ликвидацию нищеты, справедливую торговую политику и сокращение дестабилизирующей иностранной задолженности. Одной из важнейших целей этой организации является среди прочего содействие экономическому и социальному прогрессу всех народов. Все главные органы ООН в той или иной мере занимаются экономическими вопросами, но основная нагрузка в этой области приходится на Генеральную Ассамблею и Экономический и Социальный Совет, которые осуществляют координацию деятельности соответствующих вспомогательных органов и специализированных учреждений, занимаются подготовкой и принимают документы, регламентирующие международные экономические отношения.

Экономический и Социальный Совет (далее ЭКОСОС) является форумом, на котором обсуждаются экономические проблемы, связанные с торговлей, транспортом, экономическим развитием, и социальные вопросы. Кроме того, он помогает странам искать пути совершенствования образования и улучшения состояния здоровья людей и содействия уважению и соблюдению всеобщих прав человека и свобод в любой точке мира.

ЭКОСОС является органом, обладающим «специальной универсальной компетенцией в экономической сфере». Он уполномочен вести исследования по международным вопросам в области экономики, подготавливать проекты конвенций, созывать международные конференции. Вспомогательными органами ЭКОСОС являются шесть функциональных комиссий (статистическая, по народонаселению, социального развития, по правам человека, по положению женщин и по наркотическим средствам); пять региональных комиссий; шесть постоянных комитетов по программе и координации, по природным ресурсам, по транснациональным корпорациям, по населенным пунктам, по неправительственным организациям, по переговорам с межправительственными учреждениями); постоянные экспертные органы [7].

ЭКОСОС служит главным форумом для обсуждения международных социально-экономических вопросов; содействует повышению уровня жизни, обеспечению полной занятости и социально-экономическому прогрессу; оказывает помощь в решении международных социально-экономических проблем и вопросов охраны здоровья людей и способствует международному сотрудничеству в сфере культуры и образования [6].

В 2008-2009 гг. Украина была членом большинства функциональных комиссий ЭКОСОС: Комиссия по народонаселению и развитию, Комиссии по наркотическим средствам, Комиссии по предупреждению преступности и уголовному правосудию, Комиссии устойчивого развития, Комиссии социального развития (членство в последней завершена 13 февраля 2009 г.).

В условиях интеграции мировой экономики перед ЭКОСОС встает проблема организации глобального сотрудничества, которая потребует, очевидно, определенных изменений в структуре его вспомогательного механизма, необходимых для усиления взаимодействия с Всемирной торговой организацией и региональными организациями и объединениями.

Ключевым также в данном аспекте является деятельность Конференции ООН по торговле и развитию (ЮНКТАД) и Международный валютный фонд. Эта конференция – международный орган, призванный регулировать всемирные торговые отношения. Дело в том, что Генеральное соглашение по тарифам и торговле (ГАТТ) создано и действует вне рамок ООН. Поэтому многие страны ставили перед ООН задачу создать в его структурах более независимый и универсальный орган, призванный от имени мирового сообщества регулировать сложные проблемы международной торговли. В этих целях в 1964 году была основана комиссия по торговле и развитию как автономный орган ООН для содействия международной торговле, ведению переговоров и разработке международных договоров и рекомендаций в этой области. В составе комиссии в настоящее время находится около 170 государств. В общем, деятельность ЮНКТАД успешна. Так, на первой сессии ЮНКТАД в 1964 году был одобрен документ «Принципы международных торговых отношений и торговой политики». В этом документе впервые в системе ООН сделаны попытки обобщить позитивный опыт международной торговли и торговой политики, выделить основополагающие принципы такой политики и положить их в основу взаимоотношений стран в области торговых связей.

Международный валютный фонд является контактной международной экономической организацией, выполняющей, помимо прочих, функцию надзора за развитием международной экономики в целом и макроэкономики каждой из стран. МВФ обеспечивает международное сотрудничество в

валютной сфере; в сфере финансовой помощи странам-членам опирается на разработанный в рамках МВФ механизм и соответствующую финансовую политику; оказывает консультации по вопросам валютных операций, способствует сбалансированному росту международной торговли и тем самым содействовать высоким уровнем занятости и реального дохода и развитию производственных возможностей и т.д. [4].

Следующей организацией, чья деятельность в развитии экономического сотрудничества на международной арене является очень весомой наравне с ООН – Всемирная торговая организация (ВТО). Всемирная торговая организация (ВТО) – международная организация, созданная с целью либерализации международной торговли.

Основные принципы деятельности Всемирной торговой организации является отсутствие дискриминации, открытость, свободная конкуренция и прочие. Законодательство стран-участниц не должно делать разницы между своей собственной и иностранной продукцией, товарами или услугами. Члены ВТО обязаны стремиться к снижению барьеров, таких как таможенные пошлины, прямые и косвенные налоги, а свободная конкуренция, основанная на честном ценообразовании.

Правила ВТО предусматривают ряд льгот для развивающихся стран. В настоящее время развивающиеся страны – члены ВТО имеют (в среднем) более высокий относительный уровень таможенно-тарифной защиты своих рынков по сравнению с развитыми. Тем не менее, в абсолютном выражении общий размер таможенно-тарифных санкций в развитых странах гораздо выше, вследствие чего доступ на рынки высокопередельной продукции из развивающихся стран серьезно ограничен.

Членство Украины в ВТО дает возможность сотрудничать со многими странами, а именно иметь доступ к рынкам товаров этих стран со стороны Украины, и наоборот, иметь доступ к рынку Украины со стороны данных стран. Так, экспортно-импортные отношения Украины связаны с такими видами экономической деятельности, как металлургия и обработка металла, пищевая промышленность, электроэнергетика, производство машин и оборудования, химическое производство, в частности резиновых и пластмассовых изделий, транспорт, добыча углеводородов, строительство, производство коксопродуктов, гостиничные услуги [2,3,4].

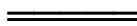
Итак, в мире существует большое количество международных организаций, направленных на развитие экономического сотрудничества между странами, как универсальных, так и региональных. В данной статье все факторы глобализации – финансовое сотрудничество, торговля, инвестиции, научно-технический прогресс и миграция – имеют свои социально-экономические и экологические последствия и влияют на разработку и осуществление



политики на національному, регіональному і глобальному рівнях. Важно відзначити, що не тільки ЕКОСОС, ЮНКТАД і МВФ грають важливу роль, так, наприклад, Генеральна Асамблея ООН прийняла близько 10 тисяч резолюцій, в тому числі і по економічній проблематиці, але і інші міжнародні економічні організації, по цьому неможливо було не відзначити про Всесвітню торгову організацію як приклад.

### **Література:**

1. А.П. Киреев «Міжнародна економіка. Частина 2»: підручник [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [http://uchebnik-online.com/soderzhanie/textbook\\_34.html](http://uchebnik-online.com/soderzhanie/textbook_34.html)
2. Всесвітня торгова організація. Сайт Організації Об'єднаних Націй: стаття [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org/ru/wto/>
3. Всесвітня торгова організація. Банківська енциклопедія: стаття [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://banks.academic.ru/839>
4. Історія створення ВТО. Сайт ВТО: стаття [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://www.wto.ru/category/что-такое-вто/вто-о-себе/история-создания/>
5. ООН і питання глобалізації. Сайт Організації Об'єднаних Націй: стаття [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org/ru/development/globalization/index.shtml>
6. Члени ЕКОСОС. Сайт Організації Об'єднаних Націй: стаття [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org/ru/ecosoc/about/members.shtml>
7. Економічний і Соціальний Рад (ЕКОСОС). Сайт Організації Об'єднаних Націй: стаття [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org/ru/aboutun/booklet/ecosoc.shtml>



## **ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ КОНСУЛЬСЬКИМИ УСТАНОВАМИ УКРАЇНИ**

**Савченко Валерія Анатоліївна**  
викладач кафедри міжнародного права  
Харківського національного університету  
імені В. Н. Каразіна  
*e-mail:* luppa.valeria@mail.ru

**Ключові слова:** турист, туристична послуга, права туристів, захист прав туристів, захист прав консульськими установами.

Захист прав споживачів туристичних послуг є пріоритетною сферою адаптації національного законодавства України до законодавства ЄС. Серед основних напрямів у цій сфері необхідно виокремити туристичні послуги, оскільки ринок їх надання динамічно розвивається. В наслідок цього важливого

значення набуває необхідність забезпечення належного захисту прав споживачів у цій сфері та розробка ефективного правового механізму здійснення прав.

Основну увагу питанню захисту прав споживачів туристичних послуг приділяють О.В. Зверєва, Л.М. Іваненко, Т.О. Кагала, І.В. Кірюшина, С.А. Косінова, Г.О. Осетинська, О.П. Письменна, К.Ю. Свінцева, Д.П. Стригунова, А.Р. Товмасяна, Є.Я. Токар, Р.Ю. Ханік-Посполітак, Б.О. Шаблі, А.Є. Шерстобітова та ін [1].

Слід наголосити, що Конституція України гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами [2]. Зазначимо, що Цивільний кодекс України [8], Закон України «Про захист прав споживачів» [3] та Закон України «Про туризм» [5] наділяють споживача значним об'ємом прав та обов'язків для забезпечення немайнових та майнових інтересів осіб у сфері туризму. Проте залишаються невирішеними низка актуальних питань, зокрема: питання щодо можливості визнання туристом юридичної особи, порядку та форми укладення договорів про надання туристичних послуг, підстав притягнення до цивільно-правової відповідальності виконавця туристичних послуг, тощо.

Основним обов'язком держави визнається піклування про кожного громадянина України. Одним з механізмів захисту прав та інтересів громадян України є діяльність консульських установ, яка направлена створення умов, за якими туристи – громадяни України користувалися в повному обсязі всіма правами, наданими законодавством країни тимчасового перебування. В Законі України «Про туризм» це право деталізується та поширюється на громадян України, які здійснюють туристичні подорожі за кордон [5, ст. 14]. Встановлюється, що у разі виникнення надзвичайних ситуацій держава вживатиме заходів щодо захисту інтересів українських туристів за межами України, у тому числі заходів для їх евакуації з країни тимчасового перебування.

Реалізації конституційного права громадян України під час туристичних подорожей на захист за її межами кореспондує одне з основних завдань консульських установ України – захист прав та інтересів громадян та юридичних осіб, а також відновлення порушених прав [4, ст. 1]. Згідно з Консульським статутом України, консул зобов'язаний вживати заходів, щоб туристи – громадяни України користувалися тими правами, які належать їм за законами держави перебування і міжнародними договорами, а у разі порушення – для відновлення порушених прав [4, ст. 20].

Водночас необхідно наголосити, що під час перебування за кордоном кожен турист – громадянин України зобов'язаний неухильно дотримуватися

законодавства країни перебування. Для забезпечення виконання цього обов'язку туристами – громадянами України консул може вживати спеціальні заходи, зокрема: 1) проінформувати про особливості законодавства країни перебування, а також про місцеві звичаї; 2) надати консультивну допомогу з питань відносин з офіційними установами консульського округу; 3) надати українському туристу, в разі захворювання, адреси та номери телефонів місцевих лікарень та, за його бажанням, повідомити про це його рідних [7].

Підкреслимо, що крім консульських установ, обов'язок інформувати туристів про особливості законодавства країни перебування та місцеві звичаї покладено і на виконавців туристичних послуг (туроператора, турагента), які здійснюють продаж туристичного продукту у сегменті зарубіжного туризму [5, ст. 19 ч. 1].

Зауважимо, що коли з туристом трапилася надзвичайна подія він має терміново інформувати про це консульську установу України в країні його тимчасового перебування. Проте загальновідомо, що консульські установи та посадові особи не можуть виконувати функції адвокатів, юридичних консультантів, туристичних агентів, перекладачів тощо, а також не надають матеріальну допомогу, не видають гроші в борг, не сплачують готельні та інші рахунки, а у разі порушення туристом законів країни перебування консул не може звільнити його від відповідальності.

Наводячи підсумки, зазначмо, що для захисту українських туристів за кордоном і їх своєчасного повернення в Україну потрібне впровадження певних заходів. З одного боку, дисциплінування самого туристичного ринку й підвищення відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності, запровадження контролю за якістю надання туристичних послуг та надійністю туристичних підприємств з боку громадського об'єднання зі статусом саморегульованої організації, як це й передбачено в багатьох країнах світу. З іншого боку – впровадження більш дієвого механізму правового захисту туристів – громадян України за кордоном, що сприятиме реалізації засадного принципу доступності консульсько-правових послуг для кожного громадянина України в якості туриста.

З огляду на це, актуальної визнається необхідність вдосконалення механізму та зміни акцентів у питанні захисту прав туристів – громадян України. Так, 24 лютого 2014 року у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект «Про Туризм» нової редакції, у якому передбачається впровадження адекватних механізмів захисту прав споживачів туристичних послуг та зміна підходів у фінансовому забезпеченні відповідальності виконавців туристичних послуг перед туристами (розмір фінансових гарантій

має залежати від обсягу наданих послуг), а також зменшення кола суб'єктів, які повинні гарантувати таку відповідальність, що цілком відповідає європейському законодавству та існуючій практиці [6]. Вважаємо, що прийняття нової редакції закону «Про Туризм» зможе врегулювати значну кількість існуючих правових колізій та прогалин.

### **Література:**

1. Димінська О. Ю. Особливості захисту прав споживачів туристичних послуг за законодавством України та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/PDF/Nzizvru\\_2014\\_5\\_12.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/PDF/Nzizvru_2014_5_12.pdf).

2. Конституція України від 28.06.1996 р. No 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. N 1023–XII в редакції Закону України від 01.12.2005 р. No 3161–IV [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – No 7. – Ст. 84.

4. Про Консульський статут України: Указ Президента України від 02.04.1994 р. N 127/94 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. N 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

6. Про туризм: проект Закону України, реєстраційний No 4224 від 24.02.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

7. Опанасюк Н.А. Захист прав українських туристів за межами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?saahUKEwiW3LPwm2Firbis-nbuv.gov.ua>

8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. No 435–IV [Текст] // Офіційний вісник України. – 2003. – N 11. – Ст. 461.

---

## **МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОЇ МІГРАЦІЇ**

**Сайнчин Олександр Сергійович**  
доктор юридичних наук, професор  
завідувач кафедри галузевого права  
Херсонський державний університет  
*e-mail:* [sainshin@ukr.net](mailto:sainshin@ukr.net)

**Ключові слова:** національне та міжнародне законодавство, протидія, незаконна міграція, наукове та нормативно-правове поняття «міграція».

Незаконна міграція є складовою частиною загальновідомого явища, що позначається терміном «міграція населення». Внаслідок цього їй притаманні два види властивостей. Перший – це загальні властивості. Вони характеризують

будь-які види міграцій, наявні в її різновидах і структурних компонентах цих різновидів. Другий – це особливі властивості. Вони є похідними від загальних властивостей, однак, характеризують виключно незаконну міграцію, зокрема, визначають її місце в структурі міграційних процесів.

Таким чином, з'ясування сутності та місця незаконної міграції в структурі міграційних процесів безпосередньо залежить від розуміння міграції як соціально-правового явища, її структуризації, а також визначення завдань правового регулювання у даній сфері. Система актів, що містять нормативні основи протидії нелегальній міграції, маються у наступних актах:

1. Міжнародні договори й угоди.
2. Конституція України.
3. Закони України.
4. Постанови Верховної Ради України.
5. Акти Президента України.
6. Постанови Кабінету Міністрів України.
7. Акти центральних органів виконавчої влади.
8. Акти місцевих органів виконавчої влади.

Правову основу протидії незаконної міграції крім конституційних норм становлять Кримінальний кодекс (далі КК), Кримінальний процесуальний кодекс (далі КПК), Закони України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі ОРД), «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про державний кордон України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про порядок виїзду та в'їзду в Україну громадян України», «Про протидію торгівлі людьми» а також Укази Президента України «Про додаткові заходи щодо зміцнення законності та правопорядку в Україні», «Програму інтеграції України до Європейського Союзу», «Про Концепцію державної міграційної політики», постанови Кабінету Міністрів України «Положення про прикордонний режим», «Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України», «Про утворення Ради з питань трудової міграції громадян України при Кабінеті Міністрів України», «Про затвердження Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки» та інші.

Організаційно-правові способи реалізації прийнятих нормативних актів – це види діяльності організаційно-структурних формувань, практичні прийоми, операції, форми роботи, що ними використовуються для забезпечення законності.

Залежно від змісту, характеру, особливостей застосування, юридичних наслідків розрізняють такі способи забезпечення законності: а) контроль; б)

нагляд; в) звернення до державних органів із заявами, пропозиціями, скаргами з питань забезпечення законності. Практика свідчить про те, що застосування перелічених способів є досить надійною гарантією забезпечення законності в управлінській діяльності держави.

Під правовими основами будь-якої діяльності треба розуміти систему державно-правових настанов (юридичних норм), що містяться в актах різної юридичної сили і визначають параметри належного поведіння суб'єктів цієї діяльності. Звідси випливає, що нормативну основу протидії незаконній міграції становить система юридичних норм, за допомогою яких держава протидіє даному явищу, визначає компетенцію і параметри діяльності суб'єктів цієї протидії.

Процес розробки політики правового регулювання міграційних процесів започатковано Декларацією про державний суверенітет України. Подальше становлення інституту міграційного права в Україні пов'язане з розробкою і прийняттям Верховною Радою України пакету законодавчих актів. У незалежній державі першим законодавчим актом з міграційних питань було прийнято Закон «Про громадянство України» від 8 жовтня 1991 року.

Нагадаємо, що термін «міграція» походить від латинського «migrate, migro», тобто переміщення, переселення. Наукова література та словники містять такі пояснення даного терміну:

– переселення, переміщення людей, етносів, їхніх частин або окремих представників, пов'язане із зміною постійного місця проживання або з поверненням до нього;

– переміщення, переселення населення всередині країни або з однієї країни до іншої;

– соціально-економічний і демографічний процес, що являє собою сукупність переміщень, які здійснюються людьми між країнами, районами, поселеннями;

– переміщення людей через територіальні межі або інші території із зміною місця проживання назавжди або на тривалий період часу;

– переселення, переміщення населення, всередині країни – внутрішні міграції населення, з однієї країни до іншої – зовнішні міграції населення: еміграція, імміграція;

– переміщення людей, зв'язане, як правило, із зміною місця проживання;

– переміщення людей, працівників, зв'язане, переважним чином, із зміною місця проживання та місця роботи;

– міграція людей є процесом їх переселення з метою облаштування та працевлаштування.

Аналіз наведених точок зору свідчить, що в більшості випадків під міграцією розуміється: переміщення людей між країнами, адміністративно-

територіальними утвореннями; поселення, пов'язане, здебільшого, з тимчасовою або постійною зміною проживання, роботи, чи влаштування життя.

Основними ознаками міграції є: а) переміщення людей, переселення, пересування, тобто – процес; б) перетинання в процесі пересування державних або адміністративних меж територій; в) тимчасова або постійна зміна місця проживання або роботи; г) поліпшення соціально-економічного стану.

За законністю перебування міграція буває: легальна та незаконна.

Легальна міграція – це перетин міжнародних кордонів і перебування в країні на законних підставах. Такі мігранти в'їжджають до країни за наявності в'їзної візи або інших законних підстав, перебувають у країні протягом визначеного часу (за необхідності та наявності підстав термін перебування може бути продовжений).

Незаконна міграція характеризується тим, що її суб'єкти залишають країни постійного проживання і проникають на території інших держав без офіційного дозволу.

Поява та поширення незаконної міграції зумовили зацікавленість з боку політиків, учених-юристів, представників засобів масової інформації, широких кіл громадськості. Термін «незаконна міграція» почали активно використовувати в нормативних матеріалах, наукових публікаціях, аналітичних матеріалах, публіцистичних виданнях, науково-популярній літературі, газетах, журналах та інших засобах масової інформації, на симпозіумах, конференціях, «круглих столах».

Незаконною (незаконною) міграцією є незаконне переміщення через державний кордон, тобто поза пунктами пропуску або з приховуванням від прикордонного та митного контролю, при використанні підроблених документів, візи (або без візи), самотійно чи за допомогою третіх осіб, а також проживання на території країни без належного дозволу компетентних державних органів.

Усвідомлення сутності незаконної міграції не можливе без з'ясування її місця в структурі міграційних процесів. Дослідження зовнішньої і внутрішньої міграцій (класифікація за територіальною ознакою) свідчать, що незаконна міграція існує лише як частина зовнішньої міграції.

Незаконна міграція має вагоме значення у структурі міграційних потоків. Вона є соціально небезпечним, шкідливим, протизаконним явищем, яке реально загрожує економічним інтересам і громадській безпеці держави. Така міграція є однією з причин зростання злочинності, поширення небезпечних захворювань, розвитку підпільного ринку праці, виникнення напруженості у відносинах між державами.

### **Література:**

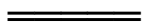
1. Конституція України. – К.: Феміда, 1996.

2. Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадянам України» від 21.01.1994 р. № 3857-ХІІ.

3. Закон України «Про Службу безпеки України» від 25.04.1992 р. № 2229-ХІІ.

4. Саїнчин О.С. Методика розкриття незаконного переправлення осіб через державний кодон України // Монографія. – Одеса: Фенікс, 2008. – С. 364.

5. Саїнчин О.С. Протидія незаконної міграції в Україні // Монографія. – Херсон, 2016. – С. 465.



## ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЕРХОВНОГО КОМИССАРА ЛИГИ НАЦИЙ ПО ДЕЛАМ БЕЖЕНЦЕВ Ф. НАНСЕНА

**Стоянова Елена Евгеньевна,**  
преподаватель кафедры международного права  
Харьковского национального университета  
имени В. Н. Каразина,  
Научный руководитель: к.ю.н., доц. Кононенко В.П.  
*e-mail:* i\_e\_e@ukr.net

**Ключевые слова:** права человека, комиссар ООН по делам беженцев, репатриация.

Защита прав человека — одна из вечных проблем человечества. Права человека носят естественный, прирожденный характер. Никто не может лишить человека его неотчуждаемых прав — на жизнь и личную неприкосновенность, свободу мысли, совести и религии, на частную жизнь и т.д. Одним из основных признаков современных прав человека, основанных на принципах свободы, равенства, справедливости, является их универсальный характер. Однако признание универсальности и неотъемлемости некоторых прав человека на означают их автоматическую защиту и уважение. На самом деле, нужно приложить немало усилий для того, чтобы хотя бы приблизиться к этому. Мы хотим упомянуть человека, внесшего неоценимый вклад в развитие международного права прав человека — Фритьофа Нансена, исследователя Заполярья и ученого, посвятившего немало усилий деятельности по репатриации военнопленных после первой мировой войны.

С молодости Нансен интересовался исследованием Заполярья и животного мира этих областей. Он совершил много исследовательских экспедиций. Известности он достиг уже в 27-летнем возрасте, когда вместе с четырьмя спутниками пересек на лыжах Гренландию. Позже он работал в университете в Осло профессором сначала зоологии, а потом океанографии. В последние десятилетия своей жизни ему пришлось заняться совершенно иными задачами.



После первой мировой войны в Лиге Наций, основанной в Женеве, встал вопрос о возвращении военнопленных. Подсчитали, что военнопленные 26 стран ожидали репатриации. Только в одной Сибири их было около полумиллиона. Начались поиски человека, которому можно было бы доверить это ответственное задание. Взоры обратились на Фритьофа Нансена, способности преодолевать трудности, которого были известны всему миру. Ему было трудно отказаться от научной деятельности и готовящихся опытов. В конце концов, он все же понял, что должен взять это задание на себя. В 1921 году он был назначен верховным комиссаром Лиги Наций по делам военнопленных.

Вначале нужно было решить вопрос с пленными в Сибири. Проявив особые качества организатора, Нансен собрал средства, договорился о железнодорожной и корабельной перевозке, собрал запасы продовольствия и лекарств. Всем этим поезда и корабли загружались перед отъездом на восток, а когда транспортные средства возвращались на запад, они увозили с собой солдат. За год было репатрировано около полумиллиона военнопленных.

Выполняя эту работу, Нансен увидел тогдашнюю трагедию русского народа. Нансен и без того пострадавший во время революции, мировой и гражданской войны народ в 1921 году обрушилась засуха и неурожай, подвергший опасности смерти от голода 30 млн. человек. Нансен обратился «во имя гуманности» к правительствам разных стран, но безрезультатно. Но зато стали поступать пожертвования от частных лиц, и вскоре в Россию стали ходить поезда и корабли, нагруженные продовольствием и лекарствами.

На этом трудности не закончились. Из-за гражданской войны в России и войны между Турцией и Грецией миллионы людей – русские, болгары, греки, армяне, поляки, евреи – бежали на запад и восток. Везде они встречали достаточно грубый прием. Нансен поспешил на помощь, организовав подвоз продовольствия и перевозку людей. Но он понимал, что это только полумеры, что таким образом проблемы людей, не имеющих гражданства, не разрешались.

У беженцев обычно не было никаких документов, подтверждающих личность и национальность. На этот вопрос Нансен тоже нашел ответ, предложив Лиге Наций выдавать беженцам документ, удостоверяющий личность. Этот признанный в 52 странах документ позже стал известен под именем паспорта Нансена. В 1922 году за свою гуманитарную деятельность Нансен получил Нобелевскую премию, большую часть которой отдал на оказание помощи беженцам Греции и голодающим России.

В качестве Верховного комиссара Лиги Наций по делам беженцев Нансен вовсе не был обязан заботиться об их непосредственном содержании, но во многих местах нужда была столь вопиющей, что он не мог оставаться в стороне. Так, на Босфоре скопилось около 90 тысяч беженцев, у которых

буквально не было крыши над головой и никакой возможности достать пропитание. Нансен обратился к правительствам в Лондоне, Париже и Риме, он апеллировал к обществам Красного креста, еврейским общинам, к обществу «Спасите детей!» и ко многим другим. В Америке за короткое время он собрал 25000 долларов, обязавшись со своей стороны достать еще 30000. Американское общество Красного креста помогло ему добыть часть этой суммы, а остальное Нансен получил в других местах. Он учредил особую контору в Константинополе, в которой беженцы получали помощь в течении четырех месяцев. В результате Нансену удалось разместить беженцев, скопившихся в Константинополе в 45 странах. Большая часть их состояла из остатков армии Врангеля, который не утратил надежду на реванш и потому всячески мешал Нансену, деятельность которого распяляла армию. 25 тысяч солдат сами выразили желание вернуться домой, на Дон, и им помогли уехать. По договоренности с Советским правительством через три месяца о них были наведены справки по спискам Красного креста [1, с. 422-423]. Такая договоренность, предусматривающая не только осуществление прав человека (в данном случае – на выбор места жительства; на свободу и личную неприкосновенность), но и контроль за всеми этапами ее реализации, является начальным этапом формирования международных контрольных механизмов обеспечения соблюдения государствами своих международных обязательств. Цель таких контрольных механизмов состоит не в принуждении или применении санкций к государствам за невыполнение взятых обязательств, а в контроле за претворением в жизнь договоров. Одновременно государство должно нести ответственность за их нарушение, вытекающую не из положений о контроле как таковом, а из международного права, требующего добросовестного выполнения взятых обязательств и предусматривающего ответственность за их нарушение [2, с. 92].

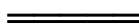
Ф. Нансен считал особенно важным обеспечить право на образование, а потому активно занимался разрешением вопроса о предоставлении детям и студентам возможности продолжить образование. Он внес в Лигу Наций предложение о создании школ и университетов для русских эмигрантов и материальной поддержке студентов во время учебы. Чехословакия и Франция первые подали пример в этом отношении: в Чехословакии были открыты русские школы, 4300 студентов получили одежду, жилье и некоторую денежную поддержку. Также начал действовать русский университет и, кроме того, еще два специальных учебных заведения.

Многие страны последовали благому примеру. Германия предоставляла русским студентам скидку на обучение в университетах, для них были открыты студенческие общежития. В Чехословакии несколько тысяч казаков обучались рациональному ведению сельского хозяйства.

Часть русских беженцев обосновалась в Норвегии, где образовала свое землячество. В 1928 году Ф. Нансен получил приглашение на одно из собраний. Играл оркестр балалаечников, показывали танцы и другие художественные номера. Главным событием вечера было выступление Ф. Нансена о работе, которая ведется для устройства русских беженцев, о том, что уже удалось сделать и о том, что еще остается. Председатель колонии поблагодарил Ф. Нансена. Его фамилия была Римский-Корсаков, и он был племянником знаменитого композитора, в прошлом полковник армии Врангеля, а теперь шофер такси в Осло. Он сказал: «Все мы, русские, благодарны Нансену за то, что остались живы» [1, с. 423-424].

### **Литература:**

1. Нансен-Хайер Л. Книга об отце / Перевод с норв. под ред. И. П. Стребловой. – Л. – Гидрометеиздат. 1986. – 512 с.
2. Тиунов О. И. О понятии международно-правового контроля // Сов. ежегодн. междунар. права. – М.: Наука. 1986. – С. 92.
3. Фритьоф Нансен: помощник военнопленных, голодающих и беженцев [Электрон.ресурс]. – Режим доступа: [http://www.soluschristus.ru/biblioteka/obwaya\\_istoriya/fritof\\_nansen/](http://www.soluschristus.ru/biblioteka/obwaya_istoriya/fritof_nansen/)



## **НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ СОВЕТА БЕЗОПАСНОСТИ ООН**

**Сыроед Татьяна Леонидовна**

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина,  
профессор кафедры конституционного,  
муниципального и международного права,  
доктор юридических наук, профессор  
*e-mail: stl02@mail.ru*

**Ключевые слова:** миротворческие операции, реформирование, право вето, Совет Безопасности, функции.

Прошло семьдесят лет после окончания Второй мировой войны и принятия союзными государствами важнейшего решения об учреждении универсальной международной организации – Организации Объединенных Наций. В связи с полномочиями, предоставленными Уставом ООН, и ее уникальным международным характером, ООН уполномочена принимать решения по вопросам, стоящим перед человечеством в XXI-м веке, таким, как мир и безопасность, изменение климата, устойчивое развитие, права человека, разоружение,

терроризм, гуманитарные и чрезвычайные ситуации, гендерное равенство, управление, производство продовольствия и многое другое.

ООН предоставляет площадку, где представители каждой страны могут выразить свои взгляды в Генеральной Ассамблее, Совете Безопасности, Экономическом и Социальном Совете и других органах и комитетах. Оказывая содействие в налаживании диалога между государствами-членами и в проведении переговоров, организация становится механизмом, при помощи которого правительства разных стран находят точки соприкосновения и сообща решают проблемы.

Среди приоритетных задач организации с момента создания и до наших дней является поддержание международного мира и безопасности во имя «избавления грядущих поколений от бедствий войны». Ее выполнение возложено на один из главных институциональных органов ООН – Совет Безопасности (далее – Совет).

Совет состоит из пятнадцати членов: 5 постоянных членов (Китай, Российская Федерация, Соединенное Королевство, Соединенные Штаты и Франция) с правом вето и 10 непостоянных членов, которые избираются Генеральной Ассамблеей на двухлетний срок. Каждый член Совета имеет один голос. Члены Организации соглашаются, в соответствии с Уставом, подчиняться решениям Совета и выполнять их.

Государство, которое является членом ООН, но не является членом Совета, может участвовать, без права голоса, в обсуждениях, когда Совет считает, что рассматриваемый вопрос затрагивает интересы этого государства. Как члены ООН, так и не являющиеся ее членами субъекты, если они являются сторонами рассматриваемого Советом спора, могут быть приглашены принять участие, без права голоса, в дискуссиях Совета; Совет определяет условия участия того или иного государства, не являющегося его членом (ст.7, ч.1, ст.24, ч.1, ст. 23, ст.32) [1].

Совет Безопасности играет ведущую роль в определении наличия угрозы миру или акта агрессии. Он призывает стороны в споре урегулировать его мирным путем, и рекомендует методы урегулирования или условия урегулирования. На основании главы VII Устава ООН Совет может принимать принудительные меры для поддержания или восстановления международного мира и безопасности. В некоторых случаях Совет может прибегать к санкциям или даже санкционировать применение силы в целях поддержания или восстановления международного мира и безопасности.

В соответствии со статьей 41 Устава ООН санкционные меры включают широкий ряд вариантов принуждения, не связанных с использованием вооруженных сил. За период с 1966 года Совет Безопасности ввел 26 режимов

санкций в отношении следующих стран: Южная Родезия, Южная Африка, бывшая Югославия, Гаити, Ирак, Ангола, Сьерра-Леоне, Сомали, Эритрея, Либерия, Демократическая Республика Конго, Кот-д'Ивуар, Судан (2), Ливан, Корейская Народно-Демократическая Республика, Иран, Ливия (2), Гвинея-Бисау, Центральноафриканская Республика, Йемен, и Южный Судан а также в отношении организации «Аль-Каида» и движения «Талибан» (2).

Санкции Совета Безопасности могут принимать различные формы, в зависимости от их целей. Принудительные меры варьируются от всеобъемлющих экономических и торговых санкций до более целенаправленных мер, таких как эмбарго на поставки оружия, запреты на поездки, финансовые ограничения и ограничения на торговлю сырьевыми товарами. Совет Безопасности вводит санкции в целях обеспечения мирных переходных процессов, предупреждения антиконституционных преобразований, сдерживания терроризма, защиты прав человека и поощрения режима нераспространения [2].

Совет также наделен учредительными полномочиями, в частности: он выносит Генеральной Ассамблее рекомендации относительно назначения Генерального Секретаря и приема новых членов в состав ООН; совместно с Генеральной Ассамблеей избирает судей Международного Суда.

Первые годы деятельности СБ ООН были отмечены резкой конфронтацией западного и советского блоков и соперничеством за сферы влияния. Каждая из сторон стремилась использовать организацию и свое право вето в своих интересах.

В 1963 г. Генеральная Ассамблея приняла резолюцию 1991 (XVIII), увеличившую количество членов Совета Безопасности с 11 до 15 [3]. Это решение было вызвано, во-первых, ростом числа стран-членов ООН с 51 в 1945 г. до 113 в 1963 г., а во-вторых, необходимостью обеспечить развивающимся странам возможность участия в работе Совета. До этого времени непостоянные члены Совета Безопасности избирались не от региональных групп Азии, Африки, Латинской Америки, Восточной Европы и Западной Европы, как сейчас (и как предлагалось некоторыми участниками Сан-Францисской конференции), а, согласно «джентльменскому соглашению» пяти постоянных членов, произвольно выбиравших те страны, которые должны были представлять региональную группу.

По окончании холодной войны, благодаря прекращению межблоковой конфронтации, выросло количество принимаемых Советом резолюций, усилилось присутствие ООН в мире. Мандат ООН, как указано выше, в свою очередь выходит за рамки сугубо военных аспектов и начинает включать решение гуманитарных, социальных, общественных, политических и других проблем. Совет Безопасности начинает приобретать некоторые функции

настоящего «всемирного правительства» (учреждение временных администраций, наложение санкций и др.).

Существующие реалии свидетельствуют о необходимости реформирования СБ ООН, которое должно включать не только вопросы расширения (увеличения) количества государств-членов Совета, как постоянных так и временных, но и деятельности по осуществлению миротворческих миссий. Анализ деятельности организации на современном этапе позволяет очертить следующие проблемные вопросы в этом направлении, в частности: 1) недостаток представительности в отношении развивающихся стран; 2) привилегированное положение постоянных членов Совета Безопасности; 3) тенденция к созданию однополярной структуры мира при доминировании экономически развитых государств; 4) необходимость разрешения проблемы финансового кризиса организации с единственным выходом предоставления богатым экономически развитым странам статуса постоянных или «полупостоянных» членов Совета Безопасности; 5) увеличение оперативности реагирования на кризисы и конфликты; 6) переноса основной организационной работы, прежде всего Департамента по миротворческим операциям, из Нью-Йорка «в поле».

В вопросе реформирования государства-члены ООН высказывают различную позицию, которая в основном касается увеличения количества государств в Совете Безопасности, принятия решений и применения права вето. В частности, развивающиеся государства (страны «Юга») делают ставку на ограничение права вето постоянных членов Совета, ввиду отсутствия у них материальных средств для поддержки функционирования ООН и возможности тем самым влиять на Совет Безопасности. Они предъявляют требования большего участия в процессе принятия решений ООН, расширения числа постоянных с 5 до 11 стран на основе соблюдения принципа равного географического представительства, всего Совет Безопасности должен состоять из 25 стран.

Страны регионального значения такие, как Италия, Испания, Турция, Малайзия и некоторые скандинавские и латиноамериканские государства хотят формализовать свой статус, путем отмены запрета на переизбрание «полупостоянного» членства в нем.

На звание постоянных членов Совета Безопасности претендуют и высокоразвитые страны, Германия и Япония, а также представители всех трех региональных групп развивающегося мира (Индия, Пакистан и Индонезия в Азии, ЮАР, Египет и Нигерия в Африке и Бразилия, Аргентина и Мексика в Латинской Америке).

Постоянные члены заинтересованы, прежде всего, в сохранении своего нынешнего статуса, включая право вето.

Касательно миротворческих операций и участия в них государств, то следует отметить, что активными их участниками являются такие государства как Бангладеш, Индия, Пакистан, Руанда, Эфиопия. Среди государств-членов НАТО ведущее место занимают Италия и Франция [4]. США проявляют отсутствие заинтересованности в ООН, Вашингтон стремится вести свои военные операции за рубежом, не сковывая себя никакими международными мандатами.

О назревших проблемах и о серьезных промахах организации, допущенных в прошлом, и о необходимости усовершенствования деятельности миротворческих миссий, в частности в деле защиты гражданского населения во время вооруженных конфликтов, констатируется в докладах Генерального Секретаря ООН, резолюциях Генеральной Ассамблеи, Совета Безопасности.

В 1993 году потерпела неудачу миссия ООН в Сомали, в 1994 году ООН не смогла предотвратить геноцид в Руанде, остановить войну в Конго, остановить развязывание гражданской войны на Балканах, что привело к вооруженной интервенции НАТО. Новые угрозы возникли на территории Демократической Республики Конго, Ираке, Йемене, Корейской Народно-Демократической Республике, Ливии, Нигерии, Сирийской Арабской Республике, Судане, Центральноафриканской Республике и Южном Судане.

В Докладе Генерального Секретаря A/69/981–S/2015/500 от 13.07.2015 г. указано, «на протяжении XX века за каждым провалом попыток предотвратить совершение особо тяжких преступлений следовали беспомощные обещания «никогда более не допустить их повторения»... (ст. 1). Подчеркивается, что для обеспечения эффективности миротворческой деятельности ООН миссии должны быть в полной мере привержены цели обеспечения безопасности гражданского населения, обладать соответствующими средствами и располагать должным мандатом (ст. 34) [5].

В заключение необходимо подчеркнуть, что сильная и дееспособная ООН является ключевым инструментом коллективного регулирования международных отношений и формирования многополюсного мироустройства на основе Устава ООН и норм международного права. Это особенно актуально сегодня, когда мировое сообщество решает задачу разработки глобальной стратегии противодействия новым угрозам и вызовам.

Реформа Совета Безопасности, главного органа ООН по поддержанию международного мира и безопасности, должна быть направлена на укрепление его потенциала в интересах эффективного выполнения им своих полномочий, закрепленных в Уставе ООН.

### **Литература:**

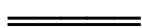
1. Устав Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/sections/un-charter/chapter-iii/index.html>.

2. Совет Безопасности Объединенных Наций. Вспомогательные органы. Материалы официального сайта [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.un.org/sc/suborg/ru/>.

3. Вопрос о справедливом представительстве в Совете Безопасности и в Экономическом и Социальном Совете A/RES/1991((XVIII) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/188/92/IMG/NR018892.pdf?OpenElement>.

4. Операции ООН по поддержанию мира. Официальный сайт. Численность предоставленного военного и полицейского персонала в разбивке по государствам-членам [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2015/dec15\\_1.pdf](http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2015/dec15_1.pdf).

5. Жизненно важное и твердое обязательство: реализация ответственности по защите Доклад Генерального секретаря A/69/981–S/2015/500 от 13 июля 2015 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/preventgenocide/adviser/report2015.pdf>.



## **РОЛЬ ООН І ЇЇ УСТАНОВ У КОДИФІКАЦІЇ НОРМ ПРО МІЖНАРОДНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВ**

**Тітов Євген Борисович**

доцент кафедри загально правових дисциплін  
Харківського національного університету внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук,  
доцент  
*e-mail:* eugene\_res@mail.ru

**Ключові слова:** міжнародна відповідальність, інститут міжнародної відповідальності держав, кодифікація, Комісія міжнародного права, ООН.

Міжнародно-правова відповідальність вважається однією з найбільш актуальних проблем сучасного міжнародного права. Це неодноразово підкреслювали юристи різних країн, що вивчали проблему відповідальності. Серед них, наприклад, П.М. Куріс, Д.Б. Левін, І.І. Лукашук, Ю.В. Петровський, Л.Д. Тимченко, А. Кассезе, М. Соренсен, А. Фриман та багато інших. З кожним роком ця проблема набуває все більшого значення у практиці міждержавних відносин та розвитку позитивного міждержавного спілкування, адже відповідальність у будь-якій правовій системі займає центральне місце, сприяє організації та єдності такої системи, свідчить про рівень її розвитку. Особливе місце у праві міжнародної відповідальності займає проблема відповідальності держави – основного суб'єкта міжнародного права. Згідно з позицією В.А. Василенка інститут міжнародної відповідальності держави виконує



коригувальну функцію у механізмі міжнародно-правового регулювання, сприяючи його безперервній дії [2, с. 235].

У той же час загальнотеоретична розробка основних аспектів міжнародної відповідальності залишається незадовільною. Так, наприклад, А.В. Марухян зауважує: «Питання поняття міжнародно-правової відповідальності, її змісту, поняття міжнародних злочинів, їх класифікації, кваліфікуючі ознаки міжнародних злочинів – ось явно невичерпний перелік проблем, які ще не отримали достатньо глибокого дослідження у доктрині міжнародного права» [5, с. 3]. Слід зазначити, що дотепер не має міжнародно-правового акту універсального характеру, який би регламентував відповідним чином інститут відповідальності держав за міжнародно-протиправні діяння [1, с. 178]. Водночас на практиці інститут відповідальності застосовується досить часто, хоча до сих пір немає єдиного розуміння юридичної термінології з питань відповідальності, що призводить, природно, до розбіжностей і спорів у взаєминах держав. За вказаних обставин надважливого значення набуває кодифікація інституту міжнародної відповідальності держав.

Говорячи про кодифікацію норм інституту міжнародної відповідальності на універсальному рівні, можна згадувати різні підходи до її розуміння. Так, наприклад, видатний науковець міжнародного права А. Кассезе виділяє такі два етапи кодифікації норм міжнародно-правової відповідальності, як звичаєве право міжнародної відповідальності та сучасне право міжнародної відповідальності [14, с. 182].

Протягом звичаєвого етапу кодифікації норм міжнародно-правової відповідальності робота проводилася, здебільшого, у рамках Ліги Націй. Одним з головних завдань Ліги Націй, як писав А.П. Мовчан, була необхідність регламентації питання про відповідальність держав за шкоду, заподіяну на її території іноземцям та їх майну [7, с. 28].

Говорячи про стан розвитку інституту міжнародної відповідальності держав а звичаєвому етапі (до створення ООН), можна відзначити, що його основним досягненням стало обґрунтування актуальності регламентації відносин між державами з приводу порушення міждержавних зобов'язань. Саме усвідомлення цієї проблеми, безумовно, стало підґрунтям подальшого розвитку і кодифікації згаданого інституту міжнародного права.

Водночас, варто зауважити ще одну характерну особливість цього етапу. Як дуже точно підкреслив мексиканський юрист Паділья Нерво, який працював у Комісії міжнародного права: «... стосовно інституту відповідальності держав його міжнародно-правові норми були встановлені не тільки без уваги до малих держав, але проти них і ґрунтувалися майже цілком на нерівних відносинах між великими державами й малими державами ...» [24, с. 155].

Сучасний етап розвитку кодифікації міжнародної відповідальності держав почався й проходить в основному у рамках ООН. Така ситуація зрозуміла, адже ООН – найавторитетніша і найвпливовіша міжурядова організація, до якої входять майже усі країни світу. Крім того, Статут ООН містить ряд важливих положень, без урахування яких сьогодні неможливо розглядати проблеми відповідальності.

Для конкретного втілення у життя завдань з кодифікації міжнародного права і його прогресивного розвитку у грудні 1946 року Генеральна Асамблея ООН створила Комітет з питань прогресивного розвитку міжнародного права та його кодифікації [6, с. 185]. При цьому Генеральна Асамблея ООН висловила думку, що: «... для підтримки і розвитку мирних відносин між державами бажано кодифікувати принципи міжнародного права, які визначають відповідальність держав ...» [10, с. 53]. А у 1947 році було розроблено Статут Комісії міжнародного права, у рамках якої ведеться велика робота щодо систематизації та кодифікації норм інституту відповідальності держав.

На своїй першій сесії у 1949 році Комісія обрала для обговорень та дискусій тему «Відповідальність держав». Основною причиною такого вибору, вочевидь, став Меморандум Генерального секретаря ООН про необхідність звернути увагу на виникнення у зв'язку з останніми подіями (результати другої світової війни, вироки Нюрнберзького і Токійського військових трибуналів, міжнародні акти, що стосуються переможених держав-агресорів, а також поява нових міжнародних принципів, закріплених у Статуті ООН та інших документах) таких проблем, як питання про кримінальну відповідальність держав, а також про відповідальність окремих осіб, що діють від імені держави [11, с. 56-57].

Від початку своєї роботи Комісія міжнародного права ООН визначила, що існують два різних види відповідальності (відповідальність за протиправні діяння й відповідальність за шкоду, що є результатом діяльності, не забороненої міжнародним правом), обґрунтовуючи свою точку зору тим, що ці різновиди відповідальності регулюються різними комплексами норм, проявляються у різних формах та мають різну юридичну природу [4, с. 2].

Визначною подією для кодифікації норм та принципів міжнародно-правової відповідальності держав у період 1956-1961 років стали шість доповідей першого спеціального доповідача Комісії міжнародного права ООН Ф.В. Гарсії-Амадора [15, 16, 17, 18, 20, 22]. Доповідач висловлював думку про те, що резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 799 (VIII) можна й необхідно тлумачити досить широко, тобто займатися не тільки кодифікацією, але й формулюванням та узагальненням нових принципів відповідальності з урахуванням новітньої практики, оскільки вважав, що кодифікація принципів

відповідальності не може зводитися до простого перерахування й аналізу різних юридичних норм, установлених теорією й практикою, оскільки при цьому доводилося б займатися «... не чистою і простою кодифікацією ...» [23, с. 5].

У доповідях Ф.В. Гарсії-Амадора містилися положення, що далеко виходили за межі загальноновизнаних міжнародних норм і принципів. Завдяки позиції першого доповідача стає зрозумілим, що великих успіхів у розвитку кодифікації норм інституту відповідальності держав бути не може, якщо зосередитися лише на кодифікації норм, що стосуються відповідальності за шкоду, заподіяну особі або майну іноземців, виключивши всі інші аспекти правових норм про відповідальність держав.

На XIV сесії Комісії міжнародного права у 1962 році було прийняте рішення включити питання про міжнародну відповідальність держав у число трьох основних питань першочергового вивчення. Таким чином на міжнародному рівні відбувається пошук вивчення у кодифікації норм і принципів, які регулюють міжнародну відповідальність держав. У підтвердження цього можна навести рекомендацію Комісії міжнародного права ООН «... прискорити вивчення питання про відповідальність держав ...» у резолюції ГА ООН 2272 (XXII) від 1 грудня 1967 року [12, с. 17]. У той же час відповідальність за порушення принципів Статуту ООН, які забороняють агресію й колоніалізм, з огляду на особливу небезпеку для міжнародного співтовариства цієї категорії правопорушень, називаються як основні напрямки кодифікації норм інституту відповідальності [24, с. 161].

Наступником Ф.В. Гарсії-Амадора на посаді спеціального доповідача Комісії міжнародного права ООН з питань про відповідальність держав став італієць Роберт Аго. Новий доповідач Комісії заздалегідь відмовився від розгляду деяких аспектів міжнародно-правової відповідальності, пояснивши, що не має наміру торкатися у своїй доповіді питання про відповідальність перед іноземцями, а також питання про відповідальність за порушення принципів, спрямованих на захист суверенітету і територіальної цілісності держав, підтримку миру й світового правопорядку [21, с. 1-6]. Натомість Р. Аго висловлював свою переконаність у тому, що питання про міжнародну відповідальність держав має розглядатися в контексті невиконання однією з держав свого міжнародного обов'язку, а міжнародне правопорушення є джерелом відповідальності. Ним були також розкриті умови, що визначають наявність міжнародного правопорушення [9, с. 22]. Фахівець відзначав, що і юриспруденція, і практика, і вчені дотримуються єдиної думки у тому, що правопорушення спричиняє відповідальність держав й породжує кардинально нову ситуацію в юридичному плані [8, с. 4].

Резюмуючи діяльність Р. Аго в якості спеціального доповідача КМП ООН з питань відповідальності держав можна зазначити, що вона була досить вдалою, оскільки саме ним вперше було розглянуто питання походження міжнародної відповідальності [3, с. 43-58]. Іншим значним досягненням Р. Аго стали 13 статей про міжнародно-правову відповідальність держав сформульовані ним у третій і четвертій доповідях [13].

У 1980 році, на своїй тридцять другій сесії, Комісія у попередньому порядку прийняла у першому читанні Частину першу проектів статей про «Походження міжнародної відповідальності», розроблену саме Робертом Аго.

У 1996 році Комісія завершила перше читання проектів статей Частин другої і третьої про відповідальність держав, ухвалила у відповідності зі статтями 16 і 21 свого Положення передати проекти статей, прийняті Комісією у попередньому порядку у першому читанні, через Генерального секретаря урядам для одержання їхніх зауважень із проханням представити такі зауваження Генеральному секретареві до 1 січня 1998 року [19, с. 14].

У 1997 році Комісія заснувала Робочу групу з роботи над темою про відповідальність держав для розгляду питань, пов'язаних із другим читанням проекту. На своїй п'ятдесят другій сесії у 2000 році Комісія взяла до уваги доповідь Редакційного комітету про друге читання проектів статей у цілому. Комісія ухвалила завершити друге читання проектів статей на своїй п'ятдесят третій сесії у 2001 році з урахуванням будь-яких можливих зауважень урядів у відношенні проектів статей.

Таким чином слід визнати, що дискусії Комісії міжнародного права ООН з проблем відповідальності держав й обмін думками на засіданнях Шостого комітету ООН у зв'язку з обговоренням доповідей Комісії із зазначеної тематики, свідчать про значний вплив діяльності ООН і її установ на кодифікацію інституту відповідальності держав у міжнародному праві.

### **Література:**

1. Анцелевич Г.О., Покрещук О.О. Міжнародне право. Підручник для студентів спеціальності «Міжнародне право» вищ.навч.закладів / УАЗТ. – К.: Алерта, Пектораль, 2003. – 409 с.
2. Василенко В.А. Ответственность государства за международное правонарушение. – К.: Вища школа, 1976. – 276 с.
3. Второй доклад специального докладчика г-на Роберто Аго об ответственности государств: Происхождение международной ответственности. – Женева: ООН, 1970. – Док. ООН A/CN.4/233. – 65 с.
4. Каламкарян Р.А. Юридические последствия правомерного поведения государств. – М.: Наука, 1987. – 126 с.
5. Марухян А.В. Международно-правовая ответственность за международные преступления. Автореф. дисс. ... канд. юридич. наук: 12.00.06/ Ереванский государственный университет – Ереван, 2004. – 25 с.

6. Международное право. / Под ред. Ю.М. Колосова. – М.: Междунар. отн-ия, 1996. – 192 с.
7. Мовчан А.П. ООН и мирное сосуществование. – М.: Изд-во МГУ, 1957. – 36 с.
8. Ответственность государств: Записка специального докладчика г-на Роберто Аго. – Женева: ООН, 1967. – Док. ООН A/CN.4/196. – 6 с.
9. Первый доклад специального докладчика г-на Роберто Аго по вопросу об ответственности государств: Исторический обзор деятельности, направленной на кодификацию норм в вопросе о международной ответственности государств и Приложения 1-2. – Женева: ООН, 1969-1971. – Док. ООН A/CN.4/217. Add.1-2. – 217 с.
10. Резолюции и решения Совета Безопасности за 1976 год. – Нью-Йорк: ООН, 1977. – Док. ООН S/INF/32. – 25 с.
11. Резолюции и решения Совета Безопасности за 1980 год. – Нью-Йорк: ООН, 1981. – Док. ООН S/INF/36. – 28 с.
12. Резолюции, принятые Генеральной Ассамблеей на 8-й сессии. – Нью-Йорк: ООН, 1954. – Док. ООН A/2630. – 56 с.
13. Третий доклад специального докладчика г-на Роберто Аго по вопросу об ответственности государств: Международное правонарушение государства как источник международной ответственности. – Женева: ООН, 1971. – Док. ООН A/CN.4/246. Add.1-3. – 195 с., Четвертый доклад специального докладчика г-на Роберто Аго по вопросу об ответственности государств: Международное правонарушение государства как источник международной ответственности (продолжение) – Нью-Йорк, Женева: ООН, 1972-1973. – Док. ООН A/CN.4/264. Add.1. – 214 с.
14. Cassese Antonio. International Law. – NY: Oxford University Press Inc., 2001. – 469 p.
15. International responsibility (Responsibility of the State for injuries caused in its territory to the person or property of aliens – part 1: acts and omissions). Second report of the Special Rapporteur, Mr. F.V. García-Amador. – New York, 1957. – UN Doc. A/CN.4/106. – 71 p.
16. Responsibilite' internationale. First report of the Special Rapporteur, Mr. F.V. García-Amador. – New York, 1956. – UN Doc. A/CN.4/96. – 172 p.
17. Responsibility of the State for injuries caused in its territory to the person or property of aliens – measures affecting acquired rights. Fourth report of the Special Rapporteur, Mr. F.V. García-Amador, – New York, 1959. – UN Doc. A/CN.4/119. – 97 p.
18. Responsibility of the State for injuries caused in its territory to the person or property of aliens – measures affecting acquired rights (continued) and constituent elements of international responsibility. Fifth report of the Special Rapporteur, Mr. F.V. García-Amador. – New York, 1960. – UN Doc. A/CN.4/125. – 76 p.
19. Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: Titles and texts of the draft articles // United Nations General Assembly. – A/CN.4/L.602/Rev.1 26 July, 2001. – 418 p.
20. Sixieme rapport sur la responsabilite internationale (Responsabilite de l'Etat a raison des dommages causes sur son territoire a la personne ou aux biens des etrangers: la reparation a du dommage) de Mr. F.V. Garcia-Amador. – New York, 1961. – UN Doc. A/CN.4/134. – 130 p.
21. State responsibility: note by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur. – New York, 1976. – UN Doc. A/CN.4/196. – 7 p.
22. Troisieme rapport sur la responsabilite internationale (Responsabilite de l'Etat a raison des dommager causes sur son territoire a la personne ou aux biens des etrangers –

Deuxieme partie: La reclamation internationale). – New York, 1958. – UN Doc. A/CN.4/111. – 84 p.

23. Yearbook of the International Law Commission 1957. – N.Y., 1958., T.2.

24. Yearbook of the International Law Commission. 1963. – N.Y., 1964., T.2

---

---

## МІСЦЕ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

**Тичина Вікторія Павлівна**

аспірантка кафедри міжнародного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник:

Анакіна Тетяна Миколаївна

канд. юрид. наук, доцент

кафедри міжнародного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

*e-mail:* victoria\_tychyna@mail.ru

**Ключові слова:** міжнародно-правові організації, ОЕСР, міжнародні відносини, співробітництво міжнародних організацій з державами.

Сучасний етап розвитку міжнародних правовідносин характеризується процесами посилення глобалізації міжнародних економічних відносин, взаємовпливу та взаємозалежності держав, а також активним співробітництвом з питань протидії спільним глобальним загрозам сучасності – загрозам миру та безпеці людства, міжнародної злочинності, порушення прав людини, корупції, екологічним кризам, економічній стабільності тощо. Вказані небезпечні явища спричиняють значні негативні політичні, соціальні, правові наслідки для кожної окремої держави та міжнародного співтовариства в цілому, а відтак пошук нових правових механізмів, спрямованих на подолання їх деструктивного впливу, є надзвичайно важливим заходом.

Найбільш активними рушійними силами у подоланні актуальних проблем сучасності є міжнародно-правові організації. Для кожної країни, яка прагне розвиватися інтегральною складовою глобальної міжнародної системи, без чого неможливо існувати в сучасних умовах, співпраця з міжнародними організаціями є неминучою [1].

Однією з таких організацій є Організація економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР), яка була заснована 1961 р. на підставі Конвенції про створення Організації економічного співробітництва та розвитку. Вона стала

спадкоємицею Організації європейського економічного співробітництва, що була утворена в 1948 р. для сприяння реалізації «плану Маршала» [2].

З урахуванням членського складу держав цієї організації (на сьогодні до неї входить 34 найрозвиненіших держав світу) вона вважається «клубом багатих країн». За впливом ОЕСР належить до трійки провідних світових економічних установ, поряд з МВФ та Світовим банком. Результат діяльності ОЕСР майже завжди певний індикатор «самопочуття» міжнародної економіки. Тому участь в ОЕСР відкриває для країни-члена великі можливості для рівного співробітництва з найбагатшими державами. Разом з тим, ОЕСР активно співпрацює з понад 70 державами-партнерами, які не є членами організації, у рамках спеціалізованих програм, міжнародних заходів тощо.

Серед інших міжнародно-правових організацій ОЕСР характеризується ліберальним членством, універсальністю, націленістю щодо вирішення актуальних глобальних та галузевих проблем як країн-членів, так і країн, які не є членами організації. ОЕСР можна назвати форумом, на якому представники країн-членів проводять консультації та обмінюються досвідом з проведення соціально-економічної політики з метою зростання економічного добробуту громадян. Крім цього, важливою перевагою ОЕСР є її міждисциплінарний характер, тобто здатність поширювати свій вплив на всі сфери діяльності урядів країн-учасниць [3]. Сфера інтересів ОЕСР ширша, ніж напрями діяльності більшості інших міжнародних організацій, зокрема, це розробка та реалізація конкурентної політики, удосконалення системи державного управління та самоврядування, реалізація політики стосовно малих і середніх підприємств, екологія та транспорт, боротьба з корупцією, сільське господарство, регіональний розвиток, вирішення питань, пов'язаних із системою податкового адміністрування тощо.

Основними цілями ОЕСР є: сприяння стійкому розвитку світової економіки; забезпечення високого рівня економічного зростання, зайнятості й добробуту в країнах-членах; забезпечення фінансової стабільності; сприяння розширенню світової торгівлі на багатосторонній недискримінаційній основі згідно з міжнародними обов'язками; лібералізація руху капіталів; сприяння ефективному використанню економічних ресурсів; заохочення досліджень і професійної підготовки в галузі науки й техніки; сприяння економічному розвитку країн, що розвиваються. Метою засновників ОЕСР є організація, яка б координувала й регулювала міжнародні зв'язки на великому світовому просторі. Таким чином, ОЕСР набуває риси ООН, дублює її функції в сфері економіки. Проте дієвість її заходів вища, враховуючи політичну монолітність країн-членів і потужні важелі економічного впливу.

Організація економічного співробітництва та розвитку має потужні аналітичні та статистичні можливості, що дозволяє публікувати доповіді, статистичні збірники з основних напрямків своєї діяльності, які містять конкретні рекомендації щодо удосконалення державної політики з урахуванням кращих світових практик.

Членство в ОЕСР є індикатором розвитку громадянського суспільства, економічної, зокрема інвестиційної, привабливості країни, рівня добробуту населення, сприятиме наближенню рівня державного механізму до рівня провідних країн світу. Погіршення умов такої співпраці означає зниження зовнішніх кредитних, інвестиційних, інноваційних надходжень, уповільнення економічного, державного розвитку [4].

За сучасних умов розвитку міжнародних правовідносин співпраця з цією міжнародною організацією має надзвичайно важливе значення з огляду на місце Організації економічного співробітництва та розвитку в міжнародних відносинах, правових можливостей які відкриваються перед державами, що активно взаємодіють з нею.

#### **Література:**

1. Поважна Н.Я. Міжнародні фінансові організації в глобалізаційному розвитку світової економіки: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / Н.Я. Поважна; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2003.
2. Козак Ю.Г. Міжнародні організації: Навч. посіб. / за ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Кутайні З.В. – К.: Центр навчальної літератури, – 2006. – 483 с.
3. Шипенко Милослава Игоревна. Перспективы отношений России и Организации экономического сотрудничества и развития: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.14 / Шипенко Милослава Игоревна; [Место защиты: Всерос. акад. внешней торговли].- Москва, 2010.- 205 с.
4. Ковбасюк Ю.В. Економічна політика співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями: Автореф. дис... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02 / Ю.В. Ковбасюк; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2005.





## ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОСТІЙНОГО ФОРУМУ ООН З ПИТАНЬ КОРІННИХ НАРОДІВ СВІТУ

**Тітаренко Анатолій Анатолійович**  
аспірант кафедри історії та теорії держави і права  
Чорноморського державного університету імені Петра Могили  
Науковий керівник: Ковальова С.Г., к.ю.н.,  
доцент кафедри історії та теорії держави і права  
Чорноморського державного університету ім. Петра Могили  
*e-mail:* robinho14@mail.ru

**Ключові слова:** корінні народи, Постійний форум з питань корінних народів світу, Економічна та Соціальна Рада ООН, Робоча група у справах корінних народів, Комісія з прав людини.

Демократизація міжнародного суспільства з його тяжінням до встановлення примату права призвели до значних змін у сучасному міжнародному праві. Зокрема, у контексті захисту прав людини все більше уваги приділяється розробці групових прав, більш помітними стають тенденції розвитку прав корінних народів. Так, на рівні ООН було вжито цілу низку заходів для поліпшення становища корінних народів світу, до яких належать приблизно 300 мільйонів людей з більш ніж 70 країн: у складі Підкомісії з заохочення та захисту прав людини Комісії з прав людини Економічної та Соціальної Ради ООН створено Робочу групу у справах корінних народів; проголошено Міжнародний рік корінних народів світу (1993 р.) і Міжнародне десятиріччя корінних народів світу (1995-2004 рр.), створено Постійний форум з питань корінних народів світу [4, с. 3].

Резолюцією 59/174 від 20 грудня 2004 року Генеральна Асамблея ООН проголосила 2005-2014 роки Другим міжнародним десятиліттям корінних народів світу [1].

Окремої уваги заслуговує Постійний форум з питань корінних народів світу, як спеціальний консультативний орган в структурі ООН.

Постійний форум Організації Об'єднаних Націй з питань корінних народів є по суті кульмінацією діяльності по залученню уваги до питань корінних народів в рамках міжнародного співтовариства, яка ведеться протягом десятиліть. Однією з перших спроб залучення вождів корінних народів до міжнародного співтовариства був виступ у 1924 року перед Лігою Націй вождя племені каюга Дескахі, котре стало закликком прислухатися до голосу корінних народів. Концепція прав корінних народів отримала подальший розвиток в 1957 році в першому міжнародно-правовому документі щодо захисту прав корінних народів – Конвенції МОП № 107 про захист і інтеграцію корінного та іншого

населення, що веде племінний та напівплемінний спосіб життя, в незалежних країнах. Ця Конвенція була оновлена в 1989 році, коли була прийнята Конвенція про корінні народи та народи, що ведуть племінний спосіб життя, в незалежних країнах (Конвенція № 169 МОП).

В основному дослідженні Спеціального доповідача ООН Хосе Мартінеса Кобо в 1970-х і початку 1980-х років містилася істотна інформація про становище корінних народів у світі, а також чіткий заклик до ООН вжити рішучих дій від їх імені. Згодом у 1982 році була створена Робоча група у справах корінних народів, до завдань якої входила розробка міжнародних норм з прав корінних народів, результатом чого стала Декларація ООН про права корінних народів (2007 р.).

У 1993 році, який був проголошений ООН Міжнародним роком корінних народів світу, вперше прозвучали заклики до створення постійного форуму, який займався б розглядом проблем, що стоять перед корінними народами [5].

На п'ятдесят шостій сесії в квітні 2000 р. Комісія з прав людини вирішила рекомендувати Економічній і Соціальній Раді організувати в якості допоміжного органу Ради постійний форум з питань корінних народів у складі 16 членів, з яких вісім мали представляти інтереси корінних народів.

У якості спостерігачів можуть брати участь установи та органи ООН, міжурядові організації та неурядові організації з дорадчим статусом при Раді. Організації корінних народів можуть на рівних підставах брати участь у якості спостерігачів згідно з процедурами, що застосовувалися в Робочій групі з питань корінних народів [3, с. 349-350].

Так, враховуючи рекомендації Комісії з прав людини, Постійний форум з питань корінних народів був створений резолюцією E/2000/22 Економічної і Соціальної Ради. До складу Постійного форуму входять 16 членів, які виступають особисто як незалежні експерти з питань корінних народів. Вісім з них призначаються урядами і обираються Економічною і Соціальною Радою, а вісім призначаються Головою Ради на основі відбору, який здійснюється корінними народами в семи визначених як населені корінними народами соціальних і культурних регіонах світу для забезпечення широкого представництва корінних народів світу. Ці регіони включають в себе Африку, Азію, Центральну і Південну Америку і Карибський басейн, Арктику, Центральну і Східну Європу, Російську Федерацію, Центральну Азію і Закавказзя, Північну Америку і Тихоокеанський регіон; є також одне додаткове місце, яке почергово займають представники Африки, Азії та Центральної і Південної Америки і Карибського басейну. Постійний форум має мандат на обговорення питань корінних народів в рамках повноважень Ради, що стосуються економічного і соціального розвитку, культури, навколишнього середовища, освіти, охорони здоров'я та прав людини. Відповідно, Постійний форум:

а) дає експертні консультації та рекомендації з питань корінних народів Раді, а також програмам, фондам і установам Організації Об'єднаних Націй через Раду;

б) підвищує обізнаність про діяльність, яка проводиться в рамках системи Організації Об'єднаних Націй, пов'язаної з питаннями корінних народів, і сприяє її інтеграції та координації;

в) готує і поширює інформацію з питань корінних народів [6].

Крім того, відповідно до резолюції E/2002/68, була заснована Міжорганізаційна група підтримки з питань корінних народів (пункти 49-58) з метою надання Форуму узгодженої та скоординованої допомоги з боку системи Організації Об'єднаних Націй [2].

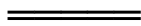
Постійний форум проводить щорічні сесії. Відповідно до пункту 1 резолюції E/2000/22 Економічної і Соціальної Ради в якості спостерігачів у роботі Постійного форуму можуть брати участь держави, органи та організації системи Організації Об'єднаних Націй, міжурядові організації та неурядові організації, що мають консультативний статус при Раді. Організації корінних народів можуть також брати участь у його роботі в якості спостерігачів відповідно до процедур, які застосовуються в Робочій групі у справах корінних народів Підкомісії із заохочення і захисту прав людини.

Практичні заходи за попередньою реєстрацією представників громадянського суспільства для участі в щорічній сесії Постійного форуму здійснюють секретаріат Постійного форуму і Підрозділ громадянського суспільства та поширення інформації Відділу соціальної політики та розвитку, який входить до складу Департаменту з економічних і соціальних питань. Попередньо зареєструватися для участі у щорічній сесії можуть п'ять категорій учасників: організації корінних народів, парламентарії з числа корінних народів, неурядові організації, що мають консультативний статус при Економічній і Соціальній Раді, національні правозахисні та наукові установи. Відповідно до практики Постійного форуму наукові установи не мають права виступати з заявами [7].

Отже, враховуючи вищевикладене, розуміємо, що Постійний форум з питань корінних народів є важливою ланкою в співпраці між корінними народами та міжнародним суспільством, проте його виключно консультативний характер, зменшує значення прийнятих ним рішень. Адже Постійний форум не є органом або механізмом, який розглядає заяви про порушення прав корінних народів, також в рамках цього механізму неможливо отримати швидкі і своєчасні відповіді на конкретні питання, а тому важливим є розширення його повноважень чи навіть реформування в повноцінний орган в рамках ООН.

## Література:

1. Второе Международное десятилетие коренных народов мира. Резолюция A/RES/59/174 Генеральной Ассамблеи ООН от 20 декабря 2004 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: Официальный сайт Организации Объединенных Наций <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/486/72/PDF/N0448672.pdf?OpenElement>. – Назва з екрану.
2. Доклад Верховного комиссара Организации Объединенных Наций по правам человека, представленный Экономическому и Социальному Совету. Резолюция E/2002/68 Экономического и Социального Совета от 20 мая 2002 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: Официальный сайт Организации Объединенных Наций <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/401/58/PDF/N0240158.pdf?OpenElement>. – Назва з екрану.
3. Економічні, соціальні й культурні права / Під ред. Л. Ейде, К. Краузе, А. Розаса: Пер. з англ. Г.С. Краснокутського; Наук. Ред. Г.І. Чанищева. – О.: АО Бахва, 2006. – 728 с.
4. Киценко Д. М. Міжнародно-правовий статус корінних народів: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Д.М. Киценко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 18 с.
5. Пособие для участников. Постоянный форум Организации Объединенных Наций по вопросам коренных народов. Организация Объединенных Наций Нью-Йорк, 2007 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа: Официальный сайт Организации Объединенных Наций [https://esango.un.org/event/documents/handbook\\_participants\\_ru.pdf](https://esango.un.org/event/documents/handbook_participants_ru.pdf). – Назва з екрану.
6. Пути и средства содействия участию в работе Организации Объединенных Наций признанных представителей коренных народов по затрагивающим их вопросам. Доклад Генерального секретаря A/HRC/21/24 от 02 июля 2012 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: Официальный сайт Организации Объединенных Наций <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G12/148/42/PDF/G1214842.pdf?OpenElement>. – Назва з екрану.
7. Создание постоянного форума по вопросам коренных народов. Резолюция E/2000/22 Экономического и Социального Совета от 28 июля 2000 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: Официальный сайт Организации Объединенных Наций <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/610/36/IMG/N0061036.pdf?OpenElement>. – Назва з екрану.



## ЧЛЕНСТВО УКРАЇНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ СПІВПРАЦІ

**Толмач Маргарита Ігорівна**  
студентка 5 курсу,  
Господарсько-правового факультету  
Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого  
Науковий керівник: к.ю.н., доц.  
Комарова Тетяна В'ячеславівна  
*e-mail:* tolmach.margo@yandex.ua

**Ключові слова:** ООН, Україна, миротворчі місії, права людини, гуманітарна політика.

Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН) – міжнародна організація, заснована 26 червня 1945 р. на конференції у Сан-Франциско на підставі Хартії Об'єднаних Націй. На сьогоднішній день ООН об'єднує 193 країни світу. Метою діяльності організації є підтримання і зміцнення миру і міжнародної безпеки та розвиток співробітництва між державами світу.

Україна у 1945 р. стала однією з держав-співзасновниць ООН. Делегація України брала активну участь у конференції у Сан-Франциско, зробивши вагомий внесок у розробку Статуту ООН (зокрема, координувала процес підготовки Преамбули та Цілей і Принципів Статуту ООН). До 1991 р., перебуваючи у складі Радянського Союзу, Україна мала в ООН власне представництво на рівні де-юре незалежної країни. З точки зору міжнародного права це була унікальна ситуація. З моменту проголошення Україною незалежності розпочався якісно новий період її діяльності в ООН, яку було визначено одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики нашої держави [1, с. 8].

За час свого членства в ООН Україна чотири рази обиралася непостійним членом Ради Безпеки (1948-1949, 1984-1985, 2000-2001, 2016-2017 рр.), шість разів – членом Економічної і Соціальної Ради (останній раз – на період 2010-2012 рр.), двічі – членом Ради ООН з прав людини (востаннє на період 2008-2011рр.). Всі ці досягнення є підтвердженням визнання авторитету і ролі нашої держави на міжнародній арені, послідовності та неупередженості її зовнішньої політики, відданості принципам демократії та верховенства права [3].

Україна також входить до складу таких органів ООН, як Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), Комісія із соціального розвитку, Комісія з наркотичних засобів, Виконавча рада Структури ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок «ООН-Жінки»,

Комітет з інформації, Комісія ООН з наркотичних засобів, Рада Організації ООН з промислового розвитку (ЮНІДО), Адміністративна рада та Рада поштової експлуатації Всесвітнього поштового союзу, Міжнародний трибунал з морського права, Комітет ООН з внесків, Координаційна Рада Об'єднаної Програми ООН з ВІЛ/СНІДу тощо [3].

Слід відмітити активну позицію України у формуванні норм міжнародного права. Так, у 1994 р. Україна стала ініціатором Конвенції з безпеки персоналу ООН та зв'язаного з нею персоналу.

Одним із основних внесків України у діяльність ООН з підтримання міжнародного миру та безпеки є участь нашої держави у миротворчих місіях організації. Починаючи з липня 1992 р., Україна виступає як значний контрибутор військових підрозділів та персоналу до операцій ООН з підтримання миру (ОПМ). За період незалежності України понад 34 тисяч українських військових та представників органів внутрішніх справ взяли участь у більш ніж 20 миротворчих операціях під егідою ООН [5, с. 472].

За офіційними даними Секретаріату ООН, Україна станом на початок 2013 року представлена в ОПМ ООН понад 500 «блакитними шоломами» у складі 8-ми миротворчих операцій ООН: у ДРК, на Кіпрі, в Аб'ей (Судан), у Косово, Кот д'Івуарі, Ліберії, Південному Судані та Тимор-Леште. Таким чином, за кількістю персоналу Україна наразі у третій десятці держав-лідерів серед понад 100 країн-контрибуторів до ОПМ ООН [5, с. 473].

23 квітня 1999 р. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях», відповідно до якого: «Україна розглядає участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки як важливу складову своєї зовнішньої політики» [4].

Участь України в міжнародних миротворчих операціях ООН дає вагомі позитивні результати, серед яких – зміцнення авторитету нашої держави, створення сприятливого клімату для налагодження та активізації двостороннього економічного співробітництва з відповідними державами, а також набуття військовослужбовцями цінного професійного досвіду.

Ще одним позитивним прикладом співпраці нашої держави та ООН є участь України у діяльності організації щодо захисту прав людини. Наша держава є стороною всіх основних міжнародно-правових документів ООН з прав людини, найважливішими з яких є Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Факультативні протоколи до них, Міжнародна конвенція з ліквідації всіх форм расової дискримінації. Як сторона міжнародних договорів Україна вживає заходів з метою подальшого впровадження міжнародних правозахисних норм та стандартів, удосконалення національної правозахисної системи, посилення

співпраці з спеціалізованими установами ООН та правозахисними спецпроцедурами, конвенційними органами, своєчасного представлення доповідей про виконання нашою державою положень відповідних конвенцій.

В умовах сьогодення гуманітарна політика ООН в Україні є актуальною як ніколи. Україна переживає найсерйозніші проблеми від часу отримання незалежності у 1991 році. Втрата контролю над частинами території та збройний конфлікт у Східній Україні призвели до загибелі тисяч людей, вимушеного переселення майже двох мільйонів осіб, руйнування інфраструктури та втрати істотної частини промислового виробництва.

Впродовж 1 серпня – 31 грудня 2014 р. організації системи ООН реалізували в Україні Попередній план гуманітарного реагування на суму 33,3 млн. дол. США. Протягом 2015 р. гуманітарна допомога з боку організацій системи ООН надається в рамках Плану гуманітарного реагування ООН (ПГР) на ситуацію на сході України. Переглянутий бюджет ПГР становить 316 млн. дол. США; очікується, що впродовж 2015 р. в рамках його реалізації допомогу отримають 3,2 млн. осіб. Станом на початок вересня 2015 р., міжнародні донори внесли 112 млн. дол. США на потреби реалізації ПГР [3].

Щодо інших позитивних наслідків співпраці, то наша держава активно використовує можливості ООН для боротьби з ВІЛ/СНІД, зокрема, із залучення проектної і технічної допомоги органів ООН. Так, протягом 2012-2017 рр. на ці цілі очікується виділення Україні Глобальним фондом з протидії ВІЛ/СНІДу близько 305 млн. дол. США.

Україна активно бере участь у зусиллях ООН, спрямованих на подолання зміни клімату, про що свідчить входження нашої держави до складу Групи друзів з клімату та активна позиція стосовно дії Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та її Кіотського протоколу.

Нажаль, найгострішою проблемою співпраці України та ООН є величезна заборгованість нашої держави перед організацією [2]. У 1998 р. борг нашої країни перед ООН перевищував 200 млн. доларів США. Станом на 01.07.2015 р. цей борг складає приблизно 130 млн. доларів США. Постає питання про те, як довго ООН «безкоштовно» буде допомагати Україні у вирішенні внутрішніх і зовнішніх проблем. А також, що саме чекає на нашу державу, якщо вона не зможе виплатити усі борги у встановлений строк.

Незважаючи на певні проблемні аспекти у співпраці ООН та України, слід пам'ятати, що наша держава була однією з перших 51 держави, що підписали Статут Організації Об'єднаних Націй, і від того часу країна неухильно дотримується цілей і принципів Статуту, роблячи значний внесок у підтримання міжнародного миру і безпеки, роззброєння, економічний і соціальний розвиток, захист прав людини, а також зміцнення міжнародного права.

## Література:

1. Віднянський С. Україна – одна із засновниць ООН. Як це відбувалось 60 років тому [Текст] / С. Віднянський // Політика і час. – 2005. – № 9-10. – С. 3-10.
2. Дробтенко Н.А. Діяльність незалежної України в ООН: здобутки та проблеми [Текст] / Н.А. Дробтенко // Вісник Київського національного університету. – 2001. – Вип. 57. – С. 60-63. – (Сер. Історія).
3. Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/uno4>
4. Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки: Закон України від 23.04.1999 № 613-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22-23. – Ст. 202
5. Стевенс Н. Залучення українських воїнів до врегулювання міжнародних конфліктів в 1991-2004 рр. [Текст] / Н. Стевенс // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. статей на пошану професора П.П. Гудзенка / НАН України; Ін-т історії України. – К., 2007. – Вип. 12. – С. 471-485.

---

## КОНСЕНСУС – ОСНОВА ЕВОЛЮЦІЙНОГО ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

**Трихліб Крістіна Олексіївна**

Асистент кафедри теорії держави і права  
Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого,  
кандидат юридичних наук, асистент  
*e-mail*: kristina.trihleb@mail.ru

**Ключові слова:** права людини, автономне тлумачення, консенсус, динамічне тлумачення, межі вільного розсуду, гармонізація.

Стандарти прав і свобод людини, закріплені в Європейській конвенції з прав людини (ЄКПЛ) і розтлумачені Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ), мають надзвичайно важливе значення не тільки для України, а й для усіх цивілізованих демократичних країн. Європейська спільнота неодноразово підкреслювала, що ефективне забезпечення прав людини – головний обов'язок сучасної правової держави, яка керується принципом верховенства права.

Як відомо, ЄСПЛ тлумачить правові поняття, які застосовуються в ЄКПЛ, автономно. Терміни, що містяться в ЄКПЛ, можуть мати різний обсяг у рамках правового поля на території відповідної країни. При цьому ЄСПЛ не вважає себе зв'язаним тими значеннями, які ці терміни мають у національній юрисдикції конкретної держави. Отже, захист, наданий ЄКПЛ, може бути значно ширшим за обсягом, ніж захист, гарантований національним законодавством. Наприклад, поняття «сімейне життя» (і обов'язок держави



поважати його) може розповсюджуватися на форми співжиття, які не розглядаються як такі, що конституують «сім'ю» відповідно до національного законодавства. Це перешкоджає державам обмежувати конвенційні права шляхом визначення понять, що застосовуються в ЄКПЛ, та обходити міжнародні зобов'язання [1]. Так, у справі «Костовські проти Нідерландів» ЄСПЛ зазначив, що питання, хто є свідком, не має вирішуватися на підставі національного законодавства, цей термін слід тлумачити автономно [2; 1].

На сьогодні сформована ціла низка автономних понять: зокрема, у рішеннях ЄСПЛ містяться визначення таких термінів, як «цивільний» (*civil*), «кримінальний» (*criminal*), «обвинувачення» (*charge*), «особисте життя» (*private life*), «сімейне життя» (*family life*), «житло» (*home*), «кореспонденція» (*correspondence*), «майно» (*property*), закон (*law*) тощо. Автономне значення цих понять потрібно враховувати і національними органами законодавчої, виконавчої і судової влади під час застосування положень ЄКПЛ.

Як відомо, ЄСПЛ формально не зв'язаний прецедентами. У той же час Європейський суд з прав людини постановив, що саме в інтересах правової визначеності і передбачуваності рішень він не має змінювати своєї юрисдикції без вагомих причин [1]. При цьому у справі «Таймер проти Великобританії» від 25 квітня 1978 р. для відображення внутрішньої динамічної природи Конвенції ЄСПЛ описав її, як «живий інструмент, який ... повинен тлумачитись у світлі умов сьогодення» [3]. У Преамбулі ЄКПЛ зазначено, що вона була прийнята, зокрема, з перспективою подальшої реалізації прав людини та основних свобод [4, с. 5]. Це означає, що права, закріплені у ЄКПЛ, мають тлумачитися з огляду на сучасні умови для того, щоб бути практичними і ефективними. Соціологічні, технологічні та наукові зміни, стандарти у сфері прав людини, які розвиваються, а також зміна поглядів на норми моралі мають обов'язково враховуватися під час застосування ЄКПЛ [5, с. 18]. Тому ЄСПЛ неодноразово змінював свою позицію з деяких питань. Так, спочатку ЄСПЛ заперечував, що стосунки між одностатевими парами входять до сфери сімейного життя згідно зі ст. 8 ЄКПЛ (рішення ЄСПЛ у справі «Мата Естевес проти Іспанії») [6; 1]. Однак у справі «Шалк та Копф проти Австрії» ЄСПЛ визнав, що одностатеві пари користуються захистом на сімейне життя у зв'язку зі «швидким розвитком ставлення до одностатевих пар, що мало місце у багатьох країнах-членах Ради Європи, а також у зв'язку зі зростаючою тенденцією включати одностатеві пари до поняття «сім'я» у законодавстві Європейського Союзу» [7; 1]. Тут ЄСПЛ застосував еволюційний метод тлумачення ЄКПЛ.

Однак така свобода тлумачення не є безмежною. «Це правда, що Конвенція і Протоколи до неї повинні тлумачитися у світлі умов, які існують нині ..., проте Суд не може, з метою еволюційного тлумачення, виводити з Конвенції право, яке не було включене до неї спочатку» [8, с. 82, 83].

Основою еволюції норм ЄКПЛ через прецедентне право Європейського суду з прав людини є поняття «консенсус» [5, с. 18], що відбиває м'який баланс, якого необхідно досягти у відносинах між правовою системою ЄСПЛ і національними правовими системами, які повинні йти «нога в ногу» відповідно до лат. формули *mutatis mutandis* (змінити те, що необхідно змінити), закріпленої у справі «Хендісайд проти Великобританії» від 7 грудня 1976 р. [9]. «Ця формула надає беззаперечної законності новому розвитку та сприяє його укріпленню у внутрішньодержавних правопорядках, а також надихає Суд бути хоробрим або, навпаки, обмеженим у своєму тлумаченні Конвенції» [10, с. 51].

Якщо консенсус відсутній, ЄСПЛ, як правило, демонструє суддівське самообмеження. Так, у справі «Еванс проти Великобританії» ЄСПЛ зауважив: «77. ... Там, однак, де немає консенсусу серед держав-членів Ради Європи щодо відносної важливості зважуваних інтересів або щодо найбільш доцільних заходів з їх захисту, зокрема, там, де справа зачіпає делікатні моральні або етичні питання, допустимий вільний розсуд держави буде ширшим ...» [11]. У справі «Т. проти Великобританії» від 16 грудня 1999 р. ЄСПЛ наголосив: «... в Європі все ще немає загальноприйнятого мінімального віку для настання кримінальної відповідальності. ... Крім того, не може бути визначена й чітка тенденція з дослідження відповідних міжнародних текстів та інструментів. ... Відтак, Суд зазначає, що встановлення кримінальної відповідальності позивачу не є, по суті, результатом порушення статті 3 Конвенції» [12].

У прецедентному праві ЄСПЛ існує багато випадків, коли він покладався на існування консенсусу для пояснення (виправдання) динамічної інтерпретації ЄКПЛ. Зокрема, у справі «Даджен проти Великобританії», вирішуючи питання про існування законів, які визнають гомосексуальні відносини кримінальним злочином, ЄСПЛ зазначив, що, «порівнюючи з часом, коли законодавство діяло, сьогодні існує краще розуміння і, внаслідок зростаючої терпимості до гомосексуальної поведінки у переважній більшості країн-членів Ради Європи, в наш час гомосексуальну діяльність уже не розглядають як таку, щодо якої необхідно застосовувати санкції кримінального права» [13]. Отже, спираючись на практику ЄСПЛ, у ситуаціях, коли Суд вважає, що існує консенсус між європейськими державами з питання, яке зачіпає право людини, як правило, робиться висновок, що цей консенсус значно звужує межі вільного розсуду держави. Такий підхід можна порівняти з «гармонізаційною роллю» прецедентного права ЄСПЛ, однією з найважливіших функцій якого є поступове створення гармонійного застосування захисту прав людини, що дозволяє індивідам користуватися рівним захистом. При цьому гармонізаційна роль прецедентного права ЄСПЛ обмежується, якщо з певного аспекту захисту прав людини між європейськими країнами існують значні відмінності в їх

забезпеченні. У такому випадку, внаслідок відсутності європейського консенсусу, держави користуються вільним (не безмежним) розсудом [14].

Отже, еволюція європейського праворозуміння відбувається на підставі консенсусу як основи розвитку інтегрального праворозуміння, передовсім, у практиці Європейського суду з прав людини, що виконує гармонізаційну роль. Зокрема, динамічна інтерпретація прав людини пов'язана з розширенням та переформатуванням стандартів їх розуміння й тлумачення, зумовлених сучасним розвитком суспільства, права і зміною поглядів на норми моралі.

### **Література:**

1. ECHR online [Electronic resource]: The European Convention on Human Rights (ECHR). – Introduction. – Mode of access: <http://echr-online.info/echr-introduction/> (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

2. Kostovski V. The Netherlands [Electronic resource]: ECHR Judgment, 20 Nov. 1989 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{dmdocnumber:\[695492\],itemid:\[001-57615\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{dmdocnumber:[695492],itemid:[001-57615]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

3. Tyrer V. The United Kingdom [Electronic resource]: ECHR Judgment, 25 Apr. 1978 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:\[Tyrer v. the United Kingdom\],documentcollectionid2:\[GRANDCHAMBER,CHAMBER\],itemid:\[001-57587\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:[Tyrer v. the United Kingdom],documentcollectionid2:[GRANDCHAMBER,CHAMBER],itemid:[001-57587]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

4. European Convention on Human Rights [Electronic resource]: from 4 Nov. 1950 (as amended by Protocols Nos. 11 and 14, supplemented by Protocols Nos. 1,4,6,7,12 and 13). – 55 p. // Council of Europe; European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://www.echr.coe.int/Documents/Convention\\_ENG.pdf](http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

5. Spielmann D. Allowing the right Margin the European Court of Human Rights and the National Margin of appreciation doctrine: waiver or subsidiarity of European review? [Text] / D. Spielmann // Centre for European Legal Studies (CELS). Working Paper Series. – University of Cambridge. Faculty of law. – 29 Feb. 2012. – 30 p.

6. Mata Estevez v. Spain [Electronic resource]: ECHR Judgment, 10 May 2001 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{dmdocnumber:\[670621\],itemid:\[001-22334\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{dmdocnumber:[670621],itemid:[001-22334]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

7. Schalk and Kopf v. Austria [Electronic resource]: ECHR Judgment, 22 Nov. 2010 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{dmdocnumber:\[870457\],itemid:\[001-99605\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{dmdocnumber:[870457],itemid:[001-99605]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

8. Буткевич В. Європейська конвенція з прав людини і основних свобод: генеза намірів і права [Текст] / В. Буткевич // Право України. – 2010. – № 10. – С. 60–87.

9. Handyside v. the United Kingdom [Electronic resource]: ECHR Judgment, 7 Dec. 1976 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:\[Handyside v. United Kingdom\],kpthesaurus:\[265\],documentcollectionid2:\[CASELAW\],itemid:\[001-57499\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:[Handyside v. United Kingdom],kpthesaurus:[265],documentcollectionid2:[CASELAW],itemid:[001-57499]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

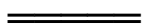
10. Wildhaber L. La place et l'avenir de la Convention européenne des droit de l'homme [Text] / L. Wildhaber // Bulletin des droit de l'homme / Institut Luxembourgeois des droit de l'homme. – 2005. – №11/12. – P. 51–54.

11. Evans V. The United Kingdom [Electronic resource]: ECHR Judgment, 10 Apr. 2007 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{languageisocode:\[ENG\],appno:\[6339/05\],documentcollectionid2:\[GRANDCHAMBER\],itemid:\[001-80046\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{languageisocode:[ENG],appno:[6339/05],documentcollectionid2:[GRANDCHAMBER],itemid:[001-80046]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

12. T. v. The United Kingdom [Electronic resource]: ECHR Judgment, 16 Dec. 1999 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:\[T. v. the United Kingdom\], documentcollectionid2:\[GRANDCHAMBER, CHAMBER\], itemid: \[001-58593\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:[T. v. the United Kingdom], documentcollectionid2:[GRANDCHAMBER, CHAMBER], itemid: [001-58593]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

13. Dudgeon v. the United Kingdom [Electronic resource]: ECHR Judgment, 22 Oct. 1981 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:\[Dudgeon v. the United Kingdom\], documentcollectionid2: \[GRANDCHAMBER, CHAMBER\], itemid: \[001-57473\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:[Dudgeon v. the United Kingdom], documentcollectionid2: [GRANDCHAMBER, CHAMBER], itemid: [001-57473]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.

14. A., B. and C. v. Ireland [Electronic resource]: ECHR Judgment, 16 Dec. 2010 // HUDOC. European Court of Human Rights. – Mode of access: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:\[A,\u0418 and C v. Ireland\], documentcollectionid2: \[GRANDCHAMBER, CHAMBER\], itemid: \[001-102332\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{fulltext:[A,\u0418 and C v. Ireland], documentcollectionid2: [GRANDCHAMBER, CHAMBER], itemid: [001-102332]}) (date of access: 30.01.2016). – Title from the screen.



## **РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРАВА НА БЕЗПЕКУ В РЕГІОНАЛЬНИХ АКТАХ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

**Фоміна Ліна Олександрівна**  
аспірант Харківського національного  
університету внутрішніх справ  
Науковий керівник: д.ю.н., проф.  
Сироїд Тетяна Леонідівна  
*e-mail:* f0m1na@yandex.ru

**Ключові слова:** безпека; права людини; регіональні організації, регіональні угоди, субрегіональні угоди.

В умовах глобалізації, яка суттєво впливає на життя кожної людини, закріплення права на безпеку в міжнародних регіональних актах з прав людини відіграє важливу роль для всієї світової спільноти. Так, у нормативних документах регіональних організацій (Організації американських держав (далі – ОАД), Африканського союзу (далі – АС), Економічному співтоваристві західноафриканських держав (далі – ЕКОВАС), Асоціації держав південно-

східної Азії (далі – АСЕАН) підкреслюється важливість формування концепції «безпеки людини».

Вперше безпека людини була винесена на розгляд у якості окремої концепції в «Доповіді про розвиток людського потенціалу», представленій Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (далі – ПРООН) у 1994 році. У цій доповіді ПРООН дала широке визначення безпеки людини як «свободи від страху і свободи від потреби». В якості головних елементів безпеки людини були представлені чотири основні характеристики (універсальність, орієнтованість на інтереси людей, взаємозалежність і ранне попередження) і сім ключових компонентів (економічний, продовольчий, медико-санітарний, екологічний, особистий, общинний та компонент політичної безпеки) (п.14) [7, с. 6].

Слід вказати, що концепція «безпеки людини» розвивається і удосконалюється в дискурсі глобальної безпеки. За останнє десятиліття, у зв'язку зі збільшенням уваги зі сторони політичних та академічних співтовариств, концепція безпеки людини перетворилася на серйозну проблему дебатів, що виходить за рамки традиційної концепції безпеки держави і надає пріоритет особистій безпеці над територіальною [5, с. 11].

Означена концепція знаходить своє відображення в нормативно-правових актах регіонального характеру, зокрема, в документі ОАД «Проголошення миру, безпеки людини і демілітаризації, видані їх ясновельможністю Президентом Панами і Коста-Ріки» CP/INF.4607/02 зазначається, що з настанням нового тисячоліття старі поняття суверенітету, що були зосереджені на територіальній розмірності поступилися новій концепції безпеки, яку просуває Організація Об'єднаних Націй: безпеці людини, безпеці кожного, і чоловіка і жінки, що виступає як один з пріоритетів урядів сьогодні [4, с. 1].

У 2003 році ОАД підкреслила важливість безпеки людини в своїй Декларації про безпеку країн Північної й Південної Америки. Відмітивши глибокі зміни з 1945 року, держави-учасниці ОАД підтвердили, що: «...основою і метою безпеки є захист людей. Безпека зміцнюється, коли ми поглиблюємо її людський вимір. Умови для забезпечення безпеки людини поліпшуються за допомогою повної поваги гідності людей, прав людини та основних свобод, а також заохочення соціального та економічного розвитку, соціальної інтеграції, освіти і боротьби проти злиднів, хвороб і голоду...» (п. 4 (е)) [2, с. 3].

Право на безпеку згадується в Американській конвенції про права людини «Пакт Сан-Хосе, Коста-Ріка» (ст. 7), і в Міжамериканській конвенції про попередження і викорінення насильства щодо жінок і покарання за нього («Беленська конвенція») (ст. 4 «с»).

Визначення поняття «безпека людини» міститься в Пакті про ненапад і загальну оборону Африканського союзу від 31 січня 2005, зокрема: «Безпека людини означає безпеку особи з точки зору задоволення її/його нагальних потреб. Вона також включає в себе створення соціальних, економічних, політичних, екологічних і культурних умов, необхідних для виживання та гідності особи, захисту і поваги прав людини, ефективного управління і гарантій для кожної людини можливостей і вибору її/його повного розвитку (ст.1, п. к) [1, с. 5].

В 1997 році у відповідь на азіатську фінансову кризу члени АСЕАН виступили зі спільною заявою – «Бачення АСЕАН-2020»... З тих пір концепція безпеки людини завоювала додаткове визнання серед держав – учасниць АСЕАН, що отримало відображення у спільній заяві міністрів оборони АСЕАН 2009 року, в якій висвітлюється значення нетрадиційних загроз для безпеки і роль АСЕАН у пропаганді комплексних заходів реагування на такі проблеми (п.60) [7, с. 19].

Стаття 12 Розділу Громадянські та політичні права Декларації з прав людини АСЕАН містить положення, згідно з яким кожна особа має право на особисту свободу і безпеку [6, с. 3].

Проблема безпеки людини зачіпалась і в Основній доповіді Сусило Бамбанг Юдойоно Президента Республіки Індонезії в рамках форуму АСЕАН: переосмислення АСЕАН до спільноти АСЕАН 2015 від 7 серпня 2007 року, в якій відзначалось що: «...сьогодні концепція безпеки поширюється на те, що називається «безпека людини». Це означає, що у нас є спільний обов'язок захищати фізичну недоторканність і гідність людської особистості, поодинокі або в складі групи проти всіх нападників – будь то терористи, злочинці, вірус пташиного грипу або цунамі [3].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, доходимо висновку, що визначення поняття «безпека людини» на регіональному рівні є обговорюваним, актуальним і є однією зі складових загального захисту прав і свобод людини, що підтверджується вищеозначеними правовими актами таких організацій як: ОАД, АС, ЕКОВАС, АСЕАН. Незважаючи на існуючий правовий потенціал у цій сфері регулювання, концепція «безпека людини» потребує подальшого вивчення та удосконалення.

### **Література:**

1. African Union non-aggression and common defence pact adopted by the fourth ordinary session of the Assembly, Held in Abuja, Nigeria on Monday, 31 January 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://au.int/en/sites/default/files/treaties/7788-file-african\\_union\\_non\\_aggression\\_and\\_common\\_defence\\_pact.pdf](http://au.int/en/sites/default/files/treaties/7788-file-african_union_non_aggression_and_common_defence_pact.pdf)
2. Declaration on security in the Americas CES/DEC.1/03 rev. 1 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: [http://www.oas.org/juridico/english/decl\\_security\\_en.pdf](http://www.oas.org/juridico/english/decl_security_en.pdf).

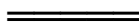
3. Keynote Speech by H.E. Susilo Bambang Yudhoyono President Republic of Indonesia At the ASEAN Forum: Rethinking ASEAN Towards the ASEAN Community 2015 Jakarta, 7 August 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.asean.org/?static\\_post=keynote-speech-by-he-susilo-bambang-yudhoyono-president-republic-of-indonesia-at-the-asean-forum-rethinking-asean-towards-the-asean-community-2015-jakarta-7-august-2007](http://www.asean.org/?static_post=keynote-speech-by-he-susilo-bambang-yudhoyono-president-republic-of-indonesia-at-the-asean-forum-rethinking-asean-towards-the-asean-community-2015-jakarta-7-august-2007)

4. Proclamation for peace, human security and demilitarization issued by their excellencies the Presidents of Panama and Costa Rica CP/INF.4607/02 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.oas.org/en/default.aspx?k=CP%2fINF.4607%2f02+&s=All+Sites>

5. Promoting Human Security: Ethical, Normative and Educational Frameworks in East Asia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001388/138892e.pdf>

6. The ASEAN Human Rights Declaration (AHRD) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.asean.org/storage/images/resources/ASEAN%20Publication/2013%20\(7.%20Jul\)%20-%20ASEAN%20Human%20Rights%20Declaration%20\(AHRD\)%20and%20Its%20Translation.pdf](http://www.asean.org/storage/images/resources/ASEAN%20Publication/2013%20(7.%20Jul)%20-%20ASEAN%20Human%20Rights%20Declaration%20(AHRD)%20and%20Its%20Translation.pdf)

7. Доклад Генерального секретаря «Безопасность человека» A/64/701 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/263/40/PDF/N1026340.pdf?OpenElement>



## **ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРПОЛУ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ**

**Худековський Олександр Васильович**

Аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ,

Науковий керівник: д.ю.н., проф. Сироїд Т.Л.

*e-mail*: alexander.khudekovskyi@outlook.com

**Ключові слова:** Інтерпол, кіберзлочини, мережа Інтернет, міжнародні організації, права людини.

Можна із сміливістю сказати, що людство зараз розвивається в епоху інформаційних технологій. Кількість користувачів мережі Інтернет на даний час сягнула більше 3 мільярдів осіб і стрімко продовжує зростати з кожним роком [1].

У деяких країнах, доступ до мережі Інтернет визначається як одне з основоположних прав право людини. Наприклад, Парламентом Естонії у 2000 році на законодавчому рівні доступ до Інтернету визнаний фундаментальним правом людини, Конституційна Рада Франції визнала це у 2009 р., Верховний Суд Коста-Ріки у 2010 р., а Фінляндія пішла ще далі, визначивши у 2009 р., що кожен повинен мати доступ до Інтернету щонайменше зі швидкістю 1 Мбіт/с. Також необхідно зазначити, що у травні 2011 року Спеціальний доповідач

Організації Об'єднаних Націй з питань заохочення і захисту права на свободу думки та її волевиявлення представив Раді ООН з прав людини доповідь, в якій закликав усі держави забезпечити безперервний доступ до мережі Інтернет в усі часи, в тому числі в період політичної нестабільності [2, с. 18-21].

Окрім користі, яку привносять інформаційні технології, їхній стрімкий розвиток обумовив не лише якісний перехід на принципово новий рівень розвитку та функціонування суспільства, а й призвів до виникнення нових загроз як окремим громадянам, організаціям, так і цілим державам.

Зростання інформаційних технологій зумовило негативні тенденції розвитку злочинного світу, появу нових форм і видів злочинних посягань, які отримали широковживану назву «кіберзлочинність».

Швидкість зростання рівня злочинності в глобальній комп'ютерній мережі є найбільшою, порівняно з іншими видами злочинів, серед яких торгівля наркотиками та зброєю, а за попередніми оцінками глобальна шкода від кіберзлочинів сягнула 500 млрд. доларів США у 2014 році і в подальшому буде тільки зростати [3, с. 3-6].

Кіберзлочини найчастіше посягають і порушують права й свободи громадян, передбачені міжнародними договорами, серед яких: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966р., Конвенція про захист фізичних осіб при автоматизованій обробці персональних даних 1981 р., Конвенція ООН про права дитини 1989 р. тощо, у зв'язку з чим виникає гостра необхідність у захисті й відновленні порушених прав. У 2001 р. Радою Європи була прийнята Конвенція про кіберзлочинність, яка вносить певну ясність у боротьбі з таким негативним явищем у мережі Інтернет [4].

Враховуючи транснаціональну специфіку кіберзлочинності, тобто злочинець може діяти з будь-якої точки світу, для її ефективного подолання необхідна співпраця та узгоджений міжнародний підхід на різних рівнях. Саме такий рівень співпраці забезпечується в рамках Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу. Цілі, які стоять перед нею, закріплені у статті 2 Статуту Інтерполу: а) забезпечувати широку взаємодію всіх органів (закладів) кримінальної поліції в рамках існуючого законодавства країни і в дусі Загальної Декларації прав людини; б) створювати і розвивати заклади, які можуть ефективно сприяти попередженню кримінальної злочинності і боротьбі з нею [5].

Одним із напрямків діяльності Інтерполу є боротьба з кіберзлочинністю, яка з кожним роком набирає все більших обертів і завдає все більшої шкоди не тільки окремим громадянам, а й величезним корпораціям і цілим країнам, як зазначалося вище. Адже за допомогою Інтернету вчиняються як і більш розповсюджені види злочинів, такі як шахрайство, фінансові злочини, злочини



проти дітей, тероризм, так і нові види характерні саме кіберзлочинам – складні атаки проти комп'ютерного апаратного та програмного забезпечення тощо.

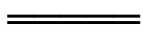
Маючи значний досвід у боротьбі і кіберзлочинністю, Інтерпол сприяє розвитку законодавства держав-членів у питаннях співпраці, вказуючи на певні прогалини у їхніх законодавствах задля найефективнішої протидії, а також попередження злочинів, що є немаловажним у практиці, проводить заходи по обміну технічними інструкціями з пошуку, розслідування і збору доказів.

Крім того, удосконалюються форми, напрями роботи Організації, створюються нові структурні підрозділи. Так, у 2014 році в структурі Інтерполу був сформований Інноваційний Глобальний Комплекс, який є унікальним у своєму роді. В ньому зосереджені дослідницькі підрозділи, здійснюється підготовка спеціалістів, розробляються нові інструменти, а також способи для боротьби з кіберзлочинністю, а також й іншими транснаціональними злочинами [6].

Враховуючи вищезначене, необхідно констатувати, що Інтерпол постійно намагається відповідати новим викликам, які виникають у світі, особливо у сфері боротьби з кіберзлочинністю, задля належного забезпечення прав і свобод людини, зокрема в такій специфічній сфері, як інформаційний простір.

#### **Література:**

1. Офіційна Інтернет-сторінка ЦРУ / The World Fact Book/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2153rank.html>.
2. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La Rue/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27\\_en.pdf](http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf).
3. Net Losses: Estimating the Global Cost of Cybercrime/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mcafee.com/jp/resources/reports/gr-economic-impact-cyber-crime2.pdf>.
4. Конвенція про кіберзлочинність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994\\_575](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_575).
5. Устав Международной организации уголовной полиции Интерпола [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995\\_142](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_142).
6. Офіційний сайт Інтерполу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interpol.int/en/About-INTERPOL/Legal-materials>.



# ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА СУД ЄС У РЕГІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД

**Червяцова Аліна Олегівна**

Доцент кафедри конституційного, муніципального  
і міжнародного права юридичного факультету  
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

1. Однією з сучасних проблем європейського права є проблема розмежування повноважень і, одночасно, забезпечення злагодженої дії двох наднаціональних судових органів – Європейського суду з прав людини та Суду ЄС. Перший є органом Ради Європи діє відповідно до положень Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Європейська конвенція), учасниками якої є 47 європейських держав; другий – є судовим органом ЄС й поширює юрисдикцію на 27 держав-членів. З набуттям чинності Лісабонською угодою, яка встановила обов'язкову силу положень Хартії ЄС про фундаментальні права, питання захисту прав і свобод були офіційно віднесені до компетенції Суду ЄС. Крім того, чинна редакція статті 6 Договору про Європейський Союз визнає права і свободи, як вони проголошені у Європейській конвенції, частиною права ЄС. Це означає, що Суд ЄС має компетенцію у сфері застосування Європейської конвенції, яка перетинається з компетенцією Європейського суду з прав людини.

2. Слід зазначити, що до Лісабонського договору розмежування повноважень двох судових органів мало функціональний характер. Суд ЄС, наділений повноваженням скасовувати національні акти, які не відповідають законодавству ЄС, був органом, що забезпечував економічну інтеграцію та поглиблення інтеграційних зв'язків між державами ЄС, зосереджуючись на вирішенні питань технічного характеру, у той час як Європейський суд з прав людини спеціалізувався на захисті фундаментальних прав і свобод, створюючи систему європейських стандартів у галузі прав людини з урахуванням особливостей національних правових систем держав-учасниць Європейської конвенції. Відповідно, призначення Суду ЄС полягало у забезпеченні єдності, стандартизації та гармонізації у сфері економічного співробітництва, завданням Європейського суду з прав людини було створення певної спільноти, члени якої поділяють цінності у галузі прав і свобод, за якими, разом із тим, визнається право на свободу розсуду [1, с. 1108].

3. Питання співвідношення компетенції Європейського суду з прав людини та Суду ЄС не виникало доти, доки зберігалось функціональне розмежування їхньої діяльності. Однак, поступово до компетенції Суду ЄС увійшли питання захисту прав і свобод [2-4].

На сьогоднішній день взаємини, які існують між двома наднаціональними судовими органами, можуть бути охарактеризовані як прагнення уникнути протистояння, оскільки будь-який конфлікт негативно позначиться на авторитеті та легітимності обох інституцій. Як справедливо зазначається, легітимність наднаціональних органів може бути забезпечена у випадку, якщо вони дотримуються принципу верховенства права і поділяють спільні цілі і цінності [5, с. 71]. Це той випадок, коли репутація має значення. Враховуючи, що рішення обох судів піддаються ретельному аналізу і критиці як на рівні держав, так і на рівні міжнародних інституцій, їхня зацікавленість у вироблені і дотриманні консолідованої позиції є зрозумілою.

Відповідно, Суд ЄС, розглядаючи питання захисту прав людини, спирається на рішення Європейського суду з прав людини; останній, у свою чергу, намагається уникнути втручання у компетенцію Суду ЄС, послідовно дотримуючись презумпції відповідності права ЄС положенням Європейської конвенції, яку було створено у справі *Bosphorus* [6]. Крім того, Європейський суд з прав людини також посилається на рішення Суду ЄС. Таким чином, уніфікація прав людини стає можливою внаслідок «інтерпретаційного паралелізму».

4. Протокол № 14 до Європейської конвенції та Лісабонський договір створили юридичні передумови для приєднання ЄС як самостійного суб'єкта до Європейської конвенції, що здатне вирішити низку проблем щодо співвідношення функцій Європейського суду з прав людини та Суду ЄС.

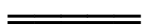
Питання приєднання залишається відкритим. Однак, вже зараз можна спрогнозувати його правові і політичні наслідки. По-перше, приєднання ЄС до Європейської конвенції не позначиться суттєво на компетенції Суду ЄС, оскільки питання захисту фундаментальних прав і свобод вже є предметом його розгляду. По-друге, приєднання не означатиме, що заявники отримають можливість звертатися до Європейського суду за прав людини, оминаючи Суд ЄС. В силу статті 35 Європейської конвенції умовою прийнятності скарги є вичерпання засобів правового захисту. Тобто, будь-яка справа, яка стосується порушення положень Європейської конвенції органами та інститутами ЄС спочатку має бути вирішена Судом ЄС. По-третє, Європейський суд з прав людини не матиме повноваження скасовувати норми законодавства ЄС, оскільки до його компетенції належить лише встановлення факту порушення зобов'язань за Європейською конвенцією і присудження справедливої компенсації потерпілій особі.

Разом із тим, у випадку приєднання ЄС до Європейської конвенції змінюється статус Суду ЄС, оскільки Європейський суд з прав людини отримає повноваження переглядати рішення Суду ЄС, які стосуються фундаментальних

прав і свобод. Суд ЄС, який протягом п'ятдесяти років виступав найвищою судовою інстанцією ЄС, може бути незадоволений такими наслідками.

### **Література:**

1. Wailer, J. H. H. Eurocracy and Distrust: Some Questions Concerning the Role of the European Court of Justice in the Protection of Fundamental Human Rights Within the Legal Order of the European Communities // Washington Law Review. – 1986. – № 61. – P. 1103-1142.
2. Case 29/69 Erich Stauder v. City of Ulm [1969], ECR 566-579.
3. Case 11/70 Internationale Handelsgesellschaft mbH v. Einfuhr-und Vorratsstelle fur Getreide und Futtermittel [1970], ECR 1126-1139.
4. Case 4/73 Nold, Kohlen und Baustoffsgrohandlung v. Comission of the European Communities [1974], ECR 429-509.
5. Scharpf, F. W. Multi-level Europe – the Case for Multiple Concepts // Handbook on Multi-level Governance/ Edited by Ederlain, H., Walti, S., Zum, M. – Northampton: Edward Elgar, 2010. – P. 66-78.
6. Bosphorus Hava Yollari v. Ireland. Appl. no 45036/98 (2005).



## **АНАЛИЗ ТЕРМИНА «ТЕРРОРИЗМ» В МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ**

**Чудовский И.В.**

адвокат, управляющий партнер  
Адвокатской компании «Чудовский и Партнеры»  
*e-mail:* chudovsky@ukr.net

**Ключевые слова:** терроризм, международный договор, конвенция.

В настоящее время очень распространенным во многих сферах стало слово «терроризм», которое употребляется даже к тем ситуациям, где таковое не является корректным и обоснованным. С другой стороны, правильное толкование и понимание упомянутого термина исключительно важно как для национального правоприменителя, так и в формате международных отношений. Для разрешения данного вопроса предлагаю обратиться к международным договорам, содержащим соответствующие определения. Наиболее полной, на наш взгляд, является Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом, подписанная 15 июня 2001 г. Республикой Казахстан, Китайской Народной Республикой, Кыргызской Республикой, Российской Федерацией, Республикой Таджикистан и Республикой Узбекистан. Эта конвенция интересна тем, что обозначая термин «терроризм», она отсылает к другим международным договорам, называя, таким образом терроризмом деяния, ранее таковыми не определяемые и аккумулируя почти все определения деяний, подпадающих под данную категорию. Так, в ст. 1 говорится: для целей настоящей Конвенции используемые в ней термины означают:

а) какое-либо деяние, признаваемое как преступление в одном из договоров, перечисленных в Приложении к указанной Конвенции, и как оно определено в этом договоре.

А также любое другое деяние, направленное на то, чтобы вызвать смерть какого-либо гражданского лица или любого другого лица, не принимающего активного участия в военных действиях в ситуации вооруженного конфликта, или причинить ему тяжкое телесное повреждение, а также нанести значительный ущерб какому-либо материальному объекту, равно как организация, планирование такого деяния, пособничество его совершению, подстрекательство к нему, когда цель такого деяния в силу его характера или контекста заключается в том, чтобы запугать население, нарушить общественную безопасность или заставить органы власти либо международную организацию совершить какое-либо действие или воздержаться от его совершения, и преследуемые в уголовном порядке в соответствии с национальным законодательством Сторон (п. б. Конвенции) [1].

Таким образом, кроме указанного выше (пункт б), понятие «терроризм» охватывает следующие деяния: когда лицо незаконно, путем насилия или угрозы применением насилия, или путем любой другой формы запугивания, захватывает это воздушное судно или осуществляет над ним контроль, либо пытается совершить любое такое действие [2]. Если лицо незаконно и преднамеренно:

а) совершает акт насилия в отношении лица, находящегося на борту воздушного судна в полете, если такой акт может угрожать безопасности этого воздушного судна; или

б) разрушает воздушное судно, находящееся в эксплуатации, или причиняет этому воздушному судну повреждение, которое выводит его из строя или может угрожать его безопасности в полете; или

в) помещает или совершает действия, приводящие к помещению на воздушное судно, находящееся в эксплуатации, каким бы то ни было способом устройство или вещество, которое может разрушить такое воздушное судно или причинить ему повреждение, которое может угрожать его безопасности в полете; или

г) разрушает или повреждает аэронавигационное оборудование или вмешивается в его эксплуатацию, если любой такой акт может угрожать безопасности воздушных судов в полете; или

е) сообщает заведомо ложные сведения, создавая тем самым угрозу безопасности воздушного судна в полете [3].

Данный перечень был позднее дополнен Протоколом о борьбе с незаконными актами насилия в аэропортах, обслуживающих международную гражданскую авиацию, которым в ст. 1 Конвенции о борьбе с незаконными

актами, направленными против безопасности гражданской авиации в качестве нового пункта добавлен пункт 1 bis, следующего содержания:

1 *bis*. Любое лицо совершает преступление, если оно незаконно и преднамеренно с использованием любого устройства, вещества или оружия:

а) совершает акт насилия в отношении лица в аэропорту, обслуживающем международную гражданскую авиацию, который причиняет или может причинить серьезный вред здоровью или смерти; или

б) разрушает или серьезно повреждает оборудование и сооружения аэропорта, обслуживающего международную гражданскую авиацию, либо расположенные в аэропорту воздушные суда, не находящиеся в эксплуатации, или нарушает работу служб аэропорта [7].

Конвенция ООН о предотвращении и наказании преступлений против лиц, пользующихся международной защитой, в том числе дипломатических агентов указывает, что преднамеренное совершение:

а) убийства, похищения или другого нападения против личности или свободы лица, пользующегося международной защитой;

б) насильственного нападения на официальное помещение, жилое помещение или транспортные средства лица, пользующегося международной защитой, которое может угрожать личности или свободе последнего;

с) угрозы любого такого нападения;

д) попытки любого такого нападения; и

е) действий в качестве соучастника любого такого нападения должно рассматриваться каждым государством-участником в соответствии с его внутренним законодательством как преступление [4].

Далее, по смыслу Конвенции ООН о борьбе с захватом заложников, любое лицо, которое захватывает или удерживает другое лицо и угрожает убить, нанести повреждение или продолжать удерживать другое лицо, для того чтобы заставить третью сторону, а именно: государство, международную межправительственную организацию, какое-либо физическое или юридическое лицо или группу лиц – совершить или воздержаться от совершения любого акта в качестве прямого или косвенного условия для освобождения заложника, совершает преступление захвата заложника [5].

Любое преднамеренное действие против ядерной установки или ядерного материала при его использовании, хранении или перевозке, которое может прямо или косвенно создать угрозу для здоровья и безопасности персонала, населения или окружающей среды в результате радиационного облучения или выброса радиоактивных веществ [6].

В соответствии с Конвенцией о борьбе с незаконными актами, направленными против безопасности морского судоходства:

1. Любое лицо совершает преступление, если оно незаконно и преднамеренно:

a) захватывает судно или осуществляет контроль над ним силой или угрозой силы или путем любой другой формы запугивания; или

b) совершает акт насилия против лица на борту судна, если этот акт может угрожать безопасному плаванию данного судна; или

c) разрушает судно или наносит судну или его грузу повреждение, которое может угрожать безопасному плаванию данного судна; или

d) помещает, или совершает действия в целях помещения, на борт судна каким бы то ни было способом устройство или вещество, которое может разрушить это судно, нанести этому судну или его грузу повреждение, которое угрожает или может угрожать безопасному плаванию данного судна; или

e) разрушает морское навигационное оборудование, или наносит ему серьезное повреждение, или создает серьезные помехи его эксплуатации, если любой такой акт может угрожать безопасному плаванию судна; или

f) сообщает заведомо ложные сведения, создавая тем самым угрозу безопасному плаванию судна; или

g) наносит ранения любому лицу или убивает его в связи с совершением или попыткой совершения какого-либо из преступлений, указанных в подпунктах a–f.

2. Любое лицо также совершает преступление, если оно:

a) пытается совершить какое-либо из преступлений, указанных в пункте 1; или b) подстрекает к совершению какого-либо из преступлений, указанных в пункте 1, совершаемого любым лицом, или является иным образом соучастником лица, которое совершает такое преступление; или

c) угрожает с условием или без такового, как это предусмотрено национальным законодательством, с целью принудить физическое или юридическое лицо совершить какое-либо действие или воздержаться от него, совершить какое-либо из преступлений, указанных в подпунктах b, c и e пункта 1, если эта угроза может угрожать безопасному плаванию судна, о котором идет речь [8].

Протокол о борьбе с незаконными актами, направленными против безопасности стационарных платформ, расположенных на континентальном шельфе имеет почти аналогичные нормы, но уже применительно к стационарным платформам. В соответствии со ст. 1 данного международного договора, любое лицо совершает преступление, если оно незаконно и преднамеренно:

a) захватывает стационарную платформу или осуществляет контроль над ней силой или угрозой силы или путем любой другой формы запугивания; или

b) совершает акт насилия против лица на стационарной платформе, если этот акт может угрожать ее безопасности; или

с) разрушает стационарную платформу или наносит ей повреждение, которое может угрожать ее безопасности; или

д) помещает, или совершает действия в целях помещения, на стационарную платформу каким бы то ни было способом устройство или вещество, которое может разрушить эту стационарную платформу или создать угрозу ее безопасности; или

е) наносит ранения любому лицу или убивает его в связи с совершением или попыткой совершения какого-либо из преступлений, указанных в подпунктах «а» – «д».

2. Любое лицо также совершает преступление, если оно:

а) пытается совершить какое-либо из преступлений, указанных в пункте 1; или б) подстрекает к совершению какого-либо из таких преступлений, совершаемого любым лицом, или является иным образом соучастником лица, которое совершает такое преступление; или

с) угрожает, с условием или без такого, как это предусмотрено национальным законодательством, с целью принудить физическое или юридическое лицо совершить какое-либо действие или воздержаться от него, совершить какое-либо из преступлений, указанных в подпунктах «б» и «с» пункта 1, если эта угроза может угрожать безопасности стационарной платформы [9].

### **Литература:**

1. Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом (2001) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=2267>

2. Конвенция о борьбе с незаконным захватом воздушных судов (Гаага, 1970) [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_167](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_167)

3. Конвенция о борьбе с незаконными актами, направленными против безопасности гражданской авиации (Монреаль, 1971) [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/aviation\\_security.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aviation_security.shtml)

4. Конвенция ООН о предотвращении и наказании преступлений против лиц, пользующихся международной защитой, в том числе дипломатических агентов (1973) [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/int\\_protected\\_persons.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/int_protected_persons.shtml)

5. Конвенция ООН о борьбе с захватом заложников, принятая (1979) [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/hostages.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/hostages.shtml)

6. Конвенция о физической защите ядерного материала (Вена, 1980) [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/nucmat\\_protection.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/nucmat_protection.shtml)

7. Протокол о борьбе с незаконными актами насилия в аэропортах, обслуживающих международную гражданскую авиацию (Монреаль, 1988) [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/airports.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/airports.shtml)



8. Конвенция о борьбе с незаконными актами, направленными против безопасности морского судоходства (Рим, 1988) [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/documents/decl\\_conv/conventions/maritime.shtml](http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/maritime.shtml)

9. Протокол о борьбе с незаконными актами, направленными против безопасности стационарных платформ, расположенных на континентальном шельфе (Рим, 1988) [Электронный ресурс] – Режим доступа: [http://www1.umn.edu/humanrts/russian/instree/Rshelf\\_security.html](http://www1.umn.edu/humanrts/russian/instree/Rshelf_security.html)

---

---

## ПРОБЛЕМЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СОВЕТА БЕЗОПАСНОСТИ ООН

**Шевченко Алёна Леонидовна**

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина  
Факультет МЭО и ТБ, кафедра международного права  
*e-mail*: [alionka.curly@gmail.com](mailto:alionka.curly@gmail.com)

**Ключевые слова:** Совет Безопасности ООН, Генеральная Ассамблея ООН, Устав ООН, постоянные члены Совета Безопасности, право вето, скрытое вето, реформа ООН, международная безопасность.

Совет Безопасности ООН был создан для поддержания международного мира и безопасности на Земле. Другими словами – для предотвращения возникновения ситуаций, которые могли бы привести к войне, а в случае угрозы миру или акта агрессии – для принятия срочных мер для урегулирования конфликта. Однако, как показывают последние события, резолюции Совет Безопасности ООН так и остались на бумаге.

Несмотря на то, что в своем арсенале Совет Безопасности ООН имеет множество рычагов давления на «непослушных», например, принятие угрожающих резолюций, санкционирование применения силы в целях поддержания или восстановления мира, проведение миротворческих миссий «голубых касок», все это не позволяет предотвратить массовые убийства.

Это лишний раз демонстрирует неспособность Совета Безопасности эффективно реагировать на нарушения мира и безопасности со стороны стран-членов ООН. Постоянные члены Совета действовали и продолжают действовать не в рамках правил, принятых этой международной организацией, а руководствуясь лишь своими интересами.

Сейчас в Совет Безопасности ООН входят 15 государств. Десять членов Совета Безопасности избираются на два года Генеральной Ассамблеей. Остальные пять – Россия, Китай, США, Великобритания и Франция. Им был предоставлен специальный статус постоянных членов Совета Безопасности, а также специальное право голосования, известное как «право вето».

Согласно статье 27 Устава ООН, решения Совета Безопасности по вопросам процедуры считаются принятыми, когда за них поданы голоса девяти членов Совета. Решения Совета Безопасности по всем другим вопросам считаются принятыми, когда за них поданы голоса девяти членов Совета, включая совпадающие голоса всех постоянных членов Совета, причем сторона, участвующая в споре, должна воздержаться от голосования при принятии решения на основании Главы VI и на основании пункта 3 статьи 52 [2, с. 17].

Из этого положения вытекает принцип, сформулированный еще в Римском праве: *Nemo iudex in propria causa* (Никто не может быть судьей в собственном деле). Это требование можно рассматривать как одну из формулировок справедливости или формального равенства (всеобщего принципа права) сторон в споре. То есть, для того, чтобы спор решался в рамках права, стороны спора должны быть формально равны в процедуре рассмотрения этого спора.

Следует отметить, что согласно ст. 38 Устава Международного Суда ООН общие принципы права (признанные цивилизованными нациями) являются источниками, подлежащими применению Судом. Принцип, согласно которому никто не судья в своём деле, таким образом, входит в категорию таких источников. Данный принцип обусловил идею должной правовой процедуры и доктрину законного судебного разбирательства в англосаксонских и континентальных правовых системах соответственно. Положение «*Nemo iudex in propria causa*» выступает тезисом естественного права у Дж. Локка, он связан с идеями Ш. Монтескье, он нашёл своё отражение в V поправке к Конституции США. Независимость суда и равенство сторон раскрывают сущность состязательного процесса и потому могут быть представлены англоязычным понятием должной правовой процедуры (*due process of law*), соблюдение которой и есть законность [3, с. 27-28].

Все пять постоянных членов Совета Безопасности в то или иное время использовали свое право вето. Если один из постоянных членов не в полной мере согласен с предлагаемой резолюцией, однако не желает прибегнуть к своему праву вето, он может воздержаться при голосовании и, таким образом, дать возможность принять резолюцию, если за нее будут поданы необходимые девять голосов.

За всю историю ООН чаще всего вето применяли советские и российские представители – 123 раза. Американцы заблокировали 82 проекта резолюций, британцы – 32, французы – 18. Реже всех из «пятерки» пользовался этим правом Китай – всего 6 раз [1].

В последние годы количество дискуссий вокруг права вето постоянных членов Совета Безопасности возрастает. Обсуждается вопрос о возможности и

даже необходимости отмены такого права. Наиболее активными сторонниками отмены права вето выступают африканские и некоторые европейские страны.

В сентябре 2008 года страны ООН договорились о начале межправительственных переговоров по реформированию Совета Безопасности. На заседании Генеральной Ассамблеи африканские делегации заявили о том, что институт вето устарел и мешает эффективно выполнять Совету Безопасности его функции. В качестве одного из примеров приводилась ситуация с конфликтом Израиля и ХАМАС, когда США в течение нескольких дней продолжавшегося кровопролития в секторе Газа единолично блокировали принятие резолюции о прекращении военных действий [4, с. 10-11].

Говоря о подобных обстоятельствах, постоянный представитель Италии при ООН Джулио Терци заявил, что само существование права вето мешает принимать резолюции по вопросам, требующим срочного вмешательства Совета Безопасности – единственного органа, чьи решения обязательны для исполнения государствами.

Однако это лишь верхушка айсберга. Существует так называемое «скрытое вето», которое активно используется великими державами. Подавляющее большинство заседаний Совета Безопасности проходит за закрытыми дверями. Поэтому постоянные члены Совета Безопасности имеют возможность оказывать влияние на позиции непостоянных членов: одним из инструментов подобного давления и является «скрытое вето» – когда представитель одной из стран «Большой пятерки» заявляет, что используют вето в случае, если предлагаемая иными государствами версия резолюции будет поставлена на голосование. В итоге, чтобы добиться хоть какого-то результата, иные члены Совета Безопасности вынуждены пересматривать свои позиции. Точное количество случаев применения «скрытого вето» неизвестно, очевидно лишь, что оно применялось много раз [2, с. 15-18; 3, с. 32].

В январе 2004 года произошла показательная история. Франция представила на обсуждение Совета Безопасности проект резолюции, целью которого была защита детей в зонах вооруженных конфликтов. В приложении к резолюции был внесен перечень стран, в которых в 2003 году проходили такие конфликты. Великобритания и Россия активно сопротивлялись тому, чтобы в перечень были включены Северная Ирландия и Чечня – если бы резолюция в этом виде была принята, то действия Лондона и Москвы стали бы подвергаться постоянному мониторингу агентств ООН. Поэтому обе державы заявили, что они «отказываются поддержать» предложенный текст – это была классическая формулировка «скрытого вето». В итоге, в приложении вместо понятия «вооруженный конфликт» было использовано определение «ситуация, вызывающая беспокойство». В этом виде резолюция 1539 и была принята [4, с. 11].

«Скрытое вето» стало причиной того, что многие болезненные проблемы современности Советом Безопасности не обсуждались вообще, поскольку изначально было ясно, что соответствующая резолюция будет торпедирована. В ряде случаев использование «скрытого вето» приводило к ужасающим последствиям. Так произошло с Руандой. В этой стране проживают две этнические группы – хуту и тутси. В 1972 году власти страны (тогда в Руанде правили тутси) организовали убийства около 200 тыс. хуту. В 1994 году резня вспыхнула с новой силой: на этот раз власть находилась в руках хуту, которые организовали уничтожение около 940 тыс. тутси и «умеренных» хуту. Из-за противодействия Франции, в семи резолюциях Совета Безопасности по Руанде, принятых в 1994 году, слово «геноцид» не фигурировало, несмотря на то, что реальное положение дел в стране было хорошо известно [2, с. 16].

Однако «скрытое вето» срабатывает не во всех случаях. Профессор Макс Хилэйр говорит следующее по этому поводу: «Проект резолюции обычно не выставляется на голосование до тех пор, пока его авторы не уверены в том, что он будет одобрен. Если же резолюция выставлена на голосование преждевременно, когда точно известно, что она будет заблокирована с помощью вето – это делается исключительно по политическим причинам».

В своём докладе Джулио Терци призвал «постоянную пятерку» для начала ввести добровольный мораторий на применение вето, а затем постепенно отменить это право. Томас Матуссек, его коллега из Германии, выступил с похожими заявлениями, но признал, что сейчас бессмысленно говорить об отмене права вето.

В то же время вето не всегда неэффективно. Случается, что оно отрезвляюще действует на тех, кто в обход мандата ООН пытается навязать собственные позиции. Однако часто происходит так, что вето парализует работу международной организации.

Нынешняя ситуация на востоке Украины показывает, что следует провести реформу ООН, чтобы организация могла решать те угрозы, которые реально существуют сегодня. Блокирование решений Совета Безопасности по вопросам Украины – это признак слабости и неспособности ООН следовать своим целям.

Возвращаясь к вопросу о лишении постоянных членом Совета Безопасности права вето, следует отметить, что это практически невозможно. Согласно ст. 108 Устава Совета Безопасности ООН, за лишение права вето должны проголосовать 2/3 членом Генеральной Ассамблеи ООН, а также все члены Совета Безопасности. Таким образом, Россия должна будет проголосовать за лишение права вето самой себя.

Тем не менее, как заявляет представитель Украины в Совете ООН по правам человека в 2006-2010 годах профессор Владимир Василенко, есть выход

из этой ситуации (с возможным вето России). Но его реализация потребует очень серьезных усилий со стороны украинской дипломатии и ее способности убедить лидеров западных государств принять решение, которое позволило бы противодействовать агрессору [4, с. 10].

Существует резолюция Генеральной Ассамблеи ООН «Объединение ради мира» №377(5), которая была принята 3 ноября 1950 года. По словам Василенко, в резолюции говорится, что если Совет Безопасности ООН из-за нехватки единодушия среди постоянных членов оказывается неспособным применить эффективные меры по поддержке международной безопасности, Генеральная Ассамблея обязана рассмотреть этот вопрос немедленно с целью разработки рекомендаций по противодействию агрессии и поддержке мира, включая применение вооруженной силы.

Несмотря на наличие такой нормы, на практике возникают трудности в её применении. Аналитики утверждают, что переговоры по реформированию Совета Безопасности будут продолжаться далее, они не имеют ограничений во времени. Хотя, реально, на сегодняшний день нет никаких шансов на проведение реформы Совета Безопасности. Реальные реформы – право вето пяти постоянных членов, количество непостоянных членов Совета Безопасности ООН.

Пока в руках пяти членов Совета Безопасности сосредоточена вся власть, не может быть и речи о проведении каких-либо реформ.

### **Литература**

1. Вето в Совете Безопасности // Сайт ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/sc/meetings/veto/90-present.shtml>.
2. Годованик Є.В. Рада Безпеки ООН: міжнародно-правовий статус та актуальні проблеми реформування: автореф. дис.: спец. 12.00.11 / Є.В. Годованик. – К.: Б.в., 2011. – 20 с.
3. Малеев Ю.Н. Совет Безопасности ООН и вопросы международного управления: Международное право. – 2006, – № 1 (25). – С. 24-47.
4. Жукорська Я.М. Напрями реформування ООН: Рада Безпеки / Я.М. Жукорська // Право і суспільство. – 2015. – №4. – С. 8-12.



## СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

**Шпакович Ольга Миколаївна**

доцент кафедри порівняльного і європейського права

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка,

доктор юридичних наук, доцент

*e-mail:* oshpakovych@mail.ru

**Ключові слова:** міжнародна організація, внутрішнє право, зовнішнє право, власне право, внутрішньо-організаційний механізм міжнародних організацій, «спільний доробок» Європейського Союзу.

Процес дослідження еволюції розвитку права міжнародних організацій як галузі міжнародного права актуалізує широке коло теоретичних проблем, пов'язаних із визначенням понять внутрішнього та власного права міжнародних організацій як складових елементів механізму функціонування міжнародних організацій.

Безперечним видається той факт, що будь-яка міжнародна організація створює насамперед внутрішнє право з тим, щоб врегулювати питання свого функціонування в міждержавній системі. Як правильно зазначає М. Крилов, «нормальне функціонування міжнародних організацій неможливе без внутрішньо-організаційного регулювання. В тій чи іншій формі воно існувало в міжнародних організаціях з моменту їх створення» [2, с. 130].

О. Шибаєва визнаючи право міжнародних організацій галуззю сучасного міжнародного права виділяє наступні групи норм, що регулюють діяльність міжнародних організацій: норми, що відносяться до загального міжнародного права (принципи МП, що закріплюються у установчому документі організації); норми внутрішнього права, які поділяються на первинні – це статут, і вторинні – постанови міжнародної організації, що мають міжнародний характер. Також до внутрішнього права відносить норми, що регулюють відносини організації з персоналом; норми зовнішнього права – норми, що визначають правове положення міжнародної організації у міжнародних відносинах, зокрема, відносини міжнародної організації з державами і іншими організаціями [3, с. 66-67]. З даною точкою зору не можна погодитися, оскільки норми зовнішнього права теж містяться у Статуті організації.

На нашу думку, норми статутів міжнародних організацій є основою для норм внутрішнього права міжнародних організацій, норм зовнішнього права міжнародних організацій та норм, що забезпечують участь міжнародних організацій у нормотворчому процесі.

Норми внутрішнього права міжнародних організацій регулюють відносини в рамках внутрішньо-організаційного механізму міжнародних організацій. Даний механізм є взаємозв'язаною системою, що об'єднує в єдине ціле сукупність органів, систему стійких функціональних зв'язків між ними, правові методи діяльності органів, а також норми права, що містяться в установчому та інших актах організації та регламентують порядок формування і функціонування цього механізму [1].

Норми, що регулюють внутрішньо-організаційну діяльність міжнародних організацій специфічні. Вони діють у відношенні держав не тільки як суб'єктів міжнародного права, але і як членів міжнародної організації, наділених особливими правами і обов'язками, а, отже, мають не тільки внутрішній, а й зовнішній ефект, який ще підлягає вивченню. Тому на сучасному етапі розвитку міжнародного права питання про внутрішнє права міжнародних організацій та його місце в системі міжнародного права знаходиться в колі наукових досліджень.

Специфіка внутрішнього права полягає також в тому, що, хоча багато питань внутрішнього життя організації регулюються міжнародними договорами, основним його джерелом залишаються правові акти, в більшості випадків рішення самої організації [5, с. 56].

Більш поширеною і прийнятною є точка зору О. Шибаєвої, яка визначає внутрішнє права міжнародних організацій в широкому сенсі як сукупність норм, що регулюють внутрішньо-організаційну діяльність міжнародних організацій [6, с. 53].

Як бачимо, у міжнародно-правовій літературі немає загальновизнаного визначення поняття внутрішнього права міжнародних організацій. Але виходячи з різних визначень, внутрішнє право міжнародної організації являє собою систему юридичних норм, ухвалених її органами на підставі положень статуту та регулюють внутрішньо-організаційну діяльність.

Норми зовнішнього права визначають місце міжнародної організації в загальній системі міжнародних відносин, зокрема відносини з державами і іншими міжнародними організаціями з організаційних, фінансових, політичних, правових питань, передбачених статутами міжнародних організацій, угодами й домовленостями. Зокрема, відносини з країною перебування (в частині зовнішнього права) стосуються режиму перебування, діяльності штаб-квартири, привілеїв та імунітетів організації в цілому.

Міжнародні організації формують норми міжнародного права: по-перше, шляхом укладання міжнародних договорів і в межах, які передбачені установчими документами цих організацій, і по-друге, шляхом ухвалення правових актів органами міжнародної організації зобов'язуючого та

рекомендаційного характеру, що також передбачається в установчому документі організації. Звідси реалізація нормотворчої функції міжнародних організацій є обмеженою, оскільки не відміну від держав, вона визначається установчими документами організацій.

Кожна міжнародна організація має свої особливі форми та види правових актів, які й становлять її власне право. Звідси власне право – це не тільки акти щодо функціонування самої організації, а й інші правові акти, такі як і установчі договори, судова практика організації, домовленості та ін.

Г. Морозов виділяє три групи норм: 1) норми матеріального і процесуального права, так зване «внутрішнє право» міжнародних організацій. 2) норми зовнішнього права – положення міжнародних організацій в системі міжнародних відносин; 3) особлива група норм, що забезпечує участь міжнародних організацій у процесі міжнародної нормотворчості [3, с. 66]. Автор заперечує, що кожна організація має своє власне право. З поглядом автора можна частково погодитися, але поряд з цим, можна стверджувати, що на сучасному етапі розвитку і функціонування великої кількості міжнародних організацій кожна міжнародна організація має своє власне право. Так, наприклад власне право притаманне Європейському Союзу. Зауважимо, що структура права ЄС є зовсім іншою у порівнянні з іншими міжнародними організаціями. Європейський Союз має своє власне право, так зване *acquis communautaire*. І щоб довести це, необхідно з'ясувати, що таке *acquis communautaire* в праві Європейського Союзу. Поглиблення європейської інтеграції супроводжується появою нових понять у праві Євросоюзу та внутрішньому законодавстві як держав-членів, так і третіх країн. Одним з фундаментальних понять, які з'явилися в процесі розвитку правового механізму інтеграції в межах Європейського союзу, стало поняття *acquis communautaire* («спільного доробку»). Посилання на *acquis communautaire* є в актах Євросоюзу, які регулюють сферу зовнішніх зносин об'єднання. Воно включає: зміст, принципи, та політичні задачі Договорів; законодавство, ухвалене з метою імплементації Договорів та практику Суду; декларації та резолюції, ухвалені в рамках співтовариства; міжнародні угоди та угоди між державами-членами, пов'язані з діяльністю співтовариства [4, с. 32]. Таким чином, якщо порівняти визначення *acquis communautaire* з визначенням власного права міжнародних організацій, то можна стверджувати, що *acquis communautaire* це і є власне право міжнародної організації.

Кожна міжнародна організація має свої форми правових актів, які й становлять її власне право. Отже, власне право кожної міжнародної організації має свою специфічну правову природу.

Аналізуючи різні погляди щодо визначення власного права міжнародних організацій можна стверджувати, що механізм функціонування міжнародних



організацій складається з чотирьох груп норм. До першої групи відносяться норми статутів міжнародних організацій. Друга група норм складається із норм внутрішнього права міжнародних організацій. Третя група норм – це норми зовнішнього права міжнародних організацій. Четверта група норм – норми, що забезпечують участь міжнародних організацій у нормотворчому процесі. Звідси право міжнародних організацій як галузь сучасного міжнародного права являє собою сукупність вищевказаних груп норм. Поділ норм на групи є умовним, оскільки практично в ряді випадків такий поділ пояснюється відсутністю чітких меж між всіма групами норм: норми, що належать до першої групи, мають значення для другої та третьої і впливають на відповідні сфери діяльності міжнародної організації й навпаки. Окрему групу становлять норми з реалізації нормотворчої функції організації.

### **Література:**

1. Кохненко О.А. К вопросу о статусе права международных организаций в системе права / О.А. Кохненко // Журнал международного права и международных отношений. – 2009 – № 3. – [Электронный ресурс] – Режим доступа до журн.: <http://evolutio.info/index>.
2. Крылов Н.Б. Правотворческая деятельность международных организаций / Н. Б. Крылов. – М.: Наука, 1988. – 170 с.
3. Муравьев В.И. Международные организации – специфические субъекты международного права / В.И. Муравйов – К.: УМК ВО, 1990. – 72 с.
4. Право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В.І. Муравйова. – К.: Ін Юре, 2015. – Кн. третя: Право зонішніх зносин Європейського союзу / В.І. Муравйов, М.М. Микієвич, І.Г. Білас та ін. – К.: Ін Юре, 2015. – 408 с.
5. Шибаева Е.А. Право международных организаций. Вопросы теории / Е.А. Шибаева. – М.: Международные отношения, 1986. – 160 с.
6. Шибаева Е.А. Право международных организаций как отрасль современного международного права / Е.А. Шибаева // Советское государство и право. – 1978. – №1. – С. 51-63.



## ОСНОВНІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ПОНЯТЬ «ОСОБА» І «ОСОБИСТІТЬ»

Шульга Анатолій Матвійович,  
д.ю.н., доцент,  
доцент кафедри загально правових  
дисциплін ФПМК ХНУВС  
*e-mail*: shulga.a.m@mail.ru

**Ключові слова:** людина, особа, особистість.

В літературній мові при тлумаченні терміна «особа» зазвичай робиться наголос, що під особою насамперед слід розуміти конкретну людину у світлі характеристики її соціальних якостей. Але необхідно звернути увагу на те, що загалом *термін «особа»*, як з позицій лінгвістичного, так і у плані філософського, соціологічного, психологічного, формально-юридично аналізу є *неоднозначним*. Особливістю української мови є те, що даний термін не завжди використовується при характеристиці людини. Проте, як уже зазначалось, під *особою* насамперед розуміється *людина*.

*Особа* – це окрема людина («людський індивід») як свідомо-вольовий учасник взаємовідносин людей, суб'єкт суспільних відносин, суб'єкт соціально значущої поведінки, який має певні соціальні й природні якості (аналогічне значення в російській мові має термін «личность» [1, с. 289], в англійській – «person» [2, с. 580]). Саме у цьому значенні, приміром, фігурує термін «особа» в реченні «встановити особу незнайомця». У даному значенні цей термін як термін «мови права», «мови закону (законодавства)» за часів колишнього СРСР в Українській РСР отримав навіть конституційне закріплення. **Другий розділ Конституції (Основного Закону) Української Радянської Соціалістичної Республіки 1978 р. мав назву «Держава і особа»** [3, с. 643], **оскільки**, як зазначалось в її преамбулі, вона була прийнята «відповідно до Конституції (Основного Закону) Союзу Радянських Соціалістичних Республік 1977 року» [4], **другий розділ котрої також мав назву «Держава і особа» (приміром, у ст. 52 Конституції Українській РСР зазначалось: «Громадянам Української РСР гарантується недоторканність особи»)**.

Проте *особа* – це не тільки *окрема людина* як свідомо-вольовий учасник взаємин людей. *Особа* – це також *людина*, котра має «певне становище у суспільстві, в колективі і т. ін.» [5, с. 439] (російськомовний аналог – термін «лицо», англкомовний аналог – «person»). Відповідна людина іменується, приміром, як «духовна особа», «історична особа», або, з огляду на термінологію законодавства, як «особа без громадянства», «службова особа», «посадова особа», «уповноважена особа».

Але у сфері права, у сфері спеціально-юридичної термінології під *особою* може розумітись *не тільки людина*. Юристам відомо, що *суб'єкти* цивільного права, учасники цивільно-правових відносин – це «особи» (російськомовний аналог – термін «лицо», англomовний аналог – «person»). Другий розділ чинного Цивільного кодексу України має назву (традиційну для країн з правовою системою романо-германського типу) «Особи» і вказує на їх види – «фізичні особи» (ст. 24), тобто люди і «юридичні особи», котрі, на відміну від людей, є не «природніми», а «штучними» явищами. Відповідно до ст. 80 Цивільного кодексу України юридичною особою «є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку».

Під *особистістю* (російськомовний аналог – термін «личность», англomовний аналог – «personality» [2, с. 580]) розуміється усталена сукупність соціально значущих якостей («рис») людини, що характеризують її як члена певного суспільства, соціуму, спільноти тощо (розуміння «людини як єдності організму і особистості» одне із положень вчення В.М. Мясищева про «психологію стосунків» [6, с. 7]). Особистість – це: а) «конкретна людина з погляду її культури, особливостей характеру, поведінки і т. ін.» [5, с. 439; 7, с. 685]; в) «людина як носій яких-небудь властивостей» [1, с. 289]. У даному плані відповідним прикладом може бути речення «врахування особистості злочинця при призначенні покарання» (враховується «позитивна характеристика з місця роботи», «сімейний стан» тощо).

Слід зазначити, у певному контексті в українській мові терміни «особа» і «особистість» вживаються як *синоніми*: в тлумачних словниках сучасної української мови «особа» розуміється, зокрема, як «людська індивідуальність, особистість» [7, с. 685], а «особистість» – як «індивідуальність, особа» [5, с. 439] (в російській мові термін «личность» у цьому плані є двозначним, терміни «лицо» і «личность» не вживаються як взаємозамінні).

## Література

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка: 57000 слов. – М.: Рус. яз., 1984. – 816 с.
2. Мюллер В.К. Новый англо-русский словарь: Ок. 170000 слов и словосочетаний. – М.: Рус. яз.-Медиа, 2003. – 946 с.
3. Хрестоматія з історії держави і права України. – Том 2. Лютий 1917 р. – 1996 р.: Навч. посіб. для юрид. вищих навч. закладів і фак.: У 2 т. / В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький; За ред. члена-кореспондента Академії правових наук України В.Д. Гончаренка. – К.: Ін Юре. – 1997. – 800 с.
4. Відомості Верховної Ради Союзу Радянських Соціалістичних Республік. – 1977. – № 41. – Ст. 617.
5. Тлумачний словник сучасної української мови. – Харків: Белкар-книга, 2005. – 800 с.
6. Мясищев В.Н. Психология отношений / В.Н. Мясищев / Под ред. А.А. Бодалева. – М.: Изд-во «Институт практической психологии», 1995. – 356 с.

---

---

## МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ ІСТОРИКІВ ПРАВА

**Ярмиш Олександр Назарович**  
головний науковий співробітник  
Інституту законодавства Верховної  
Ради України, доктор юридичних наук,  
професор, член-кореспондент НАПрН України

**Кириченко Володимир Євгенійович**  
професор кафедри загальноправових дисциплін  
Харківського національного університету  
внутрішніх справ МВС України,  
доктор юридичних наук, професор  
*e-mail:* xramovnik6999@gmail.com

**Ключові слова:** асоціація, міжнародна організація, історики права, історико-правова наука, громадська організація.

Створення Міжнародної асоціації істориків права (*International Association of Historians of Law*) було своєрідною відповіддю наукової громадськості на ті запити, які висувало суспільство до нашої фахової спільноти. Зокрема, стрімкий розвиток історико-правової науки розпочався ще у роки так званої перебудови на тлі помітного зростання суспільного інтересу до «білих плям» історії, а після проголошення незалежності України та інших колишніх радянських республік він помножився на природне прагнення правознавців до пошуку коренів своєї національної самобутності та ідентичності. У ці роки лави дослідників історії держави і права поповнили десятки нових освітян і науковців. Чимало з них не мали фахової юридичної освіти, оскільки новоутворені навчальні заклади за браком відповідних кадрів активно рекретували на правознавчі кафедри представників суміжних спеціальностей, передусім істориків та філософів. Методологічні орієнтири було втрачено, грань між історією держави і права та суспільною («чистою») історією майже зникла і вітчизняна історико-правова наука почала втрачати своє «юридичне обличчя».

Саме у таких умовах група однодумців, викладачів Університету внутрішніх справ МВС України (з 2001 р. Харківський національний університет внутрішніх справ МВС України) та науковців Інституту держави і

права ім. В.М. Корецького НАН України (Л.О. Зайцев, І.Б. Усенко, В.А. Чехович та О.Н. Ярмиш) дійшла висновку про необхідність створення фахової громадської організації, яка сприятиме узгодженню творчих позицій вітчизняних істориків держави і права, вдосконаленню методологічного інструментарію відповідних досліджень, протидії появі низькоякісних історико-правових дисертацій, монографій та інших наукових праць.

Першим реальним кроком на цьому шляху стало проведення в Харкові Університетом внутрішніх справ МВС України 17–18 травня 1996 р. науково-практичного семінару «Проблеми історії держави і права». Серед учасників цього семінару були О. Н. Ярмиш, А. Й. Рогожин, М. М. Страхов, І. Б. Усенко, В. Є. Кириченко, І. П. Сафронова, О. М. Атоян, О. І. Левченков, Л. О. Зайцев, О. А. Гавриленко, С. І. Посохов, С. К. Бостан, О. Л. Копиленко, В. Д. Гончаренко, О. О. Волошко, О. Ф. Скакун та інші нині широко відомі українські вчені. У роботі семінару взяли участь також професор Академії МВС Російської Федерації Р. С. Мулукаєв, ректор Регіонального відкритого інституту (м. Курськ) В. М. Петров та проректор цього навчального закладу В. В. Раков. Висвітлення цієї конференції та дискусій, що відбулися було здійснено в повідомленні опублікованому у виданні «Вісник Університету внутрішніх справ» (Вип. 1, X., 1996, с. 179–180). У цьому повідомленні, зокрема, зазначалося, що для «координації наукових досліджень, узагальнення та обміну досвідом викладання історико-правових дисциплін» було прийнято рішення утворити Асоціацію істориків права. Наступного року історики права запланували провести семінар, присвячений фундаментальній проблемі джерел права, але у контексті рішення Верховної Ради України про заходи щодо відзначення 80-річчя українського парламентаризму керівництвом Університету внутрішніх справ було вирішено замість семінару організувати наукові читання «Український парламентаризм: історія, сучасність, перспективи». Такі читання відбулися за спільної участі істориків права і окремих конституціоналістів під головуванням відомого правника, а на той час заступника голови Верховної Ради України В. Л. Мусіяки. У інформаційному повідомленні про цю конференцію можна побачити й деякі нові прізвища доповідачів з гона істориків права, зокрема В. О. Румянцева та О. М. Анохіна.

Третій традиційний семінар істориків держави і права України (так його було визначено у програмі) «Джерелознавчі проблеми історико-правових досліджень» відбувся в Харкові 12–13 червня 1998 р. На цей раз «титульними засновниками» заходу були не лише Університет внутрішніх справ МВС України, а й Інститут держави права ім. В. М. Корецького НАН України. Серед учасників семінару з'явилось Н. М. Крестовська, І. В. Музика, І. М. Грозовський, С. М. Тимченко, Т. І. Бондарук, К. А. Вислобоков, О. М. Волощенко,

С. В. Петков, О. М. Головка, О. В. Тимошук, П. В. Рекотов та ін.. У другий робочий день семінару було проведено Установчі збори «Асоціації істориків держави та права, політичних та правових вчень» (назва подається згідно з програмою). Головував на цих зборах І. Б. Усенко. Пропозицію щодо керівних органів вніс Л. О. Зайцев. Президентом Асоціації обрали першого проректора з наукової роботи Університету внутрішніх справ О. Н. Ярмиша, віцепрезидентом – завідувача відділу Інституту держави права ім. В. М. Корецького НАН України І. Б. Усенка, а вченим секретарем – доцент кафедри теорії та історії держави і права Університету внутрішніх справ В. Є. Кириченка.

Наступна зустріч істориків права відбулася на базі Кримського факультету Університету внутрішніх справ 26–30 травня 1999 р. у Сімферополі та Алушті зі статусом Міжнародної науково-практичної конференції «Державно-правові проблеми Північного Причорномор'я: Історія та сучасність». Більшість нових учасників вже традиційних форумів склали викладачі кримських навчальних закладів (Ю. Ф. Прадід, П. І. Гарчев, В. Ю. Ганкевич, О. М. Редькіна, Л. М. Підкоритова та ін.). Матеріали цієї конференції згодом було опубліковано у 7 випуску (у трьох частинах) видання «Вісник Університету внутрішніх справ» за 1999 р. Уперше серед співорганізаторів конференції було зазначено і Міжнародну асоціацію істориків права (МАІП), яка на той час ще перебувала у процесі її офіційної державної реєстрації. Принагідно зауважимо, що за ці роки провідними іноземними партнерами українських істориків права стали науковці Регіонального відкритого соціального інституту (м. Курськ), присутність яких серед засновників забезпечила міжнародний статус громадської організації. Невдовзі МАІП була зареєстрована Міністерством юстиції України як міжнародна громадська організація 27 січня 2000 р. (реєстраційний номер 1313, позиція № 1091 у чинному реєстрі громадських організацій). Згідно з затвердженим статутом до складу Міжнародної асоціації істориків права входять фахівці з історії права та спеціалісти з інших галузей права, якщо їхні професійні інтереси мають історико-правове спрямування. МАІП покликана забезпечити розвиток і поширення історико-правових знань та використання досягнень науки в справі розвитку права. З цією метою МАІП сприяє подальшому розвитку історико-правової науки, відмежуванню від ідеологічних нашарувань та перетворення її в одну з провідних галузей юридичної науки. Налагоджує творчі зв'язки з міжнародними історико-правовими організаціями, вивчає досвід зарубіжних країн. Входить з науково обґрунтованими ініціативами та пропозиціями з питань удосконалення правових основ держави, здійснює історико-правову експертизу проектів законів та підзаконних правових актів; сприяє історико-правовій освіті депутатів, державних службовців та працівників правоохоронних органів.

Основою МАП є регіональні осередки, які створюються за територіальною ознакою за наявності не менше трьох осіб, які мають право бути членами асоціації. Найчисленніші осередки МАП нині існують у Києві, Харкові, Львові, Сімферополі, Одесі, Запоріжжі, Миколаєві, Дніпропетровську, Рівне, та Курську. Вищий орган МАП – загальні збори членів, які скликаються раз на два роки. Збори обирають президента, першого віце-президента, віце-президента, відповідального секретаря, членів правління (президії) та ревізійну комісію. Після офіційної реєстрації АП провела ще три наукових форуми у форматі історико-правових читань у Алушті (2000 р.), Львові (2001 р.) і Курську (2002 р.). Діяльність Асоціації вийшла за межі Університету внутрішніх справ і його філій, набула всеукраїнського і навіть міжнародного характеру.

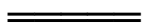
Вагомий внесок у розвиток МАП зробив декан юридичного факультету Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського О. В. Тимошук. За його ініціативою від часу проведення 2002 VIII історико-правової конференції «Юридична біографістика: історія, сучасність та перспективи» у м. Феодосія Таврійський національний університет став головним організатором традиційних вересневих форумів МАП у Криму, яку з щорічних історико-правових читань трансформувалися у всеукраїнські, а згодом і в міжнародні наукові конференції. Водночас матеріали конференцій стали регулярно видаватися окремими збірками.

Разом з тим загальний інтерес до діяльності МАП сприяв тому, що від 2003 р. її конференції стали відбуватися двічі на рік: восени в Криму, а весною в одному з інших регіонів України. При цьому свідомо оминалися Київ і Харків, де були головні осередки МАП, і віддавалася перевага тим населеним пунктам, проведення в яких історико-правової конференції зможе дати певний імпульс розвитку відповідних досліджень у місцевих вищих навчальних закладах. Водночас традиційною складовою цих конференцій стало ознайомлення членів МАП з історичною спадщиною регіону, відвідання архівів, бібліотек, музеїв, визначних пам'яток історії та культури. Останнім часом збільшується і кількість іноземних членів Асоціації. Враховуючи збільшення масштабів діяльності МАП було вирішено розширити склад її керівних органів і у 2005 р. І. Б. Усенко був обраний першим віце-президентом МАП, а О. В. Тимошук – віце-президентом МАП.

Від 2007 р. усі заходи МАП здійснюються у співпраці з секцією історії держави і права Наукової ради НАН України з координації фундаментальних правових досліджень (голова секції – І. Б. Усенко), а від 2010 р. – також у погодженні з Комісією історії українського права при Президії НАН України (голова – Ю. С. Шемшученко). На додаток до власних конференцій МАП стала активно підтримувати усі вітчизняні конференції історико-правового

спрямування, долучатися до створення історико-правових секцій на інших конференціях. Окрім того, під грифом МАІП побачили світ деякі монографії, навчальні посібники, наукові доповіді та бібліографічні покажчики. Випуск у світ повного зібрання матеріалів конференцій МАІП на електронному носії започатковує новий напрям діяльності Асоціації – інформаційне забезпечення її членів, створення електронної історико-правової бібліотеки. Концепція цього видання і її безпосередня технічна реалізація належать члену МАІП, науковому співробітнику відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, директору компанії «Архівні інформаційні системи» К. А. Вислобокову.

Обираючи тематику конференцій і пропонуючи науковій спільноті та суспільству актуальні проблеми для обговорення, асоціація намагається торкатися широкого кола питань: це і методологічні дискурси, і звернення до наукових здобутків наших видатних вчителів, і гострі проблеми державотворення, питання історико-правової реальності, не залишилися поза увагою і проблеми прав людини («Сила права і право сили: історія, сучасність, перспективи. До 70-річчя перемоги над нацизмом у Другій світовій війні», XXXII Міжнародна історико-правова конференція, 28–31.V.2015 р., м. Полтава; «Права людини та основоположні свободи: історія та перспективи розвитку (до 800-річчя Великої Хартії вольностей)», XXXIII Міжнародна історико-правова конференція, 17–20.IX.2015 р., с. Коблеве Миколаївської обл.).





НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ХХІ СТОЛІТТЯ:  
ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції  
19 лютого 2016 року**

Українською, російською та англійською мовами  
Текст подається в авторській редакції  
Відповідальний за випуск: О.А. Гавриленко, Г.Ю. Федорова  
Оригінал-макет: Г.Ю. Федорова  
Макет обкладинки:

Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна  
Підписано до друку 10.02.2016 року Формат 60×84/16. Гарнітура Шкільна.  
Друк різнографічний. Обл.-вид. арк. 12,2. Умовн.-друк. арк. 12,8. Наклад 60 прим.

Надруковано: ФОП Грицак С.Ю.  
ЄДРПОУ 01.04.2000 № 24801750000144119  
61103, м. Харків, вул. Дерев'янка 7, к. 86

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ХХІ СТОЛІТТЯ:  
ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції  
19 лютого 2016 року**

Українською, російською та англійською мовами  
Текст подається в авторській редакції  
Відповідальний за випуск: О.А. Гавриленко, Г.Ю. Федорова  
Оригінал-макет: Г.Ю. Федорова  
Макет обкладинки:

Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна  
Підписано до друку 10.02.2016 року Формат 60×84/16. Гарнітура Шкільна.  
Друк різнографічний. Обл.-вид. арк. 12,2. Умовн.-друк. арк. 12,8. Наклад 60 прим.

Надруковано: ХНУ імені В.Н. Каразіна  
61022, Харків, пл. Свободи, 4, тел. 705-24-32  
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3367 від 13.01.2009